

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ



Περίοδος Β'
Τεύχος 689
Παρασκευή
18 Ιουνίου 1999
Δρχ. 700

Οι εκλογές τέλειωσαν
Ζήτω οι εκλογές!



**ΕΥΡΟΕΚΛΟΓΕΣ ΧΩΡΙΣ ΕΥΡΩΠΗ
ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΣΤΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ**

γράφουν οι: Ζόραν Λούτοβατς και Βλαντιμίρ Γκοάτι

Η ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΟΤΣΑΛΑΝ, ΕΘΝΙΚΗ ΥΠΟΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

ΕΞΑΝΤΑΣ

ΤΟ ΣΤΙΓΜΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΩΝ

Η μισαλλοδοξία

ΕΞΑΝΤΑΙ

• Ουμπέρτο Έκο • Ελί Βίζελ • Χόρχε Σεμπρόν • Γεχούντι Μενουχίν
• Ζακλίν ντε Ρομιγί • Άντονι Τάπιες • Άριελ Ντόρσμαν • Πολ Ρικέρ
• Βάλτερ Βελτρόνι • Χάιντς Βίσμαν • Ζβι Γιάβετς • Κρεγκ Γουίτνι
• Μπρόνισλαβ Γκέρμεκ • Φρανς-Ολιβιέ Γκισμπέρ • Ρενέ Φερμόν
• Βενσάν Ιγκέ • Γιουτζένο Νασαμούρα • Φρανσουά Μπαρέ-Ντικρόν
• Έργουν Κότλερ • Μονίκ Καντό-Σπερμπέρ • Ζαν-Μαρί Κολομπανί
• Ζακ Λε Γκοφ • Βολφ Λέπενις • Ερβέ ντε Σαρέτ • Ίταλο Μέρσου
• Φρανσουά Μπεϊρού • Άβι Πάζνερ • Τζούντο Καβάντα • Μισέλ Περό
• Ζενεβιέβ ντε Γκολ-Αντονιός • Μάλεκ Σεμπέλ • Αντρέ Σουράκι
• Χάρις Μέμελ-Φότε • Φιλίπ Ντουστ-Μπλαζί • Φρανσουά Εριτιέ
• Μουρεντίν Σααντί • Δεϊλά Σαίντ • Μοχάμεντ Τάλμπι • Ιβ Ντερέ
• Ντομινίκ Σναπέρ • Βόλε Σογίνα • Ρούντολφ φον Τάντεν • Περ
Άλμαρκ • Ζιλμπέρ Τριγκανό • Μοχάμεντ Αρκούν • Πρόλογος: Ελί Βίζελ

«Η Παγκόσμια Ακαδημία Πολιτισμών, έχοντας επίγνωση της πνευματικής και ηθικής ευθύνης της, συνένωσε μια ομάδα ερευνητών προερχόμενων από διάφορους επιστημονικούς κλάδους για να εξετάσει τη μάστιγα αυτού τού μίσους που, στο τέλος τούτου του αιώνα, τολμά εκ νέου να πεί το όνομά του», γράφει ο Ελί Βίζελ στον πρόλογό του.

Η μισαλλοδοξία τοποθετείται στην αρχή του μίσους.

Αν δεν τη σταματήσουμε, θα είναι πολύ αργά.

Ο τόμος αυτός ανταποκρίνεται σε μία αναγκαιότητα. Σε όλον τον κόσμο η μισαλλοδοξία αυξάνεται ολοένα και περισσότερο.

ΔΙΔΟΤΟΥ 59 - 106 81 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ.: 38.22.064, 38.04.885 - FAX: 38.13.065

25
ΧΡΟΝΙΑ



ΣΚΙΤΣΟ ΕΞΩΦΥΛΜΟΥ
Ανδρέας Πετρουλάκης

Περίοδος Β' • Έτος 26ο • Τεύχος 689
Παρασκευή 18 Ιουνίου 1999 • Δρχ. 700
**ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
ANTI ON-LINE: <http://www.otenet.gr/anti>
e-mail: chrparou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Γκέκας
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Μάχη Γεωργιάδου
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 6.500 δρχ., Ετήσια 13.000 δρχ.,
Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 50.000 δρχ.

Φοιτητική ετήσια: 10.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 41 δολ., Ετήσια: 82 δολ.,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 48 δολ., ετήσια 96 δολ.

ΗΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 700,

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.400

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Οι Ευρωεκλογές τελείωσαν. Στην Ευρώπη η μεγάλη αποχή θέτει σε δοκιμασία τους ευρωπαϊκούς θεσμούς και το μέλλον της Ε.Ε.. Οι λόγοι; Ο πόλεμος, οι διοξίνες, οι αποτυχίες των, κυρίως, σοσιαλιστικών κυβερνήσεων και πολλές επιμέρους αιτίες σε κάθε χώρα.

Στην Ελλάδα το «μήνυμα» ανιχνεύουν οι συνεργάτες στις πολιτικές σελίδες του περιοδικού και οι Ψηφολέκτες, Δ. Σκούφης, Τ. Παππάς, Μ. Στεφανίδης.

ΣΕΛ. 23 Η Ελένη Βερυκίου, παίρνοντας αφορμή από το βιβλίο της Γιουνγκ Τσανγκ *Οι αγριόκυννοι*, σχολιάζει το πριν και το μετά της υπόθεσης Οτσαλάν – και όχι μόνο.

ΣΕΛ. 24 Τι μπορούμε και τι πρέπει να κάνουμε εμείς οι έλληνες πολίτες για τον χειμαζόμενο λαό της Γιουγκοσλαβίας; Θα αφήσουμε τους αεριτζήδες να σκυλεύσουν τη χώρα;

ΣΕΛ. 27 ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ: Για τις προοπτικές στην Γιουγκοσλαβία γράφουν δύο εξέχοντες σέρβοι πολιτικοί αναλυτές. Για την δίκη Οτσαλάν και τη δαιμονοποίηση της πολιτικής ζωής στην Τουρκία γράφουν ο Αλή Ταρτάνογλου και η Ευγενία Βαθάκου. Για τις εξελίξεις μετά τις Ευρωεκλογές στην Ιταλία γράφει ο Λεωνίδας Βαλασσόπουλος.

ΣΕΛ. 46 Ένα ταλαντούχο και «απροσάρμοστο» νέο αγόρι, ο Γιώργος Φιλιππίδης, που πέρασε για λίγο από το *Αντί*, αυτοχειριάστηκε πριν από δύο χρόνια έχοντας μόλις κλείσει μια εικοσαετία ζωής. Η παρουσίαση του βιβλίου με ποιήματά του έγινε στις 3 Ιουνίου στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών.

ΣΕΛ. 60 Περρασμένο αλλά ακόμα επίκαιρο το μήνυμα ομάδας αρχαιολόγων προς τη διεθνή κοινή γνώμη.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Ένας κυνηγός μας γράφει, σελ. 4

ΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

Γιώργος Φιλιδιάκος, σελ. 5

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

E-MAIL

Απόστολος Διαμαντής, σελ. 13

ΟΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΑΙ

Κώστας Κουφογιώργος, σελ. 15

Η ΑΝΤΙΠΑΛΗ ΕΣΤΙΑ

Αθλητικά, σελ. 26

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 44

ΕΝΑΣ «ΚΥΝΗΓΟΣ» ΜΑΣ ΓΡΑΦΕΙ...

Από αναγνώστη μας που ψήφισε το κόμμα των Κυνηγών στις ευρωεκλογές πήραμε και δημοσιεύουμε την παρακάτω επιστολή, χωρίς σχόλια. Ασφαλώς προκαλεί τον αντίλογο.

ΑΞΙΟΤΙΜΟΙ ΚΥΡΙΟΙ,

είμαι ένας από τους 64.194 πολίτες, απ' αυτό το λειψό 1%, ακριβώς 0,99%, οι οποίοι ρίξαμε στην κάλπη το ψηφοδέλτιο των κυνηγών. Ο καθένας για τον δικό του λόγο. Άλλος διότι θέλησε να διαμαρτυρηθεί για τις μολυσμένες διοξινούχες τροφές της βιομηχανικής εκτροφής ζώων και να προτείνει την οικολογική διατροφή που παρέχει η λελογισμένη θήρα. Άλλος διότι δεν καλύπτεται από την Ευρώπη του ευρώ και προτείνει την Ευρώπη της ατομικής ελευθερίας και των δικαιωμάτων της Γαλλικής Επανάστασης. Δεν είναι τυχαίο ότι στη Γαλλία το «αδελφό κόμμα» προόδευσε... (Ασφαλώς γνωρίζετε ότι η Επανάσταση απέδωσε στον πολίτη το δικαίωμα του κυνηγού, το οποίο είχε υπεξαιρέσει ο φεουδάρχης.)

ΓΙΑ ΝΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΩ στη δική μου περίπτωση (ή καλύτερα παραδοξότητα...), θέλησα, ασκώντας το μοναδικό δικαίωμα που έχω την ψευδαίσθηση ότι διατηρώ αλώβητο, να αντιστρέψω τους ρόλους. Αντί να είμαι αντικείμενο της ψηφοθηρίας τους, αντί να γίνω ψαράς από αντίδραση, προτίμησα να γίνω κυνηγός – έστω από παρανόηση!

ΙΣΩΣ ΕΙΝΑΙ ΕΓΩΙΣΤΙΚΗ η συμπεριφορά μου. Σίγουρα, όμως, λιγότερο γραφική και ακατανόητη από την περίεργη επιχειρηματολογία του «κόμματος των μη προνομιούχων», που προεκλογικά είχε μεταλλαγεί σε «κόμμα του Χρηματιστηρίου». Λιγότερο παρδαλή από την περίεργη συμμαχία των πρωταγωνιστών του τηλεοπτικού εθνικισμού με την μαρξιστικολενινιστική ορθοδοξία. Ένωθα λιγότερο αφερέγγυος συγκρινόμενος με την υποκριτική λαϊκιστική δημαγωγία της Ν.Δ. και, γιατί να το κρύψω, είχα πάρει τις αποστάσεις μου από τον ΣΥΝ λόγω των δημοτικών εκλογών.

ΕΠΕΤΡΕΨΑ ΣΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΟΥ την πολυτέλεια της πιο «χαλαρής ψήφου». Θα το επαναλάβω; Κανείς δεν γνωρίζει... Το μόνο, όμως, που θέλω να πω είναι ότι σε λίγους μήνες θα ξαναδοθεί η ευκαιρία να στείλω ένα μήνυμα. Δεν είμαι «κυνηγός», αλλά ψηφίζοντας τους κυνηγούς δεν αισθάνομαι λιγότερο πολιτικά και ιδεολογικά ενεργός απ' όσους ψήφισαν Ν.Δ., ΠΟΛ.ΑΝ., Ταύρους, ΠΑΣΟΚ και αριστερά. Ψήφισα κυνηγούς, χωρίς να συμμερίζομαι το κήρυγμά τους υπέρ της βίας, διότι ήθελα να με λάβει υπόψη της η δική μου Αριστερά.

ΠΑΛΙ ΣΤΟΝ ΕΝΙΚΟ – η δική μου Αριστερά... Μια υπόθεση ταύτισης που διασώζεται ως κτητική σχέση και υποβιβάζεται στην ατομική ιδιοκτησία της ψήφου. Για πόσο ακόμη;...

Για την αντιγραφή

αντί

ΛΟΓΙΚΗ & ΕΝΑΙΣΘΗΣΙΑ

ΤΟ ΤΑΪΖΟΥΜΕ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ, ΨΗΦΙ-
ΖΕΙ ΤΣΟΒΟΛΑ! ΤΟ ΤΑΪΖΟΥΜΕ ΟΝΕ, ΨΗ-
ΦΙΖΕΙ ΚΚΕ! ΤΟ ΚΕΡΑΤΟ ΜΟΝ ΚΥ-
ΡΙΕ ΠΡΟΕΔΡΕ!



ΜΑΛΛΟΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ
ΤΟ ΓΥΡΙΣΟΥΜΕ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑ-
ΔΟΣΙΑΚΗ ΤΟΝ ΔΙΑ-
ΤΡΟΦΗ.

ΚΑΛΑ... ΒΑΛΤΕ ΤΟΝ
ΛΙΓΟ ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ ΝΑ
ΔΟΥΜΕ ΑΝ ΘΑ ΤΟΝ
ΦΑΕΙ...



Οι ευρωεκλογές τελείωσαν – πότε οι βουλευτικές;

ΟΙ ΕΥΡΩΕΚΛΟΓΕΣ τελείωσαν, το ίδιο και ο πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία, όλοι τώρα (κυβερνήσεις, πολιτικά κόμματα, απλοί πολίτες, σε εθνική ή ευρωπαϊκή κλίμακα) επιχειρούν να καταγράψουν το νέο μετεκλογικό –και μεταπολεμικό– σκηνικό. Πού βρισκόμαστε;

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ ΠΡΩΤΗ: Οι Ευρωπαίοι αδιαφόρησαν για τις ευρωεκλογές της 13ης Ιουνίου. Στις μεγάλες ευρωπαϊκές χώρες, μάλιστα, η αποχή προσέλαβε «πρωτοφανείς έως και κατακλυσμιαίες διαστάσεις», με ποσοστά που έφθασαν το 53% (Γαλλία) ή 55% (Γερμανία) ή 77%, στην περίπτωση της Βρετανίας. Αλλά και όσοι ευρωπαίοι πολίτες ψήφισαν, αισθάνθηκαν την ανάγκη να καταψηφίσουν τις λεγόμενες σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις, όχι μόνο για την ασυνέπειά τους (μεταξύ χειλέων και κύλικος πολλά πέλει...), αλλά και για την ταύτισή τους με τις ΗΠΑ, στον άθλιο πόλεμο κατά της Γιουγκοσλαβίας. Αυτό δύσκολα θα το παραδεχθούν όσοι υποστήριζαν, λόγου χάρη, ότι οι ευρωπαϊκοί λαοί ήθελαν και ευλόγησαν τον πόλεμο(!). Όμως οι αριθμοί είναι αδιάψευστοι. Ο Τόνι Μπλερ, ο κατ' εξοχήν πολεμοποιός βρετανός πρωθυπουργός (επέμενε, μέχρι τέλους, στην ανάπτυξη χειρσαίων επιχειρήσεων στη Γιουγκοσλαβία...) έχασε το 50% της δύναμής του, με τους άγγλους Εργατικούς να συγκεντρώνουν, σήμερα, μόλις το 28% του εκλογικού σώματος. Ανάλογες απώλειες είχαν και το Γαλλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα ή οι Γερμανοί Σοσιαλδημοκράτες, ενώ ο Ντ' Αλέμα (που καταρράκωσε την αγωνιστική παράδοση ενός Τολιάτι, ενός Γκράμσι, ενός Μπερλινγκουέρε...) κατάφερε να κατρακυλίσει στο... 17,5%. Ανάλογη ήταν η τύχη και του Γαλλικού Κομμουνιστικού Κόμματος, που μετέχει στον κυβερνητικό συνασπισμό.

Συγκέντρωσε μόλις το 6,8% (το χαμηλότερο από την ίδρυσή του) – ποσοστό το οποίο, όπως παρατηρεί ο Γ. Δελαστίκ, στην *Καθημερινή*, ελάχιστα προηγείται των Τροτσκιστών της Λαγκιγιέ και του Κριβίν, που πήραν 5,2%.

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΗ ΔΕΥΤΕΡΗ: Η ήττα της σοσιαλδημοκρατίας, στις ευρωεκλογές της 13ης Ιουνίου, είχε ως αποτέλεσμα την άνοδο της κεντροδεξιάς στο Ευρωκοινοβούλιο. Για πρώτη φορά, στα 20 χρόνια του θεσμού των ευρωεκλογών, το πάνω χέρι δεν θα το έχει η *Σοσιαλιστική Ομάδα* (στην οποία ανήκει και το ΠΑΣΟΚ...) αλλά το *Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα*, στο οποίο μετέχουν τα χριστιανοδημοκρατικά και συντηρητικά κόμματα της Ευρώπης, της Νέας Δημοκρατίας περιλαμβανομένης... Στο Συμβούλιο Υπουργών, όμως, κυριαρχεί η κεντροαριστερά και ήδη ορισμένοι παρατηρητές αναμένουν «ενδιαφέρουσες συγκρούσεις» μεταξύ Συμβουλίου και Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος. Κατά τους *Φαινάνσιαλ Τάιμς*, το Ε.Λ.Κ. θα κάνει το παν, προκειμένου να συγκεντρώσει τις απαραίτητες 314 ψήφους, ώστε να επικυρώνει ή να ανατρέπει νομοθετικές πράξεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Αυτό, όμως, δεν είναι καθόλου εύκολο.

...ΚΑΙ ΔΥΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ: Η άνοδος της κεντροδεξιάς στις ευρωεκλογές προδιαγράφει, όμως, άραγε, ήττα των σοσιαλδημοκρατών και στις επερχόμενες βουλευτικές εκλογές; Οι απαντήσεις, στο ερώτημα αυτό, στασιάζονται. Ορισμένοι υποστηρίζουν ότι η σοσιαλδημοκρατία, στη συνείδηση των ευρωπαϊκών λαών, έχει οριστικά χρεοκοπήσει και ότι «τίποτε δεν την σώζει πλέον»... Άλλοι, όμως, υποστηρίζουν ότι η κρίση των σοσιαλδημοκρατών είναι «εφήμερη», ότι η κεντροδεξιά «δεν έχει να δώσει καλύτερα (ή, έστω, “ευπρε-

πέστερα” δείγματα γραφής» και ότι, εφόσον οι σοσιαλιστικές κυβερνήσεις, που βρίσκονται σήμερα στην εξουσία, συλλάβουν το «μήνυμα» των ευρωεκλογών, πολλά μπορούν να διορθωθούν. Από την άλλη, γεγονός παραμένει ότι όλες οι σοσιαλιστικές κυβερνήσεις δεν έχουν ενιαία γραμμή. Άλλη η γραμμή, λόγου χάρη, των Σρέντερ και Μπλερ, υπέρμαχων της κεντρώας μετάλλαξης της σοσιαλδημοκρατίας, και άλλη η γραμμή Ζοσπέν, που εμμένει, ως ένα βαθμό, στα κοινωνικά κεκτημένα. Ενιαία απάντηση, συνεπώς, δεν υπάρχει.

Το δεύτερο ερώτημα σχετίζεται με την αποχή, όπως καταγράφηκε στις ευρωεκλογές αυτές, και, ειδικότερα, με το αν η κρίση αξιοπιστίας των σοσιαλιστών μπορεί να μετατραπεί σε κρίση αξιοπιστίας της ίδιας της πολιτικής. Το ενδεχόμενο αυτό δεν είναι σχήμα λόγου. Η αποχή από τις εκλογές μπορεί να οδηγήσει στη γενικότερη αδιαφορία για τα κοινά και –του αμερικανικού μοντέλου βοηθούντος...– σε «συνολική αποπολιτικοποίηση ευρύτατων στρωμάτων πολιτών». Είναι «αναπόδραστη», όμως, μια τέτοια προοπτική; Μάλλον όχι, εφόσον οι σοσιαλιστικές κυβερνήσεις, που βρίσκονται, σήμερα, στην εξουσία συνειδητοποιήσουν ότι η διγλωσσία, οι οικονομικοί πειραματισμοί, η εμπλοκή σε «διπλωματικούς πολέμους», κοντολογίς η αποκόμηση μιας Ευρώπης «μακρινής και ξένης για τους ίδιους τους πολίτες της» οδηγούν στην έκπτωση αξιών, στον αφανισμό του ευρωπαϊκού οράματος...

ΠΑΣΟΚ: ΑΠΟ ΤΗΝ ΗΤΤΑ ΣΤΗΝ «ΕΠΑΝΙΔΡΥΣΗ» Ή «ΑΥΤΟ ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΕΙΝΑΙ ΠΕΘΑΜΕΝΟ»!

ΣΕ ΕΘΝΙΚΗ κλίμακα, τόσο το κυβερνών ΠΑΣΟΚ, όσο και τα κόμματα της αντιπολίτευσης συνεχίζουν, για πέμπτη κατά σειρά

ρά μέρα, να «μελετούν» ή να «αναλύουν» το αποτέλεσμα των ευρωεκλογών της περασμένης Κυριακής. Μόνη κοινή διαπίστωση: Η αποχή-ρεκόρ 29,75%, ενώ ο διπολισμός, αλώβητος, παρέμεινε στο 70%. [Κάποιοι θεώρησαν... επιτυχία το ότι ΠΑΣΟΚ και Ν.Δ. συγκέντρωσαν, τη φορά αυτή, το 8,92% των ψήφων!]. Κατά τα άλλα, η Ν.Δ. (που προηγήθηκε, τόσο στις αστικές, όσο και στις ημιαστικές και αγροτικές περιοχές) άγγιξε το 36%, ενώ το ΠΑΣΟΚ πέσε κάτω από το 33%. (Διαφορά: 3,08%). Όσο για τη δύναμη των άλλων κομμάτων, έχουμε: ΚΚΕ 8,66%, ΔΗΚΚΙ 3,84%, ΣΥΝ 5,16. Τέλος, τα εκτός Ευρωβουλής κόμματα συγκέντρωσαν: Πολιτική Άνοιξη 2,27%, Φιλελεύθεροι (Μάνος) 1,61%, λοιποί 6,41%.

ΟΠΩΣ ΗΤΑΝ φυσικό, η ήττα που υπέστη το ΠΑΣΟΚ, προκάλεσε αλυσιδωτές αντιδράσεις στα εσωτάτα του κόμματος. Αρχικά, τα περισσότερα στελέχη προσπάθησαν να πείσουν (εαυτούς και αλλήλους) ότι δεν συνέβη τίποτε το φοβερό, ότι η «ρθορά» που υφίσταται κάθε κυβέρνηση είναι κάτι το αναπότρεπτο, ότι η κυβέρνηση ήταν υποχρεωμένη ν' αναμετρηθεί με δυσάρεστα, πλην απολύτως αναγκαία μέτρα» και ότι, όπως και αν έχει το πράγμα, οι δυσσαρεστημένοι που δεν ψήφισαν, τη φορά αυτή, ΠΑΣΟΚ, θα επανέλθουν, στις επόμενες εκλογές, στη φυσική τους κοίτη...

«Οι μεν Ιουδαίοι –έγραψε ο Αλέκος Παπαδόπουλος, πρώην υπουργός– έκλαιγαν κλά «εν τω μνησθήναι την Σιών», πλην, όμως, εσκέπτοντο και πώς να διαβούν τον σταμόν Βαβυλώνος»...

ΛΙΓΟ αργότερα, όμως, τα ίδια αυτά στελέχη, άρχισαν να εγκαταλείπουν τη βολική λολογία περί «απλών αμυχών» και να περιγράφουν τα πράγματα ρεαλιστικότερα: «Αυτό το κόμμα, δηλαδή το ΠΑΣΟΚ, είναι ένα πεθαμένο κόμμα... Αυτό το κόμμα πρέπει να διαλυθεί και να οικοδομηθεί από την αρχή... Αυτό το κόμμα προκαλεί τέχθεια στους πολίτες. Συνεπώς, το διαλύουμε και ιδρύουμε μια καινούργια κοινοτική οργάνωση».

ΚΑΙ ΑΥΤΑ μεν, ως προς το μέλλον της κοινοτικής οργάνωσης του ΠΑΣΟΚ... Πέρα από την «επανίδρυση», όμως, τι άλλο να ποιεΐν; Οι εισηγήσεις-προτάσεις, τόσο στη συνεδρίαση της Κυβερνητικής Επιτροπής, όσο και στη σύσκεψη του Εκτελεστικού Γραφείου, έπεφταν βροχή: Ν' αλ-



λάξουμε τον εκλογικό νόμο επί το... αναλογικότερο! [Κάθε φορά που το κυβερνών κόμμα αντιμετωπίζει αδιέξοδο, ενθυμείται την απλή αναλογική...]. Να προχωρήσουμε σε έναν θαρραλέο ανασχηματισμό! Να κάνουμε ανοίγματα προς την Αριστερά! Να προσελκύσουμε δημοφιλή στελέχη, όπως τον Σπύρο Βούγια! [Το ΠΑΣΟΚ πιστεύει πάντοτε ότι η Αριστερά είναι μια δική του δεξαμενή, από την οποία «πρέπει» ν' αντλεί, συνεχώς, νέους ψηφοφόρους. Στις ευρωεκλογές της 13ης Ιουνίου, το ΠΑΣΟΚ, με βάση τα στοιχεία του Γιάννη Μαυρή, άντλησε το 2,8% των ψήφων από το ΚΚΕ και το 3,2% από τον Συνασπισμό. Αλέσπασε, επίσης, 4,3% από τη Ν.Δ. και 7,8% από το ΔΗΚΚΙ]. Φυσικά, έγινε λόγος, στις δυο αυτές συσκέψεις, και για την ανάγκη «στήριξης των ασθενέστερων ομάδων του πληθυσμού» (αγρότες, συνταξιούχους, μικρομεσαίους, κ.ά.), στο πλαίσιο της «μετα-ΟΝΕ εποχής».

ΚΥΡΙΑΡΧΗ πάντως είναι η αίσθηση, ανάμεσα στα κυβερνητικά (και κεντρικά κομματικά) στελέχη του ΠΑΣΟΚ, ότι οι καιροί ου μενετοί, ότι τα περιθώρια χρόνου, για την όποια ανάκαμψη, είναι ελάχιστα και ότι οι εκλογές θα γίνουν, κατά πάσα πιθανότητα, όχι τον Σεπτέμβριο του

2000, αλλά τον Απρίλιο-Μάιο, καθώς η Βουλή δεν θα μπορέσει ν' αναδείξει νέο Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

ΟΙ ΖΥΜΩΣΕΙΣ ΣΤΑ ΑΛΛΑ ΚΟΜΜΑΤΑ: ΠΟΙΟΣ ΜΙΛΑΕΙ ΓΙΑ ΚΟΙΝΟ ΜΕΤΩΠΟ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ: ΚΚΕ, ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ;

ΖΥΜΩΣΕΙΣ και προβληματισμοί, όμως υπάρχουν και αναπτύσσονται και σε όλα τα άλλα κόμματα: Στη Νέα Δημοκρατία γίνεται και πάλι λόγος για «επανάταξη» Σουφλιά ή Σαμαρά» (πλην η «Πολιτική Άνοιξη», διαβεβαιώνει ο πρόεδρός της, «θα διατηρήσει την αυτονομία της»), το ΚΚΕ μελετά νέα ανοίγματα προς κοινωνικούς χώρους που δεν είχε, μέχρι χθες, ιδιαίτερη επιτυχία, το ΔΗΚΚΙ αναμένει επίθεση από ΠΑΣΟΚ, ενώ, στον Συνασπισμό συνεχίζεται η συζήτηση για το αποτέλεσμα των ευρωεκλογών – συζήτηση που θα ολοκληρωθεί στη συνεδρίαση της Κ.Ε., το Σαββατοκύριακο 26-27 Ιουνίου.

ΔΕΣΠΟΖΟΝ στοιχείο, στην συζήτηση αυτή, παραμένει, ασφαλώς, η δημοτικότητα και το κύρος του προέδρου του ΣΥΝ, Ν. Κωνσταντόπουλου, αλλά κεντρικά στελέχη του κόμματος, όπως ο Νίκος Μπίστης, διερωτώνται κατά πόσο βοήθησε τον Συνασπισμό, η υποβαθμισμένη προβολή του ευρωπαϊκού προσανατολισμού του κόμματος, στη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου, ο ισχνός αντιεθνικιστικός του λόγος και η ανυπαρξία μετώπου απέναντι στο ΚΚΕ και το ΔΗΚΚΙ. Ήταν ορθή ή όχι μια γραμμή που, απευθυνόμενη στο εκλογικό σώμα, έλεγε: «Ενισχύσετε τα τρία μικρά κόμματα»; [Με βάση τα στοιχεία, πάντοτε του Γιάννη Μαυρή, ο ΣΥΝ διατήρησε μόλις το 67,5% της δύναμής του, με διαρροές 8,6% προς το ΚΚΕ, 3,2% προς το ΔΗΚΚΙ, 3,2% προς τη Νέα Δημοκρατία και 10,8% προς το ΠΑΣΟΚ.]

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, ο πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία τελείωσε, οι «ειρηνευτικές δυνάμεις» του ΝΑΤΟ συνεργάζονται με τους «ευγενείς άνδρες» του Ushtria Clirimtare e Kosoves (λέγεται και Απελευθερωτικός Στρατός του Κοσσυφοπεδίου), τώρα οι στρατιές των προσφύγων είναι στρατιές μόνο Σέρβων... Και φυσικά η ομάδα Κλίντον διαμηνύει: Καμιά βοήθεια στη Σερβία – κι ας την κάναμε Έρημη Χώρα... – όσο ο Μίλοσεβιτς παραμένει στην εξουσία. Τι προτιμάτε: «Ανθρωπιστική βοήθεια» ή «ανθρωπιστική βία»;

ANTHΝΩΡ

ΚΑΛΗ ΑΡΧΗ...

Ευτυχώς που σταμάτησε ο πόλεμος και επανήλθε η ειρήνη στο Κοσσυφοπέδιο! Παρά τις περιπολίες των νατοϊκών αρμάτων, οι ελεύθεροι σκοπευτές δρουν ασύδοτοι. Φαίνεται ότι στη συνείδηση των Σέρβων και των Αλβανών, η Pax Americana δεν έχει εμπεδωθεί εισέτι. Και να σκεφτεί κανείς ότι οι ηλίθιοι εγκέφαλοι του διεθνούς ιμπεριαλισμού πίστεψαν ότι έπειτα από τέτοιο ξεριζωμό, καταστροφή και αιματοχυσία διά της βίας θα υποχρέωναν τις σπαρασσόμενες φυλετικές ομάδες, τις εχθρικές εθνότητες και τα μειονοτικά ηφαίστεια



της Βαλκανικής να ομονοήσουν και να συνυπάρξουν ειρηνικά. Φοβόμαστε, όμως, ότι ο πόλεμος μόλις τώρα αρχίζει και ακόμη φοβόμαστε περισσότερο γιατί θα πρέπει τώρα να τον αντιμετωπίσουμε με τέτοιες πολιτικές ηγεσίες σε πανευρωπαϊκό επίπεδο και με τέτοια πολιτικά αναστήματα σε εθνικό...
Μ.Σ.

ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ Ή ΕΞΑΘΛΙΩΣΗ

— Πώς το 'λεγε ο Καστοριάδης;
DEVENIR AUTONOME et contribue autant que tu peux au devenir autonome des autres. Τουτέστιν, έσω αυτόνομος και κυρίως σε σχέση με τους άλλους. Το ευρωπαϊκό «όραμα» στις μέρες μας καταρρέει σε θλιβερή παρωδία. Μοιάζει εμείς, οι της περιφέρειας να είμαστε πιο συνεπείς από τους άλλους, τους κεντροευρωπαίους. Τα δεινά, πάντως, είναι κοινά και εδώ και εκεί υδροκεφαλισμός, αναξιοκρατία, κακή διαχείριση, οικονομικά σκάνδαλα, έλλειψη οράματος, προώθηση των ημετέρων, απίστευτη γραφειοκρατία, περιφρόνηση των θεσμών, κατάπτωση των αξιών, αρχή της αρπαχτής κ.λπ. Η σημερινή Ερώπη μοιάζει απελπιστικά με το κρατικοδίαιτο ΠΑΣΟΚ και ο «αθώος» Λι ντε Αν με τον ακόμη πιο «αθώο» Σημίτη.

Η παρακμή του ευρωπαϊκού μοντέλου που σέρ-

νεται πίσω από την αμερικανική ευήθεια είναι περισσότερο από προφανές. Κανένα αίσθημα ιστορίας, καμία πίστη στην κοινή, ευρωπαϊκή μοίρα, κανένας οίστρος αυτονομίας, καμία προσπάθεια για ανεξάρτητη εξωτερική πολιτική.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση καθίσταται όλο και πιο λίγο «ένωση», κι όλο και πιο πολύ μια διαχειριστική ομάδα που απλώς εποπτεύει την βραχυπρόθεσμη και απατηλή ευμάρεια των δύο τρίτων του κοινοτικού πληθυσμού. Το σκάνδαλο δε στην αλυσίδα διατροφής και στις ανεξέλεγκτες βιομηχανίες των τυποποιημένων τροφίμων αποδεικνύει και την βαθύτατη διαφθορά και την απίστευτη αποτυχία του κυρίαρχου προτύπου ζωής για το οποίο «σεμνύνονται» οι ευρωπαίοι εταίροι. Κατ' ουσίαν αυτή η Ευρώπη δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια εταιρεία εξαθλίωσης...

Στέφανος Προτεστάκις

Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Οι βομβαρδισμοί επί δυόμισι μήνες της Σερβίας και του Βελιγραδίου επιβεβαίωσαν το μακάβριο απόφθεγμα «πρέπει να καταστρέψουμε αυτόν τον τόπο για να τον σώσουμε» έγραφε εύστοχα σ' ένα πρόσφατο άρθρο του ο καθηγητής **Θ. Κουλουμπής**. Έτσι, μετά την ψήφιση στις 10 Ιουνίου (με αποχή της Κίνας) από το 15μελές Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, του ειρηνευτικού σχεδίου για το Κοσσυφοπέδιο, υπογράφηκε στην Κολωνία το Σύμφωνο Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Είχε προηγηθεί η ανακοίνωση του γ.γ. του ΝΑΤΟ για παύση των βομβαρδισμών, μια κίνηση που ικανοποιούσε τη βασική ένσταση της Κίνας και της Ρωσίας για παύση των βομβαρδισμών πριν από την υπογραφή ψηφίσματος του ΟΗΕ, που θα έδινε το πράσινο φως στη Διεθνή Δύναμη (KFOR) να εισέλθει στο Κόσοβο.

Το Σύμφωνο Σταθερότητας που υπέγραψαν 28 υπουργοί Εξωτερικών και 15 εκπρόσωποι διεθνών πολιτικών και οικονομικών οργανώσεων είχε δρομολογηθεί την 1η Απριλίου με πρωτοβουλία του γερ-

μανού υπουργού Εξωτερικών **Γιόσκα Φίσερ** και ενσωματώνει σε μεγάλο βαθμό και τις ελληνικές θέσεις και ιδέες για σταθερότητα και συνεργασία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Το «Σύμφωνο Σταθερότητας» δεν θα είναι ένα νέο «Σχέδιο Μάρσαλ» όπως πολυδιαφημίστηκε στην αρχή. Ο εκδημοκρατισμός, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα θέματα ασφαλείας αποτελούν την ανθρωπιστική διάσταση του «Συμφώνου», το οποίο προβλέπει και την οικονομική ανασυγκρότηση της Σερβίας, για την οποία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Διεθνής Τράπεζα επιφορτίζονται να αναλάβουν τη σύγκληση μιας «Διάσκεψης Δωρητών και Χορηγών»! Το παράδοξο του «Συμφώνου» είναι ότι αφήνει εκτός του προγράμματος ανασυγκρότησης τη Σερβία, με εξαίρεση την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας – κι αυτό θα διαρκέσει «όσο ο Μιλόσεβιτς θα παραμένει στην εξουσία», όπως δήλωσε κι ο Γιόσκα Φίσερ. Η Ελλάδα, όπως και άλλες ευρωπαϊκές χώρες, επιθυμεί την ένταξη της Γιουγκοσλαβίας στο Σύμφωνο που θα συνοδεύεται από ουσιαστικές δημο-

κρατικές αλλαγές στο Βελιγράδι.

Η συμφωνία που επιτεύχθηκε για το Κόσοβο είναι πολύ σημαντική γιατί είναι υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και διασφαλίζει την εδαφική ακεραιότητα της Γιουγκοσλαβίας. Θα μπορούσαμε να μιλήσουμε και για ουσιαστική επιστροφή στον ΟΗΕ, η οποία οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην κινεζική τροπολογία που ενσωματώθηκε στο προοίμιο του ειρηνευτικού σχεδίου. Η κινεζική προσθήκη είναι κεφαλαιώδους σημασίας, καθώς υπογραμμίζει ότι «κάθε προσφυγή στην ένοπλη δύναμη θα πρέπει να τυγχάνει της έγκρισης του Συμβουλίου Ασφαλείας».

Η αναφορά του ειρηνευτικού σχεδίου για το Κόσοβο στις αρχές και τους σκοπούς του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ συμπεριλαμβανομένης της πρωταρχικής ευθύνης του Συμβουλίου Ασφαλείας για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας υπογραμμίζει κατά τον καλύτερο τρόπο πόσο λάθος ήταν η χρήση από το ΝΑΤΟ ένοπλης βίας στη Γιουγκοσλαβία χωρίς την έγκριση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ.

Σωτήρης Ντάλης



ΣΤΑ ΚΑΝΑΛΙΑ...

- «Από τον Κωνσταντίνο Τσάτσο στον Ιωσήφ Στάλιν» θα μπορούσε να είναι ο υπότιτλος του βιβλίου και του σήριαλ *Η Ιστορία και οι μετακινήσεις μιας ζωής*.
- Προλογίζουν η Άννα Παναγιωταρέα και η Αλέκα Παπαρήγα.
- Από Λάρισα ο Θωμάς Πεχλιβάνης προς Νικολάκη Μπουρσινό της ΕΡΑ 2: «Χαρά στο κέφι, μπράβο στο κουράγιο σου».
- Τι τραγουδάνε οι εκπαιδευόμενοι αμερικανοί πιλότοι; «Είμαι κακός, πετάω χαμηλά, πετάω μίαν αχλάδα, στην οικογένεια στο ρυάκι» (sic).

Μ.Σ.

Η ΑΟΡΑΤΗ ΧΕΙΡ ΟΔΗΓΕΙ ΤΑ ΕΚΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Ασκώντας το εκλογικό μας καθήκον οι έλληνες εκλογείς, και μάλιστα κατά μυριάδας, αντίθετα από τους υποδέλοιπους Ευρωπαίους, αναδεικνύουμε τις μαγικές μας ικανότητες. Είναι μία πάγια θέση που υποστηρίζεται από τους λαϊκίπτες πολιτικούς και τα Μέσα, θέλοντας να μας κολακεύσουν ως τάνσοφους που κρατάμε τη μοίρα στα χέρια μας. Ωστόσο αυτή τη φορά τα αποτελέσματα είναι τόσο ακριβή ώστε δεν μπορεί να είναι τυχαία. Ας δούμε τι πετυχαίνουμε με την μεταφυσική επιρροή και την δοσομετρία των ψήφων.

• **Προειδοποιούμε το ΠΑΣΟΚ** με την δεύτερη θέση και με την είωση του ποσοστού. Ωστόσο υψώσαμε τη διαφορά να είναι μικρότερη από την αναμενόμενη και να δίνει την ελπίδα αναστροφής. Έτσι θέτουμε το κυβερνών όμμα ενόψει των διλημμάτων που και περιμένουμε τις κατάλληλες παροχές προς ημάς. Αν η διαφορά ήταν μικρότερη ή μηδενική, τότε θα προχωρούσε αταλάντευτα προς την ΟΝΕ. Αν ήταν μεγα-

λύτερη, τότε θα επικρατούσε η ηττοπάθεια και η απελπισία, κακοί σύμβουλοι που δημιουργούν αστάθεια περί τις παροχές.

• **Τιμωρούμε τον Σαμαρά** για τις ανοησίες του '94. Τότε είχε κρίνει ως μεγαλύτερη νίκη το 8,7% από ένα 12%, γιατί το

πρώτο δήθεν έδειχνε φυσιολογική αύξηση ενώ το δεύτερο συσσωρευση διαμαρτυρομένων.

• **Δημιουργούμε ασταθή ισοροπία** στη Ν.Δ. έτσι ώστε ούτε ο Καραμανλής να επιχαίρει εκκωφαντικά ούτε οι βαρώνοι να μπορούν να τον συμμαζέψουν.

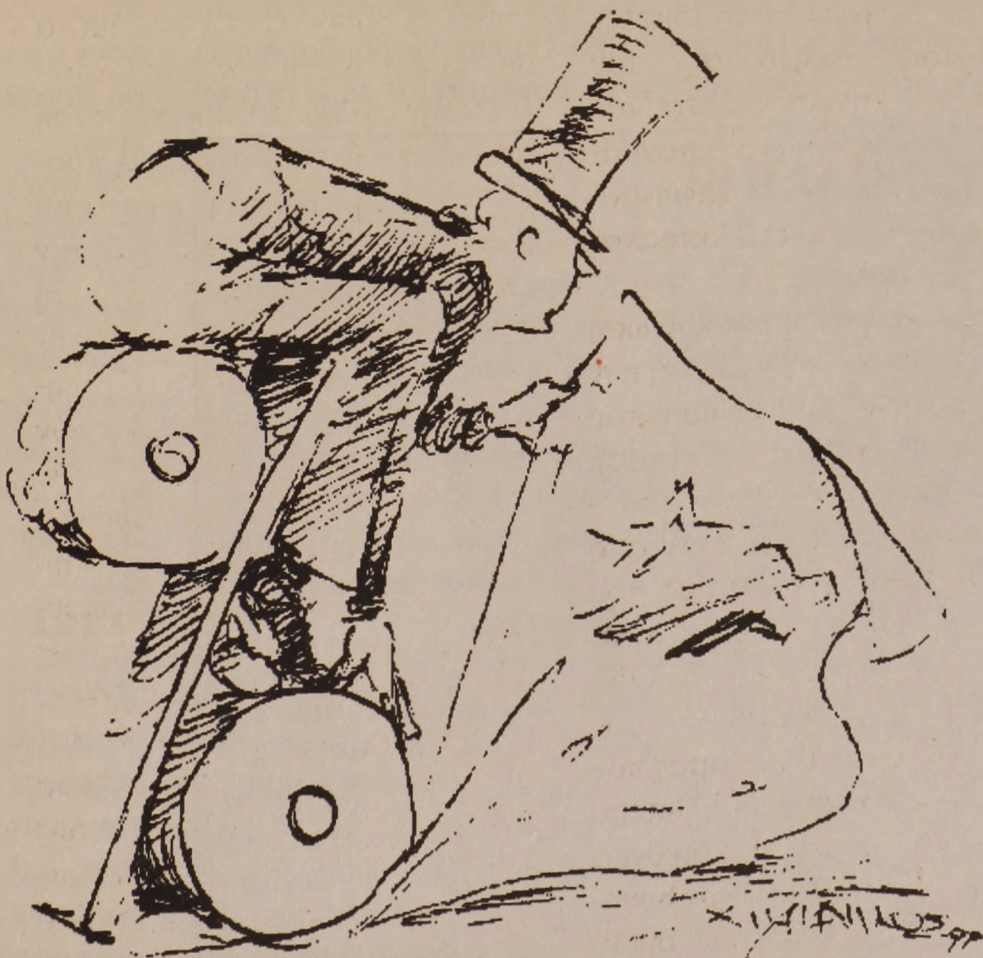
• **Ενθαρρύνουμε περιπαικτικά τον Μάνο**, ο οποίος θαυμάζοντας το εντός 45 ημερών αποκτηθέν 1,5%, υπαινίσσεται ότι σε 270 ημέρες θα γίνει 9%.

• **Συντηρούμε τον Τσοβόλα** ως αντίπαλον δέος για περαιτέρω αστάθεια στο ΠΑΣΟΚ.

• **Δείχνουμε την ενόχλησή μας στο Συνασπισμό** για την αναιμική παρουσία του στα πολιτικά πράγματα του τόπου, αλλά, με κατάλληλη δοσολογία ψήφων διατηρούμε τους σημαντικούς ευρωβουλευτές του.

Για το ΚΚΕ ο λαός δεν φρόντισε δοσολογική ψήφο. Το ΚΚΕ, ως ζωντανό απολίθωμα του 21ου αιώνα, λαμβάνει τα υπόλοιπα, την κατεξοχήν ψήφο διαμαρτυρίας.

Στέλιος Π. Καφαντάρης



78 ΑΡΙΣΤΕΡΟΙ;

«**ΣΤΗΡΙΖΟΥΜΕ** την κυβέρνηση Σημίτη στις ευρωεκλογές διότι (συν τοις άλλοις) παρά τις ατολμίες και τα λάθη σε επιμέρους τομείς είναι εκείνη που μπορεί να εξασφαλίσει τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής κοινωνίας».

Αυτά μεταξύ άλλων διάβασα στην *Αυγή* της 8.6.99 μαζί με έναν πληροφοριακό πρόλογο ότι τα ονόματα που υπέγραψαν ήταν αριστεροί, κατά δήλωσίν τους, διάφορης προέλευσης.

Μερικοί από αυτούς είναι –δυστυχώς– γνωστοί και φίλοι. Θα ήθελα να σημειώσω ότι δεν είναι η πρώτη φορά –γι’ αυτούς που εγώ ξέρω– που ψηφίζουν και στηρίζουν το ΠΑΣΟΚ (του Σημίτη ή του Ανδρέα αδιάφορο, αν και πρέπει να σημειώσω ότι στο κείμενο δεν αναφέρεται πουθενά η λέξη «ΠΑΣΟΚ»). Απλώς αποφάσισαν να πουν ανοικτά τώρα πια τι ψηφίζουν. Ουδέν εμπτόν.

Οι παλιοί αυτοί φίλοι δεν αποκήρυξαν «μετά βδελυγμίας»* το αριστερό τους παρελθόν. Ίσα-ίσα μάλιστα, κατ’ ιδίαν, αναφέρονται σε αυτό με σχετική υπερηφάνεια: «Τότε στο Ρήγα, τότε στην ΚΝΕ, τότε στον Μαχητή κ.λπ. κ.λπ.». Επίσης δηλώνουν ότι δεν έχουν σχέση με το ΠΑΣΟΚ!

Εκείνο το «*παρά τις ατολμίες*» του κειμένου μου θύμιζε μιαν άλλη διατύπωση σε κείμενο που υπέγραψαν πάλι κάποιοι παλιοί φίλοι και το οποίο είχα διαβάσει πριν από τέσσερις μήνες περίπου, τότε με την «*περιπέτεια Οτσαλάν*» – έτσι αναφερόταν

σε εκείνο το κείμενο η παράδοση του κούρδου ηγέτη τον Φλεβάρη. Τότε υπήρχε μια παρόμοια διατύπωση: «*Οι ευθύνες που πρέπει να αναζητηθούν, πέρα από τους λανθασμένους κυβερνητικούς χειρισμούς κ.λπ., κ.λπ.*». Το κείμενο εκείνο στην πραγματικότητα ήταν έκφραση αποστροφής εναντίον όσων το υπέγραφαν προς την εκδήλωση που οργάνωσαν τραγουδοποιοί και ηθοποιοί στο Σύνταγμα. Ήταν μια εκδήλωση που ήθελε, νομίζω, να διαδηλώσει την διαμαρτυρία όσων δεν συμφωνούσαν με όσα είχε πράξει ο «μεγάλος τραγουδιστής» και οι λοιποί κυβερνητικοί παράγοντες –ο πρωθυπουργός δεν μάθαμε ποτέ τι έκανε γιατί ήταν γριππιασμένος τότε και βρισκόταν σπίτι του στην οδό Αναγνωστοπούλου– τότε που ο Οτσαλάν παραδόθηκε από τους Κενυάτες στην τουρκική ΜΙΤ.

Τότε, η συντροφιά εκείνη άσκησε δριμύτατη κριτική στους τραγουδιστές σημειώνοντας πάντως στο κείμενο «*πέρα από τους λανθασμένους κυβερνητικούς χειρισμούς κ.λπ. κ.λπ.*». Τα δύο κείμενα μοιάζουν να έχουν τον ίδιο γραφέα, που ξέρει να μιλά τη γλώσσα εκείνων των αριστερών που «*διαλογίζονται*».

Πολλοί από αυτούς δεν βρήκαν να ψελλίσουν δυο λόγια για τους βάρβαρους βομβαρδισμούς του ΝΑΤΟ στη Γιουγκοσλαβία. Μερικοί συγκαταλέγονταν κιόλας ανάμεσα σε εκείνους που υποστήριζαν ότι η Γιουγκοσλαβία έπρεπε να βομβαρδιστεί προκειμένου να συνετιστεί ο Μιλόσεβιτς!

Λες κι η Γιουγκοσλαβία είναι ο Μιλόσεβιτς...

Επίσης, ούτε κατάλαβα πώς, εκσυγχρονιστές αυτοί, χρησιμοποιούν τα παλιά κομματικά κόλπα περισυλλογής υπογραφών για την υπερψήφιση του κοινοτάρχη! Όχι, δεν ήταν τίποτε από όλα αυτά. Στο βάθος είναι εκείνη η νοοτροπία που στρέφεται με ιδιαίτερο πάθος εναντίον των παλαιών συντρόφων, γιατί τώρα πια αυτοί έχουν φύγει μακριά και έχουν γυρίσει την πλάτη. Κανείς δεν τους ψέγει γιατί άλλαξαν τις απόψεις τους. Το πρόβλημα είναι ότι τρέχουν να πείσουν και μας τους υπόλοιπους ότι αυτοί έχουν δίκιο και πρέπει κι εμείς να τους ακολουθήσουμε σε ένα θλιβερό γαϊτανάκι συμβιβασμών. Πιστεύουν ίσως ότι είναι επιφανείς ως μπαρουτοκαπνισμένα στελέχη μιας κατ’ επίφασιν Αριστεράς και πως το όνομά τους έχει μια κάποια σημασία και κάποια πολιτική επιρροή και βαρύτητα.

Τελospάντων. Κατά βάθος χάρηκα που τώρα πια μπορώ ανοικτά να συνομιλώ –όταν συνομιλώ– με τους πρώην αριστερούς, παλαιούς γνώριμους και φίλους και να ξέρω πού είναι τοποθετημένοι. Γιατί μέχρι σήμερα μιλούσαν με μισόλογα, και με αιδήμονες εκφράσεις έλεγαν διάφορα για τα λάθη της Αριστεράς. Τώρα μιλούν για «*ατολμίες και λάθη της κυβέρνησης Σημίτη*». Μερικοί άνθρωποι σε όλη τους τη ζωή βλέπουν αποκλειστικά τα λάθη των άλλων. Τόσο κριτικοί, αυστηροί και αντισυμβατικοί είναι.

Μόνον εγώ, τώρα πια, όταν τους συναντώ, θα τους απευθύνομαι με την προσωινμιά που υπογράφουν οι ίδιοι το κείμενο στήριξης της κυβέρνησης Σημίτη: «*ερευνητής*», «*πανεπιστημιακός*», «*συγγραφέας*», «*ευρωπαϊκή επιτροπή*» κ.ο.κ.

Τι καλά να ξεκαθαρίζουν τα πράγματα και οι άνθρωποι, επιτέλους, να αποφασίζουν πού ανήκουν! Μια άλλη εποχή αρχίζει...

Χ.Γ.Π.

*Δεν υιοθετώ τον χαρακτηρισμό «*δηλωσίες*» που κάποιοι τους προσέδωσαν προκειμένου να χαρακτηρίσουν ανθρώπους που μεταστράφηκαν. Διότι εκείνοι, οι παλιοί δηλωσίες, εξαναγκάζονταν, και από φόβο υπέγραφαν και αυτοί κάποιο κείμενο – όχι με τα κίνητρα εκείνων που σήμερα μεταστρέφονται.

ΟΙ 78 ΤΗΣ «ΑΥΓΗΣ»

Γιατί να με ενδιαφέρει ποιον θα «στηρίξουν» οι 78 που υπογράφουν το κείμενο στήριξης του Σημίτη στην *Αυγή*, δεν το έχω καταλάβει. Έξι εκατομμύρια Έλληνες ασκούν το εκλογικό τους δικαίωμα, οι 78 από αυτούς θεώρησαν ανάγκη να μας πουν τι θα ψηφίζουν; Τώρα, εγώ σε τι ωφελήθηκα δεν ξέρω. Εκείνοι όμως σίγουρα ξέρουν τα δικά τους οφέλη.

Όλους δεν τους ξέρω, ξέρω όμως μερικούς από αυτούς. Αυτούς που ξέρω δηλώνουν αριστεροί, και ως αριστερούς τους ξέρω. Κινούνται στους χώρους και τα στέκια της αριστεράς και με τους αριστερούς κάνουν τις πολιτικές αναλύσεις τους. Καλή η αριστερά: όταν είσαι μέσα εκεί, είσαι απ’ όλα, και σκεπτόμενο άτομο είσαι και κουλτούρα διαθέτεις, έχεις φάει με το κουτάλι τον Μαρξισμό-Λενινισμό, έχεις ξεσκονίσει τον καπιταλισμό, είσαι με τους αδικημένους, είσαι με τους λίγους, είσαι με τους χαμένους.

Όχι πάντα με τους χαμένους. Κρατάμε με νύχια και με δόντια τον τίτλο του αριστερού, πολύ συχνά μας είναι χρήσιμος και από τη θέση αυτή στηρίζουμε Σημίτη. Αλλά γιατί λέμε «*στηρίζω Σημίτη*» και όχι «*ψηφίζω ΠΑΣΟΚ*»; Μα το «*ψηφίζω ΠΑΣΟΚ*» δεν ακούγεται καλά. Μέσα του έχει κόσμος και ντουινιά, έχει λαουτζίκo, επίσης έχει Πάγκαλο (βλέπε Οτσαλάν), έχει Αρσένη (βλέπε S-300), έχει Γιαννόπουλο και πολλούς άλλους. Ενώ όταν στηρίζεις έναν πρωθυπουργό είναι αλλιώς: αλλού κατατάσσεις τον εαυτό σου, ξεχωρίζεις από τα εκατομμύρια των ψηφοφόρων.

Σωτήρης Τόλιος

11

ΜΑΓΕΙΕΣ

Ειλικρινά διερωτάται κανείς «Για ποια Ευρώπη» και συγχρόνως αισθάνεται ικανοποίηση για την υψηλή συνειδητοποίηση των συμπολιτών μας. Εκ των πραγμάτων έτσι, μετά τα πρόσφατα γεγονότα, η Ελλάδα αποδεικνύεται πολύ πιο ευρωπαϊκή χώρα από ό,τι το Βέλγιο ή η Βρετανία. Το μεγάλο λάθος πάντως των ευρωπαϊκών πληθυσμών είναι, κατά τη γνώμη μου, η κυρίαρχη εντύπωσή τους πως θα επιβιώσουν διατηρώντας το υψηλό επίπεδο ζωής και ευημερίας απλώς μετατρέπόμενοι σε ουρά της Αμερικής και σε ορντινάτσες του εκάστοτε προέδρου της. Η Ευρώπη όμως έτσι απλά πλην νομοτε-

λειακά καθίσταται επαρχία -δευτερευούσης σημασίας- των ΗΠΑ και πεδίο των πολιτικοστρατιωτικών πειραματισμών της μαθητευομένης περί την μαγεία ηγεσίας της. Η σημερινή Ευρώπη, αληθινά, είναι η μαγική εικόνα του παλιού, συνειδητοποιημένου και ρηξικέλευθου εαυτού της. Επιλήσμων της ιστορίας, της νομικής της κουλτούρας και των ανθρωπιστικών παραδόσεών της, μοιάζει θλιβερή καρικατούρα των αξιών που η ίδια εξέθρεψε.

Φαντάζεσθε! Στη θέση του Μαρξ, της Ρόζας, του Μπρετόν, του Λεφέβρ, του Τολιάτι, της Πασιονάρια, οι Σολάνα, Μπλαιρ και Σρέντερ...

Πώς το 'λεγε ο Καστοριάδης; Η κατάσταση του ανθρώπου σε homo oeconomicus αποτελεί την απαρχή των μοντερνιστικών δεινών του. Κι είμαστε ακόμη στην αρχή αυτού του νέου, «μαγικού» κόσμου... Μ.Σ.

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

Ο δαίμων του τυπογραφείου «χτύπησε» στο προηγούμενο τεύχος (688), διακόπτοντας τη ροή των σελίδων στο άρθρο του αναπλ. καθ. Στέλιου Περράκη «Περί ανθρωπιστικής επεμβάσεως: δίκαιο ή πολιτική;». Η σειρά των σελίδων για την ορθή ανάγνωση είναι 16-18-19. Ζητούμε συγγνώμη από τους αναγνώστες του περιοδικού.

ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΝΟΑΜ ΤΣΟΜΣΚΥ ΣΕ ΤΡΕΧΟΝΤΑ ΘΕΜΑΤΑ

• ΚΑΣΜΙΡ

Ερώτηση: Πού οδηγεί η κλιμάκωση των εχθροπραξιών στο Κασμίρ και ποιος είναι ο ρόλος ή το συμφέρον των ΗΠΑ και των άλλων ισχυρών χωρών;

Απάντηση Ν.Τ.: Αυτή είναι μια οδυνηρή σύρραξη που μαίνεται από τότε που οι Βρετανοί διαμέλησαν την Ινδία. Και η Ινδία και το Πακιστάν διεκδικούν την περιοχή, και έγιναν πολλοί σημαντικοί πόλεμοι γι' αυτήν μαζί με συνεχείς μάχες σαν κι αυτή που άναψε τώρα. Για πολλά χρόνια οι ΗΠΑ εξόπλιζαν και τις δύο πλευρές (ο Robert McMahon έγραψε μια από τις τυ-

πικές μελέτες). Υπήρξε ένα μπλέξιμο κατά την περίοδο των συγκρούσεων του Ψυχρού Πολέμου, καθώς οι ΗΠΑ υποστήριξαν το Πακιστάν ενώ η Ινδία είχε μια περίπλοκη σχέση και με τα δύο μπλοκ. Η Κίνα είχε την τάση να υποστηρίζει το Πακιστάν και να αντιτίθεται στην Ινδία, συχνά με βίαιο τρόπο. Στην παρούσα περίπτωση υποθέτω ότι οι μεγάλες δυνάμεις θα θέλουν να λυθεί το πρόβλημα πριν τινάξει την περιοχή στον αέρα - και αφού ήδη είναι πυρηνικές δυνάμεις, ίσως την τινάξει για καλά. Οποιαδήποτε λύση πρέπει να περιλαμβάνει ένα σημαντικό μέρος αυτοδιάθεσης,

πράγμα που φαίνεται απόμακρη προοπτική. Είναι δυσοίωνη και επικίνδυνη κατάσταση. (8 Ιουνίου '99)

• ΚΟΣΟΒΟ

Ερώτηση: Ποια είναι τα κίνητρα της δράσης των ΗΠΑ στα Βαλκάνια;

Απάντηση Ν.Τ.: Η αναταραχή στην περιοχή είναι επικίνδυνη και πρέπει να ελεγχθεί, ειδικώς εάν υπάρχει απειλή να αναδυθεί μια κυρίαρχη τοπική δύναμη που δεν είναι εύ-

κολο να ελεγχθεί. Η συνηθισμένη μέθοδος είναι να παρέχεται υποστήριξη στις πιο ισχυρές δυνάμεις (σε αυτή την περίπτωση στη Σερβία) -π.χ. όπως η τουρκική λύση, στην αμέσως διπλανή πόρτα. Αυτό αποκλείεται: η μεν Τουρκία είναι ένα βολικό κράτος-πελάτης, όμως η Σερβία, ό,τι και να νομίζει κανείς γι' αυτήν, είναι ένα από τις τελευταίες νησίδες ανεξαρτησίας από την ισχύ των ΗΠΑ στην περιοχή... Η χρήση βίας είναι μια φυσιολογική επιλογή γι' αυτούς που έχουν το μονοπώλιο της ισχύος. Ασφαλώς, η χρήση βίας θα οδηγήσει σε ωμότητες, δημιουργία προσφύγων, αποσταθεροποίηση αλλού, όμως πάντα υπάρχουν περισσότερα πράγματα εν εφεδρεία, είναι δυνατή επίσης και μια λύση Καρθαγένης. Επίσης υπάρχουν συμπαρομαρτούντα οφέλη... π.χ. αυτό που τονίζουν συνεχώς οι Κλίντον, Μπλαιρ, κ.λπ.: την εδραίωση της «αξιοπιστίας» του ΝΑΤΟ (και ΝΑΤΟ δεν σημαίνει Ιταλία, αλλά τις ΗΠΑ και το επιθετικό τους σκυλί). Οποιοσδήποτε νονός της μαφίας μπορεί να εξηγήσει τι σημασία έχει αυτή η αξιοπιστία.

(8 Ιουνίου '99)

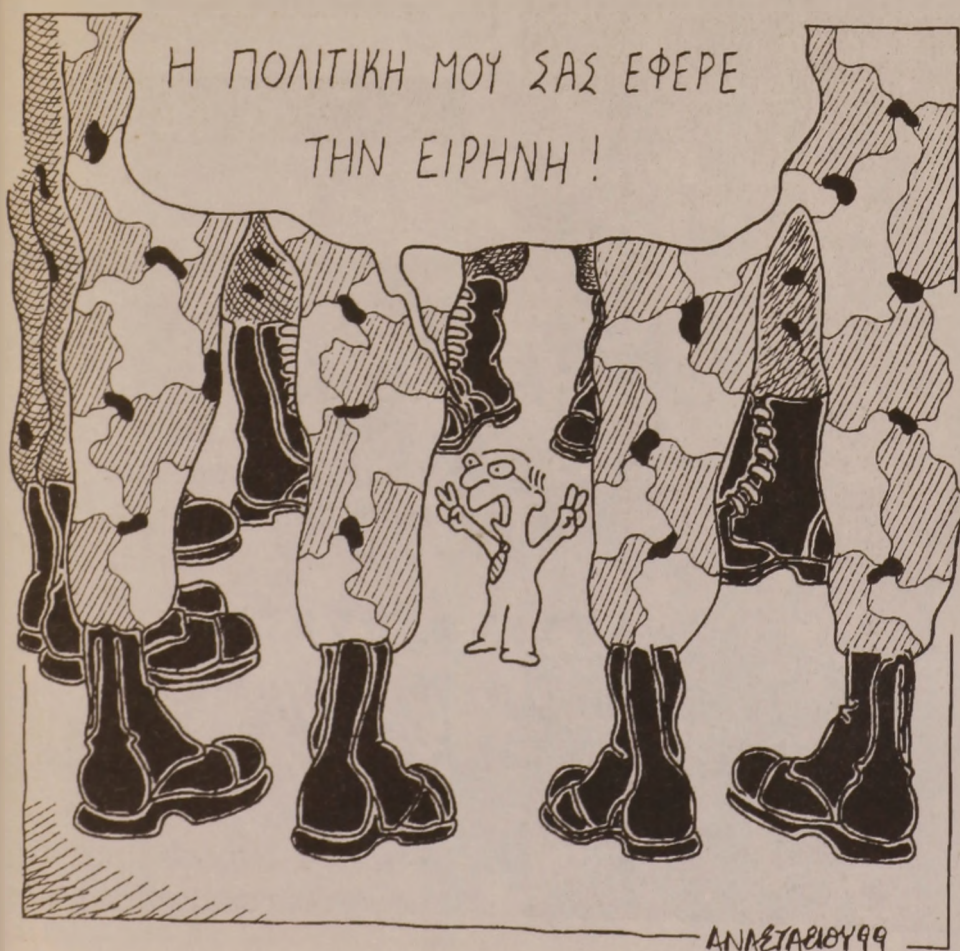
• ΒΟΜΒΑΡΔΙΣΜΟΣ

ΤΗΣ ΚΙΝΕΖΙΚΗΣ ΠΡΕΣΒΕΙΑΣ

Ερώτηση: Ο βομβαρδισμός της κινεζικής πρεσβείας έγινε από πρόθεση;

Απάντηση Ν.Τ.: Προσωπικά δεν το πιστεύω. Θα ήταν εντελώς τρελό.

(Επιμέλεια Νίκος Ράπτης)





ΟΦΟΣ

κ. **Σημίτης** ανέλυσε ως εξής το εκλογικό αποτέλεσμα: «χάσαμε, άρα θα κερδίσουμε». Πολύ έξυπνο. Στη Ν.Δ. μοιράζουν ήδη υπουργεία.

ΑΝΤΙ-ΛΑΛΙΩΤΗΣ

κ. **Σωμερίτης** θύμωσε πολύ με το σύνθημα του ΠΑΣΟΚ «πρώτα η Ελλάδα». Σου λέει ο άνθρωπος - Γιατί; Οι άλλοι λαοί δεν έχουν ψυχή; Συμφωνώ απολύτως.

α μια καλή ιδέα: να αναλάβει ο κ. **Σωμερίτης** τη νέα προεκλογική καμπάνια του ΠΑΣΟΚ με το σύνθημα «πρώτα ο UCK».

ΣΚΙΣΑΝΕ

ολύ καλά πήγαν στις ευρωεκλογές τα κεντροαριστερά αμερικανικά κόμματα. Δεν είναι και λίγο να μπαίνουν στην Ευρωβουλή περίπου 200 συνεργάτες του Κλίντον.

ΉΥΝΗΤΗΣ Ε ΠΑΤΕΝΤΑ

Ν. **Μουζέλης** αναλύει συχνά στο *Βήμα* τις παγκόσμιες τάσεις. Τώρα, ύστερα από έρευνες προφανώς, ανακάλυψε πως η Ελλάδα είναι μια χώρα παρανοϊκή και εθνικιστική. Εγώ πάντως πήγα πριν από

λίγες μέρες στο χωριό και ήταν όλα εντάξει. Οι Αλβανοί μας περνάνε όλοι μια χαρά, αρκετοί έχουν πάρει και Saxo και είμαστε πια μια παρέα. Κύριε **Μουζέλη**, δεν είμεθα παρανοϊκοί: απλώς δεν συμφωνούμε με τον κ. **Σολάνα**. Τόσο τρομερό είναι;

ΜΑΥΡΟ ΚΙ ΑΡΑΧΝΟ

Αλλά είναι πλέον για λύτωση οι παρατρεχάμενοι της κεντρικής ευρωπαϊκής τράπεζας που παριστάνουν τους αριστερούς επιστήμονες. Πανευρωπαϊκώς. Τους πήρανε χαμπάρι μέχρι και οι Γάλλοι, δεν θα τους παίρναμε εμείς; Μισούν ό,τι είναι διαφορετικό, οτιδήποτε σκιαάζει την κεντροαριστερή ορμή προς τους δείκτες. Τέτοια εμπάθεια απέναντι

στην Ελλάδα, τέτοιο προκλητικό γλείψιμο στην εξουσία, δεν είχαμε ματαδεί.

ΝΟΘΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Το ΠΑΣΟΚ πήρε 33%. Σκεφτείτε πόσο θα έπαιρνε αν υπήρχε η εκπομπή της κ. **Μαλβίνας Χαριτοπούλου**. Αν έλεγα 25% θα ήμουν μέσα;

ΑΡΙΣΤΕΡΟΙ ΚΟΣΟΒΟΥ

Τι θα γίνει τώρα, κ. **Τζανετάκο**, με την παράδοση της Ευρώπης στους εθνοκεντρικούς; Δεν είναι κρίμα εσείς να γράφετε τόσο ωραία για την πρόοδο και οι άλλοι να ψηφίζουν γκωλικούς εθνικιστές και βλάχους καραμανλικούς; Χάλασε η Ευρώπη, δεν βλέπω λύση. Ή μάλλον βλέπω. Να μετακομίσετε στο Κόσοβο, τη μόνη δημοκρατική όα-

ση πλέον. Μόνον εκεί θα καταλάβουν τον πόνο σας.

ΜΥΛΟΣ

Νομίζω πως το 5% του ΣΥΝ είναι θρίαμβος. Όταν η *Αυγή* αφενός δημοσιεύει 2 μέρες πριν από τις εκλογές κείμενο αριστερών που στηρίζουν Σημίτη και αφετέρου δεκάδες φιλονατοϊκά άρθρα, όταν τα μισά σου στελέχη νομίζουν πως το κεντρικό πολιτικό ζήτημα σήμερα είναι το χτύπημα του ελληνικού εθνικισμού, τότε το να παίρνεις 5%, ενώ απεθύνεσαι στο 2%, είναι μεγάλη νίκη. Η οποία οφείλεται αποκλειστικώς στον κ. **Κωνσταντόπουλο** και τον κ. **Αλαβάνο**. Χωρίς αυτούς, τετέλεσται.

ΤΕΩΣ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ

Την πιο πετυχημένη ατάκα το βράδυ των αποτελεσμάτων την είπε ο κ. **Ζουράρις**: «Ο Σημίτης να μην πάρει καμία απόφαση για τα εθνικά από τούδε και εφεξής. Είναι έκπτωτος και άκυρος πλέον. Δεν νομιμοποιείται να παίρνει αποφάσεις».

ΣΤ' ΑΡΜΑΤΑ

Ο τέως πρωθυπουργός κ. Σημίτης πρέπει αμέσως να κάνει σύσκεψη διανοουμένων για χάραξη νέας στρατηγικής. Σωμερίτης, Δήμου, Μουζέλης, Τσούκαλης, Φραγκουδάκη, Τζανετάκος και Γεωργελές, να αντικαταστήσουν αμέσως το αποτυχημένο Εκτελεστικό Γραφείο και να χτυπήσουν χωρίς οίκτο το έθνος-κράτος. Δεν μπορούμε πλέον να πιούμε με ησυχία τον καφέ μας στην Ιλεάνα Τούντα. Βλέπουμε συνεχώς μπροστά μας τα μουστάκια του Κόρακα.

Α Σ Χ Η Μ Α Χ Ρ Ο Ν Ι Α

Ο κόσμος πηγαινοερχόταν μπροστά στη «Μινέρβα», το παλιό ζαχαροπλαστείο στην παραλία του Βόλου. Καθόμασταν και μεις και λέγαμε τι θα ψηφίσουμε το πρωί. Δίπλα μου ήταν ένας χοντρός με σβέρκο τεράστιο, απολυμένος, πρώην κουκουές, που τώρα θα ψηφίσει Καραμανλή. Δίπλα του, ένας με μούσια, άσπρη κάλτσα, άσπρο, μυτερό παπούτσι και αλυσιδίτσα, που έχει εργοστάσιο για στουπιά και ψηφίζει ΠΑΣΟΚ. Απέναντι, ένας δάσκαλος με γυαλιά που ψηφίζει ΚΚΕ και δίπλα μου ένας αγρότης-ξενοδόχος που ψηφίζει ΠΑΣΟΚ. Και γω.

Αυτός με το χοντρό σβέρκο λέει: «Θα βγω με τη σημαία και θα κορνάρω αύριο, παλιοχολέρες. Μέχρι εδώ ήταν». Αυτός με τα μούσια, ο βιομήχανος, γελάει: «Πάρε την κόρνα, βρε ζών, και πήγαινε στην Τράπεζα να ζητήσεις λεφτά». Μετά περνάνε αβυσσαλέα ντεκολτέ και χιλιάδες μίνι, ενώ ο αγρότης-ξενοδόχος μου λέει για τις ντομάτες, που τις βουτάνε οι βλάχοι σε νερό με ορμόνες για να κοκκινίζουν.

Και ύστερα πήγαμε για ούισκυ. Ήταν εκεί ο φίλος μου ο Μανώλης που τάχει παρατήρει όλα και απλώς σέρνει τα πόδια του και κάτι μηχανικοί με πίπες.

Εκλογές 1999 στην παραλία του Βόλου. Χωρίς πολλές κουβέντες.

Θίασος Ποικιλιών και Καραγκούνηδες

του Μάνου Στεφανίδη

Σαν ώρα μεσάνυχτα ακουστεί
αόρατος θίασος να περνά.

Ηταν όλοι εκεί· γελοίιοι στη σοβαρότητά τους, αυτάρεσκοι στην ουτιδανοσύνη τους, ξεκαρδιστικοί (αγγλ. *hilarious*) στον ιλαρό τους ξερολισμό. Λαμπεροί σαν γλιστρίδες ένεκα της λαμπρότητας του παντοδύναμου μέσου που τους φιλοξενούσε και τους ανακλύωνε, αναλώσιμοι ως καρποί του πιο αδίστακτου μεταπολιτικού μάρκετινγκ. Χαριτωμένοι και βλοσυροί κατά περίπτωση και κατ' επάγγελμα, στερούνταν πάντως και αληθούς πάθους και αληθινής πίστης. Ήταν προφανές –πως βρίσκονταν εκεί για να υποδυθούν όχι για να εκτεθούν, για να παίξουν κι όχι για να αποδιαρθρώσουν βεβαιότητες. Με τι κότσια άλλωστε. Ο εγχώριος πύχυν των αστέρων χαμηλώνει δραματικά και οι εμπρηστικές ιδέες δεν αντέχουν τις λυχνίες της τηλεόρασης. Η εξέγερση μπορεί –ακόμη– να κρύβεται σε σκοτεινούς καθρέφτες, σαν αυτούς του Velasquez κι όχι βέβαια στα γυαλιστερά τηλεκάτοπτρα που αντανακλούν τον μηδενικό εαυτό τους.

Ήταν όλοι τους εκεί βασανιστικά τυποποιημένοι και επαναλαμβανόμενοι στο ίδιο χιλιοπαιγμένο και αυτονόητο έργο. Ήταν εκεί με τα στοιχήματά τους, τις μακαρονάδες τους, τα ευτελή τους αστεία, τον χυδαίο καθωσπρεπισμό τους, επειδή βέβαια «μας βλέπουνε»: Ήταν εκεί και ο απαραίτητος Λάκης και ο «σνομπ» Σταμάτης και η τρίχαρις Άννα και ο οηματίας Ευάγγελος, ο «συνήγορος» του διαβόλου του, και ο γραφικός Βαγγέλας, κρινόληρος πλέον, και ο απαραίτητος Πέτρος ο μάγκας και ο άλλος Πέτρος της Ευρωβουλής και ο διαπορών κ. Μαρίνος και η επανακάμψα, γιατί δεν άντεχε άλλο, Μαλβίνα και ο θεωρητικός νους Τράγκας και ο πρώην τρύπας και νυν επιφυλλιδογράφος του «έγκυρου» και ο χαριτόβρυτος βηματοδότης που κάνει και τον κονφερανσιέ στον Antenna και η οπλαρχηγός του αναγεννημένου ΕΑΜ Λιάνα και ο Μιμοκώστας και η Άντζι η χαμηλοβλεπούσα και ο της μάνας της κουροτρόφου του Καλεντερίδη και ο Νικόλας, ο ερτζιανός διαπλεκόμενος, και ο στυλίστας Νίκος του Star και ο –γαμώ τις ταχύτητές του– Νίκος του Mega και η ανεπάγγελτη, προσώρας, Έλλη η οξυδέρκουσα και

ο αδολέσχης Αιμίλιος και η εγώ φωνάζω περισσότερο Άννα η πανεπιστημιακή –η Έλντα έλειπε– και η Ντόρα σε σταθερό ριγέ συνδυασμό με τον Ευάγγελο και ο Θόδωρος με τις εγκυμονούσες ραγάδες στο κούτελο και η Μάρω και ο Πρέκας και ο Χαρδαβέλλας, και ο Φαήλος του Αλέξανδρου και ο Αλέξανδρος της Ζωής. Κι όλο το δράμα μιας ζωής... Ήταν, λοιπόν, όλοι εκεί. Και ζογκλέρ και ταχυδακτυλουργοί και ποικίλοι όσοι σαλιμπάγκοι του περιέργου αυτού χυλού που διαπλέκει την παραπολιτική με την παραδημοσιογραφία ώστε όλα, μέσω της παρακαλλιτεχνικής διασκέδασης, να καταλήγουν στον –αποκαλυπτικότερο– χαβαλέ και στο –αποκαλύπττον εσωτερικούς μηχανισμούς– θέαμα. Ήταν όλοι εκεί, ώστε να σχολιάσουν(;) σαν ασώματες κεφαλές και σαν βρικόλακες τα αιμορραγούντα αποτελέσματα των ευρωεκλογών σαν μόνιμος θίασος ποικιλιών και ως το απίστευτο κατάντημα και του διαλόγου και της ενημέρωσης και της δημοκρατίας αλλά και –γιατί όχι– της τηλεψίας ή του, εν γένει, θεάματος προς τα οποία τόσα πολλά ως λαός έχουμε επενδύσει. Η τηλεόραση λοιπόν, αυτός ο καινοφανής, απαστράπτων όσο και αδηφάγος και ισοπεδωτικός, αισθητικο-ιδεολογικά, θεσμός καταποντίστηκε εκείνη την αποφράδα εσπέρα των ευρωεκλογών.

Το νέο βέβαια, απαραίτητο πλέον, φρούτο είναι οι καραγκούνηδες του βουκολικού κάμπου και του διαβουκολημένου Χρηματιστηρίου, αν εννοείτε τι εννοώ. Ήρεμοι, σίγουροι για τα θέσφατα που εκστομίζουν, καθησυχαστικοί ώστε να μην ενσπείρουν πανικό στις εκατοντάδες χιλιάδες χριστεπώνυμων τζογαδόρων που τους θεώνονται με το χέρι δεξιά, αποτελούν πλέον την απαραίτητη σως βινεγκρέτ κάθε τηλεοπτικής σαλάτας.

Όλα λοιπόν έγιναν όπως το επιτάσσει η showbiz δεοντολογία και όλα υπάρχουν και τα υφιστάμεθα για την Μεγαλόχαρη χάρη της μικράς και ατάκτου οθόνης: Και η δαιμονοποίηση του μέσου και η θλιβερότητα των αρχηγών και τα θλιβερότατα –αξεκούνητα– συνθήματα και οι επανακάμψεις πολιτικές συγκεντρώσεις και η σπάταλη χαρτούρα της διαφήμισης, και τα computerised πορτραίτα των πολιτικών και η απίστευτη προεκλογική δαπάνη των –παρανόμως– δαπανώντων κοι-

νοβουλευτικών σχημάτων και, και, και... Όλα, εντέλει, έγιναν για να παίξει από νωρίς εκείνο το μοιραίο απόγευμα ο ανακινούμενος σαν τα μπουκάλια και τα ντενεκεδάκια της μπίρας και ακατασίγαστος στον διαρκή χαβαλέ του, θίασος χωρίς αιδώ, χωρίς εννόηση, χωρίς πάθος, χωρίς πίστη. Έτσι, μ' επαγγελματικά αστείακια, ευφυολογήματα απ' την κατάψυξη και φωνές τραμπούκων, οι τηλεοπτικοί δημοσιογράφοι και οι τηλεοπτικοί πολιτικοί –εντελώς διαφορετικά είδη των πάλαι ποτέ αληθινών δημοσιογράφων και αληθινών πολιτικών –ομού μετά των λοιπών τηλεοπτικών τίποτε– κατέξενελλιζαν επί ώρες και τις εκλογές και το περιεχόμενό τους και τη σημειολογία τους και την Ευρώπη και τη βαθύτατη κρίση της και το μεταίχμιο των καιρών και τον τόπο μας και την αξιοπρέπεια του ου μην αλλά και την αγωνία του.

Τους έβλεπες εκεί να κορδακίζονται πουδραρισμένοι –μόνο ο Ανδρουλάκης τόλμησε να χλευάσει την τηλεοπτική, καθωσπρεπιζίδικη συμπεριφορά τους– και αντιλαμβάνόσουν σαφώς για ποιον έπαιζε όλος αυτός ο παρδαλός και ετερόκλητος θίασος των τιβι-νούμερων. Ήταν εκεί –το έβλεπες καθαρά– δραματικά παρόντα, και τα αόρατα αφεντικά τους εκείνα που τους έχουν δανείσει αυτόν τον λήρο και ανάπηρο λόγο της συγκάλυψης και της χαμηλόμισθης ρεμούλας. Ήταν εκεί ως φωνές των κυριών τους, όλων όσων νέμονται τον τόπο εκ του ασφαλούς, προδιαμορφώνοντας τους όρους του παιγνίου και παρεμβαίνοντας απροσκάλληπτα στην επιφανειακή διαμόρφωση της επιπολής κοινής γνώμης αυτού του τηλεοπτικού όχλου που άγεται προς ό,τι λαμπυρίζει έστω κι αν πρόκειται για ιριδίζοντα βοθρολύματα. (Συμβαίνει κι αυτό.) Ιδού λοιπόν ο θίασος ποικιλιών με τους *couleur local* καραγκούνηδες και καραγκούνες, κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν του τηλεοπτικού κοινού που τους διάλεξε, τους επέβαλε και τους κωμαρώνει.

Το παν –το γνωρίζουμε καλά πλέον– είναι οι δείκτες τηλεθέασης. Αυτοί βγάζουν καβέρνηση, αυτοί ορίζουν αντιπολίτευση. Οι άλλοι, οι δείκτες των εκλογικών ποσοστών και της βούλησης του κυρίαρχου λαού επεννύονται... Ρωτήστε, αν δεν με πιστεύετε, και τους συνταγματολόγους της μόδας..!

Οι Εκούχρονιστοι

ΤΟ ΠΑΣΟΚ ΘΑ
ΑΠΟΚΤΗΣΕΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ
ΠΡΟΣΩΠΟ

...Η ΝΔ ΘΑ ΑΠΟΚΤΗΣΕΙ
ΤΡΟΧΙΑ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

ΤΟ ΚΚΕ ΘΑ
ΧΑΙΡΕΤΑΙ...

ΤΟ ΔΗΚΚΙ
ΕΠΙΣΗΣ...

Ο ΣΥΝ ΤΙ ΘΑ
ΚΑΝΕΙ;

ΘΑ ΤΟ ΕΧΕΙ
ΥΠ'ΟΨΗΝ ΤΟΥ...



ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΟΣ

Από αναμέτρηση σε αναμέτρηση με φόντο την **ONE**

Η πολιτική αριθμητική των ευρωεκλογών

Γράφει ο Ψηφολέκτης

Επιβεβαιώθηκε η επίμονη τάση υπέρβασης του δικομματικού πολιτικού σκηνικού. Η ψήφος αριστερής δυσαρέσκειας ενισχύθηκε, ζητούμενο η αριστερή πολιτική. Η Ν.Δ. μπορεί να ελπίζει μόνο εάν επιτευχθεί συμφωνία Καραμανλή-Μητσοτάκη. Η βάση του ΠΑΣΟΚ δεν ακολούθησε τη συμφωνία κορυφής.

Τα αποτελέσματα των ευρωεκλογών σηματοδοτούν την έναρξη μιας παρατεταμένης προεκλογικής περιόδου, κατά την διάρκεια της οποίας η Ν.Δ. θα επιχειρήσει να μετατρέψει σε οριστική νίκη το προβάδισμά της και το ΠΑΣΟΚ να αποτρέψει την οριστική ήττα του. Το διάστημα δεν είναι ούτε μεγάλο ούτε μικρό. Αφαιρουμένου του θέρους, όπου τα «μπάνια του λαού» δεν ευνοούν πολιτικούς σχεδιασμούς, απομένουν οκτώ μήνες έως τις βουλευτικές εκλογές που το πιθανότερο θα γίνουν τον Απρίλιο, εφόσον τότε διαπιστωθεί η αδυναμία της Βουλής να εκλέξει Πρόεδρο Δημοκρατίας. Το διάστημα αυτό, όμως, προβλέπεται κρίσιμο, καθώς συμπίπτει με την ολοκλήρωση της προσπάθειας για την ένταξη της χώρας στην **ONE**.

Το θέμα αυτό δέσποσε κατά την προεκλογική περίοδο. Η κυβέρνηση προέβαλε τα «επιτεύγματά» της με αριθμητικούς δείκτες, αποκρύπτοντας άλλους αριθμητικούς δείκτες, που υπενθυμίζουν επώδυνα το κοινωνικό κόστος των «επιτευγμάτων». Για πρώτη φορά, το ποσοστό της ανεργίας στη χώρα μας «σπάζει» το φράγμα του 12% και η Ελλάδα είναι, πλέον, η δεύτερη σε ποσοστό ανεργίας χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την Ισπανία να κρατάει τα «σκήπτρα» του 17%, αν και αυτή εμφανίζει πτωτική τάση. Οι πολίτες, σε μεγάλο βαθμό, έχουν προεξοφλήσει την ένταξη στην **ONE**, με αποτέλεσμα να τροφοδοτούνται πιέσεις και προσδοκίες για κοινωνικά δικαιότερη οικονομική πολιτική, για ισοβαρώς κατανεμημένα βάρη. Οι απώλειες που είχε προς τα αριστερά το ΠΑΣΟΚ εκφράζουν αυτή την πίεση, που δεν αντιμετωπίζεται με την φιλολογία περί των «κομμάτων του Χρηματιστηρίου. Οι «μη προνομιούχοι, η ραχοκοκαλιά του ΠΑΣΟΚ, άρχισαν να εγκαταλείπουν το κόμμα, διευκολυνόμενοι και από την ύπαρξη του ΔΗΚΚΙ, που αντιμετωπίζεται ως το κόμμα των «καλών ημερών» του ΠΑΣΟΚ. Η εσωκομματική συμφωνία κορυφής, που είχε επιτευχθεί στο Συνέδριο, δεν ανέστειλε τη φυγή του κομματικού λαού. Το ΠΑΣΟΚ αντιμετωπίζει το πρόβλημα της διάλυσης της κοινωνικής συμμαχίας, που διασφάλισε τη μονοκομματική αυτοδυναμία του μετά το 1981.

ΟΙ ΚΥΚΛΟΙ ΤΗΣ ΕΝΑΛΛΑΓΗΣ

Μπορεί το ΠΑΣΟΚ να ελπίζει ότι η εντέχνως καλλιεργούμενη πώληση θα συρρικνώσει τις εξ αριστερών του δυνάμεις, ώστε να κατορθώσει και πάλι εκλογών πλεόνασμα; Με το υφιστάμενο πολιτικο-δικομματικό πλαίσιο αναμέτρησης, είναι εξαιρετικά δυσχερές. Ο δικομματισμός λειτουργεί με βάση τον κύκλο των δύο τετραετιών. Ποια προωθητική δύναμη θα εξασφαλίσει στο ΠΑΣΟΚ, για πρώτη φορά στην πολιτική ιστορία της μεταπολεμικής Ελλάδας, την τρίτη συνεχή κυβερνητική θητεία;

Ο μοναδικός παράγων που μπορεί να ευνοήσει το ΠΑΣΟΚ είναι η πολιτική ανεπάρκεια της Ν.Δ. Η αξιωματική αντιπολίτευση, σε συνθήκες διάστασης του συντηρητικού χώρου, πέτυχε την πρωτιά στις ευρωεκλογές. Παραμένει όλων αμφίβολο αν θα πείσει για την ικανότητά της να κυβερνήσει. Η περιορισμένη άνοδός της στα μεγάλα αστικά κέντρα και η πτώση της δύναμής της σε ψήφους δείχνει τα όρια της παρούσης κομματικής καταστάσεως.

Ο κ. Καραμανλής επιβεβαίωσε την εσωκομματική ισχύ του, δεν κατόρθωσε όμως να διεισδύσει αποτελεσματικά στον ενδιάμεσο πολιτικό χώρο. Ο κ. Μητσοτάκης αποτελεί ουσιαστική εφεδρεία στην εξόρμηση της Ν.Δ. προς την εξουσία. Εάν συμφωνήσουν οι δύο άνδρες σε διακριτούς ρόλους, τότε μπορεί να δημιουργηθεί προοπτική νίκης. Ο επίτιμος πρόεδρος της Ν.Δ. φαίνεται πως δε είναι αδιάφορος προς το αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας, αν και έχει δηλώσει ότι ο Πρόεδρος πρέπει να εκλέγεται απευθείας από το λαό. Αν μεσολαβήσουν εκλογές ικανοποιείται, κατά κάποιο τρόπο, αυτή η προϋπόθεση-δέσμευση του κ. Μητσοτάκη. Στην περίπτωση αυτή μπορούμε βασίμως να πιθανολογήσουμε την επιστροφή των «πρώην» πρωτοκλασάτων στελεχών της Ν.Δ. Τότε η Ν.Δ. με σύνθεση που θα θυμίζει το 1989, θα διεκδικεί με αξιώσεις την επιστροφή της.

ΥΠΟΧΩΡΕΙ Ο ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

Το 1999, όμως, δεν είναι 1989. Ο δικομματισμός αντιμετωπίζει ισχυρή αμφισβήτηση. Κατ' αρχάς δεν πείθει για την προγραμματική διαφορετικότητα των δύο κομμάτων. Συνεπώς, η μεταξύ τους αντιπαράθεση στερείται του ιδεολογικού πάθους και της λαϊκής υποστήριξης – στοιχεία που είναι απαραίτητα για τη λειτουργία του δικομματικού συστήματος. Δεύτερον, η ανάπτυξη της αγοράς έχει περιορίσει τη δυνατότητα του κράτους να ικανοποιεί ρουσφετολογικές πιέσεις. (Αυτό φαίνεται να προβληματίζει την κυβέρνηση, διότι ο κ. Λαλιώτης προανήγγειλε το «ξήλωμα» του νόμου Πεπονίδη για τους διορισμούς στο δημόσιο.)

Στα αποτελέσματα των ευρωεκλογών καταγράφεται περαιτέρω μείωση των δυνάμεων του δικομματισμού και ανάπτυξη της επι-

ροής του εξ αριστερών του ΠΑΣΟΚ χώρου. Τα δύο μεγάλα κόμματα έπεσαν κάτω από το 70%, που είχαν συγκεντρώσει το 1994. Τα αποτελέσματα, όμως, πρέπει να συγκριθούν και με τις βουλευτικές του 1996, όπου τα δύο κόμματα συγκέντρωσαν το 80%. Οι προχθεσινές εκλογές είχαν σαφή εθνική πολιτική χροιά. Γενικότερα, όμως, στο χώρο του δικομματισμού εντάσσονται, προγραμματικά, κόμματα όπως η ΠΟΛ.ΑΝ., η ΔΗΑΝΑ και οι Φιλελεύθεροι. Η παρατήρηση αυτή δείχνει την περαιτέρω μείωσή του από το 81%, που αντιποικούσε στις προηγούμενες ευρωεκλογές, στο 71% προχθές.

Α ΔΙΛΗΜΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Διερεύνηση χρειάζεται και η λεγόμενη αριστερή ψήφος. Πράγματι, στη συνείδηση των πολιτών τα τρία κόμματα (ΔΗΚΚΙ, ΣΥΝ, ΚΕ) συγκροτούν το τόξο του «αριστερού» χώρου. Κάπως αντιφατικά, όμως... Οι περισσότεροι ψηφοφόροι του ΔΗΚΚΙ δεν έχουν αριστερή συνείδηση, αλλά συνείδηση ψήφου συνέχειας στο παλαιό ΠΑΣΟΚ. Ο εθνοκεντρισμός και ο λαϊκισμός αποτελούν συνεκτικά ιδεολογικά στοιχεία του χώρου, ενώ πολλοί ψηφοφόροι προβλέπουν σε «εξυπηρετήσεις» από το κυβερνητικό κόμμα.

Το ΚΚΕ, με τη μεγάλη αύξηση της δύναμής του, τοποθετείται κυριαρχικά στον χώρο της αριστεράς. Ξεφεύγει από την περιθωριακή θέση του και, έστω συγκυριακά λόγω πολέμου, δείχνει να εξελίσσεται υπό όρους σε δύναμη υποδοχής της λαϊκής δυσανεξίας. Με δεδομένη τη σκληρή αντιευρωπαϊκή θέση του, δεν επηρεάζει το συσχετισμό της διακυβέρνησης (αν και τώρα κάνει λόγο, δειλά-δειλά, α «εναλλακτική λύση») και διευκολύνει την αναπαραγωγή της σύγκρουσης» μέσα στο δικομματικό πλαίσιο. Η Ν.Δ. δεν φοβάται πως το ΚΚΕ θα μετατραπεί σε εφεδρεία του ΠΑΣΟΚ.

Ο ΣΥΝ αυτή τη φορά δεν κατόρθωσε να κρύψει την πτωτική τάση, που είχε καταγραφεί ήδη στις δημοτικές-νομαρχιακές εκλογές. Αλλά τη σαφή τοποθέτησή του κατά του πολέμου και την ωρίμανση της αριστερής ευρωπαϊκής φυσιογνωμίας του, υποχώρησε λόγω συγκυριακών και διαρθρωτικών προβλημάτων. Η χλομή ευρωπαϊκή οπτική της ενοποίησης συμπαρέσυρε και την προσπάθειά του να καταγράψει διαφορετικό ευρωπαϊκό όραμα. Καθοριστική όμως το μέλλον ίσως και μοιραία...) αποδείχθηκε η ιδεολογική και πολιτική αμορφία του, η εκτίμηση των πολιτών ότι πρόκειται για ένα κόμμα με θολές θέσεις, η επαμφοτερίζουσα στάση του έναντι του ΠΑΣΟΚ, όπως κατεγράφη με το «πείραμα Δαμανάκη» και τις συζητήσεις περί κεντροαριστεράς σε αντίθεση με τον προγραμματικό τιπολιτευτικό λόγο του κόμματος στη Βουλή. Η διέξοδος για τον ΣΥΝ προϋποθέτει εμπιστοσύνη στις ιδέες του, αυτοπεποίθηση και το αναγνώρισή του στον ευρωπαϊκό χώρο της ριζοσπαστικής μη κυβερνητικής αριστεράς. Συνείδηση μακράς πορείας, απαλλαγμένης από την ιδιοτέλεια των προσωπικών τακτικών ορισμένων στελεχών του. Οι αριστεροί πολίτες έστειλαν το μήνυμά τους. Θα ληθεί; Ο Ν. Κωνσταντόπουλος έδειξε προεκλογικά ότι αντιλαμβάνεται την ανάγκη να προχωρήσει σε επιλογές.

Ο κ. Λαλιώτης έπιασε δουλειά και μετεκλογικώς... Έσπευσε να ρίξει το «αγκίστρι» της απλής αναλογικής στα κόμματα της αριστεράς. Τι σημαίνει; Το κεντρικό ερώτημα είναι πώς θα αλλάξει η συνεκτική ομοιογενοποιούμενη πολιτική των δύο συνιστωσών του δικομματισμού, πώς θα αλλάξουν οι πολιτικοί και κοινωνικοί συσχετισμοί. Ότι τις προγραμματικές απαντήσεις που θα δώσουν τα κόμματα της αριστεράς θα κριθεί και η φερεγγυότητά τους, αλλά και η αξιοπιστία ή όχι της έννοιας της πολιτικής. Η μεγάλη ελπίδα, τα λευκά, τα άκυρα, η αύξηση του χώρου των μικρών σχηματισμών διαμαρτυρίας αποτελούν μόνον υπενθυμίσεις των αδιεξόδων που σωρεύονται.

Χάρης Βλαβιανός Ο ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

(Ποίηση)

ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ

Ο ΑΓΓΕΛΟΣ
ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ



ΝΕΦΕΛΗ

ΕΠΙΣΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Π Ο Ι Η Σ Η

- Η ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ ΤΩΝ ΟΥΡΑΝΩΝ (Β' ΕΚΔΟΣΗ)
- Ο ΑΛΛΟΣ ΤΟΠΟΣ
- ADIEU

Μ Ε Τ Α Φ Ρ Α Σ Ε Ι Σ

- ΕΖΡΑ ΠΑΟΥΝΤ: Σχεδιάσματα και αποσπάσματα των κάντος CX-CXX
- WALLACE STEVENS: Adagia
- ΓΟΥΪΛΛΙΑΜ ΜΠΛΕΪΚ: Οι γάμοι του ουρανού και της κόλασης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10680, Τηλ. 36.07.744 - FAX: 36.23.093

e-mail: nefeli-p@otenet.gr

ΑΠΟΧΗΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ

του Δημήτρη Σκούφη
dimanhsk@otenet.gr

ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ της Ε.Ε.¹, ο αναμφισβήτητος νικητής σ' αυτές τις Ευρωεκλογές ήταν η αποχή: στο σύνολο των χωρών της Ε.Ε., το ποσοστό της έφτασε για πρώτη φορά το 50,6%. Το ποσοστό αυτό θα ήταν πολύ μεγαλύτερο εάν δεν συνέτρεχαν ειδικές τοπικές συνθήκες, όπως η ταυτόχρονη πραγματοποίηση και εθνικών εκλογών ή η ύπαρξη εθνικών νομοθεσιών που κάνουν υποχρεωτική τη συμμετοχή στην ψηφοφορία. Όπως παρατηρεί το Associated Press, «η συμμετοχή ήταν γενικά μικρή, δίνοντας μια ακόμα ένδειξη ότι πολλοί Ευρωπαίοι είναι αδιάφοροι απέναντι στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο»².

Εάν θεωρήσουμε σωστή τη θεωρία πως η συνολική λαϊκή έκφραση μέσα από τις εκλογές είναι σοφή³, τότε είμαστε υποχρεωμένοι να ερμηνεύσουμε το συντριπτικό αυτό αποτέλεσμα εντελώς διαφορετικά από τους περισσότερους αναλυτές που περιορίστηκαν, ως επί το πλείστον, σε ερμηνείες με βάση εθνικά κριτήρια. Θα πρέπει, ακόμα, ν' απορρίψουμε και το επιχείρημα της απο-πολιτικοποίησης των ευρωπαίων πολιτών, αφού δεν ταιριάζει με τη θεωρία της σοφής λαϊκής έκφρασης που προαναφέραμε. Η ερμηνεία, λοιπόν, των αποτελεσμάτων μπορεί να γίνει μόνο με βάση κριτήρια που δεν θα ερμηνεύουν τόσο απλουστευτικά το φαινόμενο της τεράστιας αποχής.

Νομίζω ότι παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να δούμε μερικές από τις αιτίες του φαινομένου αυτού, όπως αποτυπώνονται σε διάφορες ιστοσελίδες στο Internet και να τις σχολιάσουμε.

«Οι Βρυξέλλες είναι πολύ μακριά...» Μια από τις σημαντικότερες αιτίες της αποχής είναι, χωρίς καμιά αμφιβολία, το γεγονός πως ο μέσος ευρωπαίος πολίτης αισθάνεται πως οι Βρυξέλλες βρίσκονται πολύ μακριά του, όχι τόσο γεωγραφικά



όσο επί της ουσίας⁴, σε ό,τι αφορά τα καθημερινά του προβλήματα. Το γεγονός αυτό δεν οφείλεται μόνο στην ελλειμματική επικοινωνιακή πολιτική των Βρυξελλών και στο βίο και την πολιτεία της γραφειοκρατίας τους. Οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στο ρόλο που παίζουν τα κοινοτικά θεσμικά όργανα και στο πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργούν.

Η Ε.Ε., έχοντας τις ρίζες της στην παλιά Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, δεν έχει, ούτε φαίνεται ότι πρόκειται ν' αποκτήσει στο εγγύς μέλλον, την πολιτική οντότητα η οποία θα της επέτρεπε να προσεγγίσει αποτελεσματικά τα απλά εκείνα προβλήματα που θα την έφερναν κοντά στον ευρωπαίο πολίτη. Ας μην ξεχνάμε ότι εκ των πραγμάτων λειτουργεί μέσα στα στενά περιθώρια που της αφήνουν απ' ενός μεν τα επιμέρους εθνικά συμφέροντα των εταίρων που τη συναποτελούν και απ' ετέρου οι ασφυκτικές πιέσεις που της ασκούνται από τις ΗΠΑ στο πλαίσιο της γνωστής μας «παγκοσμιοποίησης».

Ένα αντιπροσωπευτικό παράδειγμα που αποδεικνύει την αλήθεια αυτής της διαπίστωσης είναι και η πρώτη σχεδόν πράξη της Ε.Ε. μετά τις εκλογές⁵: στις 14 Ιουνίου, ο εκπρόσωπος της Ε.Ε. κ. Nigel Gardner ανακοίνωσε ότι αποφασίστηκε η μετάθεση της ημερομηνίας για την απαγόρευση εισαγωγής κρεάτων από τις ΗΠΑ από τις 15 Ιουνίου στις 15 Δεκεμβρίου 1999. Μέχρι τότε, θα συνεχίζονταν οι σχετικές εισαγωγές. Το πρόβλημα με τα κρέατα αυτά ήταν ότι αποδεδειγμένα περιείχαν ορμόνες που απαγορεύονται από τους ευρωπαϊκούς κανονισμούς. Ο συντάκτης της είδησης επισημαίνει ότι το θέμα αυτό αφορά την από δεκαετίας διαφωνία Ε.Ε. και ΗΠΑ για τη διάθεση κρεάτων με ορμόνες «που οδήγησε τις ΗΠΑ να απειλήσουν με οικονομικά αντίποινα επί των εισαγωγών από την Ε.Ε. ύψους 202 εκατ. δολαρίων». Νομίζω ότι τα σχόλια περιττεύουν.

«Για ένα θεσμό χωρίς ουσιαστικές πολιτικές αρμοδιότητες...»

Το δημοκρατικό έλλειμμα της Ε.Ε. είναι ένας άλλος σημαντικός παράγοντας που συνέβαλε στο φαινόμενο της αποχής. Το μοναδικό δημοκρατικά εκλεγμένο όργανο της Ε.Ε. είναι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, του οποίου οι αρμοδιότητες είναι εξαιρετικά περιορισμένες και οι δυνατότητες επιβολής των αποφάσεών του σχεδόν μηδαμινές⁶. Παρόλο που η Συνθήκη του Άμστερνταμ επεξέτεινε τη δικαιοδοσία του, εξακολουθεί να αποτελεί περιθωριακό θεσμό στο ευρύτερο πλαίσιο της Ε.Ε., αφού ο ρόλος του είναι μάλλον αποτρεπτικός-ελεγκτικός παρά νομοθετικός. Αν και πρόσφατα εξανάγκασε σε παραίτηση την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με αφορμή τα γνωστά ευρω-σκάνδαλα, η πολιτική του επιρροή παραμένει περιορισμένη: οι ουσιαστικές αποφάσεις θα εξακολου-

θούν να λαμβάνονται έξω απ' αυτό.

Είναι λοιπόν επόμενο ο μέσος ευρωπαϊ-
ος πολίτης να μην είναι πεπεισμένος για
την αποτελεσματικότητα του θεσμού και
έτσι δεν μπαίνει στον κόπο να ψηφίσει,
αυξάνοντας έτσι το ήδη τεράστιο ευρω-
παϊκό δημοκρατικό έλλειμμα.

«Σκάνδαλα, αδιαφάνεια και διαφθο-
ρά...»

Το δημοκρατικό έλλειμμα, στο οποίο
αναφέρθηκα, φέρνει μαζί του και τις
γνωστές σε όλους μας παρενέργειες της
αδιαφάνειας που, με τη σειρά της, δημι-
ουργεί το κατάλληλο περιβάλλον για
σκάνδαλα και διαφθορά. Η παραίτηση
της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (έπειτα από
τις σχετικές ενέργειες του Κοινοβουλί-
ου) φαίνεται ότι είναι μόνο η κορυφή
ενός παγόβουνου που δομείται εδώ και
χρόνια με τη βοήθεια, τη συνεργία ή την
ανοχή της απρόσωπης και πολυσχιδούς
κοινοτικής γραφειοκρατίας⁷.

Πέρα όμως από την απώλεια της αξιοπι-
στίας της Ε.Ε., η κακή διαχείριση των
κοινοτικών πόρων και η αδιαφάνεια
έχουν πρόσθετες και συσσωρευτικές
επιπτώσεις στο επίπεδο της ανάπτυξης:
εάν η λογική επάνω στην οποία στηρίζο-
νται οι κοινοτικές χρηματοδοτήσεις είναι
να γεφυρωθεί το χάσμα που υπάρχει
ανάμεσα στην Ευρώπη και στους άλλους
ανταγωνιστές της στο πλαίσιο της παγκο-
σμιοποιημένης πλέον αγοράς, τότε η
αδιαφανής και διαβλητή διανομή πολύτι-
μων αναπτυξιακών πόρων οδηγεί σε πο-
λύ μεγαλύτερες καταστροφές.

«Για ποια εξωτερική πολιτική και πολι-
τική ασφάλειας...»

Τα παλαιότερα και τα πρόσφατα τραγι-
κά γεγονότα στη Γιουγκοσλαβία απέδει-
ξαν, εκτός των άλλων, την αδυναμία της
Ευρώπης να διαχειριστεί αποτελεσματι-
κά και με ενιαία αντίληψη κρίσιμα ζητή-
ματα που ανακύπτουν. Οι πιο απαισιόδο-
ξοι μιλούν για οριστική πρόσδεση της Ευ-
ρώπης στο άρμα του ΝΑΤΟ και των
ΗΠΑ, ενώ οι πιο αισιόδοξοι μιλούν για
ένα φιάσκο που ίσως και να λειτουργήσει
προς την κατεύθυνση της άρθρωσης κά-
ποιας, έστω και στοιχειώδους, κοινής ευ-
ρωπαϊκής πολιτικής.

Η γιουγκοσλαβική κρίση δεν ανέδειξε
μόνο την αδυναμία της Ευρώπης αλλά
και τις ενδοευρωπαϊκές αντιθέσεις που
βασίζονται στη λογική των ζωνών επιρ-
ροής στις ταχύτατα αποδιαρθρούμενες
χώρες του πρώην υπαρκτού σοσιαλι-
σμού. Η λογική αυτή αποτελεί όχι απλώς

ανασχετικό παράγοντα, αλλά αιτία αναί-
ρεσης κάθε προσπάθειας για χάραξη
κοινής ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής
που να βασίζεται στις αρχές του Διε-
θνούς Δικαίου και του σεβασμού των
υπαρχόντων εθνικών συνόρων.

Σαν συμπέρασμα

Με βάση τα δεδομένα αυτά, το νόημα
της αποχής φαίνεται να είναι εντελώς δια-
φορετικό από αυτό που δίνουν οι συνήθεις
ερμηνείες των αναλυτών. Θα μπορούσε
να ερμηνευθεί ως αποδοκιμασία εκ μέ-
ρους των πολιτών μιας Ε.Ε. που δεν αντα-
ποκρίνεται όχι μόνο στα τυχόν οράματά
τους αλλά ούτε και στις τρέχουσες και πιε-
στικές ανάγκες τους. Εάν η ερμηνεία αυτή
είναι σωστή, πράγμα που φαίνεται αρκετά
βάσιμο, τότε τα αποτελέσματα των Ευρω-
εκλογών έστειλαν ένα ηχηρότατο μήνυμα
στους ιθύνοντες τόσο σε ευρωπαϊκό όσο
και σε εθνικό επίπεδο. Ας ελπίσουμε ότι
θα ληφθεί από τους αποδέκτες του...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Τα επίσημα αποτελέσματα των εκλογών
για τις 15 χώρες της Ε.Ε. υπάρχουν στη
διεύθυνση:
http://www2.europarl.eu.int/election/results/en/maps_en.htm, στον κόμβο του
Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.
2. Το πλήρες κείμενο της ανταπόκρισης του
Α.Ρ. υπάρχει στη διεύθυνση:
http://dailynews.yahoo.com/headlines/ap/international/story.html?s=v/ap/19990614/wl/european_election_5.html
3. Τη θέση αυτή υποστήριξε σε πρόσφατο
άρθρο του στο ΒΗΜΑ και ο Κ. Τσουκαλάς.
4. Είναι η άποψη του αναλυτή του BBC
Malcolm Campbell. Σχετικά βλ. στη
διεύθυνση:
http://news1.thdo.bbc.co.uk/hi/english/talki ng_point/europewide_debate/newsid_368000/368671.asp
5. Η πληροφορία είναι από το πρακτορείο
Reuters
6. Σχετική είναι και η ανάλυση του BBC στη
διεύθυνση:
http://news.bbc.co.uk/hi/english/events/euro s_99/europe/newsid_358000/358819.stm
Ακόμη αποκαλυπτική είναι και ίδια η
παρουσίαση του Ευρωπαϊκού
Κοινοβουλίου στον δικό του κόμβο, στη
διεύθυνση:
<http://europa.eu.int/inst/en/ep.htm#intro>
7. Αποκαλυπτική είναι η έκθεση της
Επιτροπής Ανεξαρτήτων
Εμπειρογνομόνων που παράγγειλε το
Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Μπορείτε να την
απολαύσετε στα ελληνικά, στη διεύθυνση:
<http://www.europarl.eu.int/experts/el/default.htm>

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: Φιλοσοφία

Κώστας Π. Μιχαηλίδης

Καθηγητής Πανεπιστημίου Κύπρου

ΠΛΑΤΩΝ

ΛΟΓΟΣ

ΚΑΙ

ΜΥΘΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΩΝΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΚΩΣΤΑΣ Π. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΛΟΓΟΣ
ΚΑΙ
ΜΥΘΟΣ



ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Με 215 σελίδες



ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό

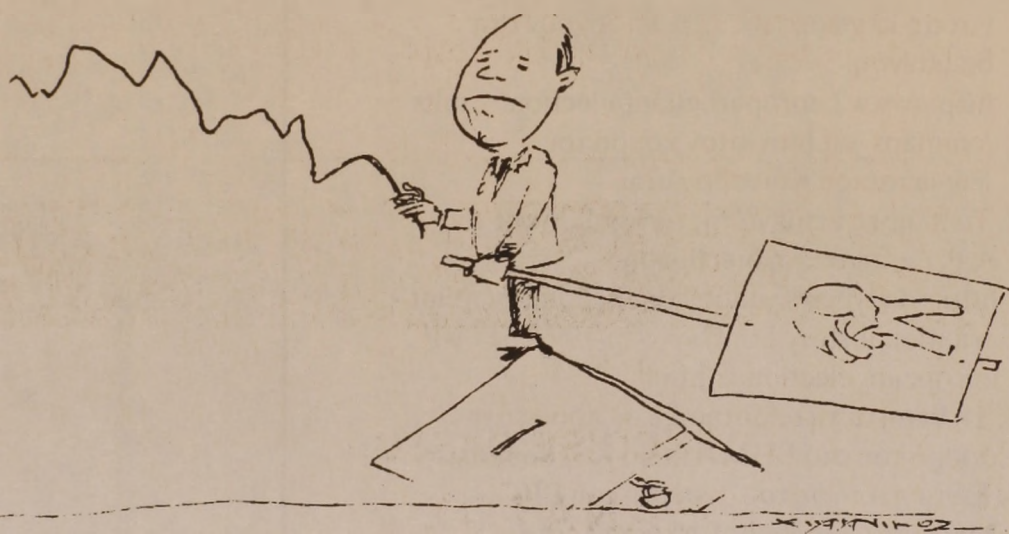
Ιπποκράτους 8 Αθήνα

Τηλ.: 36.27.318

Μηνύματα προς **επίδοση**

του Τάσου Παππά

Το εκλογικό αποτέλεσμα ήταν... σοφό. Όλα τα κόμματα εισέπραξαν μηνύματα, η αποκωδικοποίηση των οποίων απαιτεί καθαρό μυαλό, ψύχραιμο μάτι και περίσσειμα σωφροσύνης: Το ΠΑΣΟΚ έχασε αλλά δεν καταποντίστηκε, όπως ήλπιζαν οι εχθροί του. Η Νέα Δημοκρατία κατίσχυσε, αλλά όχι με τη διαφορά εκείνη που θα της έδινε αέρα σίγουρης νίκης στις εθνικές εκλογές. Το ΚΚΕ απέσπασε μεγάλο ποσοστό, αλλά είναι αμφίβολο αν είναι σε θέση να το «διαχειριστεί» πολιτικά και ιδεολογικά. Το ΔΗΚΚΙ πήρε τη μερίδα του λέοντος από τους δυσареστημένους του ΠΑΣΟΚ, χωρίς όμως να μπορεί να ισχυριστεί βασίμως ότι κέρδισε οριστικώς το στοίχημα της πολιτικής επιβίωσης (το παράδειγμα της ΠΟΛ.ΑΝ. ...καραδοκεί). Οι «Φιλελεύθεροι» θα έχουν μια δεύτερη ευκαιρία, ενώ ο κύκλος ζωής της ΠΟΛ.ΑΝ. μάλλον κλείνει.



Το εκλογικό αποτέλεσμα είναι επίσης... πονηρό. Τα επιτελεία των κομμάτων εύκολα μπορούν να παρασυρθούν σε αναλύσεις επιφανειακές που θα δικαιώνουν τις επιλογές τους και θα υποτιμούν ή θα αγνοούν τα υπόγεια ρεύματα της κοινωνίας.

Θα είναι ολέθριο λάθος για το ΠΑΣΟΚ αν τα στελέχη του επιμείνουν στη μυωπική και αυτοκτονική αντίληψη που θέλει το κόμμα να καλύπτει με άνεση τη διαφορά των τριών ποσοστιαίων μονάδων στις εθνικές εκλογές χωρίς αλλαγές στις πολιτικές και τα πρόσωπα. Η διαφορά δεν είναι μεγάλη, αλλά δεν είναι και αμελητέα. Απλώς, με εντατικοποίηση του ρυθμού της κυβερνητικής δουλειάς δεν πρόκειται να ανατραπεί η κατάσταση. Είναι απαραίτητες οι τομές στα πεδία όπου η κυβέρνηση χωλαίνει εμφανώς. Το ΠΑΣΟΚ δεν έχασε προς τα Δεξιά του. Είχε διαρροές προς τ'

αριστερά του. Το εγκατέλειψαν τα κοινωνικά στρώματα που χειμάζονται, που πλήττονται από τη σφιχτή οικονομική πολιτική. Ο πρωθυπουργός έχει υποσχεθεί τροποποιήσεις στη φορολογική πολιτική, ενίσχυση των χαμηλόμισθων και των χαμηλοσυνταξιούχων και εμπέδωση κλίματος ασφάλειας. Αλλά ακόμη και αν θα γίνουν βήματα προς αυτή την κατεύθυνση δεν είναι σίγουρο ότι θα μεταστραφεί το τμήμα της κοινής γνώμης που φλερτάρει -αν δεν έχει ήδη παντρευτεί- με το κόμμα του κ. Τσοβόλα και το ΚΚΕ. Οι «μαύρες» τρύπες στην Παιδεία και την Υγεία χάσκουν και μπορεί να «καταπιούν» όχι μόνον τον Σημίτη αλλά και ολόκληρο το ΠΑΣΟΚ. Θα ρωτήσει κανείς: «μα υπάρχει χρόνος για να βελτιωθεί σημαντικά η εικόνα σ' αυτούς τους χώρους;». Για να λυθούν τα προβλήματα φυσικά ο χρόνος δεν φτάνει. Οι πολίτες δεν περιμένουν «θαύματα». Θέ-

λουν όμως να δουν δείγματα άλλης γραφής από μια κυβέρνηση που επαγγέλλεται τον εκσυγχρονισμό, υπόσχεται ρήξεις με κατεστημένα συμφέροντα και παγιωμένες συμπεριφορές και το μόνο που μέχρι στιγμής έχει κάνει είναι να ανοίγει μέτωπα με τις κοινωνικές ομάδες που συγκροτούσαν τον σκληρό πυρήνα του εκλογικού ακροατηρίου της. Επιπλέον, επιβάλλεται να αξιοποιηθεί το σύνολο των στελεχών του κόμματος. Αν ο κ. Σημίτης θέλει να συνομιλήσει αξιόπιστα και με πιθανότητες επιτυχίας με τους απογοητευμένους ψηφοφόρους του κόμματός του, που του έστρεψαν για δεύτερη φορά την πλάτη, πρέπει να χρησιμοποιήσει ως μεσάζοντες τους εκπροσώπους του «παλαιού ΠΑΣΟΚ». Αφού δεν ξεκαθάρισε τους λογαριασμούς του τότε που είχε τη δύναμη (1996) τώρα είναι υποχρεωμένος να τους επιστρατεύσει αν, φυσικά, θέλει να κερδίσει τις εκλογές. Εκτός κι αν έχει συμφιλιωθεί με την ιδέα να περάσει στην ιστορία ως ο πρωθυπουργός τού ενός στόχου (ΟΝΕ). Ο ίδιος μπορεί να μην ενοχλείται μ' αυτή την προοπτική. Δεν ρωτάει όμως και τους κορυφαίους παράγοντες του ΠΑΣΟΚ, που βγάζουν «σπυράκια» στη σκέψη ότι θα αναγκαστούν να αποχωρήσουν αμαχητί από την κυβέρνηση;

• Για τη Νέα Δημοκρατία θα είναι τραγικό σφάλμα αν εδραιωθεί η εντύπωση ότι η εξουσία θα πέσει στα χέρια της σαν ώριμο φρούτο. Το ΠΑΣΟΚ, εφόσον πολιτευθεί σωστά, είναι σε θέση να διαψεύσει τις προσδοκίες της. Ο κ. Καραμανλής πρέπει να εγκαταλείψει την προγραμματική ασάφεια, να σχεδιάσει με μεγαλύτερη σοβαρότητα τα επόμενα βήματά του, να δημιουργήσει την αίσθηση ότι διαθέτει την ηγετική ομάδα που μπορεί να κυβερνήσει την τόπο, να αποθαρρύνει τους έξαλλους ρεβανσιστές που περιμένουν στη γωνία να εκδηλωθούν (θυμάστε το σύνθημα «πασόκια χολέρες μετράτε μέρες»;) και κυρίως να κινητοποιήσει το εν υπνώσει στελεχικό δυναμικό, το οποίο στην προεκλογική περιόδο παρακολούθησε εξ αποστάσεως τα δρώμενα.

• Ο κίνδυνος για το ΚΚΕ είναι άλλης τάξεως. Τα στελέχη του φαίνεται να πιστεύ-

ουν ότι το επιπλέον ποσοστό που πήρε το κόμμα δεν πρόκειται να χαθεί στις εθνικές εκλογές. Με όπλο το βολικό επιχείρημα «η ψήφος στο ΚΚΕ είναι κατ' εξοχήν ιδεολογική και κατά συνέπεια μόνιμη» ετοιμάζονται να εγκαινιάσουν εκστρατεία μετωπικής αντιπαράθεσης με την κυβέρνηση σε όλα τα επίπεδα. Το ΚΚΕ έχει την οργανωτική δυνατότητα να «στήνει» πολιτικά γεγονότα σε διάφορους χώρους (παιδεία, αγρότες). Αυτή η τακτική απέδωσε εκλογικά μέχρι τώρα, και όλα δείχνουν ότι θα υπάρξει συνέχεια. Όμως το ΠΑΣΟΚ είναι αποφασισμένο να μην χαριστεί στο «κόμμα της εργατικής τάξης». Εκτός από την επίθεση φιλίας προς τα ευπαθή κοινωνικά στρώματα με παροχές και φορολογικές διευκολύνσεις, στον Περισσό πρέπει να περιμένουν και όξυνση της ιδεολογικής σύγκρουσης. Από την έκβαση της οποίας -λένε στη Χ. Τρικούπη- θα φανεί εναργέστατα αν όντως «οι κόκκινοι είχαν δίκιο», όπως διασαλπίζουν διάφοροι όψιμοι...κομμουνιστές, ή αν το μοντέλο του στρατοπεδικού κομμουνισμού είναι ελκυστικό

για τις μάζες σήμερα.

• Το πλέον προσωποπαγές κόμμα της πολιτικής ζωής, το ΔΗΚΚΙ (το μόνο που είχε έμβλημά του στο ψηφοδέλτιο την εικόνα του αρχηγού του), όσο κι αν ισχυρίζεται ότι έχει θέσεις, προτάσεις και ιδέες, δεν μπορεί να διασκεδάσει την κυρίαρχη εντύπωση ότι είναι ένα αντι-ΠΑΣΟΚ σχήμα. Δεν δείχνει ότι μπορεί να γίνει τίποτε περισσότερο. Ούτε ο αρχηγός του ούτε τα κορυφαία στελέχη του έχουν τα προσόντα να αρθρώσουν ουσιαστικό εναλλακτικό λόγο. Αναμασούν ατέχνως τα στερεότυπα του παπανδρεϊσμού των δεκαετιών του '70 και του '80 μπολιασμένα με αρκετό αντιδικομματισμό, τον οποίο ο κ. Τσοβόλας ανακάλυψε το 1993, όταν αποφάσισε να φτιάξει το δικό του «μαγαζί». Το ΔΗΚΚΙ είναι το κόμμα των διαμαρτυρομένων του ΠΑΣΟΚ. Τέτοιου τύπου όμως σχηματισμοί, που είναι μονοσήμαντα προσηλωμένοι στην άρνηση και την καταγγελία, είναι καταδικασμένοι να κινούνται μεταξύ φθοράς και αφθαρσίας. Μπορεί το ΔΗΚΚΙ να αποδειχτεί ανθεκτικότερο της ΠΟΛ.ΑΝ.,

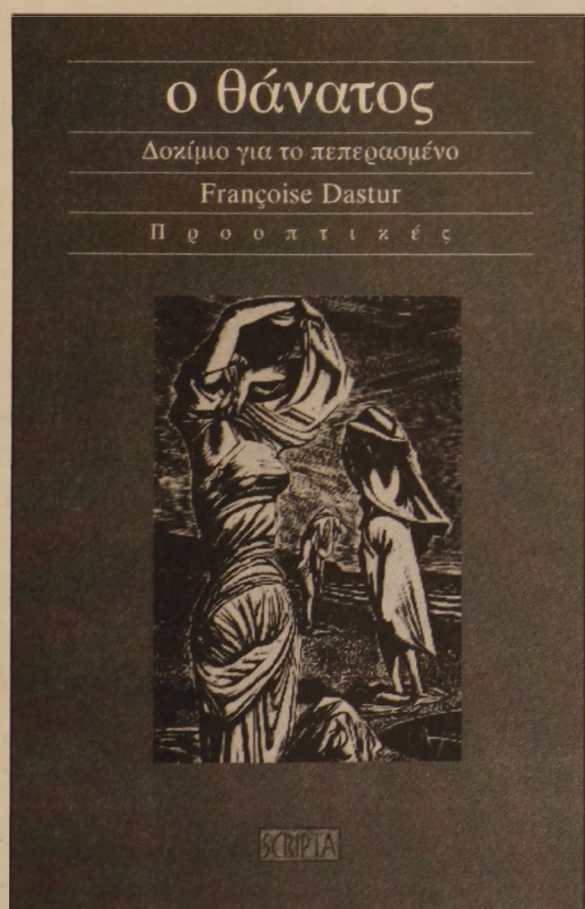
δύσκολα όμως θα καταφέρει να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο στην πολιτική ζωή.

• Ο πανικός δεν είναι ποτέ καλός σύμβουλος. Στον ΣΥΝ από το βράδυ της Κυριακής ξεκίνησαν τα όργανα. Οι φασκιωμένες αντιθέσεις βγήκαν στην επιφάνεια. Άλλοι προτειναν την εκλογίκευση των σχέσεων με το ΠΑΣΟΚ (το περίφημο «σταυρικό ζήτημα» του χώρου της δημοκρατικής αριστεράς) και άλλοι άρχισαν να οραματίζονται υπερ-αριστερές λύσεις ανατροπής του πολιτικού σκηνικού σε αγαστή σύμπνοια με τον Τσοβόλα και την Παπαρήγα. Ο «δεξιός» και ο «αριστερός» οπορτουνισμός (για να θυμηθούμε τον Λένιν) είναι ισοδύναμα ρεύματα στο εσωτερικό του κόμματος. Η ισοπαλία επέτρεπε στον πρόεδρό του να ισορροπεί σε τεντωμένο σχοινί. Το εγχείρημα πάντως, μετά το εκλογικό αποτέλεσμα, είναι πιο δύσκολο. Ευτυχώς που μεσολαβεί το καλοκαίρι και θα έχουμε κατά πάσα πιθανότητα (με τον ΣΥΝ βεβαίως δεν μπορείς να είσαι ποτέ σίγουρος στο θέμα αυτό) εκτόνωση των εντάσεων.



ΕΚΔΟΣΕΙΣ SCRIPTA

Π Ρ Ο Ο Π Τ Ι Κ Ε Σ



FRANÇOISE DASTUR

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

Δοκίμιο για το πεπερασμένο

Η θρησκεία, η μεταφυσική και, πέραν αυτών, ο πολιτισμός ολόκληρος επιχείρησαν να νικήσουν τον θάνατο. Με τη σειρά της η φιλοσοφία, από τον Πλάτωνα μέχρι τον Montaigne υποστήριξε ότι η ορθή σχέση προς τον θάνατο έγκειται σε έναν διαρκή διαλογισμό γύρω απ' αυτόν. Είναι ωστόσο αδύνατη οποιαδήποτε θεαματική επίδειξη: όλα τα στρατηγήματα που στοχεύουν στην εξημέρωση του θανάτου αποδεικνύονται μέσα υπεκφυγής του. Πώς μπορούμε λοιπόν ν' αναφερόμαστε σ' αυτόν με τρόπο αυθεντικό, αν όχι με την ευφρόσυνη αναδοχή της πεπερασμένης φύσης μας;

SCRIPTA

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 10 106 80 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ: 3616 528 FAX: 3616 529

Το λυκόφως του ευρωπαϊκού ονείρου ή ο μικρός ρόλος των πολιτικών

του Δημήτρη Καΐση

Ενα φάντασμα πλανάται πάνω από την Ευρώπη, το φάντασμα της πολιτικής αδιαφορίας των πολιτών της: το κοινοβουλευτικό πολίτευμα (που κάποτε είχε δεχθεί την κριτική του **Μαρξ**) δείχνει όλο και περισσότερο κουρασμένο μετά τη διακριτική αποχώρηση της ιδεολογίας από το προσκήνιο.

Αυτό που συνέβη στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο –και μάλιστα ένα Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο με διευρυμένες αρμοδιότητες– ήταν ένα διπλό χτύπημα: χτύπημα πρώτα πρώτα ενάντια στο παλιό όνειρο για μια ομοσπονδιακή δημοκρατική Ευρώπη. Αυτό το όνειρο δεν μπορεί να τραφεί, να σταθεί πάνω στα χωλά πόδια της ΟΝΕ. Αυτή υπαινίσσεται κιόλας την επικράτηση της οικονομίας πάνω στις αξίες – μιας οικονομίας κοινωνικοδοαρβινικής έμπνευσης.

Θα μπορούσε κανείς να πει: την επιβολή της αξίας του χρήματος με τρόπο τελεσιγραφικό, που δεν δέχεται αμφισβητήσεις.

Ύστερα είναι το χτύπημα εναντίον της ίδιας της πολιτικής: αυτή ολοένα και περισσότερο περιορίζεται, ανατίθεται σε μια κλειστή αναπαραγόμενη ομάδα επαγγελματιών πολιτικών, μάντζερ, ειδικών πάσης φύσεως. Τι μπορεί να πράξουν οι πολιτικοί σε μια εποχή άκρατου κτητικού ατομικισμού, τι ελευθερίες έχουν ακόμη απέναντι στους ισχυρούς χειριστές της οικονομίας ή της τεχνοοικονομίας; πώς να αντισταθούν στις απαστράπτουσες δυνάμεις της αγοράς;

Πώς μπορούν να μην υποταχθούν στις υπερφίαλες κατακτητικές δράσεις της τεχνολογίας; («ο πολιτικός κόσμος καθορίζεται σήμερα από τη σχέση του με την τεχνολογική κοινωνία... όσο περισσότερο αυξάνονται στην κοινωνία οι τεχνικές δράσεις τόσο περισσότερο μειώνεται η ανθρώπινη πρωτοβουλία και αυτονομία» λέει ο **Ζακ Ελλουλ**).

Έτσι εμφανίστηκαν αυτοί οι καινούργιοι όροι: πολιτικοί του σωλήνα, πολιτικοί-διαχειριστές. Τι να διαχειρισθούν; μια οικονομία που εμφανίζεται ολοένα ικανότερη,

ολοένα πιο φιλόδοξη να διαχειρισθεί μόνη τον εαυτό της. Μια οικονομία εμπλουτισμένη, θρεμμένη με κολοσσιαίες δόσεις Τεχνικής, ικανή να αψηφά τα πάντα.

Σχεδόν μια οικονομία-τέρας: «ο γίγαντας τριγυρνά μαινόμενος και λοτός ποδοπατώντας ό,τι βρεθεί μπροστά του» (**Βέρνερ Ζάμπαρτ**). Χαρούμενη ότι έχει απαλλαγεί, ή έτσι νομίζοντας, από τον ιδεολογικό της αντίπαλο, κομπορημονώντας για το «Τέλος της Ιστορίας» επιτίθεται να επιβάλει την κυριαρχία της στην κοινωνία, στον πολιτισμό, ακόμη και στις μνήμες του ευρωπαϊκού ανθρωπιστικού ιδεώδους. Απ' αυτή την άποψη ενέχει μια λογική ολοκληρωτισμού: θα αφήσει τις φιλελεύθερες αρχές να επιπλέουν πάνω σε μια πολτώδη θάλασσα με θρυμματισμένα τα μεγάλα συλλογικά υποκείμενα.

Βέβαια: μπορεί οι άνεργοι, οι κοινωνικά αποκλεισμένοι, οι νέοι προλετάριοι να δημιουργήσουν μια νέα συλλογικότητα που θα επαναφέρει την ριζική αμφισβήτηση στο προσκήνιο;

Επί του παρόντος, γι' αυτούς που νιώθουν άνετα σ' αυτό το βασίλειο της τεχνοοικονομίας όλοι αυτοί που εξορίζονται στο περιθώριό του μοιάζουν με «αόρατους ανθρώπους» (**Τζέρεμυ Ρίσκιν**).

Αυτοί μπορεί να σημαίνει: τους συναντάς στο μετρό, στο δρόμο, στο πάρκο και δεν τους βλέπεις. Είναι οι απορριγμένοι του συστήματος της ισότητας των ευκαιριών.

Η φιλοσοφία του, αυτή η φιλοσοφία που δεν επιτρέπεται πια σε κανένα να την αμφισβητήσει, λέει: όλοι είναι ελεύθεροι να πετύχουν και όσοι δεν τα καταφέρουν τόσο το χειρότερο γι' αυτούς.

Ιδού και μια ακόμη λαμπροστολισμένη καινούργια έκφραση που δεν κρύβει την αυταρέσκειά της: «οι αγορές θ' αποφασίσουν». Θέλει να πει ποιος έχει το πάνω χέρι, ότι οι πολιτικοί πολύ λίγα έχουν ν' αποφασίσουν – ή πάντως αυτά υπόκεινται στην επικύρωση των «δυνάμεων της αγοράς». (Και ποιος θα ελέγξει τις δυνάμεις αυτές;) Αυτό, καθώς το κατάλαβαν καλά,

υπέγραψαν το κοινό μανιφέστο τους οι **Μπλαιρ-Σρέντερ**: αυτό το μανιφέστο που λέει πως δεν έχουν παρά να προσαρμοσθούν, να εκσυγχρονισθούν – δηλαδή να συμβιβασθούν με μια κατάσταση που είναι πάνω από τις δυνάμεις τους.

Τι έχουν, δηλαδή, να κάνουν: να επιχειρήσουν μια κάποια καλύτερη ή δικαιότερη διανομή σε μια εποχή αφθονίας αγαθών ώστε να μην κινδυνεύσει το σύστημα από μια υπερβολική διάτμηση του κοινωνικού ιστού.

Κάτι σαν **αυτοκατάργηση της πολιτικής**: ως πρώτη προτεραιότητα του μανιφέστου τοποθετούνται η μείωση της φορολογίας των επιχειρήσεων και η απελευθέρωση της αγοράς εργασίας (απελευθέρωση από: συνδικαλιστικά κατακτημένα, εργασιακές συλλογικότητες).

Αυτό το μανιφέστο αξίζει να το προσέξουμε: είναι περίπου μια δήλωση «μετασυγχώνευσης» πολιτικής και οικονομίας – ή μάλλον **απορρόφησης της πρώτης μέσα στη δεύτερη**.

Αυτό όμως δεν το προσέξαμε στην ιδιότυπη ελλαδική περιφέρεια: ότι κινούμαστε γοργά προς τα ευρωπαϊκά παγκοσμιοποιημένα πρότυπα, δηλ. προς την προϊούσα απαξίωση της πολιτικής στη συνείδηση των μαζών. Ιδίως των νέων ανθρώπων – ίσως το μεγαλύτερο, απογοητευτικότερο ηθικοπολιτικό έλλειμμα των καιρών.

Και σ' αυτό δεν μπορούν να δώσουν καμία απάντηση ούτε η χρηματιστηριακή λαγνεία μήτε ο ψευτοπαράδεισος της ΟΝΕ – που ανέμιζε ολοένα επιτακτικότερα, μονοδρομικότερα ο κ. **Σημίτης** την ώρα ακριβώς που τα φύλλα του λίγα-λίγα έπεφταν μαραμένα. Τώρα ίσως ν' αναλογίζεται ότι το παιχνίδι, αδιατάρακτο, μπορεί να συνεχισθεί και χωρίς αυτόν. Το «εγγυητής των αγορών» (του Λάτση, των πολυεθνικών, των τραπεζιτών, των προπαγανδιστών τους) είναι ένας ρόλος που πολλοί μπορούν ν' αναλάβουν: είναι ένας ρόλος μικρός, απελπιστικά μικρός.

Αλλά αυτόν είναι που διαθέτει η αγορά. ■

Πριν και μετά

της Ελένης Βερυκίου

Κάθε καλοκαίρι, μια καινούργια υπόσχεση ευτυχίας αναδύεται. Γρήγορη, αποτελεσματική, σίγουρη, εγγυημένη. Ορίζεται μάλιστα από τη θεμελιώδη διαίρεση του χρόνου σε Πριν και Μετά. Ζωντανοί φορείς αυτής της ευτυχίας, κυρίες που απαθανατίζονται σε στιγμιότυπα με συντελειακές μεταμορφώσεις της σάρκας τους. Η σάρκα μεν αδύνατη αλλά το πνεύμα δυνατό είναι και η πρόσφατη κατάκτηση της κυρίας Γεωργιάδου: Πριν, 102 κιλά ... Μετά, 65!

Η ευδαίμων αυτή κυρία δεν αφήνει περιθώρια για τα γνωστά φιλοσοφικά διλήμματα, υποκείμενο/αντικείμενο, πνεύμα/ύλη κ.λπ., αφήνοντας επιπλέον ήσυχες τις συνειδήσεις μας με την καθαρότητα των σκοπών και των μέσων της. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις του «Πριν και Μετά» που δημιουργούν απίστευτες εντάσεις. Τα «Imrali line», για παράδειγμα, δεν περιορίζονται μόνο στην πολυπόθητη κομψότητα του επισκέπτη τους –επισκεφθείτε μας και σε λίγες εβδομάδες θα...– αλλά το δικό τους «Μετά» έχει και επιπλέον προσφορές: διάσπαρτο, χαμένο βλέμμα, φοβισμένη κίνηση, παλιμπαιδικό τρύψιμο της μύτης, περιοδική πτώση του κεφαλιού και, βέβαια, αμέριστη, δουλική υποταγή. Όλα όσα δεν αξιώθηκε η κ. Γεωργιάδου.

«Αυτοβούλως, αυτοβούλως» φωνάζει ο χορός των κορακιών! Όχι οι αναλυτές, που προσπάθησαν να ερμηνεύσουν τον αδυνατισμένο –να λέμε και του φτωχού το δίκιο– και απολύτως υποταγμένο κούρδο ηγέτη και να δουν ακόμη και το «αυτοβούλως» σαν μια πικρή, αλλά καθαρή και θαρραλέα εκδοχή. Ούτε καν αυτοί που από την αλεξίσφαιρη ιδιοσυγκρασία τού «κου μπλέξεις» –εσύ, ο τόπος, τα συμφέροντά του–, ένιωσαν απλώς να δικαιώνονται. Αλλά ο χορός των κορακιών που γιόρτασαν έναν ακόμη αναιδή «θρίαμβο», μέσα στη φάβα με τους λάκκους. Τους λάκκους που σκάβουν συστηματικά εκεί όπου η ζωή τούς έχει ολοκληρωτικά ξεχάσει –γιατί ποιος μπορεί να θυμάται κοράκια– και δεν θα τους ελεήσει ποτέ μ' ένα απατηλό «Πριν».

Το «Πριν» δωρίζεται στους αγριόκυκνους. Σε μια πρόσφατη εκπομπή της σειράς «Ρεπορτάζ χωρίς σύνορα», είδαμε ένα επιτέλους κληθινό, βαθύ πρόσωπο, μεσούσης της λιτανείας των προεκλογικών ρυσιογνωμιών. Ένα ευεργετικό ζάπινγκ μάς έδειξε την συγγραφέα Γιουνγκ Τσανγκ να μιλά για το πώς πήρε την απόφαση να γράψει το γνωστό της βιβλίο *Αγριόκυκνοι, Τρεις κόρες της Κίνας*, που μέσα από την ιστορία της οικογένειάς της ζωντανεύει την τρέλα που έζησαν εκατομμύρια άνθρωποι στην Κίνα αυτό τον αιώνα.

«Διέκρινα τη γεροδεμένη πλάτη του Μάο και το δεξί του χέρι που αιρετούσε σταθερά. Μέσα σε δευτερόλεπτα είχε εξαφανιστεί. Αιθάνθηκα τρομερή απογοήτευση. Αυτό θα ήταν όλο που θα είχα



Γιουνγκ Τσανγκ:
η συγγραφέας των «Αγριόκυκνων».

δει απ' τον πρόεδρο Μάο; Μόνο ένα μικρό τμήμα της πλάτης του». Αυτό είχε δει μόνο η συγγραφέας –έφηβη τότε, και έπειτα από αναμονή τριάντα ημερών κάτω από άθλιες συνθήκες, μαζί με χιλιάδες άλλους– σ' ένα από τα προσκυνηματα στο Πεκίνο. «Ένα μικρό τμήμα πλάτης» που έφερε την άγρια δίωξη, την σχιζοφρένεια και τελικά το θάνατο στον πατέρα της, ανώτερο κομμουνιστή αξιωματούχο, που όμως έλεγε δεν «πουλάω την ψυχή μου», την άγρια καταδίωξη και τα βασανιστήρια της μητέρας της, επίσης ανώτερης αξιωματούχου του κόμματος που δεν εγκατέλειψε ποτέ αυτόν που δεν πουλούσε την ψυχή του. Την απελπισία της ίδιας που δεν εγκατέλειψε ποτέ κανέναν απ' τους δυο. Άνθρωποι που πίστεψαν το «Πριν» και δεν χειρίστηκαν το «Μετά», την άνοδο ή την πτώση. Απλώς έπεσαν χωρίς το αλεξίπτωτο, το αβα-

ντάζ, εκεί όπου τους έριξε η Ιστορία.

Και μετά την μικρή όαση με τους αγριόκυκνους, πάλι τα πάνελ με τις κομματικές και δημοσιογραφικές «αγριόπαπιες» – back to hell. Έκπτωτοι των λιστών –γιατί οι υποψήφιοι, οι πιο πολλοί, οι φεγγαρολουσμένοι, δεν εμφανίστηκαν– αλλά και οι γνώριμοι βασιλείς των καναλιών, τινάζοντας φτερά και πούπουλα, βγάλαν βόλτα την «αντινατοϊκή» τους δράση και το «νέο τους ρόλο» στα Βαλκάνια, σαν εξωνημένη κορώνα, στο μοναδικό αξιακό και υπαρξιακό τους παζάρι: «Πριν και Μετά τις εκλογές». Και ξεπουλουλιασμένοι έπειτα από τόσες εθνοσωτήριες πτήσεις, προσγειώθηκαν στις πίτσες της νίκης. Γιατί όλοι υπήρξαν νικητές –αν κρίνουμε από τα εκατέρωθεν τσάμικα– και οι πίτσες ταιριάζουν στους νικητές. Γι' αυτό λέμε και η «Πίτσα της Σαμοθράκης». Κι αν είδαν και ποτέ καμιά πλάτη –αν–, αυτή έγινε κόσκινο από τα μαχαιρώματα (συντροφικά) ή τις ισοδύναμες θωπιές.

Υπάρχει όμως ένα μικρό φλαμίνγκο που το λένε Ευάγγελο Βενιζέλο. Και σ' αυτές τις εκλογές πέταξε παντού. Αερικό! Με το μεστό vocabulaire, τον κεραυνό στα μάτια. Σ' αυτό το πουλί, δεν υπάρχει τίποτα το πρωθύστερο, τίποτα το μεταγενέστερο. Πάντα ίδιο μέσα στον πολιτισμό, μέσα στην ανάπτυξη, μέσα στους ασφodelούς. Και δεν θα αξιωθεί ποτέ κανένα «Πριν», κανένα «Μετά». Ούτε καν αυτό της κ. Γεωργιάδου!



Η ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ

Δεν είναι **ανθρωπιστικό** πρόβλημα, είναι **πολιτικό** πρόβλημα

Το Σύμφωνο Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, το οποίο υπεγράφη την Πέμπτη 10.6 στην Κολωνία και με την πλήρη συμφωνία της Ελλάδας, απέκλεισε την Νέα Γιουγκοσλαβία από κάθε μελλοντικό σχεδιασμό ανασυγκρότησης. Το σχέδιο προβλέπει στην πραγματικότητα τον καθορισμό κανόνων ώστε όλες οι χώρες της περιοχής των Βαλκανίων (συμπεριλαμβανομένου του Κοσσυφοπεδίου και του Μαυροβουνίου, χωρίς όμως τη Σερβία) να ενταχθούν στις «ευρωπαϊκές δομές».

Δεν πρόκειται για την εφαρμογή ενός νέου Σχεδίου Μάρσαλ αλλά για την στρατηγική κατανομή των ζωνών επιρροής των ανεπτυγμένων χωρών στα Βαλκάνια. Το αν και πότε και υπό ποιους όρους θα συμπεριληφθεί μελλοντικά η Σερβία, εξαρτάται πλέον από την αποπομπή του Μιλόσεβιτς από την πολιτική σκηνή.

IT'S NOT THE WAY!



Σέρβοι και Κοσοβάροι:
Σκίτσο φοιτητών
καλλιτεχνικής σχολής
της Οστράβα (Τσεχία).

Με τέτοιο ωμό τρόπο το ΝΑΤΟ και οι εξαρτημένοι μηχανισμοί αντιμετωπίζουν το επείγον πρόβλημα της ανασυγκρότησης της Σερβίας. Οι ευρωπαίοι σύμμαχοι πρέπει να αναλάβουν τώρα τις οικονομικές υποχρεώσεις για την ανασυγκρότηση της περιοχής, αφού οι ΗΠΑ ανέλαβαν το κόστος του πολέμου, δήλωνε την επομένη ημέρα ο Μπιλ Κλίντον. Εμείς καταστρέψαμε τώρα, εσείς κτίσετε! Και παραβαίνο-

ντας συμφωνία που υπέγραψαν με την τότε ΕΣΣΔ, οι ΗΠΑ άρχισαν την εφαρμογή του προγράμματος STAR. Πρόκειται για ένα δαπανηρό πρόγραμμα που δημιουργεί μια «ασπίδα προστασίας» γύρω από τις ΗΠΑ ώστε κανείς πύραυλος να μην μπορεί να την χτυπήσει. Το σκεπτικό εκείνης της συμφωνίας ήταν ότι με εξοπλιστικά προγράμματα όπως το STAR, η οποία υπερδύναμη θα αισθανόταν ασφαλής σε κάποια ενδεχόμενη μελλοντική πολεμική σύρραξη και έτσι θα καθίστατο απολύτως παντοδύναμη, άρα επικίνδυνη για την παγκόσμια τάξη.

Αυτός είναι ο μελλοντικός κόσμος μας όπως σχεδιάζεται στα άδυτα του Πενταγώνου.

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΣΕΡΒΙΑ

Η κατάσταση στη Σερβία σήμερα είναι θολή, ανησυχητική και μπορεί να επιφυλάσσει τις χειρότερες εκπλήξεις. Οι πολεμικές εμπλοκές δεν έχουν σταματήσει. Το φάσμα της τρομοκρατίας στο εσωτερικό της Σερβίας αλλά και η πιθανότητα δραστηριοποίησης «ελεύθερων σκοπευτών» (Σέρβων ή του UCK) στο Κοσσυφοπέδιο δεν πρέπει να αποκλειστεί. Βέβαια αυτήν την ώρα, οι Σέρβοι εγκαταλείπουν ομαδικά το Κοσσυφοπέδιο: 250 χιλιάδες πρόσφυγες αναζητούν καταφύγιο στην νότια Σερβία. Δεν υπάρχει κανείς να τους υποδεχθεί, δεν υπάρχει κανένας καταυλισμός. Το βέβαιο είναι ότι η ανεργία και η συνολική καταστροφή της υποδομής της Σερβίας οδηγούν τη χώρα σε μακρά περίοδο πολιτικής και οικονομικής κρίσης. Στις σελίδες αυτές θα βρείτε άρθρα ανεξάρτητων σέρβων αναλυτών, αρμοδιότερων από μας, που δίνουν παραμέτρους της μελλοντικής κατάστασης στη χώρα που δεινοπάθησε και από τον αυταρχισμό του καθεστώτος του Μιλόσεβιτς αλλά και από τις σαρωτικές καταστροφές των νατοϊκών βομβαρδισμών.

ΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ;

Στο χάος που επικρατεί αυτήν την ώρα στη Σερβία, στο τεμαχισμένο σώμα της χώρας, έχουν ορμήσει εκτός από τις «δυνάμεις τάξεως» του ΝΑΤΟ και οι λογής αεριτζήδες και επιχειρηματίες έτοιμοι να αποδυθούν στην «ανασυγκρότηση» της ταλαιπωρημένης χώρας. Η χώρα μας με τους υπουργούς-εκπροσώπους της έχει ήδη καταγράψει και αυτή την αξίωσή της να συμμετάσχει στην ανοικοδόμηση της Γιουγκοσλαβίας ή σε ό,τι απέμεινε από αυτήν. Όμως στο «Σύμφωνο Σταθερότητας για την Νοτιοανατολική Ευρώπη» είδαμε ότι υπάρχει μικρό ενδιαφέρον –και αυτό με προϋποθέσεις– για την ανασυγκρότηση της Σερβίας. Η χώρα αυτή, κατεστραμμένη, ηττημένη, ταπεινωμένη, θα έχει την ίδια τύχη με την Αλβανία του χθες. Και όμως, στη χώρα υπάρχει ένα ανθρώπινο στελεχικό δυναμικό, υπάρχει μια συσσωρευμένη τεχνική πείρα, ένας ολόκληρος κόσμος πανεπιστημιακών, τεχνικών, διαχειριστών που θα μπορούσε να αποδυθεί με τα δικά του μέσα και την πείρα του στην ανασυγκρότη-

ση της χώρας. Χωρίς όμως οικονομικά μέσα, χωρίς τεχνική συνδρομή, χωρίς ηθική συμπαράσταση, δεν είναι δυνατόν να γίνει τίποτε.

Το αναμενόμενο είναι να πέσει στα χέρια των επιτηδίων η Σερβία. Η διαφθορά θα αναβαθμιστεί και η πολιτική και οικονομική μαφία θα κυριαρχήσουν παντού. Η ίδια γνωστή ιστορία δηλαδή, όπως την είδαμε στις πρώην σοβιετικές χώρες. Θα οδηγηθούμε και εμείς σε λίγο να βλέπουμε την σερβική κοινωνία ως ένα σύνολο παρηκμασμένης κοινωνίας· δεύτερη μετά την αλβανική κοινωνία, την οποία χρόνια σπουδάζουμε (με το αζημίωτο).

Γι' αυτό είναι η ώρα, όσοι διακηρύττουν τα ανθρωπιστικά τους αισθήματα ή ακόμη και εκείνοι που αναλώθηκαν τα τελευταία χρόνια με το να διακηρύττουν τα «αισθήματα αγάπης στον αδελφό λαό της Σερβίας», να ξανασκεφτούν τα πράγματα με υπευθυνότητα και σοβαρότητα.

Υπάρχουν εκατοντάδες μικρά παιδιά που θα μπορούσαν να βρουν προσωρινό καταφύγιο σε κατασκηνώσεις στην Ελλάδα για όλο το διάστημα του καλοκαιριού, υπάρχουν γκρεμισμένα γεφύρια που θα μπορούσαν να μελετήσουν την ανακατασκευή τους οι μηχανικοί, υπάρχουν χιλιάδες άστεγοι που χρειάζονται στέγη. Υπάρχουν... υπάρχουν... Χιλιάδες ανάγκες που πρέπει να καλυφθούν. Αν τα αφήσουμε αυτά όλα στα χέρια των μπιζνεσμεν και των λοιπών επιτηδίων που χειρίζονται προγράμματα και κονδύλια, το βέβαιο είναι ότι θα αναπαραχθούν τα ήδη γνωστά σε όλους φαινόμενα διαφθοράς και κακοδιαχείρισης.

Ευτυχώς για μας είμαστε μια χώρα που έχει ένα μεγάλο περίσσειμα οικονομικών πόρων σε σύγκριση με εκείνο της σημερινής Σερβίας που τελεσίδικα παραμένει εκτός παιγνίου με την συγκατάθεση –κακά τα ψέματα– και της ελληνικής κυβέρνησης. Μη κυβερνητικές οργανώσεις και ομάδες μπορούν να δραστηριοποιηθούν. Στην Θεσσαλονίκη μια λαμπρή πρωτοβουλία έχει κιόλας ξεκινήσει τώρα και λιγότερο από ένα μήνα. Πρόκειται για την «Άμυνα Πολιτών».

Στην ιδρυτική διακήρυξη ανάμεσα σε άλλα σημειώνει:

«Επειδή οι "ανθρωπιστικές επιχειρήσεις" που ξεκίνησαν το βράδυ της 24ης Μαρτίου προσβάλλουν τη λογική και την ηθική μας. Επειδή επιμένουμε να διατηρούμε τον ανθρωπισμό μας και να μην αφήσουμε τον πολιτισμό μας να χαθεί. Επειδή δεν μπορούμε να παρακολουθούμε το δράμα του πολέμου και της προσφυγιάς ως θεατές και συζητητές. Επειδή έχουμε ζήσει αλληπάλληλους πολέμους και φρικτούς ξεριζωμούς. Ακόμη, επειδή αυτός ο πρωτοφανής και ακατανόητος πόλεμος διεξάγεται στις πύλες της Ελλάδας και μυριάδες έντρομοι συνάνθρωποι συνωστιζονται κοντά στα σύνορα της χώρας μας, αποφασίσαμε να κινητοποιηθούμε».

Με τους λιτούς αυτούς λόγους συνοψίζεται το σκεπτικό αυτού του σημειώματος.

Το πρόβλημα αρωγής στην Νέα Γιουγκοσλαβία δεν είναι ανθρωπιστικό. Ή δεν είναι μόνον ανθρωπιστικό. Είναι και πρόβλημα πολιτικό. Μετά την εμπειρία που όλοι αποκτήσαμε με τους βομβαρδισμούς και τις καταστροφές, με τους χειρισμούς των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων και τις διγλωσσίες του τύπου που η κυβέρνηση Σημίτη ανέπτυξε με τόση επιτυχία σε όλο αυτό το διάστημα, θα πρέπει όλοι να κινηθούμε ενεργητικά.

Η προστασία της αξιοπρέπειας ενός λαού θα πρέπει να γίνει κοινή υπόθεση. Υπάρχουν στην Νέα Γιουγκοσλαβία πολλοί άνθρωποι που θα πρέπει να τους αναζητήσουμε και να τους βοηθήσουμε. Τέτοια δυνατότητα υπάρχει στη χώρα μας. Φτάνει να υπερνικηθεί η αδιαφορία και η απάθεια. Και αυτό είναι και πολιτικό ζήτημα.

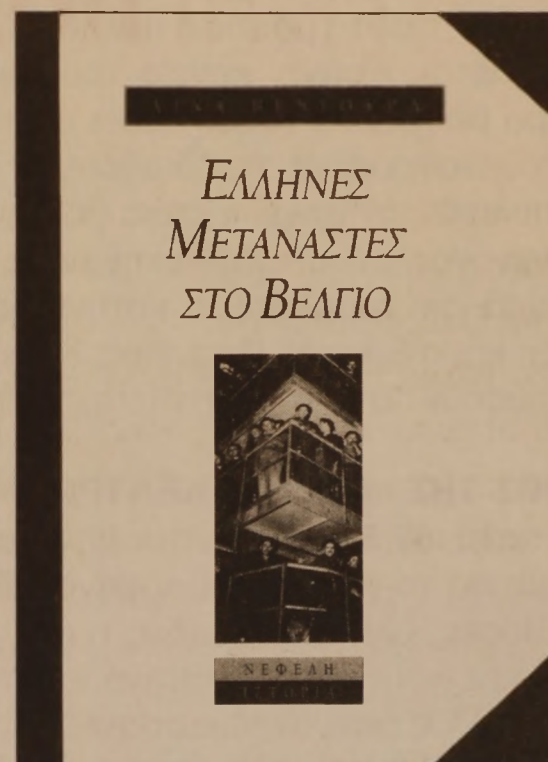
Χ.Γ.Π.

ΝΕΦΕΛΗ - ΙΣΤΟΡΙΑ

Διεύθυνση: Αντώνης Λιάκος

Επιμέλεια: Έφη Γαζή

Λίνα Βεντούρα ΕΛΛΗΝΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΣΤΟ ΒΕΛΓΙΟ



Το βιβλίο αυτό αναπτύσσει ένα επίκαιρο προβληματισμό μελετώντας την ιστορία της μεταπολεμικής μετακίνησης Ελλήνων εργατών προς τη Βορειοδυτική Ευρώπη. Αναλύει τους παράγοντες που οδήγησαν τους Έλληνες εργάτες στο Βέλγιο. Εξετάζει τη σχέση των με την τυπική κοινωνία και τις άλλες ομάδες ξένων. Παρακολουθεί την εξέλιξη των κοινωνικών θέσεων και των πολιτιστικών συστημάτων καθώς και τους μετασχηματισμούς στις ταυτότητες και τις στρατηγικές των Ελλήνων εργατών στο Βέλγιο από το 1955 μέχρι το 1980.

* * *

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10680, Τηλ. 36.07.744 - FAX: 36.23.093

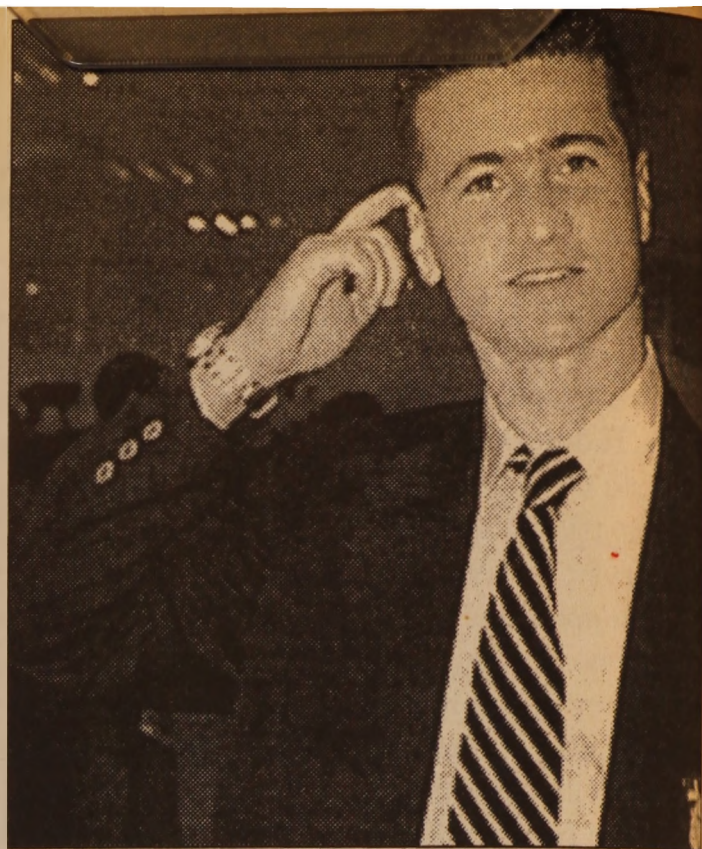
e-mail: nefeli-p@otenet.gr

ΧΡΙΣΤΟΠΙΣΤΙΑ-ΕΘΝΙΚΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ 0-0. Καθώς οι πολιτικοί αναλυτές αναζητούν απεγνωσμένα το μήνυμα της κάλπης, όπως σαν δεύτερη Πυθία μας το έδωσε η κάλπη της Ευρωβουλής -έχοντας προφανώς πρώτα μασήσει πολλά φύλλα δάφνης- αναρωτιέται, άραγε, κανείς τους εάν το ποδόσφαιρο μπορεί να χρησιμεύσει ως κλειδί για την αποκρυπτογράφηση των διαθέσεων του σώματος των πολιτών; Υπάρχει κάποια βαθύτερη σημασία στο γεγονός ότι υποβιβάστηκαν με λίγες μέρες διαφορά σε χαμηλότερη κατηγορία η Πολιτική Άνοιξη και ο Εθνικός Πειραιώς; Χωρίς μάλιστα να σημειώσουν ούτε μία νίκη στο πρωτάθλημα;

Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΗΣ «ΕΝΩΣΗΣ ΚΕΝΤΡΩΝ». Ούτε λίγο ούτε πολύ, 52.512 άνθρωποι ψήφισαν σε όλη την επικράτεια το κόμμα του αρχηγού **Βασίλη Λεβέντη**. Πόσες, αλήθεια, ομάδες της Α' Εθνικής έκοψαν τόσα εισιτήρια στο φετινό πρωτάθλημα; Μόλις 6 ομάδες έκοψαν περισσότερα από 50.000 χιλιάδες εισιτήρια (Ολυμπιακός 188.946, ΑΕΚ 172.872, ΠΑΟΚ 164.711, Άρης 145.169, ΠΑΟ 139.474 και Ηρακλής 71.428). Οι υπόλοιπες 12 κυμάνθηκαν από 45.331 (Ξάνθη) ως 21.387 (Εθνικός).

ΠΑΣΟΚ-ΑΕΚ 1-2. Πολλοί αναλυτές βιάστηκαν να παρομοιάσουν τα πανηγύρια του ΠΑΣΟΚ για τη δεύτερη θέση με τα αντίστοιχα της ΑΕΚ. Η ΑΕΚ, με τη δεύτερη θέση που κατέκτησε, διεκδικεί την είσοδό της στο Τράμπιονς Λιγκ. Το ΠΑΣΟΚ διεκδικεί την είσοδο της χώρας στην ΟΝΕ. Βέβαια η είσοδος στο Τσάμπιονς Λιγκ, εκτός από αύξηση των εσόδων, σημαίνει και στιγμές ποδοσφαιρικής δόξας και μεγαλείου. Η είσοδος στην ΟΝΕ περιορίζεται στα έσοδα.

ΟΣΦΠ-Ν.Δ. 2-1. Οι ερυθρόλευκοι του Πειραιά κέρδισαν το νταμπλ και μαθηματικά, τρεις αγωνιστικές πριν από τη λήξη του πρωταθλήματος. Η Νέα Δημοκρατία πάλεψε για να πάρει τρεις μονάδες διαφορά από το ΠΑΣΟΚ όλο το βράδυ, και τελικά την πήρε ίσα ίσα (36%-32,91%). Επίσης, ο Ολυμπιακός έχει ήδη κατακτήσει τρία πρωταθλήματα στην σειρά, και είναι φαβορί για το τέταρτο. Αντίθετα, η Νέα Δημοκρατία έχει πολύ καιρό να κερδίσει εκλογές, και με τον άσο κούπα-είσοδο στην ΟΝΕ στο μανίκι, το ΠΑΣΟΚ παραμένει φαβορί για τις προσεχείς γενικές εκλογές όσοι Αλβανοί και να απάγουν λεωφορεία.



Ναι, μάλλον
στον Άγιαξ,
αλλά δεν
ξέρω πότε.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

Ο πόλεμος στο Κόσοβο δεν μπορούσε παρά να έχει επιπτώσεις και στην αθλητική ζωή της Ευρώπης. Αντίθετα με το παρελθόν, όμως, όταν οι ομάδες της Γιουγκοσλαβίας είχαν αποκλειστεί από όλα τα αθλήματα και όλες τις διοργανώσεις (και πήγε και η Ελλάδα σε Μουντιάλ), αυτή τη φορά οι διεθνείς αθλητικές ομοσπονδίες ως επί το πλείστον στάθηκαν προσεκτικές και συγκρατημένες. Η ομάδα βόλλεϋ της Γιουγκοσλαβίας αποκλείστηκε από την παγκόσμια λίγκα που ξεκίνησε ενώ οι καπνοί δεν είχαν σταματήσει να σηκώνονται από τα ερείπια, αλλά όλα δείχνουν ότι θα συμμετέχει κανονικά στο Ευρωπαϊκό πρωτάθλημα που θα γίνει φέτος. Η ομάδα του ποδοσφαίρου συνεχίζει κανονικά στα προκριματικά του ευρωπαϊκού πρωταθλήματος ποδοσφαίρου, παρότι μεσολάβησε ο πόλεμος και οι σύλλογοι θα συμμετέχουν κανονικά στις ευρωπαϊκές διοργανώσεις, εκτός από την Όμπιλιτς, η οποία έχει στο διοικητικό της συμβούλιο ένα στέλεχος της κυβέρνησης που καταζητείται από το δικαστήριο της Χάγης για εγκλήματα πολέμου.

Η ΑΡΝΗΣΗ ΤΗΣ ΙΡΛΑΝΔΙΑΣ

Βέβαια ένας αγώνας αναβλήθηκε όταν η Δημοκρατία της Ιρλανδίας αρνήθηκε να επιτρέψει στους Γιουγκοσλάβους την είσοδο στη χώρα. Η ΟΥΕΦΑ ενοχλήθηκε και ζήτησε διευκρινίσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση και μάλιστα το θέμα συζητείται από την πειθαρχική επιτροπή της ΟΥΕΦΑ αυτήν την εβδομάδα. Το πιθανότερο

είναι να οριστεί απλά κάποια νέα ημερομηνία διεξαγωγής των αγώνων που αναβλήθηκαν. Σε όσους φαίνεται η συμπεριφορά της Ιρλανδίας, πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι η Ιρλανδία είναι βέβαια η γενέτειρα της υπέροχης μπύρας «Γκίννες», αλλά είναι και μια από τις πιο σκληρές έδρες της ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας.

ΜΕ ΕΔΡΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μάλιστα, η Γιουγκοσλαβία είχε και το αβαντάζ... της Ελλάδας. Ο αγώνας Γιουγκοσλαβίας-Μάλτας (4-1) έγινε στη Θεσσαλονίκη, και η Ελλάδα είχε προσφερθεί να είναι έδρα για τις ομάδες της Γιουγκοσλαβίας σε

όλα τα αθλήματα. Αντίθετα, Αλβανία και η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, αγώνες των οποίων επίσης αναβλήθηκαν λόγω του πολέμου, δεν έτυχαν παρόμοιας ελληνικής φιλοξενίας.



Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

Χλωμιάζει η Ευρώπη

Οι ευρωεκλογές της περασμένης Κυριακής έδειξαν δύο πράγματα: Πρώτον την απόλυτη σχεδόν καταδίκη των σοσιαλιστικών κυβερνήσεων και δεύτερον την ενδυνάμωση της ευρωσκεπτικιστικής τάσης. Το πρώτο συμπέρασμα προκύπτει από τα αποτελέσματα, το δεύτερο και από την τεράστια αποχή.

Κατέστη σαφές πως οι ευρωπαίοι πολίτες ψήφισαν με ιτήρια αμιγώς εθνικά. Και σχεδόν αδιαφόρησαν γι' αυτά που συμβαίνουν στο ευρωκοινοβούλιο, το οποίο λωστε δεν έχει πια καθόλου ουσιαστικό ρόλο στη λήψη των κεντρικών αποφάσεων. Στέκουν έτσι στον αέρα συνεχείς επικρίσεις των σοβαροφανών ελλήνων αναλυτών, που δεν έχαναν ευκαιρία, κατά την προεκλογική περίοδο, να μέμφονται τον εσωστρεφή χαρακτήρα των των μας ευρωεκλογών. Δεν ήταν μια δική μας «οπισθοδρόμηση», ήταν μια πανευρωπαϊκή τάση.

Τόσο η μεγάλη αποχή όσο και η ενίσχυση των ευρωσκεπτικιστών, κυρίως στη Γαλλία με τους γκαλικούς του σκουά και στην Αγγλία με τους Τόρρυς, δείχνουν πως η Ευρώπη επιστρέφει σιγά σιγά στην παλιά γκαλική ιδέα «πρώτα η πατρίδα» και στην παραδοσιακά βρετανική προοπτική για μια Ευρώπη που δεν θα είναι τίποτε άλλο από μια ζώνη ελευθέρων συναλλαγών. Το περίφημο τέλει των κρατών-εθνών, που τόσο διαφήμισαν οι σύμβουλοι του Μπλαιρ και του Σρέντερ δεν φαινόταν ποτέ πιο κρινό. Οι μόνοι σοσιαλιστές που δεν ηττήθηκαν ήταν οί του Ζοσπέν, του πολιτικού ακριβώς που έπαιξε κεντρικό ρόλο στη μουσική των «βάρδων της πατρίδας», καταγγέλλοντας πριν από λίγο καιρό τον επικίνδυνο νεο-διεθνισμό, ο οποίος δεν είναι τίποτε άλλο από μια απλή υπαγωγή της Ευρώπης στον υπερατλαντικό σύμμαχο.

Η επιδρομή του NATO στη Σερβία ίσως δεν καθόρι-

σε το τελικό αποτέλεσμα, όμως το επηρέασε σαφώς εξαντανακλάσεως. Οι Ευρωπαίοι κατάλαβαν καλύτερα από κάθε άλλη φορά πως οι κρίσιμες αποφάσεις παίρνονται από άλλους και πως η Ευρωπαϊκή Ένωση μετρέπει σε μια συμπληρωματική συσσωμάτωση του NATO.

Η γενική κατάσταση είναι πολύ καθαρή: Το ευρώ βάλεται από τους Βρετανούς, η νομισματική ένωση προβληματίζει, η φορομνηστική πολιτική των σοσιαλιστών καταδικάζεται, ενώ οι Γάλλοι αναρωτιούνται για ποιο λόγο θα πρέπει να υποτάσσουν τα συμφέροντά τους στις ορέξεις του Σρέντερ, του Μπλαιρ και του Κλίντον και να ξεχάσουν τον κλασικό γαλλικό εθνικισμό, ο οποίος διαμόρφωσε τον σύγχρονο κόσμο.

Και μέσα σ' όλα αυτά τίποτα δεν μοιάζει πιο μετέωρο από την πολιτική Σημίτη για τον μονόδρομο της ΟΝΕ. Αν δεν γίνουν κατανοητά τα μηνύματα που έρχονται από την Ευρώπη, τότε μας περιμένουν τεράστιες εκλογικές εκπλήξεις. Ίσως η μεγάλη νίκη των ευρωπαίων συντηρητικών και η μικρή άνοδος της ευρωπαϊκής αριστεράς να είναι ένα καλό νέο. Θα ανακόψουν την ισοπεδωτική λογική μιας ένωσης που δεν λαμβάνει υπόψη της τις εθνικές ιδιαιτερότητες και θα απογοητεύσουν τους ενθουσιώδεις, αφελείς κι επικίνδυνους κεντροαριστερούς, οι οποίοι πίστεψαν στην παντοδυναμία της Κεντρικής Τράπεζας.

Η ευρωπαϊκή ιστορία είναι ένα πολύ βαρύ φορτίο για τους αδύναμους ώμους των τραπεζιτών – αυτό θα πρέπει να το καταλάβουν εκείνοι οι διανοούμενοι που βιάζονται να επενδύσουν σε ένα μέλλον, όπου ο εθνικός εγωισμός θα υποκύψει πλήρως στον ήχο του νομίσματος. Δυστυχώς γι' αυτούς και ευτυχώς για όλους τους υπόλοιπους, φαίνεται πως η Ευρώπη παραείναι Γηραιά Ήπειρος.

Α.Δ.

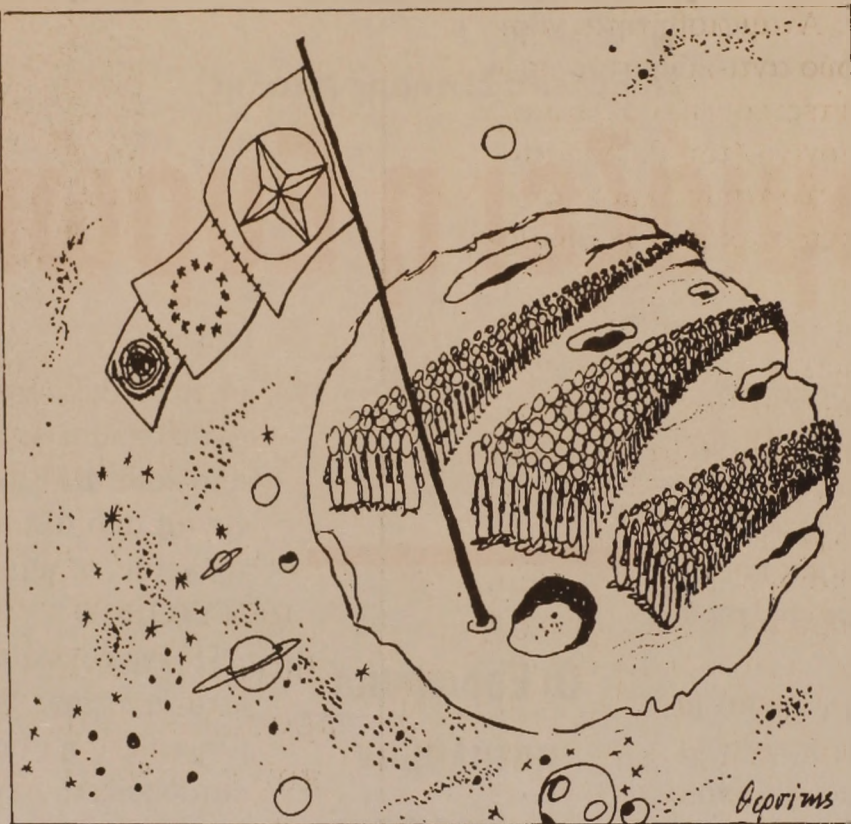
**Οι Ευρωπαίοι
κατάλαβαν
καλύτερα από
κάθε άλλη φορά
πως οι κρίσιμες
αποφάσεις
παίρνονται από
άλλους και πως
η Ε.Ε.
μετατρέπεται σε
συμπληρωματική
συσσωμάτωση
του NATO.**

Μπονίνο και Πρόντι οι νικητές στις «εκλογές του πολέμου»

του Λεωνίδα Βαλασόπουλου

Η Κεντροαριστερά έχασε, αλλά η κεντροδεξιά δεν νίκησε. Η αποχή από τις κάλπες αυξήθηκε αλλά όχι ανησυχητικά. Ο **Ρομάνο Πρόντι** και η **Έμμα Μπονίνο** αναδεικνύονται σε ρυθμιστές του ιταλικού πολιτικού σκηνικού, αφού και για τους δύο η ευρωπαϊκή αίγλη μετατράπηκε σε εκλογική επιτυχία. Ο **Μπερλουσκόνι** νιώθει καλύτερα και ο **Ντ' Αλέμα** προσποιείται ότι δεν συνέβη τίποτα. Οι ευρωεκλογές διεξήχθησαν στην Ιταλία με τα σύννεφα του πολέμου στα Βαλκάνια να βαραίνουν την ατμόσφαιρα και μαρτύρησαν, αν μη τι άλλο, την κρίση που διανύουν –όπως και στην υπόλοιπη Ευρώπη– οι κεντροαριστεροί κυβερνώντες.

Ο κεντροαριστερός κυβερνητικός συνασπισμός έφτασε στις κάλπες διαιρεμένος και με το θέμα του πολέμου να δημιουργεί τριβές και δυσaréσκεια στο εσωτερικό του. Αναμφισβήτητα, η συμμετοχή της Ιταλίας στους βομβαρδισμούς ήταν ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες για την εκλογική αποτυχία των κυβερνητικών κομμάτων. Μάταια ο Μάσιμο Ντ' Αλέμα προσπαθούσε τα τελευταία 24ωρα της προεκλογικής εκστρατείας –επωφελούμενος από την παύση των βομβαρδισμών– να παρουσιάσει την κυβέρνηση της οποίας ηγείται ως αυτή που «έφερε την ειρήνη» και όχι ως αυτή που συμμετείχε στον πόλεμο. Το κόμμα των Δημοκρατών της Αριστεράς απέσπασε το 17,3% των ψήφων· ποσοστό που αποτελεί και το χαμηλότερο στην ολιγόχρονη ιστορία του. Την επομένη των εκλογών ο ιταλός πρωθυπουργός προτίμησε να θυμίσει ότι ο κυβερνητικός συνασπισμός συγκέντρωσε το 41,2% έναντι του 38,1% που απέσπασε ο αντιπολιτευτικός πόλος, αποφεύγοντας να ερμηνεύσει το ανησυχητικό –για το κόμμα και την κυβέρνησή του– μήνυμα που έβγαλαν οι ευρωκάλπες. Από την πλευρά του, ο γ.γ. των Δημοκρατών της Αριστεράς **Βάλτερ Βελτρόνι**, μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων, κάλεσε σε συστράτευση όλες τις προοδευτικές δυνάμεις για την ανασύσταση ενός συνεκτικού και ισχυρού συνασπισμού κομμάτων, μιας δεύτερης Ελίας. Όμως κάτι τέτοιο δεν βρίσκει πρόσφορο έδαφος, αφού



οι ισορροπίες στο εσωτερικό του κυβερνητικού συνασπισμού έχουν αλλάξει ριζικά. Η αποχώρηση της Κομμουνιστικής Επανάδρυσης (που είχε ως συνέπεια τη διάσπασή της και την πτώση της κυβέρνησης Πρόντι) και ο σχηματισμός της κυβέρνησης Ντ' Αλέμα, με τη στήριξη μερικών πάλαι ποτέ χριστιανοδημοκρατών, απομόνωσε ακόμα περισσότερο –στο εσωτερικό της κυβέρνησης– την αριστερά και μετατόπισε ολοκληρωτικά την κεντροαριστερά προς το κέντρο.

Τ' αποτελέσματα των ευρωεκλογών δεν ήταν ενθαρρυντικά για κανένα από τα κόμματα που συμμετείχουν στην κυβέρνηση (μόνη εξαίρεση οι Δημοκράτες του Πρόντι): το Λαϊκό Κόμμα (στο οποίο ανήκε μέ-

χρι πρόσφατα και ο Πρόντι) είδε τη δύναμή του να μειώνεται κατά 6 περίπου ποσοστιαίες μονάδες (από το 10% στις ευρωεκλογές του '94 έπεσε στο 4,2%).

Τα μικρά κεντρώα κομματίδια (η Λίστα Ντίνι, το Sdi, το Vdr, το Pri) κινήθηκαν κάτω από τις προσδοκίες τους, καθώς το ίδιο συνέβη και με τους Πράσινους. Οι ιταλοί κομμουνιστές του **Κοσσούτα** εμφανίστηκαν ικανοποιημένοι με τις δύο έδρες που κατάφεραν να εξασφαλίσουν στο ευρωκοινοβούλιο, αλλά περισσότερο ικανοποιήθηκαν με την εκλογική αποτυχία των μέχρι πρότινος συντρόφων τους της Κομμουνιστικής-Επανάδρυσης. Η Κ.Ε. ήταν η μόνη κοινοβουλευτική δύναμη που κράτησε αντιπολιτευτική στάση στο θέμα του πολέμου οργανώνοντας δεκάδες αντιπολεμικών διαδηλώσεων – αν εξαιρεθούν οι αντιαμερικανικοί λεονταρισμοί της Λέγκας του Βόρρα (που και σ' αυτή την εκλογική αναμέτρηση συνέχισε την πτωτική πορεία της). Η αντιπολεμική στάση της Κομμουνιστικής Επανάδρυσης δεν ακολουθήθηκε από μια εκλογική επιτυχία, αφού το 4,3% μόνο σαν αποτυχία μπορεί να θεωρηθεί συγκρινόμενο με τα ποσοστά που είχε συγκεντρώσει τόσο στις τελευταίες εθνικές εκλογές όσο και στις προηγούμενες ευρωεκλογές. Οι αιτίες αυτής της αποτυχίας αναμένεται ν' αναζητηθούν σε έκτακτο συνέδριο.

Στο χώρο της αντιπολίτευσης ο Σίλβιο Μπερλουσκόνι νιώθει

λέον πιο άνετα –αφού η Φόρτσα Ιταλία αναδείχτηκε πρώτο κόμμα συγκεντρώνοντας το 25,2% των ψήφων– παριστάνοντας ότι ροβάρει και πάλι το πρωθυπουργικό του κοστούμι. Όμως αποεύγει ν' αναφερθεί στην πτώση που παρουσίασε το ποσοστό του κόμματός του σε σύγκριση με το αντίστοιχο των προηγούμενων εκλογών (30,6%). Το μόνο θετικό για τον πολιτικό-μπίζνεμαν ήταν η πρωτοκαθεδρία του στην ηγεσία του κεντροδεξιού κόλου, αφού τα πειράματα των εθνικιστών της Εθνικής Συμμαχίας απέτυχαν, αναγκάζοντας τον ηγέτη τους Φίνι να υποβάλει την παραίτησή του από την προεδρία του κόμματος (η οποία μάλλον δεν θα γίνει δεκτή).

ANTI-KOMMATA

Η κεντροαριστερά έχασε, αλλά η κεντροδεξιά δεν νίκησε. Τότε ποιος ήταν ο νικητής αυτών των εκλογών; Αναμφισβήτητα, νικητής ήταν τα δύο κόμματα-πρόσωπα ή τα δύο αντι-κόμματα, όπως χαρακτηρίζουν πολλοί πολιτικοί αναλυτές: το ψηφοδέλτιο της πρώην ευρωπαϊκής επιτρόπου Έμμα Μπονίνο (του Ριζοσπαστικού Κόμματος) και το ψηφοδέλτιο των νεοσύστατων Δημοκρατών του Πρόντι, του Ντι Πιέτρο και των κεντροαριστερών δημάρτων).

Η «Λίστα Μπονίνο» ήταν η πραγματική έκπληξη, αφού συγκέντρωσε το 8,5% των ψήφων και αναδείχτηκε σε τέταρτη εκλογική δύναμη, ψαρεύοντας ψήφους απ' όλους τους πολιτικούς χώρους. Μπονίνο και ο πρόεδρος του Ριζοσπαστικού κόμματος Πανέλα προσέχθηκαν αντιπολιτευτική στάση τόσο προς την κυβέρνηση όσο και προς την αντιπολίτευση και τόνισαν επανειλημμένα ότι ανήκουν ούτε στη δεξιά ούτε στην αριστερά. Παρ' όλα αυτά, ποια δεν είναι σίγουρο, αφού δεν θεωρείται απίθανο έπειτα από κάποια ανταλλάγματα οι ριζοσπάστες να κατευθυνθούν προς την κεντροαριστερό συνασπισμό ή προς τον κεντροδεξιό πόλο και να επηρεάσουν άμεσα τις πολιτικές ισορροπίες. Όχι τυχαία, τόσο Ντ' Αλέμα όσο και ο Μπερλουσκόνι έσπευσαν να κολακεύσουν την Έμμα Μπονίνο για την εκλογική της επιτυχία.

Άλλοι αναμφισβήτητοι νικητές ήταν οι Δημοκράτες του Πρόντι, συγκεντρώνοντας το 7,7% των ψήφων αναδείχθηκαν σε δεύτερη δύναμη στο εσωτερικό της κυβέρνησης. Ο πρόεδρος του ευρωπαϊκού συμβουλίου –που ασκεί πλέον εσωτερική πολιτική από τις Βρυξέλλες– έσπευσε να τονίσει ότι το κόμμα του θα επωφεληθεί από το ποσοστό για να διατηρήσει τη σταθερότητα της κυβέρνησης.

Μέχρι τον ερχόμενο Απρίλιο (όπου αναμένεται να διεξαχθούν βουλευτικές εκλογές), η κεντροαριστερά και η κεντροδεξιά θα αναζητήσουν τρόπους συμφωνίας και συνεργασίας μ' αυτούς τους του τύπου εκλογικούς σχηματισμούς που στήριξαν την επιτυχία τους στη φωτογένεια των ηγετών τους. Με ποιους θα πάει η Μπονίνο; Τι σκοπεύει να πράξει ο Πρόντι; Οι απαντήσεις σ' αυτά τα ερωτήματα είναι αυτές που θα βγάλουν τον επόμενο πρωθυπουργό. Συμφωνίες, συμβιβασμοί και παραχωρήσεις θα κυριαρχούν, για ακόμα μία φορά, στην ασταθή πολιτική σκηνή της χώρας και θα είναι αυτές που θα κρίνουν το μέλλον. Οι βόμβες που έσπασαν στη Γιουγκοσλαβία θα βαραίνουν για πολύ καιρό ακόμα στην συνειδήσεις των αριστερών ψηφοφόρων. Οι τεχνοκράτες ηγέτες θα συνεχίσουν ν' αναζητούν την επιβίωσή τους σε συμφωνίες με τους διαδρόμους της Βουλής και της Γερουσίας και η κεντροαριστερά θα φαντάζει όλο και πιο πολύ σαν ένα σχήμα λόγου ευ περιεχομένου.

Χάρης Βρόντος Για τον ΝΙΚΟ ΣΚΑΛΚΩΤΑ



Το βιβλίο *Για τον Νίκο Σκαλκώτα* είναι αφιερωμένο στα πενήντα χρόνια από το θάνατό του. Συνιστά μια προσέγγιση στην προσωπικότητα και το έργο του, προσέγγιση που φιλοδοξεί να γίνει έναυσμα για μια εις βάθος και εκτενή μελέτη του έργου του. Στον τόμο αυτό επιχειρείται μια αισθητική ανάλυση μερικών σημαντικών συνθέσεων του Σκαλκώτα, η σχέση του με τους δασκάλους του Βάιλ και Σένμπεργκ, η ευρύτερη επίδραση του κεντροευρωπαϊκού πολιτισμού στο έργο του, καθώς και τα προβλήματα που αντιμετώπισε γυρίζοντας στην Αθήνα του μεσοπολέμου. Τέλος, διατυπώνεται το ερώτημα γιατί ένας τόσο μεγάλος συνθέτης, εξακολουθεί να μας είναι άγνωστος.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10680, Τηλ. 36.07.744 - FAX: 36.23.093

e-mail: nefeli-p@otenet.gr

Με στόχο τη μεταρρύθμιση

του Σωτήρη Ντάλη

Στις 15 Μαρτίου, η παραίτηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μετά το πόρισμα-κόλαφο της Επιτροπής ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων, ήρθε να συμπλεύσει με τις φωνές εκείνες που ζητούσαν επιτακτικά ταχύτατες και εκ βαθέων αλλαγές στη λειτουργία των θεσμικών οργάνων της Ε.Ε.

Οι αντιδράσεις από τις πρωτεύουσες των 15 χωρών-μελών της Ε.Ε. ήταν λίγο-πολύ παρεμφερείς: Η θεσμική κρίση, που προκλήθηκε από φαινόμενα κακοδιαχείρισης και ευνοιοκρατίας, πρέπει να αντιμετωπισθεί ως ευκαιρία για μια νέα αρχή, και η Ε.Ε. να φανεί ώριμη ώστε να προχωρήσει στη θεσμική μεταρρύθμιση που θα τη φέρει πιο κοντά στους πολίτες.

Αυτή η σοβαρή θεσμική κρίση στην Ε.Ε. συνέπεσε με την έναρξη των νατοϊκών βομβαρδισμών κατά της Γιουγκοσλαβίας. Έτσι, σήμερα η Ευρώπη συμμετέχει σ' έναν πόλεμο, οι συνέπειες του οποίου θα φανούν στα σύνορα αλλά και στις οικονομίες των χωρών-μελών της Ε.Ε.

«Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σε θέση να προσφέρει ευρύτερες προοπτικές σε όλα τα μέρη που ενέχονται στην κρίση του Κοσσυφοπεδίου», τόνιζε πριν από λίγες μέρες στο Στρασβούργο, κατά τη διάρκεια της παρθενικής του ομιλίας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ο νέος πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, **Ρομάνο Πρόντι**. Ο πρώην πρωθυπουργός της Ιταλίας έλαβε την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με μια ευρύτατη πλειοψηφία (392 ψήφους υπέρ, 72 κατά και 41 αποχές), κάτι που δείχνει και το βαθμό της εμπιστοσύνης που αναλαμβάνει και στις 15 χώρες-μέλη της Ε.Ε.

Από τους καλύτερους γνώστες της ευρωπαϊκής πραγματικότητας, ο Ρομάνο Πρόντι έχει απόλυτη επίγνωση ότι, όσον αφορά την κρίση στο Κοσσυφοπέδιο, η Ε.Ε. θα πρέπει από σήμερα να φανταστεί μια δια-

δικασία που όχι μόνο θα οδηγήσει στην οριστική επίλυση των προβλημάτων, αλλά και που θα ανοίξει τον δρόμο για την ενσωμάτωση της περιοχής των Βαλκανίων στο ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Γνωρίζοντας πολύ καλά ότι αυτή η βαλκανική κρίση θ' αφήσει για χρόνια τα «σημάδια» της, ο Ρομάνο Πρόντι δείχνει αποφασισμένος να δώσει νέα ώθηση στο ρόλο της Επιτροπής. Ο κίνδυνος της δημιουργίας κλίματος απογοήτευσης στους ευρωπαίους πολίτες για την τύχη του ευρώ, παρά τις προσδοκίες που δημιούργησε η θέσπισή του, φαίνεται ν' απασχολεί σοβαρά τον νέο πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κι αυτό φάνηκε καθαρά και στις προτάσεις του για την αντιμετώπιση των οικονομικών επιπτώσεων της κρίσης του Κοσσυφοπεδίου στην Ε.Ε.

Ο Ρομάνο Πρόντι υποστηρίζει την ανάγκη να επεκταθεί ο ρόλος της Ευρώπης πέραν του στρατιωτικού σκέλους της κρίσης και στο διπλωματικό επίπεδο, υπονοώντας τόσο τη διευθέτηση της κρίσης, όσο και την οικονομική ανασυγκρότηση και σταθεροποίηση των Βαλκανίων μετά τον πόλεμο.

Οι προτάσεις της προεδρίας της Ε.Ε. για ένα «Σύμφωνο Σταθερότητας στα Βαλκά-

νια», στις οποίες ενσωματώνονται και οι περισσότερες ελληνικές θέσεις για την ανασυγκρότηση της περιοχής, αποτελούν «χρυσή ευκαιρία» για τον Ρομάνο Πρόντι προκειμένου να ξαναβάλει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο «παιχνίδι».

Με στόχο, λοιπόν, την πλήρη αναγέννηση της Επιτροπής, θα προχωρήσει σε ουσιαστική μεταρρύθμιση στον τρόπο λειτουργίας της, κάτι που έχουν ζητήσει και πολλές χώρες της Ε.Ε.

Η πρόσφατη κρίση στην Ευρωπαϊκή Ένωση επανέφερε στην επικαιρότητα την «ξεχασμένη» διαδικασία πολιτικής ενοποίησης της Ευρώπης. Πάνω σ' αυτό το ζήτημα, ο Ρ. Πρόντι ήταν σαφής στις πρώτες του δηλώσεις, υπογραμμίζοντας την άμεση ανάγκη να ολοκληρωθεί η πολιτική και οικονομική Ένωση της Ε.Ε.

Μπορεί, όμως, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συμβάλει ουσιαστικά προς αυτή την κατεύθυνση, όταν οι αρμοδιότητές της καθορίστηκαν κυρίως την εποχή του Ψυχρού Πολέμου;

Θα πρέπει, λοιπόν, να αναμένουμε ουσιαστικές πρωτοβουλίες από τον νέο πρόεδρο, προκειμένου η Επιτροπή να μετατραπεί σε κινητήριο δύναμη της ενοποιητικής διαδικασίας. Ήδη ο Ρ. Πρόντι, δεσμεύθηκε ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να προωθήσει τη διαφάνεια στη λειτουργία της Επιτροπής. Ο πρώην πρωθυπουργός της Ιταλίας, με τις πρώτες παρεμβάσεις του, έσπευσε να περάσει ένα ισχυρό προφίλ, υποστηρίζοντας ότι η νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν πρέπει να επιδιώκει τη συντήρηση αλλά την αλλαγή σε όλα τα επίπεδα εξουσίας της Ε.Ε.

Όταν το καλοκαίρι του 1994 ένας συμπαθής αλλά «άχρωμος» πολιτικός προερχόμενος από τη μικρότερη χώρα της Ε.Ε., ο **Ζακ Σαντέρ**, αντικατέστησε έναν πολιτικό πανευρωπαϊκής εμβέλειας με άποψη για το «ευρωπαϊκό γίγνεσθαι», τον **Ζακ Ντελόρ**, πολλοί υποστήριξαν τότε ότι αυτό σηματοδοτούσε μια αναμφισβήτητη υποβάθμιση της σημασίας της Κομισιόν στους κόλπους της Ε.Ε.

Σήμερα, ο Ρομάνο Πρόντι, ένας πολιτικός πολύ μεγαλύτερου βεληνεκούς από τον προκατόχό του, θα πρέπει να αναζητήσει και να προβάλει ένα «ευρωπαϊκό όραμα» σε μια περίοδο, μάλιστα, όπου φαίνεται να έχουν εγκαταλειφθεί (ας ελπίσουμε προσωρινά) οι διακηρύξεις για βαθύτερη πολιτική ενοποίηση.

Ο πόλεμος του Μπλαίρ

Σχόλια του βρεταννικού τύπου

του Χρήστου Κασιμέρη

Έπειτα από τον τερματισμό των πολεμικών επιχειρήσεων στα Βαλκάνια και την παράλληλη συμφωνία για ειρήνη στην περιοχή, «Ο Μιλόσεβιτς παραμένει στην εξουσία, ενώ το Κοσσυφοπέδιο είναι ερειπωμένο· ποιος, λοιπόν, κέρδισε τον πόλεμο;». Το παραπάνω ερώτημα, όπως τίθεται κυρίως από άρθρο των Times, σίγουρα αντικατοπτρίζει την αναποτελεσματικότητα της Βορειο-Ατλαντικής Συμμαχίας.

Αναμφίβολα, ο εν λόγω οργανισμός δεν θα μπορούσε να διεκδικήσει τον τίτλο του νικητή σε μια διαμάχη που μόνο ηττημένους έκρινε. Οι πλευρές που επλήγησαν είναι τόσο λαός της Σερβίας και οι πρόσφυγες της αλβανικής μειονότητας, όσο και το ίδιο το ΝΑΤΟ, του οποίου η αξιοπιστία αμφισβητήθηκε έντονα. Ενδεικτικό στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι δεν υπήρξε μερίδα του βρεταννικού Τύπου, η οποία να κάνει λόγο για θρίαμβο του ΝΑΤΟ. Χωρίς, σφαλώς, αυτό να σημαίνει πως η στάση του Τύπου άλλαξε υπέρ της Σερβίας.

Συγκεκριμένα, οι *Times*, *Independent* και *Guardian** φέρουν αρκετά κοινά σημεία που μας υπενθυμίζουν τη γενικότερη στάση τους έναντι της ανατολικής Ευρώπης και κυρίως της Ρωσίας. Κατά πρώτο, καθώς δεν ασχολείται με τη μαζική έξοδο των Σέρβων από το Κοσσυφοπέδιο που περιέχεται σε φόβους για αντίποινα του ΣΚ. Αρκούνται, απλώς, στην αναφορά του γεγονότος. Δεύτερον, δεν γίνεται πουνά λόγος για τα λάθη που διέπραξε το ΝΑΤΟ, σκορπίζοντας το θάνατο σε εκατοντάδες αμάχους. Μιλούν μόνο για τις ευριότητες των Σέρβων και για τα θύματα του Μιλόσεβιτς. Τέλος, το εύλογο αίτημα της Μόσχας για ρωσική ζώνη ελέγχου στην περιοχή του Κοσσυφοπεδίου αντιμετωπίζεται με επιφυλακτικότητα, βάσει του γεγονότος ότι «οι πρόσφυγες θα φοβούνται να επιστρέψουν», επειδή στην περιοχή θα βρουν καταφύγιο «σερβικές δυνάμεις»! Σύμφωνα με τους *Times*, πρόκειται για μια «ντε φάκτο συμμαχία της Ρωσίας με τη Σερβία εναντίον της Δύσης», που θα

οδηγήσει «στη διχοτόμηση του Κοσσυφοπεδίου», και στην «αποσταθεροποίηση της περιοχής». Εάν θεωρήσουμε ορθές τις παραπάνω εκτιμήσεις, τότε το έργο των Ρώσων είναι δύσκολο, δεδομένου του γεγονότος πως οι ΝΑΤΟϊκές επιχειρήσεις έχουν ελαχιστοποιήσει τα περιθώρια περαιτέρω αποσταθεροποίησης. Επιπλέον, το ΝΑΤΟ έχει ήδη προβεί σε διχοτόμηση της περιοχής, στοχεύοντας στον κατακερματισμό των Βαλκανίων. Τα σχόλια των *Times*, μάλλον, δεν ευσταθούν.

Επιπροσθέτως, οι *Times* κάνουν λόγο για «απελευθέρωση του Κοσσυφοπεδίου». Με τον όρο «απελευθέρωση» υπονοούν, εμμέσως πλην σαφώς, ότι το Κοσσυφοπέδιο βρισκόταν υπό την κατοχή της Σερβίας και πως η τελευταία δεν διατηρούσε δικαιώματα κυριαρχίας στη συγκεκριμένη περιοχή, λόγω της αλβανικής μειονότητας. Με άλλα λόγια, αν ποτέ τεθεί ζήτημα απόσχισης της τουρκικής μειονότητας στη βορειο-ανατολική Ελλάδα, το ΝΑΤΟ θα θεωρήσει υπευθυνότητά του την απελευθέρωση της Θράκης.

Στη συνέχεια αναφέρεται στη στάση της Ελλάδας στην όλη διαμάχη και προβάλλει την παρεμπόδιση της απόβασης των αμερικανών πεζοναυτών στο Λιτόχωρο και την ανάρτηση ενός πανό με την επιγραφή «Δολοφόνοι Γυρίστε Πίσω» ως «έργο των κομμουνιστών, αλλεργικών στη θέα των αμερικανικών σημαιών»! Προφανώς, για τους Δυτικούς, οι αναμνήσεις του Ψυχρού Πολέμου είναι περισσότερο από απλώς έντονες. Αυτό φαίνεται και από τα υπόλοιπα που αναγράφονται. Οι *Times*, αναφερόμενες στην προέλαση των Ρώσων στο

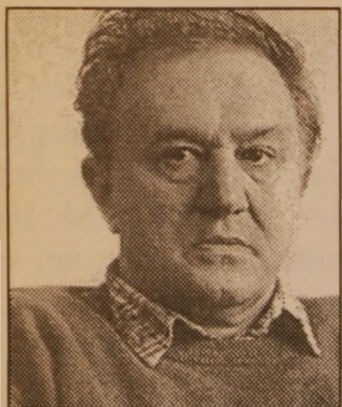
Κοσσυφοπέδιο, παρομοιάζουν το γεγονός με εκείνο του 1945, όταν ο «Κόκκινος Στρατός ύψωσε τη σημαία με το σφυρο-δρέπανο στο Βερολίνο, ματαιώνοντας τις εκδηλώσεις θριάμβου της Δύσης». Με λίγα λόγια, υποβαθμίζεται ο ρόλος και η συμβολή της, τότε, Σοβιετικής Ένωσης στην επικράτηση των Συμμάχων κατά της Ναζιστικής Γερμανίας.

Η *Independent*, με τη σειρά της, αναφέρεται στη «συμφωνία ειρήνης», που πρόσφατα εγκρίθηκε από τις δύο αντιμαχόμενες πλευρές και τέθηκε σε εφαρμογή. Εκείνη που «επιβλήθηκε από το ΝΑΤΟ», όπως η ίδια επικαλείται, αγνοώντας το γεγονός ότι πρόκειται για διπλωματική επίλυση της διένεξης, την οποία απέφερε η πολιτική επέμβαση της Ρωσίας, τη στιγμή που η Συμμαχία είχε οδηγηθεί σε αδιέξοδο. Στη συνέχεια, παρουσιάζει σχόλια του Μπλαιρ, κατά τα οποία «το ΝΑΤΟ δεν ανέχεται τη γενοκτονία», ένα νέο ΝΑΤΟ που «τώρα αποτελεί αστυνομική δύναμη». Λογικά, επόμενος στόχος του ΝΑΤΟ θα έπρεπε να είναι η Τουρκία, με βάση τις γενοκτονίες σε βάρος Αρμένιων και Κούρδων. Σχετικά με το δεύτερο σχόλιο του Μπλαιρ, άποψή μας είναι ότι παρεμφερείς «αστυνομικές δυνάμεις» μπορούν να εντοπιστούν μόνο σε δικτατορικά καθεστώτα, που επιδίδονται στη χρήση βίας για την εκπλήρωση των στόχων τους, δηλαδή, όπως ακριβώς πράττει το ΝΑΤΟ. Σε μια τελευταία ανάλυση, η *Independent* χαρακτηρίζει την είσοδο των ρωσικών δυνάμεων στο Κοσσυφοπέδιο ως «κίνηση καχυποψίας προς τη Δύση». Ακόμη μια ψυχροπολεμική τοποθέτηση.

Στις ίδιες γραμμές, η *Guardian* ισχυρίζεται πως «το ΝΑΤΟ δεν είχε ούτε έναν νεκρό, ούτε ένα πιλότο που να συνελήφθη» από τις σερβικές δυνάμεις. Σωστό, ως ενός ορίου, αφού παραβλέπουν τόσο το γεγονός ότι το ΝΑΤΟ θρήνησε δύο νεκρούς πιλότους, κατά τη διάρκεια γυμνασίων των ελικοπτέρων Apache, όσο και τη σύλληψη των τριών αμερικανών στρατιωτών. Τέλος, η *Guardian* φτάνει στο σημείο να χαρακτηρίσει τις στρατιωτικές επιχειρήσεις ως «πόλεμο του Μπλαιρ» και να κατονομάσει τον ίδιο «νικητή του πολέμου», αλλά και «μελλοντικό ρυθμιστή της ευρωπαϊκής άμυνας»!

* *Guardian*, *Independent*, *Times*, στο διάστημα 11-14 Ιουνίου 1999.





Η Γιουγκοσλαβία σε σταυροδρόμι

του Βλαντιμίρ Γκοάτι

Ένας διακεκριμένος καθηγητής της Πολιτικής Επιστήμης από το Ζάγκρεμπ, ο Γιοβάν Μίριτς, εξέφρασε το ιστορικό δίλημμα που αντιμετώπιζε η Δεύτερη Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία στα 1990 με ένα (κλασικό) ερώτημα: «Quo vadis Jugoslavia?». Πήρε την απάντηση ένα χρόνο μετά, με τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας. Εννέα χρόνια μετά την ερώτηση του Μίριτς, η Τρίτη Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία, αποτελούμενη από τη Σερβία και το Μαυροβούνιο, αντιμετωπίζει το ίδιο δίλημμα. Ανάμεσα σ' αυτές τις δύο Δημοκρατίες, τη Σερβία και το Μαυροβούνιο, υπάρχουν πολλές προγραμματικές και πολιτικές διαφορές. Θα αναφερθούμε μόνο σε μερικές.

Το ιδιοκτησιακό καθεστώς διαφέρει στις δύο δημοκρατίες, κυρίως εξαιτίας της διαφορετικής αντιμετώπισης εκ μέρους των κυβερνώντων κομμάτων του θέματος των ιδιωτικοποιήσεων. Στη Σερβία οι ιδιωτικοποιήσεις είναι αργές και εθελοντικές, ενώ στο Μαυροβούνιο είναι ταχύτατες και υποχρεωτικές, μέσω της μετοχοποίησης.

Στην Σερβία δεν έχουν πραγματοποιηθεί ως τώρα ελεύθερες και δίκαιες εκλογές, ενώ οι εκλογές που πραγματοποιήθηκαν το 1998 θα μπορούσαν να θεωρηθούν ελεύθερες και δίκαιες. Τέλος, η δυσχερής θέση στην οποία βρίσκονται τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας από το 1990 και μετά στη Σερβία έχει απολύτως χειροτερέψει μετά τον καινούργιο νόμο για την πληροφόρηση του 1998. Ο νόμος αυτός επικυρώθηκε, παρά τις σοβαρές αντιστάσεις που προέβαλαν τα κόμματα της αντιπολίτευσης και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Αντίθετα, ο νέος νόμος για την πληροφόρηση στο Μαυροβούνιο φιλελευθεροποίησε τον θεσμό και την λειτουργία των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας ολοκληρωτι-

κά. Λαμβάνοντας όλα αυτά υπόψη μας, δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι η πολιτική τάξη στις δύο δημοκρατίες διαφέρει ριζικά. Σύμφωνα με τις τέσσερις τυπολογικές κατηγορίες του **Λάσβου Ντάιμοντ**, στις οποίες περιλαμβάνονται η αυταρχική τάξη, η ψευδο-δημοκρατική, η εκλεγμένη δημοκρατία και η φιλελεύθερη δημοκρατία, η Σερβία θα μπορούσε να οριστεί ως ψευδο-δημοκρατία και το Μαυροβούνιο ως η καλύτερη εκλεγμένη δημοκρατία, συγκρινόμενη με όλα τα μετακομμουνιστικά κράτη της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Στις δύο δημοκρατίες της Γιουγκοσλαβίας οι πολιτικές δυνάμεις στρέφονται προς πολύ διαφορετικούς στόχους. Ο μαυροκόκκινος συνασπισμός στη Σερβία, που απαρτίζεται από το Σοσιαλιστικό Κόμμα, με αρχηγό τον **Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς**, την άκρα Αριστερά (JUL) με αρχηγό την **Μίρα Μάρκοβιτς**, σύζυγο του Μιλόσεβιτς και τους ultra εθνικιστές του Σερβικού Ριζοσπαστικού Κόμματος με αρχηγό τον **Βόγισλαβ Σέσελι**, αρνείται τις δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις που αφορούν στην εναρμόνιση του εκλογικού νόμου με τις σταθερές αρχές που προβλέπει ο ΟΑΣΕ· αρνείται την φιλελευθεροποίηση των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας και την ισότιμη συμμετοχή τους στην παρουν-

σίαση όλων των κομμάτων που παίρνουν μέρος στις εκλογές· αρνείται την κατάργηση του περιοριστικού πανεπιστημιακού νόμου, κ.λπ. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις είναι προϋποθέσεις για την επανένταξη της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας στους διεθνείς πολιτικούς και οικονομικούς θεσμούς χωρίς την ενίσχυση των οποίων είναι αδύνατο να ξαναχτιστεί η χώρα που καταστράφηκε από τους νατοϊκούς βομβαρδισμούς.

Ο προαναφερόμενος Συνασπισμός αναζητεί διεθνή υποστήριξη από μακρινές χώρες αμφισβητούμενης δημοκρατικής νομιμότητας και περιορισμένων οικονομικών δυνατοτήτων, όπως η Ρωσία, η Λευκορωσία και η Κίνα.

Αντίθετα, ο κυβερνητικός συνασπισμός στο Μαυροβούνιο, που απαρτίζεται από το Δημοκρατικό Κόμμα των Σοσιαλιστών (του **Μίλο Τζουγκάνοβιτς**), το Λαϊκό Κόμμα (του **Νόβακ Κιλιμπάρντα**) και το Σοσιαλιστικό Δημοκρατικό Κόμμα (του **Ζάρκο Ράκτσεβιτς**) αγωνίζεται για την επανένταξη της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας στην Ευρώπη και τον κόσμο, στην δημοκρατία και την ελεύθερη αγορά. Τόσο διαφορετικές επιλογές οδήγησαν υποχρεωτικά στη σύγκρουση μεταξύ τους, καθώς η σερβική ηγεσία έκανε χρήση της

Ο Βλαντιμίρ Γκοάτι είναι ένας από τους εγκυρότερους πολιτικούς αναλυτές στη Γιουγκοσλαβία. Συνέντευξή του βλ. στο Αντί τχ. 654.

ομοσπονδιακής νομοθεσίας με σκοπό να επιβάλει τη θέλησή της στο κατά δεκαπέντε φορές μικρότερο πληθυσμιακά Μαυροβούνιο. Αυτό γίνεται φανερό από το γεγονός ότι οι είκοσι βουλευτές του Μαυροβουνίου που εξελέγησαν το 1998, σύμφωνα με το κεφάλαιο 81 του Συντάγματος του 1992 της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας, δεν γίνονται δεκτοί να ασκήσουν τα καθήκοντά τους στο Ομοσπονδιακό Κοινοβούλιο (House of republics), ενώ στις σπάνιες συνεδριάσεις του Ομοσπονδιακού Κοινοβουλίου στο Μαυροβούνιο παίρνουν μέρος βουλευτές που εξελέγησαν το 1996. Επίσης, αντίθετα με την καθαρή απόφαση του Κοινοβουλίου του Μαυροβουνίου, ο **Μόμιρ Μπουλάτοβιτς** εξελέγη ομοσπονδιακός πρωθυπουργός, αμέσως μετά την ήττα του από τον Μίλο Τζουγκάνοβιτς στις προεδρικές εκλογές του Μαυροβουνίου το 1997, ενώ το κόμμα του, το Σοσιαλιστικό Λαϊκό Κόμμα, ηττήθηκε στις κοινοβουλευτικές εκλογές το 1998. Με την ισχυρή υποστήριξη του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς από την Σερβία, αυτό το κόμμα έλαβε το 36,1% των ψήφων και ο κυβερνών συνασπισμός το 49,5%.

Η μεγάλη διάσταση απόψεων μεταξύ της Σερβίας και των Ομοσπονδιακών θεσμών αφενός και του Μαυροβουνίου αφετέρου έγινε φανερή στην στάση που κράτησαν κατά την κρίση του Κοσσυφοπεδίου. Ενώ το Μαυροβούνιο επέμενε στην αποδοχή της συμφωνίας του Ραμπουγιέ, που θα εμπόδιζε τη στρατιωτική σύγκρουση μεταξύ της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας και του ΝΑΤΟ, το σερβικό κοινοβούλιο απέρριψε αυτή τη συμφωνία. Σε μια προσπάθεια να αποφύγει τις συνέπειες αυτής της απόρριψης, το Κοινοβούλιο του Μαυροβουνίου πέρασε ένα ψήφισμα, σύμφωνα με το οποίο ζητούσε να επιστρέψουν όλοι οι μαυροβούνιοι στρατιώτες στο Μαυροβούνιο και δήλωνε ότι σε περίπτωση σύγκρουσης με το ΝΑΤΟ το έδαφος του Μαυροβουνίου δεν θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί από τον γιουγκοσλαβικό στρατό. Τέλος, τρεις μέρες μετά την έναρξη των βομβαρδισμών, στις 26 Μαρτίου, η κυβέρνηση του Μαυροβουνίου ενέκρινε ένα διάταγμα σύμφωνα με το οποίο απορρίπτονταν η απόφαση της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης να κηρύξει «κατάσταση πολέμου», ενώ την 1η Μαΐου ζήτησε από την διεθνή κοινότητα την εξαίρεση του Μαυροβουνίου από το εμπάργκο πετρελαίου,



Το πρώτο σκίτσο του Cokax μετά τον πόλεμο, Vreme 12.6.: Η σύζυγος του Μιλόσεβιτς, η Μίρα Μάρκοβιτς, διευδύνει ορχήστρα οικογενειακών φίλων. Ο Μιλόσεβιτς παίζει σαξόφωνο, ο Μπουλάτοβιτς (πρωθυπουργός της Γιουγκοσλαβίας) παίζει γκούσλε, την παραδοσιακή λύρα του Μαυροβουνίου, ο Σέσελι (αντιπρόεδρος της σερβικής κυβέρνησης) κρούει τα τύμπανα, ο πρωθυπουργός της Σερβίας Μαριάνοβιτς τραγουδά, ο Ρίσιτιτς, έμπιστος φίλος της Μίρα Μάρκοβιτς, παίζει μπαλαλάικα και τελευταίος ο Μιλουτίνοβιτς, πρόεδρος της Σερβίας, μια ξύλινη φλογέρα.

πληροφορώντας συγχρόνως ότι το εισαγόμενο πετρέλαιο δεν επρόκειτο να χρησιμοποιηθεί για το στρατό.

Όλα αυτά δείχνουν πως η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία μπορεί να ορισθεί ως Ομοσπονδιακή μόνο συμβολικά.

Το μέλλον της Γιουγκοσλαβίας, μετά την αποδοχή των νατοϊκών απαιτήσεων σχετικά με την κρίση του Κοσσυφοπεδίου, είναι αβέβαιο. Υπάρχουν δύο πιθανές εκβάσεις για το πολιτικό δράμα στην Τρίτη Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία. Η πρώτη εκδοχή απαιτεί ριζικές δημοκρατικές αλλαγές στη Σερβία και ρύθμιση των σχέσών της με το Μαυροβούνιο εντός του ισχύοντος Συντάγματος ή με τη δημιουργία νέου ομοσπονδιακού Συντάγματος. Η δεύτερη εκδοχή είναι ο μαυροκόκκινος συνασπισμός να συνεχίσει την πολιτική του διεθνούς απομονωτισμού της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας και να συνεχίσει να αντιτίθεται στις δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις, μιας και η πολιτική αυτή, ανάμεσα σε άλλα, παρέχει ασφάλεια στην ηγεσία του σερβικού καθεστώτος, που παραπέμπεται από το Δικαστήριο της Χάγης για εγκλήματα πολέμου (περιλαμβανομένων των προέδρων της Σερβίας και της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημο-

κρατίας).

Στην περίπτωση αυτού του σεναρίου δεν είναι απίθανη η περαιτέρω συρρίκνωση της Γιουγκοσλαβίας, μιας και ο πρόεδρος του Μαυροβουνίου Μίλο Τζουγκάνοβιτς διακήρυξε ανοιχτά την ανεξαρτησία στις 7.5.99, λέγοντας πως η ανεξαρτησία του Μαυροβουνίου είναι αναπόφευκτη εάν ο Μιλόσεβιτς παραμείνει στην εξουσία.

Το νόμισμα έχει και άλλη όψη: Σε περίπτωση που η ηγεσία της Σερβίας και της Γιουγκοσλαβίας παραμείνει στην εξουσία, θα μπορούσε ενεργητικά να στραφεί εναντίον της δημοκρατικά προσανατολισμένης ηγεσίας του Μαυροβουνίου και θα μπορούσε να προβλεφθεί ενδεχομένως και εναντίωση στην ανεξαρτησία του. Και όλα αυτά για να διατηρηθεί η Τρίτη Δημοκρατία ως έχει. Πιστεύω ότι η απάντηση στο ερώτημα αν η Γιουγκοσλαβία στο ιστορικό σταυροδρόμι που βρίσκεται πρόκειται να διαλέξει την επανένταξη στην Ευρώπη, δηλαδή αυτό που σε άλλη περίπτωση ο Φρανσουά Μιτεράν συμβολικά χαρακτήρισε ως επιστροφή στη γεωγραφία, ή (πρόκειται να διαλέξει) την ιστορία, και κατά συνέπεια να συμπήξει τη Δεύτερη Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία, θα δοθεί σε μερικές εβδομάδες.



Πριν και μετά το Ραμπουιγέ

του Ζόραν Λούτοβατς

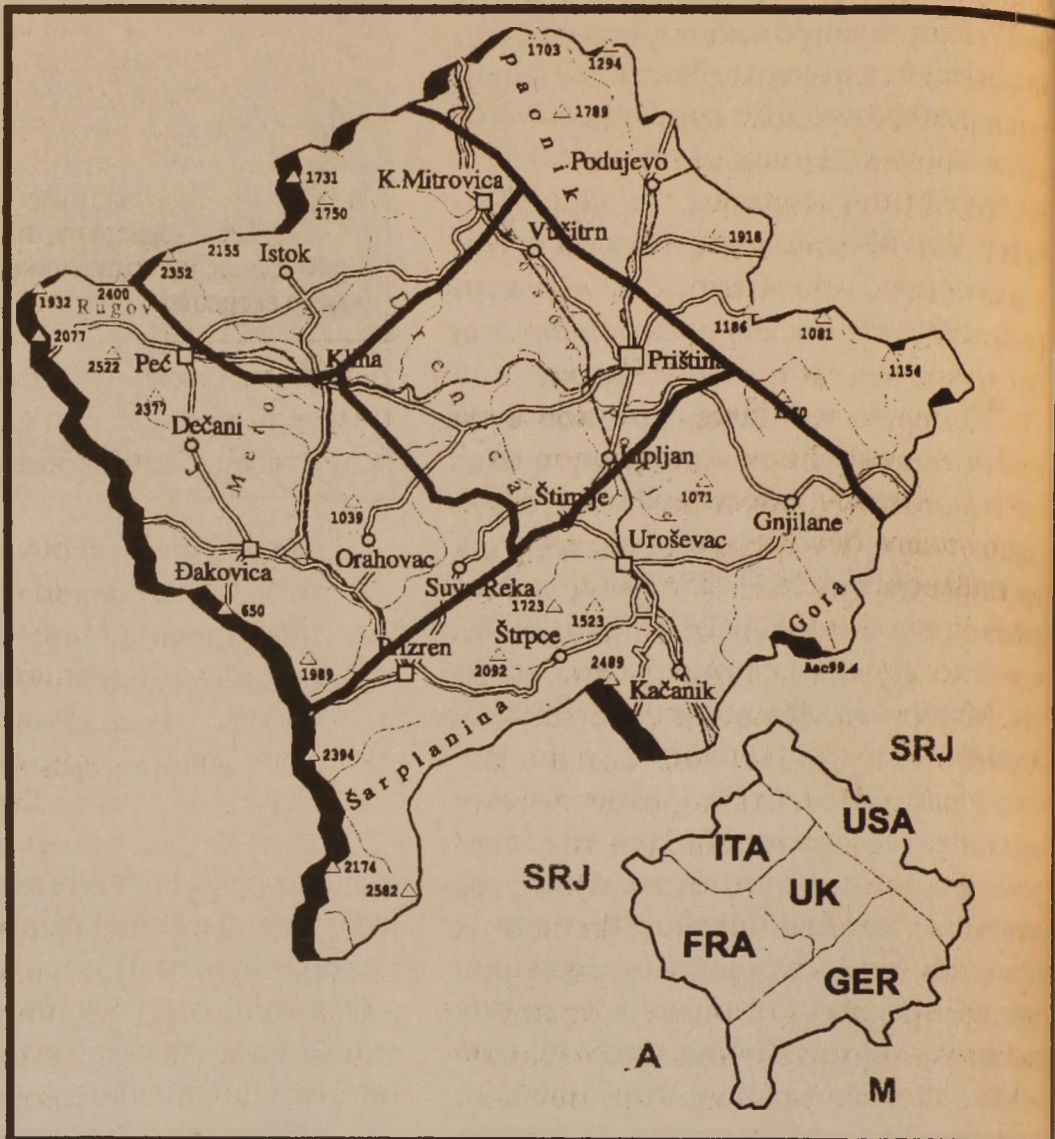
Οι εκπρόσωποι του ΝΑΤΟ εμφάνισαν την αποδοχή του εγγράφου Αχτισάρι-Τσερνομίρντιν από το Βελιγράδι ως αποδοχή του τελεσιγράφου που δόθηκε νωρίτερα, ενώ το Βελιγράδι εμφανίζει το έγγραφο αυτό ως αποτέλεσμα διαπραγματεύσεων, ως ένα έγγραφο ηπιότερο χάρη στη μεσολάβηση του Τσερνομίρντιν και ως συμβιβαστική λύση (σύμφωνο ειρήνης), δηλαδή βελτίωση της συνθήκης του Ραμπουιγέ.

Είναι δύσκολο, όμως, να συγκρίνουμε αυτά τα δύο έγγραφα, κυρίως εξαιτίας του διαφορετικού επιπέδου γενικότητάς τους. Η συνθήκη του Ραμπουιγέ είναι μια πρόταση εκτενής, πλούσια σε λεπτομέρειες, που αποτελείται από 80 σελίδες. Το πρόσφατα υπογεγραμμένο σύμφωνο ειρήνης είναι μόνο ένα προσχέδιο για την ειρήνη, ένα πλαίσιο που ορίζει την πορεία για τη λύση της κρίσης στο Κοσσυφοπέδιο. Συνοδεύεται από μια απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Ακόμη αναμένεται μια εκτενής συμφωνία η οποία θα κρίνει το μελλοντικό καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου.

Το δελτίο Τύπου του Σερβικού Κοινοβουλίου δηλώνει ότι το «σύμφωνο ειρήνης» εξασφαλίζει την «εθνική κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα της χώρας μας». Αυτά ωστόσο δεν αμφισβητήθηκαν ποτέ.

Το πρόβλημα εμφανίζεται όταν αυτές οι γενικές αρχές δοκιμάζονται στην πράξη. Οι αρχές αυτές στην πραγματικότητα σχετικοποιήθηκαν και υποβιβάστηκαν σε απλό τύπο. Ουσιαστικά τίποτα δεν είχε απομείνει από την «εθνική κυριαρχία», και χωρίς «εθνική κυριαρχία» δεν υπάρχει ούτε «εδαφική ακεραιότητα». Γι' αυτό και η κρίσιμη φάση αφορά την εφαρμογή αυτών των βασικών αρχών τόσο στο πλαίσιο του ψηφίσματος των Ηνωμένων Εθνών όσο και στο πλαίσιο του μελλοντικού Συμφώνου

Χάρτης με τη διάταξη της Διεθνούς Δύναμης στο Κοσσυφοπέδιο.



που θα αφορά το καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου.

Επιπλέον, το δελτίο Τύπου του Κοινοβουλίου υπογραμμίζει το ρόλο των Η.Ε., αλλά παραβλέπει εντελώς το γεγονός ότι αυτός ο ρόλος δεν είναι κεντρικός. Στην πραγματικότητα ο ρόλος τους είναι μάλλον διακο-

σμητικός. Ενώ το Βελιγράδι παρουσιάζει τα Η.Ε. ως έναν αμερόληπτο διαμεσολαβητή που θα βοηθήσει να βρεθεί μια λύση, η Δύση αντιμετωπίζει τα Η.Ε. ως μέσο για να νομιμοποιήσει αναδρομικά τις μονομερείς της ενέργειες καθώς και πιθανές μελλοντικές ενέργειες βασισμένες στο περιφέρμα-

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ

Οι μεγαλύτερες καταστροφές που προκάλεσαν οι βομβαρδισμοί αφορούν τα μεγάλα βιομηχανικά συγκροτήματα και την κρατική υποδομή. Σύμφωνα με πρόσφατους υπολογισμούς, από τις δέκα μεγαλύτερες βιομηχανίες της Σερβίας τρεις καταστράφηκαν ολοσχερώς, πέντε επλήγησαν καίρια και δύο υπέστησαν μικρότερες ζημιές. Οι επιχειρήσεις αυτές απασχολούσαν περίπου 125.000 εργάτες. Στην πραγματικότητα, όμως, ολόκληρη η γιουγκοσλαβική οικονομία εξαρτάται από αυτές. Σημαντικότερο ακόμη είναι το γεγονός ότι αποτελούσαν την οικονομική βάση της πολιτικής δύναμης του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς και για το λόγο αυτό πάντοτε υπήρξε ισχυρή αντίδραση σε κάθε απόπειρα ιδιωτικοποίησής τους.

Η ανασυγκρότηση της οικονομίας ωστόσο, που θα σήμαινε επιπλέον και την αναδιάρθρωσή της, είναι σχεδόν αδύνατη. Πρώτα απ' όλα γιατί το εμπάργκο των Η.Ε. βρίσκεται ακόμη σε ισχύ, όπως και η απαγόρευση της Ε.Ε. των τελευταίων χρόνων για τις επενδύσεις ξένων κεφαλαίων στη Γιουγκοσλαβία. Δεν πρόκειται επομένως μόνον για έλλειψη ξένης οικονομικής βοήθειας προς την κατεστραμμένη οικονομικά χώρα αλλά και για διαιώνιση των οικονομικών κυρώσεων που τις έχουν επιβληθεί - κυρώσεις τις οποίες οι γιουγκοσλαβικές αρχές πάντοτε επικαλούνταν για να δικαιολογήσουν την καθυστέρηση που παρατηρείται στην αναδιάρθρωση της οικονομίας. Οι βομβαρδισμοί έπληξαν την οικονομική βάση της δύναμης του Μιλόσεβιτς, οι σημερινές συνθήκες όμως εμποδίζουν οποιονδήποτε θελήσει να προχωρήσει σε διαρθρωτικές αλλαγές.

Ο Ζόραν Λούτοβατς είναι ερευνητής του Ινστιτούτου Κοινωνικών Ερευνών του Βελιγραδίου

κεφ. 7 του καταστατικού χάρτη των Η.Ε., για να εξομαλύνει τις σχέσεις της με την Κίνα και τη Ρωσία και, τέλος, για να αποκαταστήσει την κλονισμένη της πίστη μέσα στο υπάρχον σύστημα διεθνών σχέσεων. Η επίσημη Ρωσία χρειάζεται τα Η.Ε. περισσότερο για να επανακτήσει την αυτοπεποίθηση και την εγκυρότητά της στο εσωτερικό πολιτικό σκηνικό της προκειμένου να αντιμετωπίσει την πολύ ισχυρή προ-σερβική εθνικιστική και κομμουνιστική αντιπολίτευση. Η Κίνα, από την άλλη, χρειάζεται τα Η.Ε. στο Κοσσυφοπέδιο, για να μπορεί να επιστρέψει στην πολιτική της της μη παρεμβατικότητας και της ουδετερότητας σε θέματα που δεν την αφορούν άμεσα.

Τα 10 σημεία του συμφώνου που έγινε αποδεκτό προβλέπουν «αποχώρηση όλων των στρατιωτικών, αστυνομικών και παραστρατιωτικών δυνάμεων», ανάπτυξη υπό την επίβλεψη των Η.Ε. «διεθνούς πολιτοφυλακής και δυνάμεων ασφαλείας με κεντρικό το ρόλο του ΝΑΤΟ» και επίσης εγκαθίδρυση «προσωρινής διοίκησης στο Κοσσυφοπέδιο» – είναι σαφές ότι μια μορφή προσωρινού προτεκτοράτου προετοιμάζεται για Κοσσυφοπέδιο και την Μετόχιγια. Η διάρκεια και οι λεπτομέρειες σχετικά με τη δικαιοδοσία της θα καθορισθούν στο δρόμο μέχρι την επίτευξη της προσωρινής πολιτικής συμφωνίας που θα συστήσει «ισχυρή αυτονομία για το Κοσσυφοπέδιο με πλήρη σεβασμό της συνθήκης του Ραμπουγιέ». Η προσωρινή συμφωνία θα αποσαφηνίσει το νομικό καθεστώς του Κοσσυφοπεδίου κατά την μεταβατική περίοδο και θα υποδείξει την κατεύθυνση προς την μόνιμη επιλύση της κρίσης. Θα αποσαφηνίσει επίσης τον πραγματικό ρόλο των διεθνών δυνάμεων ασφαλείας στο Κοσσυφοπέδιο.

Σε σύγκριση με τη συνθήκη του Ραμπουγιέ, η βασική διαφορά συνίσταται στο ότι δεν προβλέπεται δημοψήφισμα για τους Αλβανούς τα επόμενα 3 χρόνια, προκειμένου να καθοριστεί το μέλλον του Κοσσυφοπεδίου. Αλλά ποιος εγγυάται ότι δεν θα συμβεί αυτό κάποτε, ίσως στο απώτερο μέλλον, εφόσον η κατάσταση παραμένει ως έχει; Από την άλλη πλευρά, ποιο το κίνητρο να υπάρχει δικαίωμα δημοψηφίσματος όταν η εδαφική ακεραιότητα και η επικυριαρχία του γιουγκοσλαβικού κράτους θα έχει αποκατασταθεί πλήρως; Σε αυτήν την περίπτωση δεν θα υφίσταται δικαίωμα μονομερούς μεταβολής των συνό-

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ
Η θριαμβευτική πολεμική ρητορική των στελεχών του κυβερνώντος κόμματος, συμπεριλαμβανομένου του προέδρου Μιλόσεβιτς, στέλνει το μήνυμα ότι τίποτε δεν πρόκειται να αλλάξει στην πολιτική ζωή της Σερβίας και στον καταμερισμό δυνάμεων μεταξύ των κομμάτων. Ωστόσο, κάποια πράγματα δείχνουν ότι αυτό είναι απαραίτητο.

Ο αρχηγός του Ριζοσπαστικού κόμματος Βόγισλαβ Σέσελι καταψήφισε το Σύμφωνο Ειρήνης στο σερβικό κοινοβούλιο και ανακοίνωσε ότι θα παραιτηθεί τη στιγμή που τα ξένα στρατεύματα εισέλθουν στο Κοσσυφοπέδιο. Αν αυτό συμβεί, η σημερινή σερβική κυβέρνηση θα πρέπει να αλλάξει, αφού δεν θα έχει την πλειοψηφία στο κοινοβούλιο. Έτσι, είτε η χώρα θα οδηγηθεί σε εκλογές είτε θα υπάρξει κάποια συμφωνία ώστε οι Ριζοσπαστικοί να σπηρίξουν – χωρίς να το δηλώσουν φανερά – μια κυβέρνηση μειοψηφίας των Σοσιαλιστών. Αυτό όμως θα σήμαινε το τέλος του μαυροκόκκινου συνασπισμού. Το σοσιαλιστικό κόμμα και τα κόμμα της Μάρκοβιτς θα αναγκασθούν να αναζητήσουν έναν νέο εταίρο.

Επιπλέον, εξαιτίας του νέου συμφώνου ειρήνης, ο μεγάλος αριθμός βουλευτών από το Κοσσυφοπέδιο θα μείνει χωρίς περιφέρεια διότι όλοι τους είναι Σέρβοι, μιας και οι Αλβανοί απέχουν από τις εκλογές.

Πολλά από τα κόμματα της αντιπολίτευσης ζητούν ή τουλάχιστον ελπίζουν ότι θα γίνουν πρόωρες εκλογές. Όχι μόνον εξαιτίας της μη αντιπροσωπευτικότητας του κοινοβουλίου ή της κυβέρνησης μειοψηφίας αλλά και της ανάγκης να εκφραστεί ο λαός σχετικά με την πολιτική που ακολουθήθηκε κατά τη διάρκεια του πολέμου. **N.M.**

ρων του κράτους, επομένως θα είναι αδύνατο να συμβεί κάτι τέτοιο χωρίς την συναίνεση της Σερβίας και της Γιουγκοσλαβίας.

Σύμφωνα με όσα έχουν γίνει γνωστά στο κοινό μέχρι στιγμής, το σκληρό παράρτημα της συνθήκης του Ραμπουγιέ, που αφορούσε τα στρατιωτικά θέματα και που έδινε στο ΝΑΤΟ νομική κατοχύρωση και ελευθερία κίνησης σε όλη τη Σερβία παραλείπεται, από το Σύμφωνο Ειρήνης. Το ερώτημα όμως είναι αν αυτή η παράλειψη θα παραμείνει και ποιο θα είναι το τίμημα για την παράλειψη αυτού του παραρτήματος. Μήπως η απουσία σερβικών δυνάμεων από το Κοσσυφοπέδιο και την Μετόχιγια; Σύμφωνα με την παρούσα συμφωνία μετά την αποχώρηση των σερβικών δυνάμεων, μόνο μικρός αριθμός επιτρέπεται να επιστρέψει (εκατοντάδες), αντίθετα με τη συνθήκη του Ραμπουγιέ που προέβλεπε την επιστροφή χιλιάδων ανδρών των σερβικών δυνάμεων ασφαλείας. Όχι μόνο ο αριθμός θα είναι συμβολικός, αλλά και ο ρόλος τους θα υποβαθμιστεί σε εκκαθαρίσεις και υπόδειξη ναρκοπεδίων, στη διατήρηση της επαφής με την διεθνή πολιτοφυλακή και στρατιωτική αποστολή και στην παρουσία τους στα σημαντικά σερβικά ιστορικά μνημεία και στα σύνορα. Τόσο μεγάλο θα είναι το τίμημα για τον περιορισμό της κίνησης του ΝΑΤΟ και την διεύρυνση του ρόλου των Η.Ε. στα διοικητικά και στρατιωτικά θέματα!

Μια λογική ερώτηση που τίθεται συχνά είναι αν θα μπορούσαν να επιτευχθούν όλα αυτά χωρίς βομβαρδισμούς. Υπάρχουν πολλές ενδείξεις ότι αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί κάλλιστα χωρίς βομβαρδισμούς και βία. Υπάρχουν όμως και πολ-

λοί λόγοι για το γεγονός ότι οι βομβαρδισμοί δεν αποφεύχθηκαν. Ένας απ' αυτούς είναι η αξιοπιστία του ΝΑΤΟ, που απειλούσε αλλά δεν δρούσε, καθώς και η μεταβολή του από αμυντική συμμαχία σε συμμαχία εισβολέων – επιπλέον ένα σωρό άλλοι, όχι απαραίτητα λιγότερο σημαντικοί λόγοι στο εσωτερικό των χωρών-μελών του ΝΑΤΟ, όπως η ανάπτυξη στρατιωτικοβιομηχανικών συμπλεγμάτων, που αλλάζουν την εσωτερική πολιτική ατζέντα κ.ο.κ.

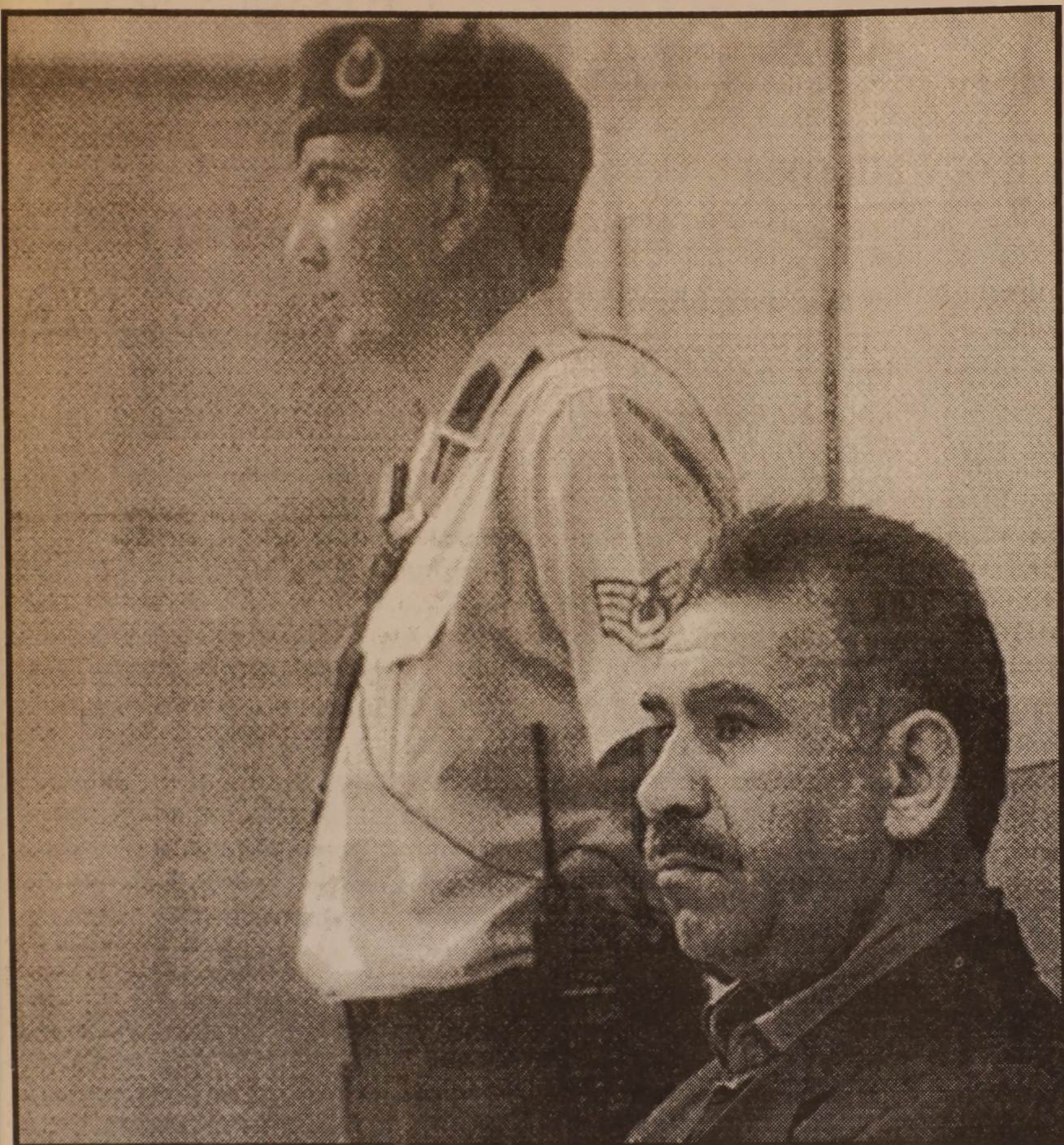
Ένας από τους κυριότερους λόγους γιατί το Βελιγράδι δεν έδειξε διαλλακτικότητα ώστε να αποφύγει τους βομβαρδισμούς είναι η σπουδαιότητα του Κοσσυφοπεδίου και της Μετόχιγια στην συλλογική συνείδηση των Σέρβων. Έπειτα όμως από 11 εβδομάδες βομβαρδισμών, ψυχικής και σωματικής τρομοκρατίας, ο λαός θα ήταν λιγότερο κριτικός απέναντι στους όρους της ειρήνης.

Μετά την ηρωική αντίσταση στην πιο ισχυρή στρατιωτική δύναμη του κόσμου, ο «λυτρωτής» θα επιλέξει τους «προδότες»: θα εξαφανίσει τους φανατικότερους υπερασπιστές του πολέμου, θα περιμένει πρόθυμα το τεστ των «δημοκρατικών» εκλογών προσφέροντας ειρήνη, προσωπική και εθνική ασφάλεια, οικονομική ανανέωση. Αυτό υποδεικνύεται τόσο από το διάγγελμα του Μιλόσεβιτς όσο και από τις πρώτες επίσημες αντιδράσεις του Βελιγραδίου. Ένα επιπλέον μάθημα προκύπτει από την πρόσφατη πολιτική ιστορία, δηλαδή την περίοδο μετά το Ντέυτον, αφού ο «ήρωας του πολέμου» για τους μεν και ο «Χασάπης των Βαλκανίων» για τους δε, μεταμορφώνεται σε «στυλοβάτη της ειρήνης» και «βασικό παράγοντα ειρήνης στην περιοχή».



Εθνική υπόθεση για την Τουρκία η καταδίκη του Οτσαλάν

του Αλή Ταρτάνογλου



Από την σημερινή κατάσταση του κουρδικού ζητήματος στην Τουρκία προκύπτουν μαθήματα που θα έπρεπε να λάβουν σοβαρά υπόψιν τους οι τρεις παράγοντες του προβλήματος.

Α) Ο ΔΥΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Χτυπάτε ακατάπαυστα την Τουρκία χρησιμοποιώντας ως δικαιολογία το κουρδικό ζήτημα. Αφού έχετε καταλάβει τουλάχιστον τι συνιστά το ΡΚΚ και ο αρχηγός του, αναθεωρήστε την πολιτική σας. Χτυπώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, απλώς χάνετε την Τουρκία. Σε πολλές δυτικές χώρες επίσης, όπως είναι το Βέλγιο, φωτογράφοι και οπερατέρ απαγορεύεται να παρακολουθήσουν τις ακροαματικές διαδικασίες μιας δίκης, εσείς όμως κατηγορείτε μόνο την Τουρκία. Αφήστε επιτέλους αυτή την πολιτική των δύο μέτρων και δύο σταθμών. Επειδή μια τέτοια άποψη εξαπλώνεται στην Τουρκία: «Ό,τι κι αν κάνουμε, δεν μπορούμε να τους ευχαριστήσουμε (τους Ευρωπαίους). Έτσι λοιπόν ας τους αφήσουμε, κι ας κάνουμε ό,τι εμείς θεωρούμε σωστό».

Με την διάδοση αυτής της άποψης δεν ωφελείται ούτε η Τουρκία ούτε η Δύση.

Β) ΤΟΥΡΚΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ, ΚΟΥΡΔΙΚΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ

Πρέπει επιτέλους να καταλάβετε ότι αυτός ο ένοπλος αγώνας δεν έχει κανένα αποτέλεσμα. Τα φέρετρα που γέμισαν την Τουρκία δεν είναι προς όφελός σας. Μέχρι τώρα υπήρχε μόνο η αντιπαράθεση ΡΚΚ και τουρκικού κράτους· τώρα προστέθηκε και η αντιπαράθεση Τούρκων και Κούρδων.

Και μην εμπιστεύεστε την Δύση. Μέχρι σήμερα η Δύση σάς χρησιμοποίησε και μετά σάς παράτησε. Μην εμπιστεύεστε παρά

Ο συντάκτης του άρθρου είναι γνωστός στους αναγνώστες του περιοδικού από τις τακτικές συνεργασίες του. Στο άρθρο που ακολουθεί δίνει την άποψη που πρυτανεύει αυτή τη στιγμή σε μεγάλη μερίδα της τουρκικής κοινής γνώμης και έχει από την άποψη αυτή ειδικό ενδιαφέρον. Εμείς θέλουμε μόνον να σημειώσουμε ότι στο πολύπλοκο κουρδικό ζήτημα όπου συμπλέκονται όχι μόνον διάφοροι «ξένοι παράγοντες» αλλά και χώρες όπως το Ιράκ, το Ιράν και η Συρία πρέπει να εξετάζει κανείς και τα μειονωτικά δικαιώματα. Αλλά στο σημείο αυτό, η Τουρκία είναι πολλαπλώς εκτεθειμένη.

μόνο τους εαυτούς σας και τους τούρκους φίλους σας, που ήταν πάντα στο πλευρό σας για τα δίκαια αιτήματά σας. Υπέφεραν πολύ απ' αυτά και ακόμα συνεχίζουν να υποφέρουν.

Γ) ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ - Μ. Μ. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

Το ένοπλο κουρδικό κίνημα βρίσκεται τώρα σε πολύ κακή κατάσταση. Σκεπτόμενοι ότι αυτή η δίκη είναι μια καλή ευκαιρία, δεν πρέπει να την αξιοποιείτε καταπιέζοντας τους πολίτες κουρδικής καταγωγής τόσο πολύ, γιατί θα συνεχίσουμε να ζούμε μ' αυτούς τους ανθρώπους. Δεν πρέπει να τους τραυματίζετε τόσο. Ούτε οι εχθροί δεν πιέζονται τόσο πολύ. Δείτε για παράδειγμα τις κασέτες με κούρδικη μουσική. Όσο απαγορεύονταν πουλούσαν τρομερά. Με το που άρχισαν να κυκλοφορούν ελεύθερα, κανείς δεν τις αγοράζει. Εγκαταλείψτε τις, χωρίς σημασία, απαγορεύσεις. Ο ισχυρός μπορεί να είναι γενναιόδωρος.

Τα αισθήματα των οικογενειών των μαρτύρων είναι πολύ σημαντικά. Αλλά «το αίμα δεν ξεπλένεται με αίμα». Εάν υπάρχει «εθνικό συμφέρον» στη μία πλευρά και υπάρχουν αυτές οι οικογένειες στην άλλη, είναι δυνατόν να τους δοθεί κάποια «αποζημίωση αίματος»· αυτό όμως δεν είναι άλλο από τον εθνικισμό.

Αυτή τη φορά πείτε «τέλος» στον εθνικισμό.

Απαγορεύεται η παρακολούθηση της δίκης με μολύβι και χαρτί. Ωστόσο όσοι την παρακολουθούν κρατούν τουρκικές σημαίες και φωτογραφίες μαρτύρων. Οι εκδηλώσεις αυτές δεν χρειάζονται, μάλλον ζημιώνουν. Το πράγμα είναι ολοφάνερο: το δίκαιο είναι με το μέρος του κράτους. Οι ένοπλοι Κούρδοι θα χάσουν όσο το κράτος παραμένει ψύχραιμο. Αυτό απαιτεί το εθνικό συμφέρον.

Τα εγκλήματα που διέπραξε ο Άπο οδηγούν στην θανατική καταδίκη. Και το δικαστήριο θα αποφασίσει κατ' αυτό τον τρόπο.

Αλλά δεν θα πρέπει να εκτελεστεί αυτή η απόφαση. Γιατί:

α) Ο Άπο, από κακομοίρης, θα αναδειχθεί άγιος.

β) Η βεντέτα του αίματος θεσμοθετείται και η ατομική τρομοκρατία δεν θα μπορεί να εμποδισθεί.

γ) Η Δύση είναι τώρα αιφνιδιασμένη και παγωμένη. Η καταδίκη του Άπο σε θάνατο

της δίνει εκ νέου τη δυνατότητα να υιοθετήσει επιφυλακτική στάση απέναντι στην Τουρκία. Και αν όχι αυτό, σίγουρα προσφέρει δυνατότητα για μεγάλη προπαγάνδα.

δ) Ο Άπο διαθέτει πολλές δυνατότητες: Μπορεί να οδηγήσει το PKK στο να καταθέσει τα όπλα αλλά και να προσφέρει πληροφορίες για την έξωθεν βοήθεια.

ε) Το μόνο όφελος από τον απαγχονισμό του Άπο είναι η ικανοποίηση των αισθημάτων των οικογενειών των μαρτύρων.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να κάνουμε έναν απολογισμό του οφέλους και της ζημίας. Μεγάλη ευθύνη έχει το Εθνικιστικό Λαϊκό Κόμμα, το κόμμα των Γκριζών Λύκων. Θα μπορούσαν να εκμεταλλευτούν την κατάσταση. Αλλά εάν δεν το κάνουν, θα έχουν μεγάλο όφελος. Αυτό υποστηρίζει ο Μπασκίν Οράν, καθηγητής των Διεθνών Σχέσεων στο τμήμα Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου της Άγκυρας και ειδικός στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, σε δημοσίευμα του εβδομαδιαίου περιοδικού *Αϊντινλίκ* (6.6.99, σ. 29).

Παρ' όλο που δεν έχω τίποτα να προσθέσω στα λόγια του καθηγητή Οράν, θα αναφερθώ σε μερικές ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες.

Η δίκη του Άπο θα ξαναρχίσει στις 23 Ιουνίου. Τότε ο Άπο και οι δικηγόροι του θα παρουσιάσουν την κύρια γραμμή υπεράσπισης.

Ωστόσο, υπήρξαν σφάλματα σε τεχνικές λεπτομέρειες και κάποιες από αυτές έχουν λησμονηθεί:

- Οι 30.000 άνδρες Κούρδοι, συμπεριλαμβανομένων και των ανταρτών του PKK, οι οποίοι μάλιστα αποτελούν την πλειονότητα, είναι συγχρόνως και πολίτες της τουρκικής Δημοκρατίας. Έχουν και αυτοί οικογένειες, οι οποίες ένιωσαν εξίσου μεγάλη πικρία αλλά δεν έχουν πού να εκφράσουν τα συναισθήματά τους. Και σιωπούν. Γιατί τα παιδιά τους ήταν αντάρτες που δεν κατάφεραν να νικήσουν.

- Η συμπεριφορά των δικηγόρων των οικογενειών των μαρτύρων ήταν εντελώς λανθασμένη απέναντι στους δικηγόρους του Άπο. Αλλά και οι δικηγόροι του Άπο, προσπαθώντας να αξιοποιήσουν τη δίκη για πολιτική προπαγάνδα, έσφαλαν επίσης.

- Παρ' όλο που υπήρξαν πολλά θύματα της τρομοκρατίας του PKK, δάσκαλοι, μηχανικοί, γιατροί, κ.λπ., στο δικαστήριο

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: Αρχαία Ελληνική
Γραμματεία - Μελέτες

ΑΓΓΕΛΟΣ Σ. ΒΛΑΧΟΣ

Ακαδημαϊκός

Η ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΓΓΕΛΟΣ Σ. ΒΛΑΧΟΣ

Η ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ
ΤΗΣ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Με 136 σελίδες



ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

υπήρχαν μόνο οικογένειες μαρτύρων αποκλειστικά αστυνομικών και στρατιωτικών. Αυτών, δηλαδή, που δουλειά τους είναι να πολεμούν όλους τους εχθρούς. Ειδικά μάλιστα οι αξιωματικοί του στρατού και της αστυνομίας ανήκουν στην κατηγορία αυτών που διάλεξαν αυτή τη δουλειά – κανείς δεν τους υποχρέωσε γι' αυτό.

- Κατά τη διάρκεια της ανάκρισης, ο ίδιος ο Άπο αναφέρθηκε σε ορισμένα πολύ σημαντικά σημεία. Ωστόσο, ούτε οι δικαστές ούτε οι δικηγόροι των μαρτύρων ούτε οι κατήγοροι εντόπισαν αυτά τα σημεία και δεν τέθηκαν ορισμένες πολύ σημαντικές ερωτήσεις. Ειδικότερα, μάλιστα, για το ρόλο των ΗΠΑ...

- Ναι, ο Άπο μνημόνευσε το ρόλο ορισμένων κρατών, όπως της Ιταλίας, της Γαλλίας, του Βελγίου, της Ελλάδας, της Ρωσίας, της Αγγλίας, της Γερμανίας, της Ολλανδίας. Αλλά δεν είπε τίποτα, ούτε μια λέξη, για δύο χώρες: τις ΗΠΑ και το Ισραήλ, παρ' όλο που οι πρώτες υποστήριξαν, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, αυτόν και το PKK, ενώ οι δεύτερες έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη μεταφορά του Άπο στην Τουρκία.

Κι όμως οι ΗΠΑ ως το τέλος του '97 και κυρίως μετά τον πόλεμο του Κόλπου ενίσχυαν το PKK. Μάλιστα αμερικανικά ελικόπτερα, που είχαν εντοπιστεί από τουρκικά ραντάρ, μετέφεραν κιβώτια όπλων για το PKK στο βόρειο Ιράκ. Στο βόρειο Ιράκ υπήρχαν περίπου 5.000 κούρδοι κατάσκοποι, γνωστοί στην Τουρκία ως «Αμερικανοί Πεσμεργκά». Δούλευαν απευθείας για τις ΗΠΑ. Έπειτα από αντίδραση της Τουρκίας, όλοι τους μεταφέρθηκαν στις νήσους Γκουάμ των ΗΠΑ και απέκτησαν αμερικανική υπηκοότητα. Και τώρα όλοι αυτοί μεταφέρθηκαν στο Β. Ιράκ ξανά, όπου και ιδρύθηκε κουρδικό κράτος στην περιοχή, με τη συνεισφορά ακόμα και της Τουρκίας... Ο φερόμενος στρατός αυτού του κράτους εκπαιδεύτηκε από τούρκους αξιωματικούς... Και το Ιράκ συνεχίζει να βομβαρδίζεται από αεροπλάνα των ΗΠΑ που πετούν από την αμερικανική βάση του Ιντσιρλίκ, που βρίσκεται στα Άδανα, νότια επαρχία της Τουρκίας.

Και τώρα οι Κούρδοι ηγέτες από το Ιράκ Μπαρζανί και Ταλαμπανί είναι πολύ χαρούμενοι που μείωσαν τους εσωτερικούς αντιπάλους τους κατά έναν. Ακόμη και ο Σαντάμ είναι ευχαριστημένος. Προσπαθεί να αποκαταστήσει τις σχέσεις του και με

τους δύο. Και η Τουρκία, ως ανταμοιβή για τον Άπο, κλείνει τα μάτια της σε όλα αυτά. Κανένα από τα θέματα αυτά δεν έγινε αντικείμενο συζήτησης στη δίκη του Άπο.

Παρατηρητές σχολιάζουν ότι και οι δύο πλευρές άφησαν έξω αυτά τα σημεία ως μέρος μιας διαπραγμάτευσης μεταξύ των δύο πλευρών – του Άπο και της Τουρκίας – προκειμένου να γλιτώσει ο πρώτος τη ζωή του και η δεύτερη να υπηρετήσει τα εθνικά της συμφέροντα.

Γι' αυτό το λόγο, παρ' όλη την αντίθετη άποψη που εκφράζει η κοινή γνώμη, ο Άπο ίσως επιβιώσει.

Το δικαστήριο πρέπει να επιβάλει τη θανατική καταδίκη. Δεν υπάρχει άλλη δυνατότητα, γιατί τα εγκλήματα είναι καθαρά. Ο Οτσαλάν αποδέχθηκε όλες τις κατηγορίες, και το άρθρο 125 του Τουρκικού Ποινικού Κώδικα παραμένει σε ισχύ εδώ και 73 χρόνια.

- Υπάρχει, βεβαίως, πριν απ' όλα, η διαδικασία του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Κατόπιν, η έγκριση του Κοινοβουλίου, που είναι απαραίτητη για την εφαρμογή της θανατικής ποινής. Κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας πολλά μπορούν να συμβούν, καθώς ο Άπο και το PKK διατηρούν βαθιές σχέσεις με τις μυστικές υπηρεσίες πολλών χωρών, συμπεριλαμβανομένης και της τουρκικής.

Στην πρώτη φάση της δίκης, ο Άπο είπε μόνο όσα είναι ήδη γνωστά. Πολλά περισσότερα στοιχεία υπάρχουν ακόμη είτε στο μυαλό του Άπο είτε στα αρχεία του PKK, κυρίως στη Δαμασκό, είτε στα ντοσιέ των τουρκικών και άλλων ξένων πολιτικών και στρατιωτικών μυστικών υπηρεσιών. Και όλες οι πλευρές γνωρίζουν πολύ καλά όσα ξέρουν οι άλλοι: πρόκειται για πληροφορίες πολύ σημαντικές, ακόμη και ζωτικής σημασίας για τα συμφέροντα όλων των πλευρών. Ο σύνδεσμος μεταξύ όλων αυτών ίσως είναι η ζωή του Άπο. Με αντάλλαγμα τη ζωή του Άπο, η Τουρκία (μη αντιδρώντας στα σχέδια των ΗΠΑ στο Β. Ιράκ, το Κοσσυφοπέδιο, τον Καύκασο, κ.λπ.) και οι άλλες ενδιαφερόμενες πλευρές μπορούν να σιωπούν εις το διηνεκές ενώ η Τουρκία μπορεί να ζητεί ανταλλάγματα, περιλαμβανομένης της εισόδου της στην Ε.Ε., αλλά και οικονομικά δάνεια, ακόμη και απαλλαγή από ένα μέρος του εξωτερικού της χρέους.

Στο σημείο αυτό η στάση του Εθνικιστικού Λαϊκού Κόμματος, του κόμματος των

Γκρίζων Λύκων αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Κατά τη διάρκεια της συγκρότησης της νέας κυβέρνησης πολλές φορές δημιουργήθηκαν ρήξεις μεταξύ του κόμματος του Ετσεβίτ και των εθνικιστών. Ωστόσο, ο πρόεδρος Ντεμιρέλ, ο Μεσούτ Γιλμάζ – και ενδεχομένως και ο στρατός – έκαναν όλες τις αναγκαίες διαβουλεύσεις και εργάστηκαν σκληρά για τον συνασπισμό των κομμάτων του Ετσεβίτ, των Εθνικιστών και του Γιλμάζ. Όλα τα κόμματα, σ' αυτή την περίπτωση, ξέχασαν το αίμα των μαρτύρων τους. Βέβαια, είναι κατανοητό το ενδιαφέρον που είχε το κόμμα των Γκρίζων Λύκων να συμμετάσχει στην κυβέρνηση. Οι πολιτικοί λόγοι είναι που έδωσαν τη δυνατότητα για τη συγκρότηση αυτής της συνεργασίας. Αλλά οι «πολιτικοί λόγοι» δεν αρκούσαν.

Η μη εφαρμογή της θανατικής ποινής θα ήταν πολύ δύσκολη, σχεδόν αδύνατη εάν το κόμμα των Γκρίζων Λύκων βρισκόταν στην αντιπολίτευση. Με το να συμμετέχει, όμως, στον κυβερνητικό συνασπισμό είναι μέρος του κράτους. Ο Ντεβλέτ Μπαχτσελί θα συμμετάσχει στις συνεδριάσεις του Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας ως επίσημο μέλος. Και όλες αυτές οι μυστικές και ζωτικής σημασίας πληροφορίες θα τεθούν υπόψη του. Και έτσι θα είναι ευκολότερο να πειστεί για ορισμένες δύσκολες αποφάσεις.

Βεβαίως, όλα αυτά είναι σχόλια και εκτιμήσεις και χωρίς αμφιβολία το σημαντικότερο σημείο είναι το ανθρωπιστικό. Είναι αδύνατον να πει κανείς «εντάξει» για την εκτέλεση της θανατικής ποινής ακόμη και του Άπο. Η παραμονή του στη φυλακή είναι πολύ πιο ανθρωπιστική σε σχέση με την εκτέλεσή του.

Με τον θάνατό του δεν αλλάζει τίποτα. Παρά το γεγονός ότι είναι στη φυλακή, το PKK συνεχίζει τη δράση του. Εάν πεθάνει, νέες πράξεις μπορούν να προκαλέσουν νέους θανάτους. Και η Τουρκία δεν μπορεί να σηκώσει άλλους... Ούτε άλλα σώματα νεκρών ούτε άλλο αίμα.

Ακόμη περισσότερο, ο εγκλεισμός του στη φυλακή θα θυμίζει κάπως την περίπτωση του Μεχμέτ Αλί Ακσά που βρίσκεται φυλακισμένος στην Ιταλία. Είναι ζωντανός, αλλά δεν είναι τίποτα πια.

Ο Άπο θα ζει αλλά δεν θα είναι τίποτα στη φυλακή. Αυτός και το PKK θα χάσουν το χάρισμα και την επιρροή του.

Πάλι, ας περιμένουμε να δούμε...



Η ώρα της δαιμονοποίησης

της Ευγενίας Βαθάκου

Η δίκη του Οτζαλάν είναι απλώς μία ακόμα μάχη που το τουρκικό καθεστώς κέρδισε στην προσπάθειά του να επιβάλει την εθνικιστική πολιτική του. Κατόρθωσε να παγιώσει την πολιτική του αποκλεισμού των μειονοτικών ταυτοτήτων, αντιδράσεων και συμπεριφορών από τον επίσημο παραδεκτό κοινωνικό λόγο και τον δημόσιο χώρο.

Η τακτική είναι η δαιμονοποίηση των μειονοτήτων, είτε πρόκειται για ισλαμιστές είτε πρόκειται για τους Κούρδους. Αυτή ήταν και η στρατηγική που ακολουθήθηκε με το Συνταγματικό Πραξικόπημα της 28ης Φεβρουαρίου· η ίδια λογική βρίσκεται πίσω από την πολιτική που ακολουθείται για το Κουρδικό.

Η δίκη Οτζαλάν δεν αποτελεί παρά μία έκφραση αυτής της πολιτικής, η οποία, λόγω του εκκωφαντικού θορύβου που προκάλεσε, μας έκανε εν πολλοίς να χάσουμε και το σημαντικό ζήτημα, που είναι το ποιες θα είναι οι από δω και πέρα εξελίξεις στο Κουρδικό ζήτημα.

Το καθεστώς φρόντισε πράγματι να σχεδιάσει στην κάθε λεπτομέρειά της την «εκτέλεση» της δίκης, προέβλεψε ακόμα και το λεξιλόγιο που θα χρησιμοποιείται στα ΜΜΕ. Ο Οτζαλάν είναι ο «τρομοκράτης», αναμφισβήτητα ο «σφαγέας» των μωρών παιδιών, όπως, εξάλλου, οι ισλαμιστές είναι αυτοί που θέλουν να καταλύσουν το Κεμαλικό κράτος, που απειλούν την πρόοδο και την ευημερία της Τουρκίας και γι' αυτό πρέπει να εξοντωθούν.

Στην μάχη αυτή της επιβολής της επίσημης άποψης το μεγάλο όπλο είναι τα ΜΜΕ. Η ομοιογένεια των πρωτοσέλιδων των εφημερίδων και των δελτίων ειδήσεων, όπου οι εικόνες των καλών και των κακών εναλλάσσονται, όχι για να ενημερώσουν αλλά για να καταδικάσουν και να προκαλέσουν την αγανάκτηση, συμβάλλει στην αναπαραγωγή της εθνικιστικής ιδεολογίας του επίσημου κράτους.

Αυτή η τακτική αποδεικνύεται αποτελεσματική, αφού ο λαός δείχνει να ενστερνί-

ζεται τις βασικές αρχές της κρατικής πολιτικής. Αυτό μπορεί να το αντιληφθεί κανείς τόσο από τις καθημερινές αντιδράσεις του λαού όσο και από τα αποτελέσματα σχετικών ερευνών που έχουν γίνει και, τέλος, από τα εκλογικά αποτελέσματα.

Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα που έκανε το γερμανικό Ίδρυμα Κόρναντ Αντενάουερ στα τέλη του 1998 αποκαλύπτει ότι το 66,8% των νέων που ρωτήθηκαν για τα πιο μεγάλα προβλήματα της χώρας απάντησε ότι η τρομοκρατία είναι ένα από τα τρία πιο σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα. Αυτή εξάλλου είναι και η βασική θέση που το τουρκικό καθεστώς προσπαθεί να επιβάλει από το 1992 και μετά.

Μόνο το 23,4% ανέφερε «κουρδο-νοτιο-ανατολικό πρόβλημα». Ενώ το 9,8% τόνισε και τις δύο διαστάσεις, τόσο την βία όσο και το εθνικό-περιφερειακό ζήτημα.

Όσον αφορά το θέμα της θρησκείας, από τους ερωτηθέντες μόνο το 21,1% απαντά ότι η θρησκεία και η πίστη βρίσκονται ανάμεσα στις τρεις πιο σημαντικές αξίες που δίνουν νόημα στη ζωή.

«Υπό το πρίσμα αυτής της έρευνας δεν πρέπει να μας ξαφνιάζει το εκλογικό αποτέλεσμα που αναδεικνύει νικητές δύο εθνικιστικά κόμματα, το κόμμα της Δημοκρατικής Αριστεράς του κ. Μπουλέντ Ετσεβίτ και το Κόμμα Εθνικιστικής Δράσης του κ. Ντεβλέτ Μπαχτσελί» σημειώνει ο καθηγητής Μαζικής Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Ιστανμπούλ κ. Σουάτ Γκεζγκίν.

Αυτό, βέβαια, αντικρούει όσους θέλησαν να αιτιολογήσουν το εκλογικό αποτέλεσμα λέγοντας ότι το κόμμα Εθνικιστικής Δράσης μετακινήθηκε στο κέντρο. Στην πραγματικότητα είναι το κέντρο που έχει μετακινηθεί προς τα δεξιά.

Η Ουμίτ Τσιζρέ Σακαλίουγλου προσθέτει άλλη μία διάσταση στο ζήτημα: «το τουρκικό κράτος δεν έχει πετύχει μόνο την υπακοή του κόσμου, αλλά κατόρθωσε το να αγαπά ο λαός τις επιλογές του».

Έτσι λοιπόν σήμερα στην Τουρκία μπορεί κανείς να διαβάσει στις εσωτερικές

σελίδες των εφημερίδων αναλύσεις διανοούμενων, οι οποίοι αντιτάσσονται στην λογική της ακολουθούμενης πολιτικής – αλλά αυτές χρησιμεύουν μάλλον ως άλλοθι παρά ως αφορμή ουσιαστικού διαλόγου.

Ο Νατζί Μποσταντζί, κοινωνιολόγος, σε άρθρο του στην Ραντικάλ χαρακτηρίζει «κοινωνική υστερία» και «πορνογραφία» την εικόνα που δείχνει η Τουρκία σχετικά με τον Άπο και τονίζει ότι «κανείς δεν μιλά για τις κοινωνικές δυναμικές που δημιούργησαν τον Οτζαλάν».

«Το πρόβλημα της εθνικής ταυτότητας θα υπάρχει πάντα σ' αυτή τη γεωγραφία σαν ένα εν δυνάμει πρόβλημα» προειδοποιεί ο ίδιος.

Ο Σουκρού Έλεγκνταγ, πρώην πρέσβης της Τουρκίας στα Ηνωμένα Έθνη, σημειώνει επίσης ότι «η εξεύρεση λύσης στο κουρδικό ζήτημα εξαρτάται από την αναγνώριση της κουρδικής ταυτότητας».

Οι παραπάνω, ωστόσο, δεν είναι αυτοί που συμβάλλουν πραγματικά στην διαμόρφωση της συνείδησης του τουρκικού λαού, αφού κάθε φορά που ξεπερνούν τα όρια η αντίδραση του κράτους είναι άμεση. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται οι ποινές που έχουν επιβληθεί σε αναγνωρισμένους δημοσιογράφους όπως ο Μεχμέτ Αλή Μπιράντ, ο Τσενγκίζ Τσαντάρ και το πιο πρόσφατο παράδειγμα του Οράλ Τσαλίσλάρ.

Τα παραπάνω αποκαλύπτουν το πώς το κράτος, αναπαράγοντας την εθνικιστική του ιδεολογία, δημιουργεί ως βάση της νομιμότητάς του έναν λαό απόλυτα χειραγωγημένο.

Η εικόνα αυτή μπορεί να είναι ακόμα χρήσιμη στο βαθμό που σκιαγραφεί το μέλλον ενός προβλήματος –του Κουρδικού– που αντανακλάται όχι μόνο στο εσωτερικό της χώρας αλλά και στο εξωτερικό. Έτσι λοιπόν η όποια αισιοδοξία, που εκφράστηκε με την σύλληψη Οτζαλάν για μια διαφορετική αντιμετώπιση του Κουρδικού προβλήματος, δείχνει τελείως αδικαιολόγητη.



Ο ΣΤΕΠΑΣΙΝ ΚΑΙ Ο ΡΩΣΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ

Την ενίσχυση του ρωσικού στρατού από τον προϋπολογισμό του επόμενου έτους ζήτησε ο νέος πρωθυπουργός **Σεργκέι Στεπάσιν**.

Το στρατιωτικό-βιομηχανικό σύμπλεγμα και ο στρατός μετά βίας επιβιώνουν, υποστηρίζει ο Στεπάσιν σε μια στιγμή μάλιστα που η Ρωσία ετοιμάζεται ν' αναπτύξει ειρηνευτική δύναμη 10.000 ανδρών στο Κόσσοβο, η συντήρηση της οποίας απαιτεί 150 εκατ. δολάρια το χρόνο.

ΔΙΟΞΙΝΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΖΩΗ

Το σκάνδαλο με τα μολυσμένα κοτόπουλα έχει ξεπεράσει τα σύνορα του Βελγίου και της Ευρώπης. Οι διοξίνες δηλητηρίασαν την πολιτική ζωή του Βελγίου κι αυτό καταγράφηκε στις εθνικές και ευρωπαϊκές εκλογές της 13ης Ιουνίου. Μόλις ξέσπασε το σκάνδαλο οι υπέρμαχοι της απόσχισης της Φλάνδρας βρήκαν πρόσθετα επιχειρήματα, αποδίδοντας τη νέα περιπέτεια στην ανικανότητα της κεντρικής διοίκησης.

ΚΙΝΕΖΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΣΤΟ ΚΑΣΜΙΡ

Την ανάγκη να λυθεί με ειρηνικό τρόπο η κρίση στο Κασμίρ ανάμεσα στο Πακιστάν και την Ινδία τόνισε στον ινδό ΥΠΕΞ **Γιασουάντ Σινχ** ο κινέζος ομόλογός του **Ταγκ Ζιαγκσουάν**. Ο Σινχ βρέθηκε στο Πεκίνο από τις 14 μέχρι τις 16 Ιουνίου κι είχε την ευκαιρία ν' ακούσει τις θέσεις της Κίνας για την κρίση. Λέτε μετά την

ουσιαστική παρέμβασή της στην κρίση του Κοσσυφοπεδίου η Κίνα να διαδραματίσει κάποιο ρόλο και στο Κασμίρ;

ΚΑΙ ΤΩΡΑ Ο ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΣ

«Οι ΗΠΑ σήκωσαν το οικονομικό βάρος του πολέμου...», δήλωσε πρό-

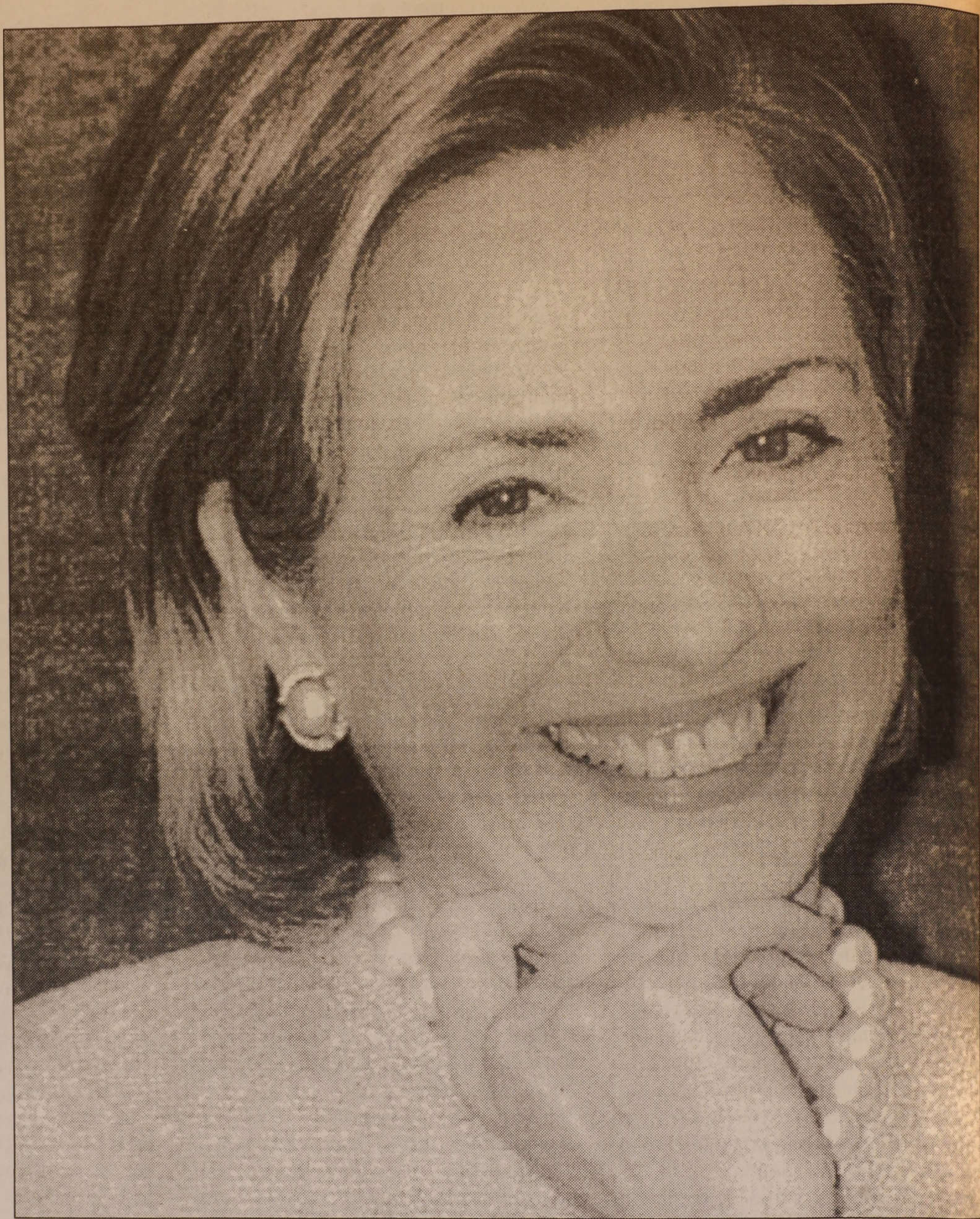
σφατα ο πρόεδρος **Κλίντον**, ξεκαθαρίζοντας ότι το οικονομικό κόστος της ανασυγκρότησης της περιοχής θα πρέπει ν' αναλάβει η Ευρώπη.

Το Σύμφωνο Σταθερότητας ορίζει ότι στην περιοχή των Βαλκανίων θα πρέπει να επενδύονται κάθε

χρόνο 10 δισ. δολάρια.

Πού θα βρεθούν αυτά τα χρήματα; Σίγουρα όχι από τη διάσκεψη «χορηγών και δωρητών». Τώρα θα συνειδητοποιήσουν στις Βρυξέλλες πόσο ακριβά θα κοστίσει αυτός ο «ανθρωπιστικός πόλεμος».

Μετά τις επιτυχίες του συζύγου της, ήρθε η ώρα της κ. Χίλαρυ Κλίντον να δοκιμάσει την τύχη της στην πολιτική.



ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΒΛΑΧΟΥΣ

• Στο θέμα των Βλάχων και του Συνεδρίου που συγκάλεσε στη Λάρισα το ΚΕΜΟ επανέρχεται ο δικηγόρος κ. Σταύρος Παπαγιάννης. Οι διευθύνσεις στο Internet που αναφέρονται στο γράμμα του, προς επαλήθευση, είναι οι εξής:

<http://www.mygale.org/09/armanami/afa.html>

<http://www.mygale.org/09/armanami/arnovo.html>

<http://altern.org/trifon>

Αγαπητό Αντί,

Με δυσφορία επανέρχομαι σ' ένα θέμα επί του οποίου έγινε συζήτηση από τις στή-
ες σου –καταχωρίστηκε στα τεύχη σου
78, 681, 683–, και έχω καταθέσει περισ-
ότερα στο βιβλίο μου: «ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΗΣ
ΥΚΑΙΝΑΣ», που κυκλοφόρησαν οι εκ-
δόσεις ΣΟΚΟΛΗ. Πρόκειται για τη δρα-
τηριότητα του Κέντρου Έρευνας Μειο-
τοτικών Ομάδων (ΚΕΜΟ), και τους ισχυ-
ισμούς που περιέχονται στην περιοδική
εθρογραφία των μελών του κ.κ. Δημ.
ριστόπουλου, Λεων. Εμπειρίκου, Λάμπ.
Ιπαλτσιώτη κ.ά. σε διάφορα έντυπα, κα-
ώς και για την παρουσία του ανθέλληνα
in Perifan στη διημερίδα που οργάνωσε
τη Λάρισα στις 6-7 Ιουνίου 1998 το

ΚΕΜΟ. Και, επίσης, για τη σημασία αυτής
της παρουσίας. Όμως, η ευαισθησία σου
σε ό,τι αφορά θέματα με προεκτάσεις που
θίγουν εθνικά συμφέροντα, όπως στην πε-
ρίπτωση αυτή, καθώς και η έντονη ευαι-
σθησία, ο πόνος, η ανησυχία και η αγανά-
κτηση που εκφράζει η επιστολή ενός ανώ-
νυμου Αθηναίου που έλαβα προχθές με
άγνωστα σε μένα –αλλά και σε πολλούς
άλλους– στοιχεία, με ενθάρρυνε να επα-
νέλθω.

Την επιστολή και τα στοιχεία του ανώ-
νυμου επιστολογράφου μου θέλω να θέ-
σω υπόψη σου, όπως και των αναγνωστών
σου. Γιατί εξ αυτών προκύπτει ότι ο γνω-
στός ανθέλληνας Ian Perifan, που παρα-
κολούθησε στη Λάρισα τη διημερίδα του
ΚΕΜΟ στις 6-7 Ιουνίου 1988, τη διαφήμι-
ζε κιόλας, ταυτόχρονα, στις ηλεκτρονικές
διευθύνσεις του στο Ιντερνέτ, όπου έδιδε
και λεπτομερή στοιχεία της ταυτότητας
των οργανωτών της και μελών του
ΚΕΜΟ, τα οποία είναι αυτά που προμνη-
μόνευσα.

Γιατί, λοιπόν, ισχυρίζονται οι οργανωτές
τις διημερίδας και μέλη του ΚΕΜΟ ότι ο
Ian Perifan παρακολούθησε τις εργασίες
της δήθεν αυτόκλητος και οπωσδήποτε χω-
ρίς την πρόσκλησή τους;

Με φιλικούς χαιρετισμούς και βαθύτατη
εκτίμηση,

Σταύρος Παπαγιάννης

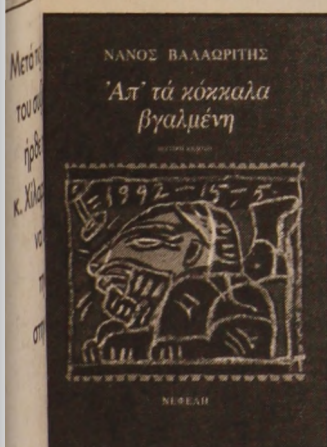
• Για το ίδιο θέμα πήραμε και την
επιστολή του κ. Αντώνη Ρίζου μαζί με
μια δεύτερη που μας παρακαλεί να
την δημοσιεύσουμε, αφού δεν
καταχωρίστηκε στον *Οικονομικό
Ταχυδρόμο*, όπου είχαν δημοσιευθεί
στρεβλωτικές πληροφορίες για τις
απόψεις του:

Αγαπητοί φίλοι,

Σε αντίθεση προς όσα γράφει ο Αχιλ. Γ.
Λαζάρου στον *Οικονομικό Ταχυδρόμο* της
16ης Ιουλίου 1998, ούτε στο συνέδριο των
Βλαχολόγων στην Λάρισα παρευρέθηκα
ούτε ποτέ ζήτησα την ίδρυση Βλάχικων
σχολείων στην Λάρισα.

Ο Α. Λαζάρου υπομάλλει την ανυπόστα-
τη ιδέα ότι ευθυγραμμίζομαι προς την προ-
πολεμική Ρουμανική προπαγάνδα η οποία
ως γνωστόν ίδρυε στην Ελλάδα σχολεία,
όπου τα Βλαχούλια μάθαιναν όχι βέβαια
βλάχικα, παρά ρουμάνικα. Αλήθεια είναι
ότι πριν 20 χρόνια είχα εκφράσει την ευχή
να μαθαίνουν και στα (υφιστάμενα εξυπα-
κούεται, μια που χρησιμοποιώ το οριστικό
άρθρο) σχολεία οι Βλάχοι την μητρική
τους γλώσσα.

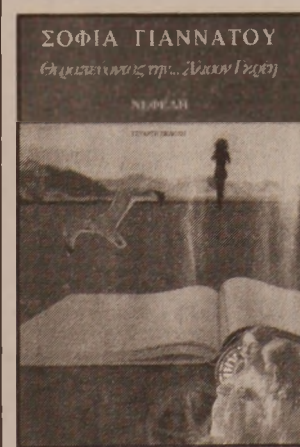
Επειδή ο *Οικονομικός Ταχυδρόμος* δεν
δημοσίευσε την ανά χείρας διάψευση του
καθώς μαθαίνω μέχρις ανταπαρνήσεως
εθνικόφρονα παραπάνω σοφού, παρακα-
λώ να την δημοσιεύσετε εσείς.



Νάνος Βαλαωρίτης ΑΠ' ΤΑ ΚΟΚΚΑΛΑ ΒΓΑΛΜΕΝΗ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ - 2η ΕΚΔΟΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ



Σοφία Γιαννάτου ΘΕΡΑΠΕΥΟΝΤΑΣ ΤΗΝ... ΑΛΙΣΟΝ ΓΚΡΕΝ

(ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ - 4η έκδοση)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Ευχαριστώ,
Φιλικά Α. Ρίζος

Η αδημοσίευτη επιστολή προς
τον Οικονομικό Ταχυδρόμο:

Αξιότιμε κύριε διευθυντά,

Καθυστερημένα μαθαίνω πως ο Αχ. Γ. Λαζάρου, σε άρθρο του στο περιοδικό σας της 16ης Ιουλίου 1998 αναφέρεται σ' εμένα. Παρακαλώ να δημοσιεύσετε τα παρακάτω επειδή η πρώτη του πληροφορία δεν μπορεί παρά να χαρακτηριστεί ψευδής: Πού, πότε και σε ποιον έσπευσα να προτείνω, όπως ισχυρίζεται, την ίδρυση βλάχικων σχολείων στην Λάρισα; Πριν κάπου 20 χρόνια είχα εκφράσει την ευχή, την οποία επαναλαμβάνω και σήμερα, να διδάσκονται οι Βλάχοι την μητρική τους γλώσσα και στα σχολεία. Όπως, π.χ., κανείς διδάσκεται εκεί και τα Εγγλέζικα.

Ίσως αποτελεί δικαίωμα και του Λαζάρου να μην πιστεύει τις ιστορικές πηγές, όμως όχι το να τις αγνοεί, ή να κάνει πως δεν τις ξέρει. Ο ερχομός λατινόφωνων ανθρώπων, οι οποίοι αργότερα ονομάστηκαν Βλάχοι, από την Ιταλία στα Βαλκάνια κάλλιστα τεκμηριώνεται. Πρόχειρα παραπέμπω στην εργασία μου: A Risos, *The Vlachs of Larissa in the 10th. Century*. Περιοδικό Byzantinoslavica, τόμος 51, 1990, σελ. 202 ως 207.

Ευχαριστώ,
Φιλικά Α. Ρίζος

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΥΣ ΑΝΕΡΓΟΥΣ

Αλλά και η Αυγή παρέλειψε την δημοσίευση επιστολής, την οποία μας παρακάλεσε ο Νίκος Κασνακίδης να καταχωρίσουμε:

Διαβάζοντας το προεκλογικό άρθρο του Δημ. Στρατούλη (Αυγή 28.5.99) στη στήλη «Ευθαρσώς» αγανάκτησα.

Ο ΣΥΝ υπήρξε ΑΣΥΝΕΠΗΣ γιατί ύστερα από πίεσή μου (από Ιούνιο '99) ευδόκη-

σε να συντάξει πρόταση νόμου για την προστασία των ηλικιωμένων ανέργων μακράς διάρκειας ΑΛΛΑ ΔΕΝ ΤΗΝ ΚΑΤΕΘΕΣΕ!!!

Ως προς τον αριθμό των ανέργων δεν συμφωνώ με τον Στρατούλη, γιατί το Φλεβάρη του 1993 ο Δ. Κανελλόπουλος, πρόεδρος της ΓΣΕΕ, έλεγε από το «Εν Αθήναις» του Σκάι 100,4 ότι ήσαν 600.000 εκ των οποίων οι 200.000 μακράς διάρκειας. Αυτά το 1993. Τώρα θα έφτασαν το 1.000.000, όπως το 'χει πει πρόπερσι ο συγγραφέας Αντ. Σαμαράκης (πρώην υπάλληλος του υπουργείου Ανεργίας).

Αλλά και ο Χατζησωκράτης, όταν είχα πάει στη ΓΣ«Ε»Ε (δεν είναι των Εργατών αλλά των λογής λογής «φρούτων» των ΔΕΚΟ και Τραπεζών για να πετυχαίνουν οι συσχετισμοί) για να τον συγχαρώ για την τοποθέτηση στην ΟΚΕ (η πλουτοκρατία ανταμείβει τους «επιμελείς») ΜΟΥ ΉΧΕ ΥΠΟΣΧΕΘΕΙ ότι θα έθετε το θέμα στην ΟΚΕ (για τη συνταξιοδότηση των ηλικιωμένων ανέργων), ΑΛΛΑ ΟΥΔΕΝ ΕΠΡΑΞΕ!!!

Μ.σ.χ. Νίκος Κασνακίδης
68 ετών (άνεργος από 22.11.83)

ΤΕΡΜΑ ΤΑ ΔΙΦΡΑΓΚΑ...

Από τον φίλο Δημήτρη Κυριαζή
πέραμε το σημείωμα που ακολουθεί:

«Τέρμα τα δίφραγκα...». Έτσι, στεντορεία τη φωνή, ειδοποιούσαν οι εισπράχτορες των τραμ τους επιβάτες σε όποια στάση η διαδρομή που κάλυπτε το δίφραγκο-εισιτήριο τελείωνε.

Ε λοιπόν, στεντορεία τη φωνή πρέπει στις μέρες μας να ακουστεί η επιταγή προς την καθεστηκυία τάξη και τους θεσμούς της: τέρμα τα δίφραγκα!

Κατεβείτε από το τρένο της ιστορίας! Οδηγείτε τον κόσμο στον Αρμαγεδδώνα!...

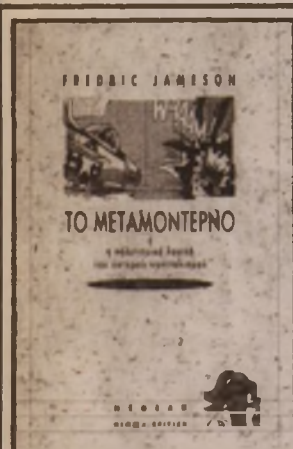
Κάποιοι Κόφι Ανάν, κούφος και βολεψάκιας, ΟΗΕ, Συμβούλιο Ασφαλείας, ανυπολόγιστα και ανυπόληπτα, σε τι χρη-

σιμεύουν πια...

Κάποιοι «πλανητάρχης», που, προσωποποίηση του αμοραλισμού και της ηλιθιότητας, στέκεται μπροστά στο Κογκρέσο και στον κόσμο όλο και... διερωτάται αν ο στοματικός έρωτας και τα λοιπά που έκανε μ' ένα τσουλί συνιστούν σεξουαλική πράξη!... Κι αντί να κλειστεί σε κάποιο φρενοκομείο, από το «οβάλ γραφείο των πούρων» καθοδηγεί την εξόντωση λαών, μεταβάλλει σε ερείπια έργα πολιτισμού, το μόχθο και το μεράκι γενεών γενεών... Και το αίμα, η συμφορά και τα δάκρυα μεταβάλλονται σε χρυσάφι για τις σαρκοβόρες πολεμικές βιομηχανίες των USA (Ένα B52 είχε δηλώσει ο Αϊξενχάουερ, Πρόεδρος όντας, στοιχίζει περισσότερο απ' ό,τι το βάρος του σε χρυσό...).

Και οι Ευρωπαίοι; και «σοσιαλιστές» γαρ! Εκείνος –εκφυλισμένος ανθρωπίνος τύπος, όπως εύστοχα είπε ο Κ. Ζουράρις– ο Ιούδας-Σολάνα... το άλλο ανθρωπάκι, που διέλυσε το δοξασμένο κόμμα του Γκράμσι, του Τολιάτι, του Μπερλίγκουερ, ο καρεκλολάγνος Ντ' Αλέμα... ο Άκης, που με τις δηλώσεις του γράφτηκε στη λίστα για Σολάνα..., και οι υπόλοιποι ημέτεροι κυβερνώντες με τις λεκτικές κουτοπόνηρες γενικότητες και το «γιες» της πράξης... και οι λοιποί, «ελεεινής μορφής σοσιαλιστικές καρικατούρες»... οι Γερμανοί έχουν ακόμα μια ιδιορρυθμία: (αλήθεια, εκείνος ο Φίσερ αποτοξινώθηκε ή μαστουρωμένος δίνει διάτες...) μισούν «πατρογονικά» τους Σέρβους, ιδιαίτερα για τον ηρωικό παρτιζάνικο αγώνα εναντίον τους στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Το 1966, από τα αυστριακά σύνορα μέχρι το Βελιγράδι, σε διάφορες τοποθεσίες, είδα ταμπέλες: «Εδώ να μην διανυκτερεύουν Γερμανοί, επικίνδυνο». Σκεφτείτε τι είχαν υποφέρει από τους κατακτητές και τους συνεργάτες τους Κροάτες... Πολλοί λένε, ότι η «χιτλερίαση» υποτροπιάζει στο αίμα των Γερμανών...

Και άθελα, το μυαλό μας ανατρέχει στη



FREDRIC JAMESON
ΤΟ ΜΕΤΑΜΟΝΤΕΡΝΟ

ή
η πολιτισμική λογική
του ύστερου καπιταλισμού

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ



G. SAUNIER

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
ΤΑ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

θέση-δράση των σοσιαλδημοκρατών στο διάβα της ιστορίας σε κομβικά σημεία. Ελάχιστα παραδείγματα: Οι πιο φουριόζοι υπέρμαχοι του Α' Παγκοσμίου Πολέμου τον ειρηνιστή Ζαν Ζωρές τον συκοφάντησαν, τον καταδιώξαν, μέχρι που δολοφονήθηκε – από ανισόρροπο, είπαν... Τον Ιανουάριο του 1919 δολοφονούνται από τον Νόσκε η Ρόζα Λούξεμπουργκ και ο Καρλ Λίμπνεχτ. Το 1936 ο Μπλουμ δεν παραδίνει στη νόμιμη κυβέρνηση της Ισπανίας οπλισμό που είχε πληρώσει, εν ονόματι της «μη επέμβασης», ενώ οι Χίτλερ και Μουσολίνι στέλνανε άφθονο πολεμικό υλικό και στρατό στον Φράνκο. Όσο για τους Μπλέρηδες, είναι συνεπέστατοι – παντού και πάντα έτσι εφέροντο. Στο δράμα που έζησε η χώρα μας από το 1940 και ΜΕΤΑ, ΑΥΤΟΙ ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΗΣΑΝΕ...

Πρωταγωνιστούν στον βρόμικο πόλεμο και κάποιοι Πράσινοι – πράσινα άλογα, δηλαδή. Κι ένας Αρλεκίνος Κον Μπεντίτ, ήρωας! λέει, του 1968 για κάτι τσιχλόφουσες που αμόλαε!... με τέτοια ινδάλματα, πώς να μην καταλήξει η δύση στη σημερινή κατάσταση, που δεν κινείται φύλλο, σχεδόν, κατά του εγκλήματος που συντελείται. Η ομόφωνη αντίδραση του λαού μας είναι από τις πιο υπέροχες στιγμές της ιστορίας μας.

Κι όλοι τους, «φιλιπινέζες» της Εβραίας που αλλαξοπίστησε (για να βολευτεί καλύτερα) και μικρομεσαίοι μέτοχοι στο imperium.

Και 800, περίπου, εκατομμύρια άνθρωποι (ΝΑΤΟ+Ε.Ε.), η ισχυρότερη οικονομική και στρατιωτική δύναμη που γνώρι-

σε ποτέ ο κόσμος, πέσανε πάνω σ' ένα λαό 10 εκατομμυρίων... να τον αφανίσουν. Πρωτοφανές γεγονός στην παγκόσμια ιστορία.

Περιχαρείς και κορδακιζόμενοι οι Κλιντάνθρωποι αναγγέλλουν: Θα τους λιώσουμε! είμαστε ισχυρότεροι!

Οποίος ξεπεσμός!...

Όσο για «ανθρώπινα δικαιώματα» και Κοσοβάρους, είναι παρωνυχίδες, «πράσινα άλογα»... 20.000 θα πάρει από τα θύματά της η φιλεύσπλαχνη Ολμπράιτ και αυτά στην Κούβα!... Γιατί δεν μας λένε πόσες εκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες Σέρβους δημιουρήσανε με τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας (περί τις 500.000 – ποιος τους νοιάστηκε;), πόσοι Κοσοβάροι είχανε φύγει πριν αρχίσουν οι νατοϊκοί βομβαρδισμοί (γύρω στις 25.000)· οι πρόσφυγες που βλέπουμε είναι γυναικόπαιδα και κάποιοι ηλικιωμένοι –πού είναι άντρες; τον UCK ποιος τον δημιούργησε, τον εξοπλίζει και τον εκπαιδεύει; και γιατί έναν τρομοκράτη, σύμφωνα με τη νατοϊκή άποψη για ενόπλους παρομοίων περιπτώσεων –π.χ. Κούρδοι–, τον αναγορεύουν σε επίσημο συνομιλητή τους; κ.λπ.

Ο αφανισμός της Γιουγκοσλαβίας είναι μήνυμα για τους λαούς όπου γης: σκύψτε το κεφάλι καταγής και βοσκήστε το όποιο χορταράκι σας ρίχνουμε· κι ένα νεύμα, ένα όνειρο αμφισβήτησης της βαρβαρότητας του συστήματος του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού, και σας αφανίσουμε· η Σερβία, πληρώνει και γιατί, αδέσμευτη ολοκληρωτικά που είναι, μπορεί να αποτελέσει έστω και αχνότατο σημείο αναφοράς για κάτι το διαφορετικό· ακόμα, το χτύπημα είναι κι ένα «χάιδμα στ' αυτιά» των περί τον Καύκασο και Κασπία ισλαμικών κρατών, και για τα πετρέλαια, αλλά και για να τα «κατεργάζονται» για μελλοντικούς εχθρούς της Ρωσίας... Επίσης, είναι δοκιμαστήριο των οπλικών συστημάτων τους και εκπαίδευση.

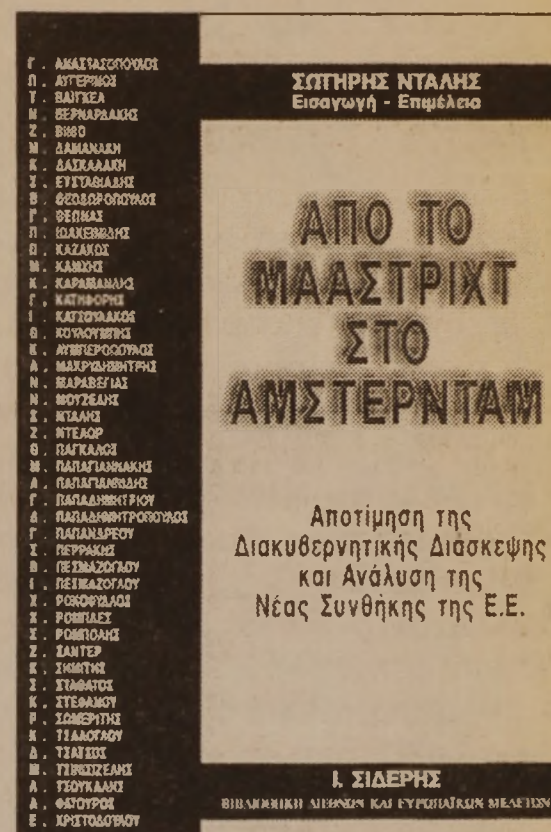
Η ανθρωπότητα βρίσκεται στη χειρότερη στιγμή της μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Κανένας θεσμός προστασίας της νομιμότητας –διεθνής, περιφερειακός, όποιος– δεν λειτουργεί. Λαοί και κράτη εκβιάζονται ν' απλώσουν τα χέρια για να τους περάσουν τις χειροπέδες ατέρμονης σκλαβιάς του πιο άγριου που είδε ποτέ ο κόσμος καπιταλισμού.

«Θα υψώσουμε απέναντί τους τείχος ατίθασο;» – όπως μας καλούσε ο πρόσφατα χαμένος ποιητής Μ. Κατσαρός.

Δημήτρης Κυριαζής

ΜΙΑ ΧΡΗΣΙΜΗ ΕΚΔΟΣΗ

Για τη νέα Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης



Η Ε.Ε. με τη νέα Συνθήκη του Άμστερνταμ καλείται να ανταποκριθεί στις προκλήσεις του 21ου αιώνα.

Με το συλλογικό αυτό τόμο επιχειρείται μια πρώτη ανάλυση των νέων δεδομένων στην ευρωπαϊκή ενοποιητική διαδικασία.

Εκδόσεις Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ
Σταδίου 44, τηλ.: 3229638

ΝΙΚΟΣ ΛΙΟΥΣΗΣ - ΣΩΤΗΡΗΣ ΝΤΑΛΗΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΤΗ ΜΕΤΑΨΥΧΡΟΠΟΛΕΜΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΩΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗ ΓΕΩΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΟΥ 21ου ΑΙΩΝΑ



επισημαίνουμε

ΜΥΙΓΕΣ

Διαβάζουμε στο περιοδικό ΠΛΑΝΟΔΙΟΝ αρ. 28 του περασμένου Δεκεμβρίου και στο άρθρο του **Κώστα Βούλγαρη** «Τι στα κομμάτια η ποίηση...» τα εξής: «... Αυτά σκέφτομαι με αφορμή τις "δημοσιογραφικές πληροφορίες" (μέχρι αυτή τη στιγμή ανεπιβεβαίωτες αλλά ευρέως διαδεδωμένες) που θέλουν την Κική Δημουλά να βραβεύεται, με προσωπική μάλιστα ανάμειξη του υπουργού Πολιτισμού στην όλη "προετοιμασία". Άξια ποιήτρια η Δημουλά, πρόσωπο ακέραιο και τέτοιου προφίλ που –χωρίς αυτό να είναι μειωτικό– μπορεί να ταυτιστεί μαζί της και ο Βενιζέλος και η Ντόρα Μπακογιάννη και ο "επί των πολιτιστικών" του Συνασπισμού. Άλλωστε, δεν βρισκόμαστε στην εποχή των "μεγάλων οραμάτων" ή της διάψευσής τους, της «μεγάλης ποίησης» ή της αμφισβήτησής της, αλλά στην εποχή της συναίνεσης...».

Εδώ και αρκετό καιρό η πιο άμεση και ενεργός, κατά τη γνώμη μου, ποιητική φωνή στην σημερινή Ελλάδα, η Κική Δημουλά, βρίσκεται στο στόχαστρο αφενός χυδαίων δημοσιογραφικών υπονοουμένων και αφετέρου μιας, δήθεν, επιστημονικοφανούς λογοτεχνικής κριτικής που δύσκολα όμως κρύβει το λιβελλογραφικό της προσώπιο. Άρνες, σκύλακες και σκατόμυιγες, ομού αδράχνοντας την παντοδυναμία του δημοσιογραφικού τους όπλου –η στήλη γαρ σ' εφημερίδα ευρείας κυκλοφορίας συνιστά απατηλή αλλά, φευ, και αξιοσέβαστη εξουσία– για να σπιλώσουν επωνύμως ή ανωνύμως ένα ανεπίληπτο πρόσωπο των γραμμάτων μας, μια ολιγογράφο και ασκητεύουσα στον αισθητικό της κώδικα ποιήτρια, έναν σημαντικότερο δημιουργό που δεν έχουμε την πολυτέλεια να τον αφήνουμε βορά στα θρασίμια των Μ.Μ.Ε.

— Ποιο ακριβώς, όμως, ήταν το έγκλημα της Δημουλά; Ότι έπειτα από χρόνια σιωπής και συνειδητού περιθωρίου επέλεξε να μιλήσει δημόσια σε ευάριθμες συνεντεύξεις και, διεκδικώντας τα δικαιώματα του φύλου της, να κοινοποιήσει τα μυστικά του καλλιτεχνικού της εργαστηρίου καταθέτοντας έναν λυρικό γυναικείο λόγο εμπρός στην σχεδόν βάρβαρη, πλην «ορθοφρονούσα», αρσενική απεραντολογία. Οποία γενναιότης εκ μέρους των διωκτών της! Να τώρα και έτερο «αδίκημα»: ότι η ποίηση της Δημουλά, απατηλά πεζολογική και στρατηγικά επικοινωνιακή, και διαβάζεται και αγαπιέται. Στο ανάθεμα λοιπόν και στη χλεύη. Αλλιώς πώς θα υπάρξουμε εμείς οι κατ' επάγγελμα κρεατόμυιγες; Πώς θα έχουμε εξουσία αν δεν σκυλευθούν αμέσως κάποια σώματα; Η «κριτική» του Ευγένιου Αρανίτη στην Ελευθεροτυπία σχετικά με το συνολικό έργο της ποιήτριας είχε τον ενδεικτικό τίτλο «Τυφλόμυια». Πρόκειται κατ' ουσίαν για ένα μνημείο διαστροφής της όποιας μεθόδου ανάγνωσης του όποιου κριτικού συλλογισμού. Ξέρω επίσης ότι το κριτικό «κείμενο» αυτό διδάχτηκε πρόσφατα στην Φιλοσοφική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ως αρνητικό δείγμα της αντιστρεψιμότητας κάθε επιχειρήματός του και του έωλου κάθε αφορισμού του. Αλλιώς, πώς δεν πρέπει να γράφεται μια κριτική. Προσωπικά δεν έχω κανένα πρόβλημα με τις αυστηρές κριτικές ή τα αιχμηρά κείμενα. Απεναντίας. Αισθάνομαι όμως ντροπή όταν βλέπω να προσεγγίζονται οι δημιουργοί και τα δημιουργήματα με πεζοδρομικό τρόπο και με γνώμονα την αισθητική των δημοσιογραφικών φληναφημάτων. Αισθάνομαι εδώ ότι το λογοτεχνικό σινάφι ενοχλήθηκε και μόνο στην απίθανη φήμη μιας υποθετικής ελληνικής υποψηφιότητας. Το ίδιο εξάλλου δεν συνέβη και με τον Σεφέρη και με τον Ελύτη και με τον Καρούζο; Γιατί, άραγε, είναι κακό να διεκδικείται ένας τίτλος σαν το Νόμπελ υπέρ των ελληνικών γραμμάτων;

Προσωπικά πιστεύω πως σήμερα δεν υπάρχουν στον τόπο μας μεγέθη ικανά να πραγματοποιήσουν δημόσιες σχέσεις επιπέδου για τον τόπο, προβάλλοντας την ελληνική δημιουργία στην παγκόσμια κοινότητα. Εδώ πέρασε μια ολόκληρη «πολιτιστική πρωτεύουσα» με την συνακόλουθη τερατώδη δαπάνη της και ο τάλας τ. υπουργός Πολιτισμού δεν κατάφερε ν' ανοίξει διαλόγους με τους ομολόγους του των λοιπών, ευρωπαϊκών, κρατών, ώστε να προκαλέσει ανταλλαγές υψηλών προδιαγραφών και να «σπρώξει» τους έλληνες δημιουργούς στην διεθνή σκηνή που δικαιούνται...

Άρα, ας μην ανησυχούν οι ανησυχούντες. Ουδείς έλλην πολιτικός έχει την δυνατότητα να επηρεάσει την σουηδική ακαδημία υπέρ της Δημουλά κι ούτε να δημιουργήσει θεσμούς προβολής της εντόπιας καλλιτεχνικής παραγωγής. Το πολύ-πολύ να διαπράξει κανένα ρουσφετάκι στη μείζονα περιοχή της Θεσσαλονίκης.

Συνελόντι ειπείν, δεν προβλέπεται τουλάχιστον από τις δυνάμεις του εσωτερικού να εκπορθηθεί κάποιο Νόμπελ. Το πολύ-πολύ οι εγχώριες τυφλόμυιγες ενόψει της πολιτιστικής Ολυμπιάδας η οποία μας επαπειλεί, ν' αποσπάσουν ομοθυμωσ και παμπηφεί το πανεθνικό μαγικόν βραβείον της μυιγικής μιζέριας...

Μάνος Στεφανίδης

Π Ρ Ο Τ Ε Ι Ν Ο Υ Μ Ε

• **Αναζητήστε:** Αν είστε αγγλόφωνοι, το βιβλίο του Κλήμη Μαστορίδη *Casting the greek newspaper* (Στοιχειοθετώντας την ελληνική εφημερίδα). Είναι έκδοση του ΕΛΙΑ Θεσσαλονίκης. Πρόκειται για δουλειά του κύκλου της Τυποφύλας που παρουσιάζει λαμπρό έργο σε θέματα της τυπογραφικής τέχνης. Διεύθυνση στο e-mail: avision@netor.gr

• **Πηγαίνετε:** Ός την Δημοτική Πινακοθήκη (Πειραιώς 51), όπου άνοιξε έκθεση 10 σύγχρονων ινδών καλλιτεχνών. Είναι έργα που δάνεισε η Εθνική Πινακοθήκη των Ινδιών και είναι δημιουργημένα με την πρόθεση να δηλώσουν την πολιτιστική ταυτότητα της μακρινής χώρας της Ανατολής.

• **Ακούστε:** Το τελευταίο CD της Σαβίνας Γιαννάτου που δημιούργησε με το μουσικό σύνολο Primavera en Salonico. Έχει τίτλο *Παναγίες του Κόσμου* και περιλαμβάνει ύμνους και τραγούδια θρηνητικά από πολλές περιοχές του κόσμου, κυρίως της Μεσογείου αλλά και της Νότιας Αμερικής.

• **Δείτε:** Την έκθεση σχεδίων του Εργαστηρίου Ελευθέρων Σπουδών Ορνεράκη (Αριστοτέλους 36) που ανοίγει την ερχόμενη Δευτέρα 21.6. Θα δείτε τα



σχέδια των μαθητών με θέμα τον πόλεμο. Είναι τουλάχιστον επίκαιρη!

• **Δείτε:** Την έκθεση των εργασιών των σπουδαστών και της Σχολής Βακαλό (Λ. Κατσώνη 26, Λυκαβηττός) που ανοίγει την ερχόμενη Τετάρτη 23.6 και θα διαρκέσει όλο το καλοκαίρι.

• **Δείτε:** Την έκθεση του Γιάννη Ψυχοπαίδη με θέμα Collateral Damage - Αναφορά στον Γκόγια που στεγάζεται στο Σπίτι της Κύπρου (Ηρακλείου 10). Για τα Collateral Damage, τις «παράπλευρες ζημιές», μας μίλησε αρκετά ο κύριος Τζαίημς Σαίη από τις Βρυξέλλες μέσω CNN.

• **Δείτε:** Την έκθεση με τα σύγχρονα κεραμικά από τη Νίκαια και την Κιουτάχεια, που συνεχίζουν την παμπάλαη μικρασιατική κεραμική παράδοση στην έκθεση που άνοιξε στην γκαλερί Haritos (Χάρητος 42, Κολωνάκι) και θα μείνει ανοιχτή ως τις 16 Ιουλίου.



ΑΠΑΓΟΡΕΥΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

Δείτε σ' ολόκληρο το ισόγειο της Ελληνοαμερικανικής Ένωσης την συνταρακτική έκθεση «Κουρδιστάν: Στη Σκιά της Ιστορίας» που οργάνωσε η Susan Meiselas, φωτογράφος τιμημένη, εκτός των άλλων, με το χρυσό Μετάλλιο Robert Capa το 1979. Ώς τις 16 Ιουλίου 1999.

Οι Κούρδοι βρέθηκαν στο κέντρο της παγκόσμιας προσοχής στο τέλος του πολέμου του Κόλπου, όταν χιλιάδες κούρδων προσφύγων διέφυγαν από το Ιράκ και τη γενοκτονία. Ο κουρδικός λαός έζησε από τους αρχαίους χρόνους στην περιοχή που τώρα βρίσκονται τα κράτη του Ιράκ, του Ιράν, της Συρίας, της Τουρκίας και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Καθώς δεν κατάφερε ποτέ να συγκροτήσει ένα αυτόνομο κράτος, το οποίο να αναγνωριστεί έστω μόνο από τα κράτη της ευρύτερης περιοχής, η πολιτιστική και η εθνική του ταυτότητα καθώς και η κουλτούρα του αγνοήθηκαν ή καταπιέστηκαν. Η «χαμένη» ιστορία των Κούρδων αναβιώνει στην έκθεση «Κουρδιστάν: Στη Σκιά της

Ιστορίας», με τρόπο συνταρακτικό. (Είναι χαρακτηριστικό ότι προβάλλεται ιδιωτικό βίντεο εκτέλεσης κούρδων ανταρτών).

Η έκθεση δημιουργεί ένα ζωντανό αρχείο από διασπαρμένα αποσπάσματα, συγκεντρώνοντας ανέκδοτες φωτογραφίες από ιδιώτες συλλέκτες, οικογενειακές συλλογές και εθνικά αρχεία. Αντιπαραθέτοντας αξέχαστες εικόνες με κείμενα από ημερολόγια, ιστορίες από εφημερίδες, απομνημονεύματα και τηλεγραφήματα, η έκθεση για το Κουρδιστάν αφήνει την ιστορία να μιλήσει μόνη της μέσα από τα λόγια αλλά και τις εικόνες αγωνιστών και γεωργών, ιεραποστόλων και κατασκόπων, διπλωματών και πριγκίπων. Η ζωή ενός ολόκληρου λαού νομάδων και κυνηγημένων σε εικόνες και κιτρινισμένες φωτογραφίες.

Φωτογραφίζοντας από το 1991 και εξής τον κουρδικό λαό, και κάνοντας σκοπό της ζωής της να συγκεντρώσει και να εκδώσει ένα τεράστιο σχετικό αρχειακό υλικό, η διάσημη φωτο-



γράφος του φωτοειδησεογραφικού πρακτορείου Magnum Susan Meiselas έδωσε «σχήμα» στην συλλογική μνήμη του κουρδικού λαού. Ταυτόχρονα, μας έδειξε πως η ίδια η ιστορία μπορεί να γράφεται μέσα από διαφορετικές προοπτικές. Και, βέβαια, μας υπογράμμισε πόσα πράγματα αγνοούμε.

Μ.Σ.

Β Ο Μ Β Ι Δ Ι Α πολιτιστικής Α Φ Α Σ Ι Α Σ

• Εξαιρετική η έκθεση της ζωγράφου Ελένης Κοτσώνη στο Γαλλικό Προξενείο της Ρόδου.

• Επ' ευκαιρία, εξαιρετική δουλειά κάνουν οι αρχαιολόγοι της εκεί ΚΒ' εφορίας, παρά τις ελάχιστες πιστώσεις.

• Το δε παλάτι των Ιπποτών, ένα εκθεσιακό επίτευγμα.

• Γεια σας κυρία Τούλα Μαρκέτου και κύριε Βασίλη Καραμπάτσο.

• Καλούσαν βέβαια στα προεκλογικά παράθυρα και τα πάνελς το κόμμα του Χρηματιστηρίου αλλά όχι και το κόμμα των ανέργων ή των συνταξιούχων.

• Αισθητική Σημίτη.

• Επιτέλους. Ο Τζεφριέλι διά του Μπερλουσκόνι, ευρωβουλευτής!

Πρόκειται για την Λιάνα της Ιταλίας, αναμφιβόλως!

• Το Συμβούλιο της Επικρατείας με την απόφαση 2731/97 έκρινε παράνομη τη χάραξη του δρόμου «Παναγιά-Γρεβενά», γιατί διέρχεται από τον βιότοπο της φαιάς άρκτου. Το ΥΠΕΧΩΔΕ, όμως, περιφρονεί το ΣτΕ προχωρώντας ακάθεκτο προς τα «20.000» έργα.

• Ήδη η Αυγή, από τις 21.3.99,

διαμαρτύρεται εις ότα μη ακουόντων. Μήπως τώρα πρέπει να ξαναδεί το θέμα ο λάλος ηγεμών του ΥΠΕΧΩΔΕ;

• Η «Θεσσαλονίκη -

Πολιτιστική πρωτεύουσα», δύο χρόνια μετά, εξακολουθεί να δημιουργεί σκάνδαλα. Κατά την εκεί επίσκεψη του οικουμενικού πατριάρχη, ο πολύς κ. Δημήτρης Σαλπιστής πήρε την πρωτοβουλία να οργανώσει έκθεση ερζάτς κειμηλίων του Αγίου Όρους χωρίς να ρωτήσει την Ιερά Κοινότητα.

• Και ναι μεν ο ανυποψίαστος Βαρθολομαίος προσήλθε αλλά όχι και οι Αγιορείτες πατέρες.

• Ε, δεν πειράζει! Φτάνει που προσήλθε ο προσωπικός φίλος του κ. Βενιζέλου, κ. Σαλπιστής. Business is Business, any way.

• Άλλο πάλι και τούτο.

• Miserabile η ελληνική παρουσία στη φετινή Biennale.

• Δυστυχώς το Αντί δικαιώθηκε δραματικά. Αφού μέχρι και ο «διάδοχος» παρέστη στο δείπνο που παρέθεσε ο εφοπλιστής κ. Βερνίκος, ενώ ο Βαρώτσος ενώπιον της υπουργού Πολιτισμού χειροφίλούσε την Μαρί Σαντάλ ή Σκαντάλ!

• Πριγκιπικός Μοντερνισμός και φιλιππινέζες της γλυπτικής.

• Κατά τις Φιλιππινέζες Πινακοθήκης.

• Α propos ο Ντένης Ζαχαρόπουλος,

γενικός διευθυντής πλέον του γαλλικού Υπουργείου Πολιτισμού ήταν και υπεύθυνος του γαλλικού περιπτέρου στην Biennale.

• Πρόκειται για το ίδιο πρόσωπο που, ενώ αρχικά κάλεσε ο κ. Βενιζέλος για να αναλάβει το Μουσείο Θεσσαλονίκης, ύστερα απέπεμψε προς χάριν κομματικής υποψηφιότητας.

• Τέρας μορφώσεως και ο κ. Πρωτόπαπας. Στα τηλεοπτικά πάνελς μας τάρραξε στο «Επέτρεψέ μου» και στο «είμαστε παρών».

• Παρελθόν είσαστε κ. υπουργέ μου, κατά βάθος, και κατά μέλλον.

• Πάντως οι πρόσφατες εκλογές άξιζαν μόνο και μόνο για να δει κανείς τον αλαζόνα κ. Βενιζέλο να μπαίνει στην θέση του από τον Μίμη Ανδρουλάκη και από την Ντόρα βεβαίως-βεβαίως.

• Και για ν' απολαύσει την ακοίμητη οπλαρχηγό του ΚΚΕ να δεσπόζει στην τηλεψηφία από πρωίας μέχρι νυκτός. Και να βροντάει η Γκιώνα και ο Ευαγγελάτος.

• Μάθαμε εξ εγκύρων πηγών πως η κ. Παπαζώη τράβηξε το αντί της κ.

Λαμπράκη απαιτώντας να ξανανοίξει η Εθνική Πινακοθήκη. Διαφορετικά δεν έχει άλλες πιστώσεις.

• Άμποτε.

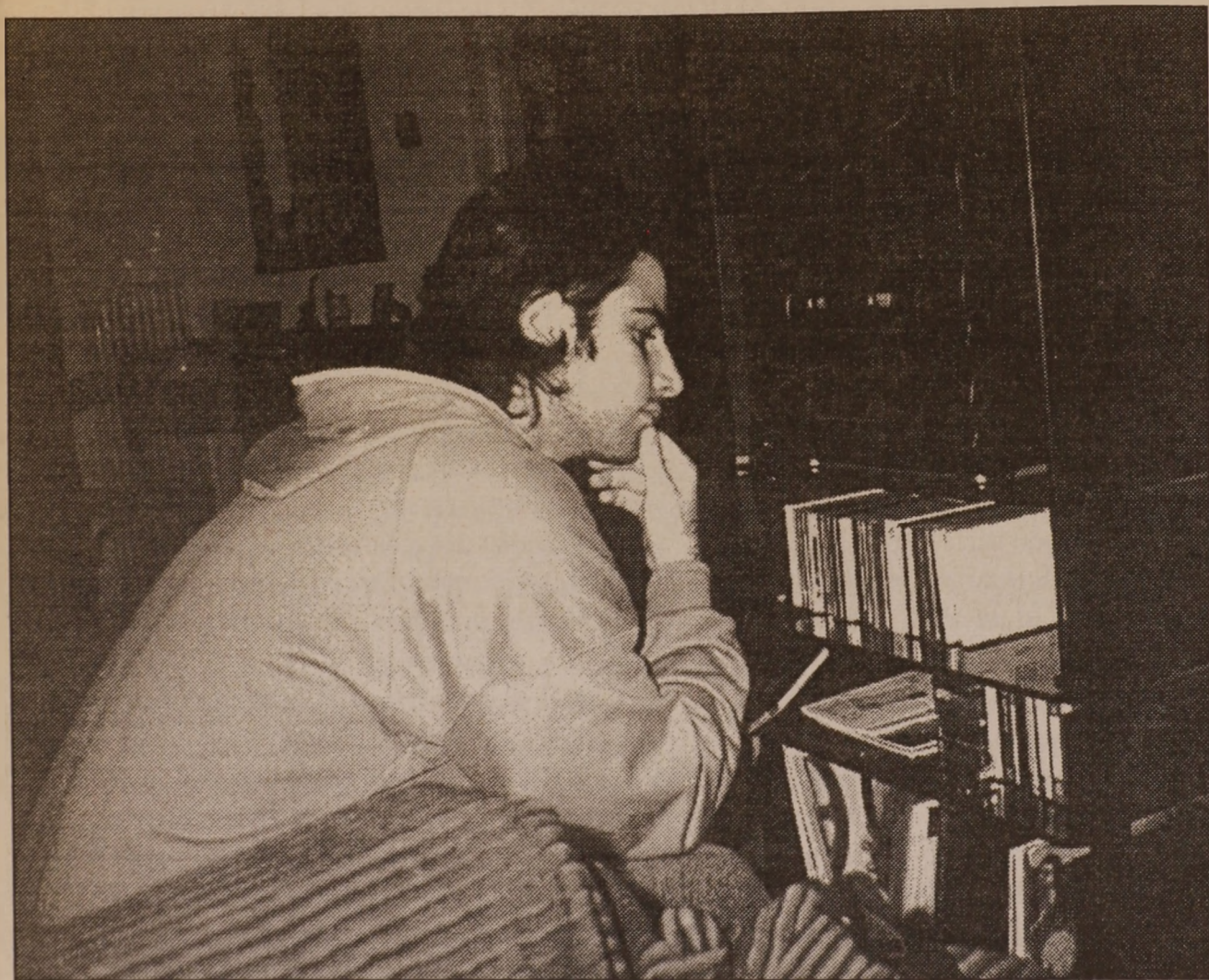
• Ο Μανωλάκης πάντως ψήφισε Αβραμόπουλο δαγκωτό. Για ασφάλεια.

Μανωλάκης ο Βομβιστής

Γ Ι Ω Ρ Γ Ο Σ Φ Ι Λ Ι Π Π Ι Δ Η Σ

Παρορμητικός έφηβος

Στις 3 Ιουνίου, στη Φιλοσοφική Σχολή, στην Πανεπιστημιούπολη του Ζωγράφου, έγινε η παρουσίαση του βιβλίου του Γιώργου Φιλίππιδη «ΓΑΛΑΖΙΑ ΜΗΧΑΝΗ» που κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Καστανιώτη. Το βιβλίο παρουσίασε ο καθηγητής της Θεωρίας και Κριτικής της Λογοτεχνίας της Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών Νάσος Βαγενάς. Φοιτητές του τμήματος Θεατρικών Σπουδών διάβασαν ποιήματα του Γιώργου Φιλίππιδη, καθώς και το κείμενο του Γιώργου Χειμωνά «... ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ» που περιλαμβάνεται στο βιβλίο. Για τον Γιώργο Φιλίππιδη επίσης μίλησε η Θεανώ Φωτίου. Το Αντί αναδημοσιεύει από τη «ΓΑΛΑΖΙΑ ΜΗΧΑΝΗ» τον πρόλογο του Νάσου Βαγενά, το κείμενο του Γιώργου Χειμωνά, καθώς και το κείμενο της ομιλίας της Θεανώς Φωτίου.



Μου ζητήθηκε να πω δύο λόγια για τον φίλο του γιου μου που ήξερα από παιδί. Κρατώντας σήμερα στα χέρια μου τα ποιήματα του Γ.Φ. σκέφτομαι πως θα διατρέξουν την αυτόνομη διαδρομή τους, προσφέροντας τις πολλαπλές εκείνες αναγνώσεις και ερμηνείες που γεννούν τα λογοτεχνικά κείμενα.

Θα κουβαλούν, όμως, πιστεύω μαζί τους δύο ιδιαιτερότητες που δημιουργεί ο θάνατός του. Η πρώτη αφορά την προσδοκία ερμηνείας αυτού του θανάτου, την αποκάλυψη

μέσα από τις λέξεις και τις σελίδες τού ανεπίτρεπτου που συνέβη, την κατανόηση και ταξινόμηση της αταξίας που επήλθε, της προσβολής που εισπράξαμε όσοι νομίζαμε ότι τον ξέραμε, γιατί δεν καταλάβαμε, δεν προνοήσαμε, δεν προτρέξαμε.

Το βιβλίο αυτό θα συνδέεται πάντα με την προσδοκία αυτής της αποκάλυψης όχι μόνο για μας που τον γνωρίσαμε, αλλά και για τον άγνωστο αναγνώστη, γιατί τα συνοδευτικά κείμενα του Γιώργου Χειμωνά και του Νάσου Βαγενά φωτίζουν αυτό το

γεγονός και καθιστούν την αυτοχειρία του κεντρικό όχημα για την ανάγνωση.

Η άλλη ιδιαιτερότητα αφορά την αδυναμία συνάρτησης του βιβλίου με την εικόνα του Γ.Φ. με όσα συγκροτούσε εκείνος ως φυσική παρουσία και δράση. Και ήταν μια φυσική παρουσία λαμπερή, χαριτωμένη, χαρισματική.

Ο αεικίνητος παρορμητικός έφηβος διαδέχτηκε το χαρούμενο παιδί που μου 'κλεινε το μάτι με την συνηγορία του ενηλίκου για να ακυρώσω τις αποφασισμένες τιμωρίες του γιου μου, που διαχειριζόταν την γλώσσα με την βαθιά εξοικείωση όσων την κουβαλούν μέσα τους και γίνονται ακαταμάχητα πειστικοί. Επιτίθετο βίαια για να αποτραβηχτεί απροσδόκητα, αναπάντεχα.

Ηγεμονικός και περιθωριακός συγχρόνως, τρέχοντας πάνω σε μια χιλιάρα γαλάζια μηχανή διαπερνούσε τους κύκλους της ωρίμανσής του, δοξάζοντας και απορρίπτοντας ταυτόχρονα όσα τον κινητοποιούσαν: ιδέες, ιδεολογίες, συλλογικότητες, πρόσωπα.

Το βιβλίο αυτό δεν θα διασταυρωθεί μ' αυτήν την μνήμη, ούτε θα αποκαλύψει την διακριτικότητα με την οποία ο Γ.Φ. διαχειρίστηκε την προσωπική του αγωνία και φυγή, χωρίς να μας την χρεώνει, χωρίς να μας την κοινοποιεί.

Ίσως γι' αυτόν τον λόγο θέλω να φαντάζομαι πως θα υπερβεί τις ιδιαιτερότητες μέσα στις οποίες κινείται για να ξύσει λίγο την επιφάνεια της καθημερινότητας και να μας επαναφέρει στο κεντρικό επίπεδο του διαλόγου που επιχειρεί ο Γιώργος με την ζωή και τον θάνατο.

Θεανώ Φωτίου

Μια υπόγεια ένταση

Το βιβλίο αυτό περιέχει ποιήματα ενός νέου που δεν υπάρχει πια· που αυτοχειριάστηκε τον Ιούλιο του 1997 σε ηλικία είκοσι ετών. Η έκδοσή του, ωστόσο, δεν θα πρέπει να εκληφθεί ως μια επιμνημόσυνη πράξη· γιατί η ποιότητα των στίχων που περιέχει υπερβαίνει τη συνήθη ποιότητα των στίχων που γράφουν οι εικοσάχρονοι και καθιστά το βιβλίο άξιο να δημοσιευτεί ως βιβλίο ποιητικό. Ο Γιώργος Φιλιππίδης ήταν νέος με συγγραφικό ταλέντο: με αξιοθαύμαστες διανοητικές ικανότητες και έμφυτη αίσθηση της γλώσσας – στοιχεία που εκδηλώθηκαν από πολύ νωρίς, όπως δείχνουν τα κείμενα που έγραφε σε παιδική ακόμη ηλικία.

Εντούτοις πιστεύω ότι φράσεις όπως «ο θάνατος έκοψε τον συγγραφικό του δρόμο» ελάχιστο νόημα έχουν στην περίπτωση του Γιώργου Φιλιππίδη. Γιατί η σχέση του με τη γραφή, μολονότι ουσιώδης, αισθανόμην πως δεν ήταν θεμελιώδης· πως ήταν μέρος μιας ευρύτερης και βαθύτερης σχέσης,

του ήταν η σχέση του με τον θάνατο. Το αντιλαμβάνομαι αυτό τώρα που διαβάζω τα ποιήματά του και συνδυάζω την αίσθηση που μου δίνουν με τις παρεμβάσεις του στις παραδόσεις μου (ήταν φοιτητής μου στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών), κυρίως στα μαθήματά μου για τον Σεφέρη – παρεμβάσεις που ξεχώριζαν από εκείνες των άλλων φοιτητών τόσο για την εμμόνη του (και τις επτές παρατηρήσεις του) στον σχολιασμό

του θέματος του θανάτου και των συναρτήσεων του θέματος αυτού με το θέμα της γραφής, όσο και για τη «λοξή» ευστοχία των διατυπώσεών του: λοξή με την έννοια μιας αποκλίνουσας τοποθέτησης, η οποία, ενώ φαινόταν εντελώς προσωπική, γινόταν σχεδόν πειστική με τα ισχυρά – στο θεωρητικό επίπεδο – επιχειρήματά της. Θα έλεγα ότι ο Γιώργος Φιλιππίδης έτρεφε προς τη ζωή τα αισθήματα που τρέφει ένας αναρχικός για το πολιτικό καθεστώς της

αναγκαστικά ως στοιχείο κειμενικό· ένα φως που τα διαποτίζει με τη μορφή μιας υπόγειας έντασης, η οποία, σε όσους δεν γνωρίζουν τη βιογραφία του ανθρώπου που τα έγραψε (αλλά βέβαια και σε όσους τη γνωρίζουν), γίνεται αισθητή ως μια οντολογικής φύσεως αναζήτηση, που τελείται στο πεδίο ενός συναισθήματος που συγχωνεύει την επιθυμία εξόδου από τη ζωή με τον φόβο αυτής της επιθυμίας.

Το βιβλίο αυτό περιέχει τα περισσότερα



Ο Γιώργος Φιλιππίδης αριστερά, κρατώντας ένα πανώ, στην Ιταλία (1995).

χώρας του. Γι' αυτό και η σύγκρουση μαζί της, που ήταν αναπόφευκτη, έγινε με τρόπο ανάλογο μ' εκείνον μιας τρομοκρατικής πράξης (απαγχονισμός και ταυτόχρονη αυτοπυρπόληση).

Παρότι οι σίχοι του Γιώργου Φιλιππίδη μπορούν να διαβαστούν ως αυθύπαρκτα ποιήματα, ανεξάρτητα από τη γνώση και τον τρόπο του θανάτου του, η αυτοχειρία του και η μορφή της ρίχνουν στα ποιήματά του ένα αναπότρεπτο φως, που λειτουργεί

από τα ποιήματα που έγραψε ο Γιώργος Φιλιππίδης στα δύο τελευταία χρόνια της ζωής του. Ο ίδιος δεν φαινόταν να έχει ιδιαίτερη επιθυμία να δημοσιεύσει στίχους του, ούτε και να τους δείξει σε τρίτους. Πιστεύω, ωστόσο, ότι η δημοσίευσή τους δεν έρχεται σε αντίθεση με τη συγγραφική του βούληση και με την απόφαση της εθελούσιας αποχώρησής του.

Νάσος Βαγενάς

...Και άλλες παρατηρήσεις



A

*Mourir est une chose difficile et longue
qui reclame aide et complaisance*

Julien Gracq

Τήν ημέρα που πέθανε ο Έλύτης αυτοκτόνησε στο Παρίσι μια νεαρή, πολύ δική μου, Γαλλίδα συγγραφέας που δεν καταδέχθηκε ποτέ να δημοσιεύσει τα γραφτά της: «Θά γινόταν μια δεύτερη Colette», περηφανευόταν ή μητέρα της και συμπλήρωνε, με την ειρωνεία της της ψυχιάτρου που δεν πιστεύει στην ψυχιατρική, «ή μελαγχολία του Apollinaire, που κοιμάται ανάμεσα στον έρωτα και στην ακαταδεξιά» – ή αλαζονική, όμορφη Mireille που όλοι την έρωτεύονταν και όνειρευόνταν να την έχουν. Μου το ανήγγειλε στο τηλέφωνο ή ίδια ή μητέρα της με τον άσυγκίνητο, κοφτό, μνησίκακο τόνο του θρήνου που γίνεται όργη για τον πιο ακριβό νεκρό μας – και το ίδιο αύστηρά με κάλεσε να πάω στην ταφή της. Όμως εγώ ωφείλα να είμαι στην κηδεία του ποιητή, που μόνο κάποιο Nobel ήταν ό,τι ήξερε γι' αυτόν· και όταν της το είπα, κι ότι θα πήγαινα το γρηγορότερο μετά, μου έκλεισε το τηλέφωνο λέγοντας χωρίς θυμό, κου-

ρασμένη: «Δέν χρειάζεται να έρθεις μετά· και ποιο “μετά”; Δέν κατάλαβες ότι γι' αυτό το έκανε – για να μην έχουμε πιά κανένα, εμείς, μετά;» Τη νύχτα που ξημέρωνε ή κηδεία του Έλληνα ποιητή, όνειρεύθηκα πώς ήμουν κιόλας σ' αυτήν. Χαμένος μέσα σέ ένα πυκνό ταραγμένο πλήθος που κύκλωνε αδιαπέραστο το φέρετρό του και σκλήραινε όσο το πλησίαζε με ένα βίαιο, έχθρικό πένθος – κι εγώ μάταια αγωνιζόμουν να ξεφύγω, γιατί όσο πήγαινε μεγάλωνε και άγριεψε το κύμα όλου αυτού του κόσμου, που άπλωνε και χυνόταν κι ανέβαινε μέσα στη μικρή εκκλησία του νεκροταφείου σπάζοντας επάνω στις εικόνες, για να με παρασύρει στο τέλος κι έμένα εκεί όπου ξαφνικά κόπασε εκείνη ή λαγνεία για τη θέα της γυμνής σιωπής, που μονάχα σ' έναν νεκρό ποιητή φανερώνει τις απόκρυφες ρίζες της φωνής: επάνω από το φέρετρο – που βλέποντάς το ανοιχτό, έσκυψα και είδα. Στη λευκή μεταξωτή του κοίτη πλάγιαζε ή Mireille: ένα ευτυχισμένο, όμορφο, γελαστό κορίτσι ένδεκα – δώδεκα χρόνων – έτσι όπως πάντα την έφερνα στον νοῦ μου όσο ποτέ ευτυχισμένη, όσο ποτέ γλυκιά με

το βαθύ της και ωστόσο, όπως πάντα, αλλόκοτα προσποιητό χαμόγελό της, την έβλεπα να κοιμάται εκεί, μπροστά μου – πλαγιασμένη στο φέρετρο του ποιητή σαν να ήταν στο δικό της ξύλινο κρεβάτι, αντίγραφο από ανάκλιτρο του David, ντυμένη το μπλε βελούδινο φόρεμα της γιορτής του αδελφού της στα έφτά του χρόνια, με τις ψηλές δερμάτινες μπότες που ή μητέρα της κι εγώ τις είχαμε διαλέξει, με το περιδέραιο από άχάτη και άμέθυστο της γιαγιᾶς της. – Κι όταν το είδα επάνω στο λαιμό της, την ίδια στιγμή, άκουσα τη μητέρα της που της το είχε χαρίσει, την άκουσα να λέει σχεδόν μέσα στο αυτί μου, γιατί από την αρχή θά στεκόταν δίπλα μου κι ἄς μην την είχα δεῖ – κι ενώ το πλήθος γύρω μου αραίωνε και εξαφανιζόταν και το έβλεπα να φεύγει σκυμμένο, κρυφά, γιατί κρυφά είχε όρμήσει μέσα στην εκκλησία, σαν κάποιοι να του απαγόρευαν να μπει, να μη δει τον ποιητή – και άκουσα, χωρίς να μπορέσω να τη δώ τη μητέρα της Mireille που αμίλητη ως τότε, στο πλάι μου, παρακολουθοῦσε ολόκληρη τη νεκρώσιμη λειτουργία, την άκουσα να μου μιλά με αφηρημένο θαυμασμό για κάτι που ένιωθε ότι έπρεπε να θαυμάσει και αδιάφορη κι ανάλαφρα συνεπαρμένη από αυτήν την ξένη κι άγνωστή της Mireille που κοιμόταν στο φέρετρο μπροστά της φέγγοντας στο θαμπό βελούδο της – την άκουσα να λέει, ένα ύγρο και κρύο φύσημα από ανοιγμένον ξαφνικά πανάρχαιας θρησκείας τάφο. «Το κρατάτε ακόμη αυτό το έθιμο, αντί για το σώμα του ποιητή που πέθανε, να βάσετε στο φέρετρό του και να κηδεύετε ένα άγνωστο, κι όμως το πιο όμορφο ποίημά του».

B

*In the room the women come
and go talking of Michelangelo*

T.S. Eliot

Πως γίνεται ποίημα ο θάνατος; Μονάχα οί ποιητές γνωρίζουν ότι το ποίημα είναι όνειρο του θανάτου· γιατί από όλους τους ανθρώπους οί ποιητές μονάχα έχουν την πιο φυσική σχέση με τη ζωή, που δεν είναι άλλη από

τή σχέση – πού μόνον αὐτοὶ μποροῦν νὰ ἔχουν– τὴν πιὸ συνειδητὴ, καθημερινή, τὴν πιὸ συγγενική σχέση μὲ τὸν θάνατο. Μὲ τὴν εὐφυΐα τοῦ παιχιδιοῦ (εἴτε μὲ τοὺς πεσσοὺς τοῦ χρόνου πού ἔπαιζε ὁ Ἡράκλειτος εἴτε μὲ τὰ ζάρια τοῦ τυχαίου πού ἔριχνε ὁ Mallarmé), ἡ ὁποία εἶναι γιὰ τοὺς συγγραφεῖς ὅ,τι εἶναι τὸ «ταλέντο» γιὰ τοὺς καλλιτέχνες, ὁ Gracq γλιστράει στὴ σχισμὴ μιᾶς ἱστορίας του – ὥστε ὁ ἀναγνώστης νὰ μὴν ὑποψιασθεῖ ὅτι πρόκειται γιὰ τὶς πιὸ κρυφές, προσωπικές, φοβερές ἀλήθειες ἐνὸς ποιητῆ, ἀλλὰ καὶ κάθε δημιουργοῦ– τὴ σύντομη φράση πού ἀποκαλύπτει μιὰ τέτοια, μιὰ καὶ μαζὶ διπλή, σχέση – ἂν τὴ διαβάσουμε μὲ τὴν ἴδια κι ἐμεῖς εὐφυΐα: «Τὸ νὰ ζεῖς σημαίνει νὰ πεθαίνεις μὲ ἓναν δύσκολο καὶ ἀργὸ θάνατο». – Κι ὁ ποιητὴς ἐκεῖνος πού τὸ ξέρει ἀπὸ τὸν πρῶτο του καιρὸ, καὶ δὲν ἔχει γι' αὐτὸ ἄλλον τρόπο νὰ ζήσει παρὰ κάνοντας ποίημα – γράφοντας σὲ ποίημα– τὴν ἴδια του τὴ ζωὴ, πολὺ γρήγορα θὰ ἔρθῃ ἡ ὥρα πού θὰ κάνει ποίημα καὶ τὸν θάνατό του. Πῶς γράφεται αὐτὸς ὁ θάνατος; Μὲ τί στίχους μπορεῖς, τί λόγια ἔχεις γιὰ νὰ τὸν πεῖς– πού ἀκόμα καὶ νὰ τὰ βρῖσκῃς, νὰ τὰ ἔκαμνῃς στίχους, κανένας δὲν θὰ τοὺς ἀκούγῃ γιὰ νὰ σοῦ προσφέρει αὐτὸ πού ἀπαιτεῖς (οἱ ποιητὲς ποτὲ δὲν ζητᾶν, ἀπαιτοῦν – γιὰ νὰ τελειώσω τὴ φράση τοῦ Gracq) ἀπὸ κάποιον, τὸν ὁποιοδήποτε ἄλλον: βοήθεια καί, προπαντός, *Φιλόφρονα οἶκτο*. Καὶ νὰ ἀπαιτήσεις μιὰ βοήθεια πού εἶναι ἀδύνατο νὰ σοῦ δοθεῖ – καὶ ἓναν οἶκτο (τὸ μοναδικὸ συναίσθημα ὕστερα ἀπὸ τὸν ἔρωτα) πού μόνον νὰ τὸν ἰκετεύσεις μπορεῖς – ὄχι νὰ τὸν ἀξιώσεις;

Μὲ δύο στίχους ἔπραξε ὁ Γ.Φ. τὸ ποίημα τοῦ θανάτου του, μονάχος σ' ἓνα ἴδιο δωμάτιο, μονάχος στὸν ἄδειο κόμμο (ἄφοῦ, ἓνας πάντοτε ζεῖ σ' αὐτόν, ὁ *io mo roeticus* – πλάσμα τοῦ ποιητῆ καὶ ιανενός θεοῦ): κρεμάστηκε καὶ αὐτοτυρπολήθηκε. Στὰ εἴκοσί του χρόνια, μὲ ἅ ἀτέλειωτα χρόνια (κι ἄς χωρᾶν ὅλα σ' νὰ ἀστραπιαῖο κλάσμα του χρόνου, κι ἱς τελειώνουν τὴν ἐπόμενη κιόλας στιγμή) μιᾶς ζωῆς πού ἀρνήθηκε νὰ τὴ ζήσει μὲ τὰ χρόνια πού ποτὲ δὲν θὰ τὰ οὔσῃ, μὲ αὐτὰ χάραξε τὸ ποίημα τοῦ ἀνάτου· γιατί μὲ τέτοια λόγια γράφεται, μὲ τέτοιους στίχους ἀπαγγέλλει τὴ ζωὴ ὁ θάνατος: νὰ ἀκούει τὴν ἐκκωφαντική τους σιωπὴ ἢ ἀνυπαρξία – πού μὲ τὴν ἡχώ τῆς ὑπαρξῆς τρέφει τὴν αἰωνιότητά της.



Γ
Ἐγὼ εἶμαι οἱ Ἄλλοι.
(παραλλαγή σ' ἓνα μοτίβο τοῦ
Rimbaud)

Ἀλλὰ κι ἐδῶ, γύρω μας, κοντά μας – ἀπὸ μέσα μας, μπορεῖς νὰ ἀκοῦς μιὰ ἡχώ γιὰ τοὺς νεαροὺς αὐτοὺς θανάτους, γιὰ ὅλους τοὺς μικροὺς, ἀδέξιους θανάτους. Ἡ παβάνα γιὰ μιὰ νεκρὴ ἰνφάντα, σὰν νὰ τὴν ἄκουσα βγαίνοντας, στὸ κατώφλι τῆς ἐκκλησίας – τῆς κηδείας τοῦ ὄνειρου τῆς Mireille· μικροί, σπασμένοι στίχοι τοῦ Prufrock: τοὺς ἄκουγα – αὐτούς, καθαρά– ὅση ὥρα ἄκουγα τὴν ἐπισκέπτριά μου νὰ μοῦ μιλᾷ, μὲ τὴν ἀμηχανία τοῦ πένθους πού γίνεται ἀγωνία γιὰ τὸν πιὸ ζωντανὸ νεκρὸ μας (καὶ νὰ μαθαίνω πρώτη φορὰ), γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸν θάνατο τοῦ Γ.Φ. Τὸ ἴδιο ἀμήχανα κοίταζα κι ἐγὼ μερικὰ ἀπὸ τὰ γραφτά του, πού μοῦ εἶχε φέρει, σκάλωνα στίς ἄκριες τῶν ποιημάτων του σὰν νὰ ἀπέφευγα νὰ τὰ ἀγγίσω καὶ καθησύχαζα τὸ βλέμμα μου μὲ τὶς λοξές σημειώσεις τῶν περιθωρίων· τὸ ἓνα κάτω ἀπὸ τὸ ἄλλο δύο ὀνόματα δένονταν σὲ μιὰ τρυφερὴ συνήχηση: Ἀγλαΐα Ἐπάντσινα Ναστάζια Φιλίπποβνα (ἀλήθεια, ποιὸς ξέρει ἄραγε τί σημαίνει αὐτὸ τὸ ἀποκομμένο σοφὰ ἀπὸ τὴ βοή τοῦ βιβλίου θηλυκὸ ζεῦγος, τὰ δύο «ἀγγελικά καὶ μαῦρα» γυναικεῖα πρόσωπα τοῦ *Ἡλίθιου* πού μὲ αὐτὰ ὁ Ντοστογιέφσκη τιμωροῦσε τὴ δαιμονικότητα τοῦ διάφανου Μίσκιν νὰ ὑπάρχει ἀνέγγιχτος καὶ δικαίῳ τὴν ἀθωότητα τοῦ σκοτεινοῦ Ραγκόζιν, νὰ μὴν ὑπάρχει ἀνέραστος;· καὶ ἄλλοῦ, ὑπογραμμισμένες φράσεις σὲ ἓνα κείμενο γιὰ τὸν Ἄμλετ (ἄραγε ξέρει κανεὶς ὅτι τὸ ὄνομα Ἄμλετ εἶναι ἰσλανδικὸ καὶ σημαίνει ὁ τρελλὸς τοῦ χωριοῦ, ἀθῶος – ὁ *ἡλίθιος*, στὴ γλώσσα τοῦ Ντοστογιέφσκη;· αὐτὸς ὁ Ἄμλετ πού ὑποδυόταν τὸν Ἄλλον γιὰ νὰ (μὴν;) τὸν ἀναγνωρί-

ζουν οἱ Ἄλλοι – καὶ γνώριζε καλὰ «πῶς ὀνειρεύεται ὁ θάνατος», γι' αὐτὸ καὶ τὸν φοβόταν – κι ἀπὸ ἓνα ὄνειρο θανάτου, πού εἶναι ὅλα τὰ δράματα τοῦ Shakespeare, πάλευε νὰ βγεῖ ὡς τὸ τέλος. – «Ὁχι! Δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ πρίγκηπας Ἄμλετ, κι οὔτε μοῦ πέρασε ποτὲ ἀπὸ τὸν νοῦ ὅτι θὰ μπορούσα νὰ εἶμαι!» ἄκουσα καθαρὰ τὴ διαμαρτυρία (ἀπὸ τὸν Ἑλιοτ; Τὸν Σαίξπηρ; Τὸν νεαρὸ Ἑλληνα ποιητῆ;) νὰ ἀντηχεῖ σ' ἐκεῖνο τὸ ἄδειο δωμάτιο κι ἀκόμη πιὸ δυνατά, κι αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν ἦταν ἀπὸ τὸν Prufrock ἀλλὰ ἀπὸ τὸν ἐνοικὸ τοῦ πού φώναξε μέσα ἀπὸ τὸν θάνατό του: «Καθόλου δὲν ἐννοοῦσα αὐτό! Δὲν εἶναι καθόλου αὐτὸ πού ἐννοοῦσα!» καὶ ἐννοοῦσε, βέβαια, τὸν θάνατο. Καὶ τότε εἶδα νὰ γεμίζει τὸ δωμάτιο ἀπὸ γυναικεῖς τοῦ σπιτιοῦ – πολλὲς γυναῖκες νὰ μπαινοβγαίνουν, σφιγμένες ἢ μιὰ στὴν ἄλλη– καὶ νὰ μιλοῦν χαμηλόφωνα μεταξύ τους προσέχοντας μὴν ἀκουμπήσουν στὸν νεκρὸ, καὶ παρόλο πού ἤξεραν ἔκαμναν πῶς δὲν ὑπῆρχε ἐκεῖ νεκρὸς – καὶ τότε, στοὺς τοίχους ἔλαμψαν τοιχογραφίες· καὶ ζωντανὰ τὰ χρώματά τους, δὲν εἶχαν ἀκόμη στεγνώσει, καὶ μόλις ἀπὸ ἐκεῖ μέσα εἶχε φύγει ὁ ζωγράφος πού αἰῶνες δούλευε ἐκεῖ – γιὰ νὰ τὶς τελειώσει, τώρα– μόλις πρίν.

Στὸ δωμάτιο, γυναῖκες ἔρχονται καὶ πᾶν.
Γιὰ τὸν Μιχαὴλ Ἀγγελο μιλᾶν.

Θὰ ὑπάρχει πάντα γιὰ τὸν καθένα μας κάποιος ποιητὴς πού ἔχει πεθάνει – ἀκόμη κι ἀπὸ πολὺν καιρὸ, ἀκόμη κι ἂν δὲν γνωρίζουμε οὔτε καν τὸ ὄνομά του – καὶ φυλάει γιὰ τὸν θάνατό μας, ἔστω καὶ ἓναν στίχο του· – κι ἄς μὴ μάθουμε πεθαίνοντας ποτὲ ποιὸς ἦταν καὶ ποιὸς ὁ στίχος· ὅμως θὰ εἶναι ἴσως αὐτὴ ἡ μόνη ἀθανασία μας.

Γιῶργος Χειμωνᾶς
Χριστούγεννα, 1998

Είναι, νομίζω, ελληνικό φαινόμενο η ύπαρξη μιας μικρής ομάδας χορού συντηρούμενης από ιδιωτικούς πόρους και, βεβαίως, από την επιχορήγηση του ΥΠΠΟ, η οποία δίνει παραστάσεις με έργα μπαλέτου του ρομαντικού και κλασικού ρεπερτορίου.

Ο Τζαίημς, η τρέλα, ο θάνατος και η απιστία

της Νατάσας Χασιώτη

Συνήθως οι χορευτές του μπαλέτου απορροφώνται από μεγάλα ή μικρότερα, αναγνωρισμένης -σε γενικές γραμμές- προσφοράς και «πιστότητας», τα οποία είναι ικανά να συντηρήσουν τον αριθμό των χορευτών που είναι απαραίτητοι για τέτοιου είδους έργα (δηλαδή σχετικά πολυπληθή σύνολα), αλλά και να προσφέρουν θέαμα υψηλών προδιαγραφών με τα ανάλογα σκηνικά, κοστούμια κ.λπ. Στη χώρα μας, η ΕΛΣ απορροφά μικρό αριθμό χορευτών, ενώ ανανεώνει με αργούς ρυθμούς το δυναμικό της. Έτσι, η περίφημη ιδιωτική πρωτοβουλία «γεμίζει» κάποια κενά. Είναι, πιστεύω, υπό συζήτησιν το θέμα του ανεβάσματος ενός ρομαντικού ή κλασικού έργου, αποσπασματικά ή ολόκληρου, καθώς και το όραμα των ανθρώπων που βρίσκονται πίσω από τέτοιες πρωτοβουλίες, όσο καλές κι αν είναι οι παραστάσεις, κυρίως για την «φιλοσοφία» των ανθρώπων που πραγματοποιούν ένα τέτοιο πείραμα. Η επιθυμία (ή μήπως η λαχτάρα;) να αποκτήσει και η Ελλάδα την δική της παράδοση στο μπαλέτο εξακολουθεί να υπάρχει το ίδιο δυνατή όπως άλλοτε, όμως και η εκπαίδευση του μπαλέτου στη χώρα μας,



Η σκηνή με το μαντήλι στο έργο *Συλφίδα*, από το Μπαλέτο της Πόλης του Λονδίνου, σε παραγωγή του August Bournonville.

ακολουθεί τους ίδιους δρόμους που ακολουθούσε πριν από δεκαετίες! Θα επανέλθουμε όμως σ' αυτό το «ακανθώδες» ζήτημα.

Προς το παρόν (και με αφορμή την παρουσίαση του για δεύτερη χρονιά στο κοινό από την «Ομάδα Κλασικού Χορού της Ν. Κονταξάκη»), μένουμε σε ένα σχόλιο πάνω στους ήρωες της *Συλφίδας*.

Η *Συλφίδα* (και όχι «Οι Συλφίδες», διότι πρόκειται περί άλλου έργου) θεωρείται η επιτομή του ρομαντικού μπαλέτου. Η ιστορία τοποθετείται στη Σκωτία. Το Αγγλοσασωνικό τοπίο, με το μυστήριο της ομίχλης και των θρύλων, είναι ιδανικός χώρος για έναν προβληματισμένο, αμφιθυμικό ήρωα όπως ο κεντρικός χαρακτήρας του έργου, ο Τζαίημς. Η στιγμή της ζωής του, την οποία μεγεθύνει το λιμπρέττο, είναι εκείνη λίγο πριν από τον γάμο του. Είναι τότε που ο ήρωας θα εκδηλώσει τις πρώτες του «κρίσεις», αφήνοντας τον περίγυρο

ξαφνιασμένο από τις μεταπτώσεις της διάθεσής του. Τον βλέπουμε να ερωτεύεται ένα ξωτικό (κατά τις λαϊκές δοξασίες «τα ξωτικά μπορούν να μαγέψουν κάποιον και να κλέψουν το μυαλό του, τα λογικά του»), μια Συλφίδα, συστατικό του αέρα για την αποκρυφιστική παράδοση. Τις στιγμές που το ξωτικό εμφανίζεται, ο Τζαίημς χάνει την επαφή με το περιβάλλον, ξεχνάει τους ανθρώπους γύρω του, φεύγει ξαφνικά ή σταματάει να χορεύει και να συμμετέχει στο γιορταστικό γλέντι που κάθε λίγο στήνουν οι φίλοι του γι' αυτόν και την Έφη, την αρραβωνιαστικιά του. Μοιάζει χαμένος, απόμακρος. Μέχρι που την ακολουθεί στο δάσος, και πανευτυχής βλέπει και τις υπόλοιπες συντροφισσές της που χορεύουν, εναρμονισμένοι τέλεια στο βασίλειό τους.

Οι ανεξήγητες μεταπτώσεις του ρομαντικού ήρωα, απέναντι στον οποίο το περιβάλλον υιοθετεί μια στάση αρκετά ανεκτική και προστατευτική, τουλάχιστον στην αρχή, είναι μέρος του θέματος. Ο Τζαίημς είναι άλλωστε μάλλον διαφορετικός από τους υπόλοιπους. Πώς θα μπορούσε να μην είναι, όταν μπορεί, όπως στην λαϊκή

φαντασία οι ποιητές, να συνομιλεί με τις «σύλφες»; Γνώρισμα γυναικείο, και οπωσδήποτε πέρα από τα παραδεκτά όρια της παραδοσιακής ανδρικής συμπεριφοράς. Η Συλφίδα μερικές φορές μοιάζει να είναι μέρος αναπόσπαστο του ίδιου του Τζαίμς, ένα εύρημα σκηνικό που παρουσιάζει χειροπιαστά στους θεατές την αμφιθυμία του ήρωα μπροστά στην επερχόμενη αλλαγή της ζωής του με το γάμο του, που εν συνεχεία εκδηλώνεται με κρίση υπερεισθησίας, μοναχικότητα, ονειροπόληση, και μια αδιόρατη μελαγχολία που τον απομακρύνει από τα γλέντια των φίλων και την μέχρι πρότινος αγαπημένη. Όταν η ευπιστία του τον σπρώχνει να δεχθεί το μαντήλι που του δίνει μια μάγισσα, για να κρατήσει την αγαπημένη του Συλφίδα κοντά του, και το οποίο θα την σκοτώσει, αφού πρώτα χάσει τα φτερά της, ο Τζαίμς θα μείνει μόνος με τις τύψεις του.

Αυτό είναι ένα μοτίβο που σταθερά θα επαναληφθεί σε παραλλαγές στη μυθοπλασία του κλασικού μπαλέτου αρκετές δεκαετίες μετά.

Όπως στην πλοκή πολλών παραμυθιών (*Η μικρή γοργόνα*), ο ζωομορφισμός και η μαγεία γίνονται ακρογωνιαίοι λίθοι και των μύθων που το κοινό, ειδικά του μπαλέτου, λατρεύει να βλέπει μέχρι σήμερα. Μόνο που ο ζωομορφισμός και ο θάνατος αφορούν κυρίως τη γυναίκα, (που βεβαίως σταθερά παρέμεινε στο προσκήνιο για παραπάνω από έναν αιώνα, εκτοπίζοντας τον άνδρα χορευτή και αλλάζοντας τις σκηνικές ισορροπίες). Η γυναίκα-πουλί (*Λίμνη των Κύκνων*/ξωτικό («Συλφίδα»/τρελή «Ζιζέλ»/νεκρή (όλες οι προαναφερθείσες περιπτώσεις και πολλές άλλες)/κούκλα «Κοπέλλια»), συνθέτουν τους κύριους δραματουργικούς άξονες τους οποίους ο κάθε χορογράφος επ-ένδυσε με πλήθος τεχνικών δυσκολιών, με αποκορύφωμα τον χορό στις μύτες των ποδιών, εξ-αφανίζοντας το βάρος της γυναίκας-χορεύτριας. Όλοι οι παραπάνω «ρόλοι» συνιστούν έτσι αλλιώς κάποιο είδος «αφανισμού», ο



Η Marie Taglioni με τον αδελφό της Paul. Από την εναρκτήρια Συλφίδα (Παρίσι, 1832).

οποίος βρίσκεται σε σύμπνοια με το σκηνικό και τεχνικό εύρημα του χορού sur pointes (που όπως είπαμε δημιουργεί την ψευδαίσθηση «αφανισμού» του βάρους). Στην Γεωργία (της πάλαι ποτέ Σοβιετικής Ένωσης), οι άνδρες χορεύουν στις μύτες των ποδιών, σε μια επίδειξη δύναμης και ρώμης. Είναι μάλλον παράδοξη η χρήση αυτού του «τεχνάσματος» στη Δύση, προορισμένου μόνο για γυναίκες και στην υπηρεσία της πειστικότερης επίδειξης προς το κοινό του άυλου (άφυλου;) της οντότητάς τους, σε μια δυναμική επικοινωνία σκηνικού και κοινωνικού ρόλου. Να επισημάνουμε εδώ ότι ο «αφανισμός», μέσα από τους χαρακτήρες στους οποίους αναφερθήκαμε, αφορά, ή μάλλον επεκτείνεται, και στην ανυπαρξία βούλησης (όπως είναι ένας τρελός, νεκρός κ.λπ.), ενώ ο ζωομορφισμός σχολιάζει απευθείας την παραδοσιακή σύνδεση της γυναίκας με το ένστικτο, τον ερωτισμό και τη φύση.

Με τη φύση που «τρελαίνει» κατά μια έννοια και τον άνδρα-ήρωα της Συλφίδας, συνενεπής στις εσωτερικές του εκρήξεις όπως κάθε ρομαντικός ήρωας, ικανός να παρασταθούν με την αναλογία της σκοτεινιάς και της έντασης των φυσικών φαινομένων. Ο ρομαντικός ήρωας δεν έχει την βεβαιότητα του «πρέπει» της προηγούμενης περιόδου του μπαλέτου, αλλά τον δισταγμό και την αβεβαιότητα που του υπαγορεύει το συναίσθημα. Η βεβαιότητα αντικαθίσταται από την αμφιβολία, το δίλημμα. Ο θάνατος δεν είναι αποτέλεσμα ηρωικών πράξεων τον προκαλεί το πάθος, ο έρωτας, η παραφορά, η παρόρμηση.

Τα επόμενα έργα του ρομαντικού μπαλέτου, όπως η Ζιζέλ, παγίωσαν την εικόνα της τρέλας ως στερεότυπης γυναικείας εκδήλωσης. Οι δύο κόσμοι αποχωρίζονται, για να φτάσουμε αργότερα στο αυστηρό στυλιζάρισμα του κλασικισμού και τις δεδομένες αξίες που θα διέπουν την συμπεριφορά ανδρών και γυναικών στα έργα του Μαριούς Πετιπά. Η ρευστότητα του ρομαντισμού, η αφέλεια, η αθώα διαμεσολάβηση των

πρώτων έργων ανάμεσα στο ακατανόητο και το κοινό της θεατρικής αίθουσας θα χαθεί. Το καλό και το κακό αποκτούν απόλυτα και αναγνωρίσιμα χαρακτηριστικά. Η μαγεία στα χέρια των ανδρών-μάγων με την -υπονοούμενη- ακόρεστη σεξουαλική διάθεση(;), η αντίσταση μέχρι θανάτου των λευκοντυμένων γυναικών, ακόμη και η απιστία των άστατων εραστών δεν έχει τίποτε από το σκοτεινό κάστρο του Τζαίμς, το δάσος με τα ξωτικά ή τις στρίγγλες που σιγομαγειρεύουν φίλτρα και ξόρκια, παρασύροντας τον θεατή σε μια «γκόθικ» ατμόσφαιρα και την έντονη συγκίνηση που αυτή δημιουργεί.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Συλφίδα - Πρώτη χορογραφία, Φ. Ταλιόνι για την κόρη του Μαρί (1832). Δεύτερη χορογραφία, βασισμένη στην πρωτότυπη, του Ωγκύστ Μπουρνονβίλ (1836). Μουσική, του Χ. Λέβενσκελντ.



Η αναδρομική έκθεση του Πάνου Παπανάκου στην Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, με βασικό κορμό τη δωρεά του στην Εταιρεία, ήρθε καθυστερημένα. Όχι μόνο γιατί ο δημιουργός της δεν κατάφερε να παραβρεθεί σ' αυτήν και κατά τη διάρκειά της εξέπνευσε, μ' έναν θάνατο οδυνηρό και μοναδικό, σε πλήρη αντιστοιχία με τη μοναδικότητα του έργου του, αλλά επίσης γιατί, επί δεκαετίες ολόκληρες, το πλατύτερο κοινό στερήθηκε τη δυνατότητα επικοινωνίας με τα έργα ενός σημαντικού ζωγράφου.

«Πανηγυρικός ζωής αντί μνημοσύνου»

του Βασίλη Ιωαννίδη

Οι δημόσιοι εκθετήριοι χώροι του έκλεισαν τις πόρτες καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του. Παρόμοιες περιπτώσεις υπήρξαν στο παρελθόν και άλλες, προνόμιο θλιβερό για μια πόλη που δεν ξέρει να τιμά τους άξιους δημιουργούς και πολίτες της. Φαίνεται, όμως, πως άλλοι κτίζουν την ιστορία της και άλλοι την καρπούνται, πλαστογραφώντας την μέσα από τους εξουσιαστικούς μηχανισμούς τους.

Κι όμως, ο Παπανάκος υπήρξε αγαπητός. Το κοινό τον αγκάλιασε. Οι ομότεχνοί του τον εθαύμασαν. Αρκετοί λογοτέχνες αλλά και ζωγράφοι εμπνεύστηκαν και έγραψαν εξαίρετες κριτικές, ένωσαν στο έργο του να μιλά ο λόγος, η εικόνα να γίνεται μύθος, μουσική, στίχος, καθαρή ποίηση.

Ο Παπανάκος είναι ζωγράφος παραστατικός. Ακόμα και σε μερικές αφαιρετικές του αναζητήσεις, γεωμετρικές ή με κολάζ, δεν απομακρύνεται ολοκληρωτικά από το αντικείμενο που παριστάνει. Το έργο του, πλούσιο και πολύτροπο, ισοζυγιάζεται περίτεχνα σ' ένα ολότελα προσωπικό εικαστικό ιδίωμα, με ποικίλους ρυθμούς, μείξη εικόνων και ήχων σε δόσεις ταιριαστές. Αποτελεί τον κοινό τόπο συνεύρεσης των σημαντικότερων ευρωπαϊκών εικαστικών ρευμάτων, από τον ιμπρεσιονισμό ως τον εξπρεσιονισμό, αλλά και της βυζαντινής και της λαϊκής μας παράδοσης, μέσα από ένα εικαστικό παράγωγο ανανεωμένο συνθετικά και μορφοπλαστικά και μια

γλώσσα νοηματικά, αισθητικά και συναισθηματικά παλλόμενη, με ισορροπημένες εκρήξεις και εγκρατείς απογειώσεις.

Επιστρατεύει όλες τις δυνατότητες του σχεδίου, της πινελιάς, του χρώματος, πο-

λιορκεί ποικιλότροπα το θέμα του, για να υπηρετήσει στη μέγιστη αξία και ένταση τις παλμικές κινήσεις της εσωτερής αλήθειας. Πετυχαίνει την ύψιστη απόδοση χωρίς να παραβιάζει το μέτρο. Ισορροπεί στο ανώτατο σημείο και ανανεώνεται συνεχώς με ευρηματικές παραλλαγές που συνιστούν μετατοπίσεις μικρές, αφήνοντας ανέπαφο τον κορμό της ταυτότητας. Σ' αυτό το πανηγύρι χαράς ο χειμώνας δεν έχει θέση. Απουσιάζει εντελώς από το έργο του, όπως απουσιάζουν και οι σκιές, οι κλειστοί χώροι, τα απαρήγορα τοπία. Οι χαμηλές αξίες, το γκριζο και το μαύρο εξοστρακίζονται. Λείπουν οι ευμεγέθεις και αποξενωτικές οικιστικές κατασκευές του αστικού τοπίου που κρύβουν τον ουρανό και τα φεγγάρια.

Ο Παπανάκος στρέφει το βλέμμα του σε μια μόνιμη ανθοφορία, σε μια ζωφόρο άνοιξη και σ' ένα φθινόπωρο λυπητερό, αλλά καταπραϋντικό και παρήγορο. Αποφεύγει τις αλυτρωτικές καταστάσεις, τις αδιέξοδες επιλογές και εστιάζει τον φακό στις ανθρώπινες κλίμακες. Προβάλλει την οικιστική οργάνωση που στέκει στην υπηρεσία του ανθρώπου και του δίνει προοπτικές. Τον ενδιαφέρει ένα περιβάλλον επικοινωνιακό, γι' αυτό και υμνεί τους



Καλλάνδρα (1972), υδατογραφία. Σ' αλλογή Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών.

απλούς ανθρώπους, τον καθημερινό μόχθο, την ειρηνική ζωή και την καρτερικότητά της.

Όταν ζωγραφίζει ήρωες της ελληνικής επανάστασης ή Μακεδονομάχους είναι συγκρατημένος. Στέκει κοντά στην παράδοση. Λειτουργεί περισσότερο έμμεσα με τη διαμεσολάβηση μιας προϋπάρχουσας βυζαντινότροπης εικονοποιίας, την οποία προσπαθεί να ανανεώσει και να ενσωματώσει στο προσωπικό εικαστικό όραμα. Δεν συμβαίνει το ίδιο όταν ζωγραφίζει εκκλησίες και κυρίως παρεκκλήσια. Εκεί η συγκίνηση είναι άμεση. Το συναίσθημα, η λυτρωτική χαρά, η γαλήνη και η φαντασία πλεονάζουν και επιβάλλουν τις δικές τους λύσεις και προσδιορισμούς, κάτι που ωστόσο γίνεται χωρίς να απομακρύνεται από μια ορθόδοξη θρησκευτική παράδοση λιτή, χαμηλόφωνη και ασκητική.

Στο αστικό τοπίο είναι επιλεκτικός. Απορρίπτει τον σύγχρονο τρόπο ζωής και μαζί το καθαρά αστικό τοπίο και επικεντρώνει την εικαστική του ματιά στην προβολή των απλών ανθρώπων που ζουν σε ακραίους συνοικισμούς της πόλης, σε φτωχικές και λαϊκές γειτονιές. Τον ελκύουν οι μονοκατοικίες με τις αυλές και τα δέντρα τους, τα πολύχρωμα ή ασβεστωμένα μικρά σπίτια της πάνω πόλης, οι περίπατοι στις ήσυχες γειτονιές, ο ειρηνικός και επικοινωνιακός χαρακτήρας του περιαστικού χώρου. Εκεί η υπερευαίσθητη ψυχή που βρίσκει ανακούφιση και **ασφάλεια**.

Σε όλα σχεδόν τα έργα του Παπανάκου υπάρχει μια ρευστότητα που δίνει στις ζωγραφές μια διαρκή κίνηση, μια μόνιμη πνευματική και συγκινησιακή εγρήγορση. Η ρευστότητα αυτή αγκαλιάζει όλα τα αντικείμενα του χώρου και τα ομογενοποιεί αισθητικά σ' ένα λειτουργικά ρευστοποιημένο ενιαίο σύνολο, με το ίδιο περίπου ειδικό βάρος ενός υγρού στοιχείου. Τα στερεά αντικείμενα, οι άνθρωποι, τα δέντρα, οι οικιστικές κατασκευές, τα δέντρα, η γη, τα βουνά, οι βαρείς και μεγάλοι γκοι, η θάλασσα και ο ουρανός, όλα υποτάσσονται σ' έναν λειτουργικό αισθητικό οργανισμό, με στροβιλοποιήσεις, ευστοποιήσεις και κυματοειδείς παραμορφώσεις, πετυχαίνοντας τελικά μια λεπτή ισορροπία ανάμεσα στην στατική και στην δυναμική εικόνα. Ακόμα κι όταν η χρήση γεωμετρικών σχημάτων για την απεικόνιση στερεών κατασκευών είναι αναγκαία, γίνεται με τον πιο φειδωλό τρόπο, με τις περισσότερες δυνατές παραμορφώσεις, αλλά και με την απομίμηση και ενεργοποίηση του εσωτερικού, του χώρου, με μικρές πινελιές διαπλεκόμενες, κυματοειδείς ή καμπυλόσχημες, ομόρροπες ή αντίρροπες. Έτσι, εκείνο που φωτίζεται είναι η κίνηση στο εσωτερικό και όχι η φύση, η σύσταση του αντικειμένου. Με τον ίδιο τρόπο χρησιμοποιεί και το χρώμα, όταν η θεματολογική ερμηνεία ή τα δομικά στοιχεία προσκρούουν σε μεγαλύτερα εμπόδια. Τότε το χρώμα έρχεται αρωγός σ' αυτή την προσπάθεια ενεργοποίησης των περισσότερο αδρανών σωμάτων, είτε μέσα από έντονες χρωματικές αντιθέσεις είτε με ψυχολογημένη ερμηνευτική χρήση κάποιων απαραίτητων χρωμάτων για την σύνθεση.

Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει για τη λειτουργία του κόκκινου και του λευκού, τόσο για την μεγάλη δυσκολία στη σωστή τους χρήση και απόδοση, όσο και για τον πρωταγωνιστικό και ανανεωτικό ρόλο που τους προσδίδει στη ζωγραφική. Και τούτο γιατί το κόκκινο, αν και ατόφια τις περισσότερες φορές δουλεμένο και σε μικρές επιφάνειες και αναλογίες, στο εσωτερικό του πίνακα τείνει να κυριαρχήσει, συγκρατώντας, με απόλυτα στέρεο και ακριβή τρόπο, όλα τα υπόλοιπα στοιχεία του



Γυρισμός από την ψαριά (1986), υδατογραφία. Συλλογή Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών.

πίνακα. Και όταν το κόκκινο, που συνοδεύει όλες σχεδόν τις ζωγραφίες που έχουν έναν πανηγυρικό και υμνητικό χαρακτήρα της ζωής, απουσιάζει, τότε την θέση του παίρνει το λευκό, είτε σε μικρές είτε σε μεγαλύτερες ποσότητες και επιφάνειες, ένα λευκό γλυκύτατο, ζεστό, τρυφερό, άσπιλο και παρήγορο, ανατρέποντας και υπερβαίνοντας τους κανόνες και την δύναμη γλωσσική σημασία του λευκού, στην κορυφή της πυραμίδας των ψυχρών χρωμάτων.

Ο Παπανάκος δεν αποτυπώνει μόνο τις βιωματικές του εμπειρίες από την επαφή με την φύση ή τη συνάντηση με τον έρωτα. Μοιάζει να ψάχνει αγωνιώδεις αναφορές ή αντιστοιχίες στον έξω κόσμο που να ταιριάζουν ή να προσεγγίζουν το εσώτατο όραμα. Όψεις ικανές να διεγείρουν, να ερμηνεύσουν, να αποκωδικοποιήσουν και να κρυσταλλώσουν σε εικαστικό ισοδύναμο την άσβεστη φλόγα της ζωής που καίει μέσα του. Έχει τέτοιο πάθος για ζωή, που φοβάται να ζήσει. Μας κάνει να πιστέψουμε πως αυτά που δημιουργεί υπάρχουν, ενώ υπάρχουν μόνο μέσα του. Διευρύνοντας την όρασή μας, κάνει για λίγο τις φαντασιώσεις μας πραγματικότητα.

Biennale- Bien allez

του Μάνου Στεφανίδη

Ο Ελβετός Χάραλντ Ζίμαν κατάφερε φέτος να ανανεώσει δυναμικά την τελευταία βενετσιάνικη Biennale του αιώνα. Ανθρωπολατρική και εθνολογική απέφυγε τα κλισέ των μεγάλων κέντρων και των αμερικανικών γκαλερί που έχουν συνηθίσει να πατρονάρουν τα πάντα και ανοίχτηκε στην εικαστική πανίδα ολόκληρης της υδρογείου. Έτσι, την μερίδα του λέοντος απέσπασε μian ιρανή καλλιτέχνης που επέμεινε στην θέση της γυναίκας μέσα στο καθεστώς των μουλάδων. Είναι μια δημιουργός που είτε γράφει κείμενα στο πρόσωπό της είτε αντιπαραβάλλει τελετουργικά σε video έναν άνδρα τραγουδιστή και μια γυναίκα à la Abramovitch. Μό-

νο που στο Ιράν απαγορεύεται οι γυναίκες να τραγουδούν δημόσια! Έτσι στον «διάλογο» αυτόν η γυναίκα οφείλει να επιστρατεύσει όλον της τον μιμικό εξοπλισμό από τον μορφασμό μέχρι τον θρήνο.

Επίσης, εκτός των κλασικών Λουίζ Μπουρζουά και Μπρους Νάουμαν, εύφημη μνημία απέσπασε το πολωνικό περίπτερο με το «περίεργο» έργο μιας γυναίκας που βιντεοσκοπούσε ένα ερωτικό ανδρικό χαμάμ. Στο Αρσενάλε υπερεκατόν καλλιτέχνες εξέθεταν θηριώδεις κατασκευές αναζητώντας τον ορισμό του «έργου» λίγο πριν από το 2000. Στην πραγματικότητα βέβαια εκλείπει το έργο ως έννοια αλλά επιμένουν οι κατασκευαστές του.

Η Ρόζα Μαρτίνεθ, γνωστή και από την Μπιενάλε της Κωνσταντινούπολης, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην επιλογή και την βράβευση των καλλιτεχνών της Βενετίας. Αντίθετα, οι Έλληνες, και ως παρουσία και ως επαφές, αρκέστηκαν σ'ένα αξιοπρεπές περιθώριο, αποδεικνύοντας την έλλειψη επαφής με το γίνεσθαι της σύγχρονης τέχνης.

Φορμαλιστικό το ελληνικό περίπτερο, δεν διατύπωνε ιδέες, ούτε αμφισβητούσε καθεστηκότα σχήματα, επιμένοντας σε αφελή

γενικά σύμβολα που επιστρατεύτηκαν την τελευταία στιγμή: γέφυρα, νερό, καλίδασκοπική ματιά κλπ. Είναι πάντως χαρακτηριστικό πως όποτε εκλήθη η φετινή επιτροπή να διαλέξει, ελαφρώς τα μούσκεβε (πρβλ. την έκθεση για το Μοντέρνο όπου συμπαρέτασσε τον Σόραγκα με τον Κανιάρη λόγω... γαριφάλου). Αντίθετα, της πάνε οι έτοιμες εκθέσεις-πακέτα. Εν ολίγοις, πρέπει να αναδιοργανωθεί εκ βάθρων η πολιτική μας σε σχέση με την Biennale, αφού φαίνεται πως ο θεσμός και μας αρέσει και μας πάει. Οφείλει τάχιστα η υπουργός να ορίσει επίσημη εικαστική επιτροπή. Είναι απαράδεκτο ο εκάστοτε επικεφαλής του ΥΠΠΟ να επιλέγει –από τον κύκλο των κομματικών του φίλων– τον κομισάριο, και μάλιστα τελευταία στιγμή, ο οποίος στη συνέχεια θα προκρίνει καλλιτέχνες χωρίς να διαλέγεται ευρύτερα με το υπερκείμενο όργανο και την εικαστική κοινότητα. Η επιλογή πρέπει να πραγματοποιείται εγκαίρως και να υποστηρίζεται με μια σειρά επαφών πανευρωπαϊκής εμβέλειας. Η Biennale χρειάζεται γνώση και ενημέρωση κι όχι δογματισμούς και υπερ-επιστημονικές αφέλειες in progress. Αν μη τι άλλο Biennale πρωτίστως ως σημαίνει bien allez...

Μορφοποιώντας την ιδέα

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΝ ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΗ
ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΒΛΑΣΗ ΚΑΝΙΑΡΗ
ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Η αληθινή Τέχνη δεν παραδίδεται εύκολα, κι ούτε θα έπρεπε εξάλλου. Η αληθινή Τέχνη μακάρι να καταστεί κτήμα των πολλών όχι όμως με τους όρους εκείνων παρά με τους δικούς της όρους.

Το έργο του Βλάση Κανιάρη ήταν και είναι ένας αμεύλικτος προβληματισμός απέναντι στο χρόνο, την Ιστορία, την ύλη και τα πάθη της, το πρόβλημα της επικοινωνίας μέσω της Τέχνης και κυρίως το δράμα των μορφών. Ο ίδιος γνωρίζει τα σπέρματα χυδαιότητας που κρύβει ο ρεαλισμός, πρωτίστως γιατί λειτουργώντας ως πανάκεια των μορφών, ο ρεαλισμός συσκοτίζει κι εν τέλει παρακάμπτει αυτό καθ' αυτό το πρόβλημα, ή αν προτιμάτε τον γρίφο, της πραγματικότητας.

Με τα πρόσφατα έργα αφ' ενός ελέγχεται η

βιωσιμότητα εκείνων των προτάσεων κι αφ' ετέρου ο δημιουργός προχωρεί στο μείζον πρόβλημα της απόλυτης μορφοποίησης της ιδέας. Με ελάχιστες επεμβάσεις ή χειρονομίες και με την πλέον διακριτική προετοιμασία –έστω ένα γκριζό χρώμα πάνω στον τοίχο– το έργο περνά από τη διαδικασία στην πραγμάτωση. Ο ίδιος ο Κανιάρης ομολογεί πως φτιάχνει «έργα» που ίσως γίνουν έργα τέχνης στο μέλλον. Έτσι δικαιώνει απόλυτα τον νεότερό του Sol Lewitt, όταν αυτός ισχυρίζεται πως είναι δύσκολο να πραγματώσει κανείς άσχημα μια καλή ιδέα. Αντίθετα, οι κοινότοπες ιδέες δεν διασώζονται από όμορφες εκτελέσεις. Το πρόβλημα της ελληνικής Τέχνης δηλαδή. Κοντολογίς, ο Β.Κ. επεδίωκε σταθερά να καταθέσει θεωρία.

Στα πρόσφατα πάλι έργα επιδιώκεται –σχεδόν απεγνωσμένα– η επαφή με την πλειοψηφία του κοινού μέσα από τους όρους όμως που θέτει ο ίδιος ο καλλιτέχνης. Κορύφωση των προτάσεων αυτών είναι ο κύλινδρος του χαρτιού που τυλίγεται-ξετυλίγεται στο γκριζό τετράγωνο ενός τοίχου. Ο τοίχος ως φέρουσα επιφάνεια του άνυλου, το τετράγωνο, ως αναφορά στον Μάλεβιτς και την ουτοπία της πρωτοπορίας, ο κύλινδρος

ως η αέναη κίνηση και ενέργεια σηματοδοτούν ένα «ρεαλιστικό» γεγονός που όμως ίπταται ποιητικά κι είναι δεκτικό των πλέον σύνθετων μεταφορών και αναγνώσεων.

Το έργο της Τέχνης τυλίγεται, όπως τυλίγαν οι Άγγελοι των βυζαντινών τοιχογραφιών το ειλητάριο του ουρανού. Τυλίγεται εφόσον πλέον δεν υπάρχει λόγος να υφίσταται. Κι όμως. Το λευκό χαρτί, δυνάμει, υποστηρίζει ότι τα πάντα μπορούν να ξαναγραφούν.

Εδώ ο Κανιάρης, αναφερόμενος στη δουλειά του, λέει: «Ο χώρος, οι εικόνες που υπάρχουν ή που οργανώνουμε με την καθημερινή χρήση της ζωής μας έχουν άπειρο αριθμό. Να τις δούμε είναι πιο σημαντικό και προηγείται, από το να τις απεικονίσουμε ή να τις ερμηνεύσουμε».

Σωστά. Προσέξτε την έκφραση «καθημερινή χρήση της ζωής μας». Το έργο Τέχνης οφείλει λοιπόν να μας ξεβολεύει από τις ασφάλειες της καθημερινότητάς μας. Το λευκό χαρτί μοιάζει ατελείωτο και μας προκαλεί να το ολοκληρώσουμε εμείς. Δηλαδή να συμμετάσχουμε στη δημιουργική διαδικασία. Εν τέλει, ηθική και αισθητική είναι ένα.

Η περιοδικότητα της χειμερινής κινηματογραφικής σαιζόν ήταν μια από τις «χαρές» μας. Το άνοιγμα των πρώτης προβολής αιδουσών –εκεί κοντά με το άνοιγμα των σχολείων– σηματοδοτούσε την απαρχή προσδοκιών· προμηνύματα δαλπωρής, εορτών. Σημασιολογική σαφήνεια. Και κατόπιν, κάπου εκεί προς το τέλος της άνοιξης, ο μελαγχολικός κορεσμός. Τέλος του αποδέματος των ταινιών πρώτης προβολής. Σειρά είχαν οι καταπράσινες δερινές αίδουσες με τις επαναλήψεις· ό,τι δεν προλάβαμε να δούμε το χειμώνα ή ό,τι πολύ αγαπήσαμε και θέλαμε να το απολαύσουμε ξανά.

Γελώντας, παρωδώντας, ανατρέποντας...

του Δημήτρη Χαρίτου

Πως και τόσα άλλα, δεν μπόρεσε να αντέξει κι ετούτη η –εθισμένη και εθιμική– πολιτιστική «τελετουργία». Πανάκριβος ο χρόνος, αυτό το υπερ-πολύτιμο κοίτασμα αντοιότροπης εκμετάλλευσης και συχνά ιρικός για τον χρονοχρήστη άνθρωπο. Οι κινηματογραφικά, οι τέσσερις εποχές, εξομοιώθηκαν, ισοπεδώθηκαν. Όλο χρόνο ταινίες πρώτης προβολής και μά- τα συχνά μικρά καλλιτεχνικά διαμά- και εμπορικοί «θησαυροί». Να εθι-

στούμε, λοιπόν, στην πραγματικότητα ενός κινηματογραφικού ατέρμονα που θα προσφέρει αδιάκοπα «φρέσκο» προϊόν και όποιος αντέξει. Αυτοί που παράγουν το νου τους τον έχουν στην καταναλωτική παμφαγία. Το τι παράγεται και τι αξίζει ας μείνει στην περιοχή του δικού μας ενδιαφέροντος.

Να κι ένα πρώτο παράδειγμα· η ταινία *Ανάλυσέ το*, του **Χάρολντ Χάρις** που θα της άξιζε η προβολή της στην καρδιά της σαι- ζόν, να γεμίζει ασφυκτικά τα multiplex και

τις μεγάλες αίθουσες. Άλλωστε στις ΗΠΑ σπάει ακόμα τα ταμεία. Γιατί ετού- τη η πληθωρική κω- μωδία διαθέτει ένα εντυπωσιακό άθροι- σμα καθαρόαιμων κινηματογραφικών αρετών από αυτές που είχαμε χρόνια να συναντήσουμε. Γέλιο άφθονο, ευφρόσυνο, εκρηκτικό, που προ- καλείται από όλους τους αυθεντικούς τρόπους της αμερι- κάνικης 7ης τέχνης: πρωτότυπο (στην ιδέα και την ανάπτυ- ξη) σενάριο, σπαρτα- ριστοί και ευφυέστα- τοι διάλογοι, αλλε-

πάλληλες ανατροπές καταστάσεων και συ- ναρπαστικές ερμηνείες από τις φινετσάτες αποχρώσεις μέχρι το γκροτέσκο. Και βέ- βαια η αποκάλυψη είναι ο **Ρόμπερτ ντε Νί- ρο**, ο οποίος κυριολεκτικά –για μια ακόμα φορά– αφήνει άφωνους τους θεατές παρω- δώντας όλους εκείνους τους ρόλους του σαν αρχιμαφιόζου και αδίστακτου γκάν- γκστερ. Τώρα, συμβαίνει ο τρομερός εγκληματίας να βασανίζεται από... ψυχο- λογικά προβλήματα (σύνδρομο πανικού!) που έχουν τις ρίζες τους στη νεανική του ηλικία, όταν δεν μπόρεσε να αποτρέψει τη δολοφονία του πατέρα του. Ψυχίατρός του ο **Μπίλυ Κρύσταλ**, ο οποίος «επιστρατεύε- ται» με το ζόρι να θεραπεύσει τον Ντε Νί- ρο. Απίστευτα πράγματα θα συμβούν μέχρι να φτάσει η στιγμή που θα επέλθει... σύγ- χυση ρόλων σε συνθήκες μεγαλοπρεπούς μπουρλέσκ, με «άρωμα» Μπίλυ Γουάιλ- ντερ και Τζωρτζ Κιούκορ. Αναμφίβολα η καλύτερη κωμωδία της χρονιάς και μια από τις καλύτερες των τελευταίων χρόνων.

Νέος σκηνοθέτης ο Γάλλος **Φρανσουά Οζόν**, επιτυχημένος μικρομηκάς του οποί- ου η NET πριν από λίγες μέρες πρόβαλε τη μεσαίου μήκους ταινία του με τον τίτλο *Κοι- τάζοντας τη θάλασσα*. Ήταν εύκολο κάτω από την πρωτόλεια «γραφή» να φανεί το ενδιαφέρον και τολμηρό βλέμμα του κινη- ματογραφιστή. Το *Sitcom* (συντομογραφία του Situation Comedy, κωμωδία καταστά- σεων) είναι μια βλάσφημη, «βρώμικη», αυ- θαίρετη –αλλά στην πορεία της προς το τέ- λος απολαυστική στις ανατροπές της και, κυρίως, το καλό σκηνοθετικό της μετιέ– κα- λοκαιρινή ταινία. Εκ προοιμίου θα λέγαμε μια ταινία που πολύ θα ήθελε π.χ. η κ. Μα- λέα να κάνει αλλά δεν μπορεί. Ένα σχήμα οικογένειας για σαπουνόπερα, εμποτισμέ- νο με γενναίες δόσεις μελό, οι οποίες όμως θα αποδειχτούν ισχυρή εκρηκτική ύλη που θα ανατρέψει τα πάντα: η αγαθή μητέρα, ο αποστασιοποιημένος πατέρας, ο ομοφυλό- φιλος γιος, η σεξουαλική μαινάδα κόρη, η ισπανίδα υπηρέτρια, η «σουπιά» ο άνδρας της –μαύρος από την Γκάνα– και ένα ποντι- κάκι Χάμστερ. Αυτός είναι ο επί της οθό- νης θίασος, ο οποίος αργά και σταθερά θα αυτοανατραπεί, μετερχόμενος κάθε μέσον εξαχρείωσης, ηθικού υποβιβασμού και φα- ντασίωσης, θρυμματίζοντας την ευπρεπή εικόνα της αγίας αστικής οικογένειας. Κα- τάμαυρη κωμωδία με επιδέξια χρήση στοι- χείων Μπουνιουέλ και Αλμοδοβάρ. Ένα ενδιαφέρον είδος κινηματογράφου «δωμα- τίου», τηλεοπτικής –με την καλή σημασία– καταγωγής.



Ρόμπερτ ντε Νίρο και Μπίλυ Κρύσταλ (στην ταινία *Ανάλυσέ το*, που θα της άξιζε η προβολή της στην καρδιά της σαιζόν, να γεμίζει ασφυκτικά τα multiplex και τις μεγάλες αίθουσες).

Μια ενδιαφέρουσα συναυλία πρόκειται να λάβει χώρα στην Αθήνα την επόμενη εβδομάδα, που η στήλη συστήνει ανεπιφύλακτα. Διότι εάν το σύνολο του συναυλιακού προγράμματος για την Αθήνα τούτο το καλοκαίρι παρουσιάζει κάποιες λίγες αλλά ξεχωριστές καλλιτεχνικές παρουσίες σε ζωντανή εμφάνιση, η άφιξη του Rene Aubry στον Λυκαβηττό στις 25 Ιουνίου είναι σημαντικό γεγονός που δεν πρέπει να περάσει απαρατήρητο.

4 Οδός ονείρων...

του Βασίλη Ρούβαλη

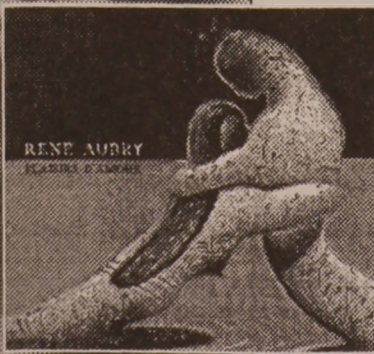
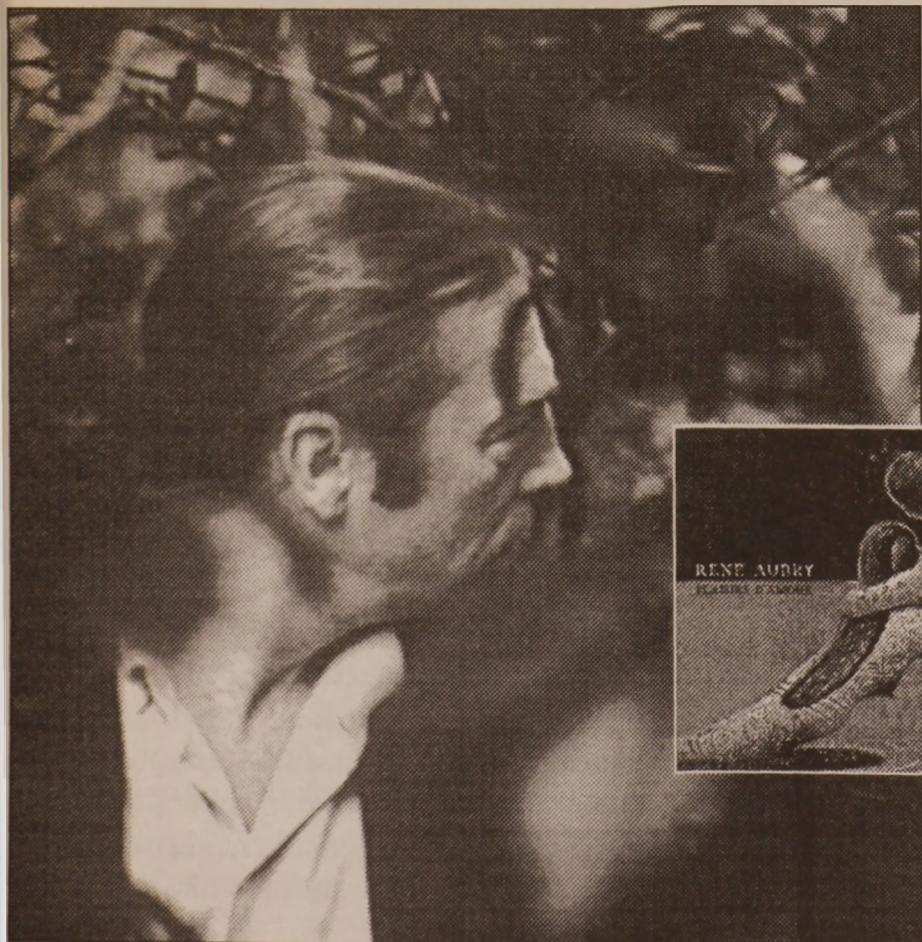
Συγκεκριμένα, ο γάλλος συνθέτης πρόκειται να έλθει για τρεις εμφανίσεις στην Ελλάδα (στο Αρχαίο Ωδείο της Πάτρας -24.6 και στο Θέατρο Δάσους -26.6) που θα σημάζουν και την πρώτη του άμεση, ουσιαστική επαφή με το ελληνικό μουσικόφιλο κοινό. Κι αν το ελληνικό κοινό μπορεί να διακρίνει (όπως ουκ ολίγες φορές έχει αποδειχθεί στο παρελθόν) ευαίσθητες αιχμές σε μουσικά έργα που εν τάχει κι απονήτως οι ξένες αγορές προσπερνούν ή κατόπιν ανακαλύπτουν, στην περίπτωση του **Rene Aubry** είναι δυνατό να ειπωθεί ότι υπάρχουν πολλοί περισσότεροι λόγοι για τούτη τη «συναλλαγή». Ποιος λοιπόν είναι αυτός ο κύριος ο οποίος αφιερώνει δίσκους του

στον **Μάνο Χατζηδάκι**, γράφει μουσική με δάνεια ηχοχρώματα από τον μεγάλο έλληνα συνθέτη και αναπλάθει στην καλλιτεχνική δημιουργία του το μυστηριακό πνεύμα της (ανίδωτης αφ' ημάς, αδήλωτης προφανώς...) ελληνικής ψυχής; Ο Rene Aubry γράφει μουσική και κυκλοφορεί δίσκους εδώ και μία δεκαετία. Κι αγγίζοντας τις πλέον ευαίσθητες χορδές, ο ξεχωριστός λυρισμός του αποτυπώνεται ευφάνταστα σε ηχοτοπία πλέον γνώριμα, με τη δική του σφραγίδα, εάν κάνουμε μια αναδρομή (κι ενδεικτικά) στα εξαιρετικά *Derives* του 1989 και *Après la pluie* του 1993. Σε πρώτο πλάνο πάντοτε η ευφυής σύμπραξη μελωδικότητας και εσωτερικής εικονοποιίας, περιεχόμενο πλούσιο από ρυθμούς, κίνηση, ηχητικούς μονολόγους κι ερμηνεία απείριτη, εσωστρεφής αλλά και πλουμιστή ώστε να φθάνει στα μύχια.

Μακριά από περιοριστικές καταχωρίσεις η μουσική του διαπερνά την ανάρρη, αιθέρια μεσογειακή διάθεση. Με βασικούς οδηγούς την κιθάρα και το πιάνο δημιουργεί συνθέσεις λιτές, μα γλυκά διεγερτικές, για μια άλλη θέαση και μουσική αίσθηση. Ο Rene Aubry θα μπορούσε, σε κάποια άλλη διάσταση καλλιτεχνικής έκφρασης, να στήνει

θαλερά ζωγραφικά τοπία στον προσωπικό καμβά του. Για τούτο και η μουσική του αποφαίνεται ιδανικό στόλισμα εικόνων, και δη κινηματογραφικών – φελινικών: το 1991 έγραψε τη μουσική για την ταινία *La Revolte Des Enfants* αλλά και το περιώνυμο *Killer Kid*, το οποίο ήταν αφορμή να γίνει πια διάσημος σ' όλη την Ευρώπη. Εκτός από αυτά προηγήθηκε η μουσική που έγραψε για θέατρο και για χορό (το *Derives* και το *Ne M' Oublie Pas* για τις παραστάσεις του **Philippe Genty**, και τα *Steppe* και *Signes* για τις ομώνυμες μπαλετικές δημιουργίες της **Carolyn Carlson**). Έτσι, θα ήταν μάλλον παρακινδυνευμένο να χαρακτηριστεί η μουσική του ταυτότητα: πρόκειται για ένα υφαντό ήχων που περιλαμβάνει επιδράσεις από τη λαϊκή μουσική παράδοση της Γαλλίας (κι ευρύτερα της λεκάνης της Μεσογείου) έως την κλασική και το ροκ, συνθέτοντας ένα προσωπικό φάσμα, άμεσα διακριτό αλλά και μοναδικό. Κι όμως, σ' αυτό το ολοκαίνουργιο *Plaisirs d' Amour*, ο Rene Aubry εμπνέεται από τον αφεϊδωλο ποιητικό κόσμο της φαντασίας του δημιουργώντας εξευγενισμένους συνειρμούς κατά την ακρόαση με τη σφραγίδα ενός δημιουργού που βαδίζει στο σίγουρο, αισθαντικό μονοπάτι ενός Χατζηδάκι, ενός **Λέονταρντ Κοέν**, ενός **Φίλιπ Γκλας**.

Ο Rene Aubry δεν συνηθίζει να δίνει συναυλίες ή, για να ακριβολογούμε, είναι η πρώτη φορά που αποφασίζει να παίξει μπροστά σε κοινό. Μάλιστα, δηλώνοντας λάτρη της Ελλάδας και της μουσικής της, και, προσηκόντως, κρινόμενος άξιος επώνυμος της χατζηδακικής μούσας (και ποιος δεν θα απέτιε εξίσου αυτή την τιμή και στον άξιο ιταλό συνθέτη **Nicola Piovani**;...) έλκει την προσοχή στο index των καλοκαιρινών συναυλιών για την Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και την Πάτρα (στο πλαίσιο, μάλιστα, του ανανεωμένου –και διεθνούς πια, ως προς τη φιλοσοφία– φεστιβάλ της αχαϊκής πρωτεύουσας).



ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑ RENE AUBRY:

Libre Parcours 1988
Derives 1989
Steppe 1990
La Revolte Des Enfants 1991
Après La Pluie 1993
Killer Kid 1994
Ne M' Oublie Pas 1995
Signes 1997
Plaisirs D' Amour 1998

Ως ελληνική μουσική ορίσθηκε κάποτε από γνωστό Έλληνα τραγουδοποιό η μουσική που με τον έναν ή τον άλλο τρόπο παράγεται από Έλληνες. Ο ορισμός αυτός θα μπορούσε να είναι επαρκής αν είχε πρωτίστως ορισθεί με επάρκεια το τι είναι Έλληνας...

Άγνωστα έργα για πιάνο ελλήνων συνθετών

του Γιώργου Κυριακάκη

Κι ενώ στον τομέα της λογοτεχνίας το πρόβλημα φαινομενικά λύνεται με την παραδοχή πως ελληνική είναι η λογοτεχνία που είναι γραμμένη σε ελληνική γλώσσα, με τη μουσική τα πράγματα δείχνουν πολύ πιο περίπλοκα. Και δη με την σοβαρή λεγόμενη μουσική, η οποία υφίσταται στην Ελλάδα μόνον ενάμιση αιώνα. Η ελληνική ιθαγένεια του συνθέτη δεν μπορεί να αποτελέσει απόλυτο κριτήριο της ελληνικότητας της μουσικής του. Ποια είναι η εθνικότητα της μουσικής του Φραγκίσκου Λεονταρίτη για παρά-

δειγμα, όταν παρά την εθνικότητά του εξήντο μεγαλύτερο και πλέον δημιουργικός της ζωής του στη Βενετία και το Μόχο, συνθέτοντας σε ιδίωμα ανάλογο με τό των σύγχρονών του Βενετών και τελειοποιήθηκε στο βενετσιάνικο κοινό, ή στην Ελλάδα η ύπαρξή του μας ήταν ανωστή, μέχρι πριν από λίγα χρόνια. Όμως ούτε ο τόπος παραγωγής ή ο τόπος ελέσεως εξασφαλίζουν κάποιου είδους ιδιότητα στη μουσική. Δεν θα μπορούσε, παράδειγμα, να χαρακτηρίσει κανείς μουσική του Ιάννη Ξενάκη γαλλική, μόλις και μόνο επειδή ο δημιουργός της καίει Έλληνας ζει και εργάζεται στη Γαλλία. Άνταν όμως των εξωμουσικών κριτηρίων, υπάρχουν και τα καθαρά μουσικά. Επιπλέον, ο πλέον ούτως ή άλλως, η ύπαρξη στοιχείων από ελληνική παράδοση. Όμως κι αυτό δεν δείχνεται ανεπαρκές, αφού πολλοί οδοιπόροι συνθέτες έχουν ενσωματώσει

τέτοια στοιχεία στο έργο τους. Δεν μπορούμε, για παράδειγμα, να θεωρήσουμε ελληνική μουσική τα «ελληνικά τραγούδια» του Μωρίς Ραβέλ, ούτε τα έργα του Τζων Τάβερνερ που φέρονται επηρεασμένα από τη βυζαντινή μουσική, όπως δεν θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ινδική μουσική τις «μάντρας» του Καρλχάιντς Στοκχάουζεν παρ' ότι εκεί εκτός από την εξωτερική χρήση στοιχείων της ινδικής παράδοσης χρησιμοποιούνται και εσωτερικά στοιχεία που αφορούν στη δομή και την εξέλιξη των κομματιών.

Το «ερώτημα» παραμένει αναπάντητο από όποια γωνία κι αν έχει επιχειρηθεί η απάντησή του ακόμη και σε περιπτώσεις που η απάντηση συνδυάζει την αξιολόγηση μουσικών και εξωμουσικών στοιχείων.

Κατά την ταπεινή μας γνώμη, οι κατηγοριοποιήσεις στη μουσική αλλά και στην τέχνη γενικότερα έρχονται να καλύψουν την ανασφάλεια των δημιουργών. Ανασφάλεια που αφορά την ταυτότητα αλλά κυρίως την καλλιτεχνική ποιότητα του έργου τους. Η ένταξη σε μια κατηγορία με πομπώδη κατά προτίμηση τίτλο εξασφαλίζει στο έργο τόσο καλλιτεχνικό άλλοθι όσο κι ένα μίνιμουμ αποδεκτών ενταγμένων στην αυτή κατηγορία.

Αφορμή γι' αυτές τις σκέψεις στάθηκε η, όπως πάντα άψογη, έκδοση από τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης του CD με τίτλο *λύχνος υπό το μόδιον*, που περιλαμβάνει αρκετά άγνωστα έργα για πιάνο ελλήνων συνθετών, και πολύ περισσότερο το συνοδευτικό φυλλάδιο, όπου ο μουσικολόγος Γιώργος Λεωτσάκος, εκτός από τις εξαιρετικά ενδιαφέρουσες πληροφορίες για τους συνθέτες και την εργογραφία τους, αναφέρεται και στις διαμάχες των ελλήνων συνθετών των αρχών του αιώνα και στην δημιουργία τελικά της λεγόμενης

«εθνικής σχολής». Η διαμάχη αυτή οδήγησε πολλούς αξιολογούς συνθέτες στην αφάνεια, αφού η επιεικώς πληθωρική προσωπικότητα του Μανόλη Καλομοίρη εξοστράκισε επιμελώς τους πριν απ' αυτόν συνθέτες, τους συνθέτες της «επτανησιακής» σχολής, αλλά και συνθέτες που είχαν ήδη διαγράψει διεθνή καριέρα, όπως ο Σπύρος Σαμάρας εναντίον του οποίου έχει μιλήσει με ιδιαίτερη επιθετικότητα. Ωστόσο τα ίδια τα επιχειρήματα του Μ. Καλομοίρη (κυρίως κατηγορήσε τους υπόλοιπους ως ιταλοπαθείς) μπορούν να στραφούν εναντίον της ελληνικότητας και της δικής του μουσικής. Ούτε η δημοτικίστικη στάση του και η σχέση του με τον Παλαμά ούτε η χρησιμοποίηση παραδοσιακών και εκκλησιαστικών μελωδιών και κειμένων στάθηκαν αρκετά για να αφαιρέσουν από το έργο του το κλίμα που βαρύνει τους κεντρο-ευρωπαίους ώριμους και μεταρομαντικούς συνθέτες. Αυτό δεν σημαίνει ούτε ότι το έργο του Μ. Καλομοίρη στερείται καλλιτεχνικής ποιότητας, ούτε ότι το έργο των «κατατρεγμένων» συνθετών απογειώνεται σε αφάνταστα ύψη μουσικής έμπνευσης. Η ουσία της μουσικής βρίσκεται ακριβώς στην ίδια τη μουσική, γι' αυτό και η ακρόαση είναι το μοναδικό μέσον να την προσεγγίσει κανείς, ακόμη κι αν διατρέχει τον κίνδυνο να χαρακτηριστεί «ανθέλλην».

Στην έκδοση των Π.Ε.Κ. ερμηνεύονται από τους Ναταλία και Αλέξη Μιρόσνικοφ με ακρίβεια και σεβασμό οκτώ έργα για πιάνο, για τέσσερα χέρια και για δύο πιάνο, τα περισσότερα από τα οποία ηχογραφούνται για πρώτη φορά. Πρόκειται για «Το ξύπνημα του κλέφτη» (1847) του Ιωσήφ Λιμπεράλη (1820-1899), τη «Σερενάτα για πιάνο» (1877), τις «Ανατολικές Σκηνές» (1882-83) και την «Τσιγγάνα» (1886) του Σπύρου Σαμάρα (1861-1917), την «Élegie» (1896) του Λουδοβίκου Σπινέλλη (1871;-1904), τη «Ρομάντσα» (1905;) και το «Χορό σε λα μείζονα» (1905;) του Λαυρέντιου Καμηλιέρη (1874;-1956), τη «Σονάτα op.16, σε ένα μέρος» (1908) του Δημήτρη Λεβίδη (1886;-1951) και το «Πρελούδιο και Φούγκα για δύο πιάνο, έργο 2» (1908) του Μανόλη Καλομοίρη (1883-1962).

Πρόκειται για μια έκδοση που ελπίζουμε να ταράξει τα νερά της ελληνικής δισκογραφίας, η οποία συστηματικά αγνοεί την ελληνική παραγωγή, κρατώντας την ουσιαστικά μακριά από το κοινό και δίνοντας λανθασμένη εντύπωση για το τι έχει συμβεί αλλά και το τι συμβαίνει στα μουσικά πράγματα της Ελλάδας.



Σήμερα βλέπουμε «μέσα» από εικόνες, ακόμα και όταν λείπει αυτός ο τόσο απαραίτητος ενδιάμεσος για την οπτική εμπειρία. Το μάτι, όμως, της φωτογραφικής μηχανής ή της τηλεοπτικής κάμερας, όσο ευρυγώνιος κι αν είναι ο φακός, είναι πάντα περιοριστικό: μας αφήνει να δούμε μόνο μέσα σε έναν καθορισμένο οπτικό κώνο.

Το εσωτερικό και τα κτερίσματα

του Δημήτρη Φιλιππίδη

Η τεχνολογία (άλλη ανάλογη απόδειξη: η οθόνη του Η/Υ) μας προσφέρει επιλεγμένο κομμάτι της πραγματικότητας, ποτέ ολόκληρη εικόνα, ποτέ την ευκολία να «σαρώσεις» το πεδίο κάνοντας το κέφι σου. Κι αυτό δεν είναι τυχαίο. Με το να συγκεντρώνεται σε μια μόνο ζώνη ενδιαφέροντος, και μόνο σε αυτή, έχεις την τάση να ξεχνάς τι είναι εκείνο το σύνολο, το μυθικό στην απουσία του. Αυτό ακριβώς ζητούν οι καιροί, δηλαδή το να μην μπορεί να έχεις συνολική εικόνα, σε σημείο που να αρχίζεις να αμφιβάλεις αν πράγματι υπάρχει κάτι τέτοιο. Ή –ακόμα πιο σημαντικό– αν θα είχε καν νόημα να ασχοληθείς με αυτό, ακόμα και αν υπήρχε.

Εφαρμογή αυτής της περιορισμένης οπτικής, τεχνολογικά και νοηματικά, είναι εκείνος ο τόσο αντιφατικός και αμφισβητούμενος χώρος που ονομάζεται «εσωτερικό». Λέμε: «εσωτερικό» ή –ακόμα καλύτερα– «εσωτερική διακόσμηση», εννοώντας κάτι που δεν είναι (άραγε) «εξωτερικό»; Για να το διακρίνουμε από κάτι άλλο, που δεν μας αφορά καθόλου, που είναι η «απέξω όψη» των πραγμάτων, τελικά, από την αρχιτεκτονική που μας εξαναγκάζει να δούμε το σύνολο πριν μπούμε σε λεπτομέρειες. Η διάκριση, λοιπόν, γίνεται με συντονισμένη προκατάληψη: το «όλον» είναι ταυτισμένο με το «έξω», με κάτι αδιάφορο (επειδή είναι δημόσιο; δωρεάν; δεν μετατρέπεται σε αγοραστική αξία;) ενώ το «μέσα» είναι το πάντα μυστηριακό «εσωτερικό», το ιδιωτικό και προσωπικό, ο αποθέτης του προσωπικού χαρακτήρα. Ας δούμε τον τρόπο που το καθένα καταγράφεται. Το «έξω» είναι πια σήμερα ο δρόμος (στα προάστια, ίσως μια «θέα με πράσινο»), δηλαδή η προοπτική θέα με μία ή και τις δύο



Η «πρώτη ματιά» του Μανόλη Ανδρόνικου.

πλευρές να χάνονται στον ορίζοντα. Ή, είναι η μετωπική λάμψη, πάντα όμως μιας δημόσιας συλλογικότητας. Το κοινό κτήμα. Το παιχνίδι φωτός με σκιά όπως το θέλησε ο καιρός και η ώρα της ημέρας, δηλαδή ο ίδιος ο θεός. Ο «εγκαταλειμμένος» «αδιάφορος» και «μαγαρισμένος» δημόσιος χώρος της πόλης –εκεί όπου είναι ύποπτο ή επικίνδυνο να καθήσεις σε ένα πεζούλι ή σε έναν πάγκο (εκτός αν είσαι παρίας).

Το «μέσα» όμως είναι άλλη υπόθεση. Είναι ο μυστικός (δηλαδή, αν και απόλυτα ανακοινώσιμος με όλη την επιθυμητή κοινωνική επίδειξη-διαφήμιση, αλλά κυρίως: ελεγχόμενος αυστηρά, άρα «αυτό-που-επιθυμούμε» χωρίς προσμίξεις, χωρίς συμβιβασμούς). Το εσωτερικό είναι ο αποθέτης (ακριβώς όπως λειτουργεί ένας νεκρικός θάλαμος, βλέπε εντελώς πρόχειρα την

έκθεση πρωτοχριστιανικών τάφων στο Βυζαντινό Μουσείο Θεσσαλονίκης), όπου συγκεντρώνονται όλα τα επιθυμητά αντικείμενα, τα φετίχ της ύπαρξης (και του θανάτου). Το πέρασμα από τη ζωή ολοκληρώνεται, σημαίνεται, καταγράφεται και συμβολίζεται από αυτή τη δημόσια έκθεση (για τα μάτια των εκλεκτών, αλλά όχι μόνο για τα αυστηρά ιδιωτικά, τα προσωπικά μου, της στενής οικογένειας, των συγκατοίκων μου στην προσωπική μου μονάδα κατοικίας).

Τα αντικείμενα είναι «ονομαστά» (σινιέ), ανήκουν σε καταλόγους, έχουν δηλαδή όλα τους ταμπέλες με τιμή. Συναποτελούν μια συλλογή που εγώ, ο γνώστης και καλά πληροφορημένος, απέκτησα με διαδοχικές αγορές (ή παραγγελίες). Η σύνθεσή τους, το «χτίσιμο» κομμάτι-κομμάτι του «εσωτερικού» είναι αθροιστική. Να πάλι, αυτή η σημαδιακή λέξη «κομμάτι», πόσο ξεκάθαρο είναι αλήθεια το νόημά της.

Η δημοσίευση σε περιοδικό «ποικίλης ύλης» ή καλύτερα του «life style», η εκπομπή σε κάποιο κανάλι τηλεόρασης, περνούν αυτό ως μήνυμα: κάθε χώρος εισάγεται ως τόπος με χαρακτηριστικά αντικείμενα, το τάδε έπιπλο, το τάδε έργο, το τάδε φωτιστικό. Ενδιάμεσα ή μάλλον, συνδυαστικό στοιχείο είναι η «ατμόσφαιρα» (που περιγράφεται επίσης με συγκεκριμένους όρους. Όπως η συγκινημένη περιγραφή του Μανόλη Ανδρόνικου καθώς ρίχνει την πρώτη ματιά μέσα στον ασύλητο τάφο του Φιλίππου της Μακεδονίας. Μας υπενθυμίζεται συνέχεια ότι ο τάδε χώρος εκφράζει την κλασική ανεμελιά των κατοίκων ή τη μοντέρνα τάση τους κ.λπ. Άρα «συμβολίζει» το πνεύμα τους, τη φιλοσοφία της ζωής τους). Δεν παύει όμως να είναι άθροισμα: το ένα, το άλλο, δίπλα, απέναντι, πάνω-κάτω. Το σύνολο, έτσι όπως προβάλλει με προσεγμένα γενικά πλάνα της κάμερας, είναι υπολογισμένο να «πιάσει» προσεγμένες απόψεις, δηλαδή σειρές από αντικείμενα στη σωστή αναλογία και σχέση μεταξύ τους. Πάλι όμως το μάτι δεν μπορεί να πιάσει το σύνολο. Η «τρύπα» της μηχανής σου επιβάλλει τον τρόπο, την ένταση, τη γωνία, τη διαδοχή των εικόνων-tableaux. Όλα εδώ είναι αφύσικα γιατί προηγούμενα πέρασε το άγρυπνο μάτι του στυλίστα (stylist). Η τρελή φωταψία, τα κεριά που τρεμοπαίζουν, τα ασφυνκτικά γεμάτα βάζα με ολόφρεσκα άνθη, τα δήθεν ανέμελα παρατημένα αντικείμενα (τα υπέρτατα σημαίνοντα που υποδηλώνουν λεπτομέρειες, εξίσου διακοσμητικές, μιας ιδιωτικής ζωής που πρέπει να προβάλλεται) μετατρέπουν το

εσωτερικό» σε ονειρική βιτρίνα grivé. Σε υπερτερνή όψη ενός ακουάριουμ.

Η βιτρίνα δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένα «εσωτερικό» που του λείπει η μια πλευρά. Όπως λοιπόν σε μια βιτρίνα, ο θεατρικός χώρος προσεγγίζεται μόνο από μια «πλευρά». Όσο δημόσια είναι η βιτρίνα, άλλο τόσο είναι και το «εσωτερικό». Όπως μια βιτρίνα «ανοίγεται» στην τυχαία ματιά του περαστικού, έτσι και το εσωτερικό μάς επιτρέπει να το περιεργαστούμε περπατώντας μέσα του (με συνοδεία κάποιου σχολαστή που μουρμουρίζει στο αυτί μας ονόματα, περιγράφοντας συναισθηματικές

καταστάσεις και προθέσεις), εμείς πια τα (ζωντανά) εκθέματά του.

Όμως υπάρχει στην πραγματικότητα διαφορά. Μπορείς να χαζέψεις με πολλούς τρόπους τη βιτρίνα (στο χέρι σου είναι να την περιεργαστείς όπως θέλεις), ενώ το εσωτερικό έχει μόνο έναν τρόπο, τον κλειστοφοβικό του φακού που συνεχώς απομονώνει «αντικείμενα» και «απόψεις». Όπως σε έναν εφιάλτη, τα βλέφαρά μας ανεξήγητα βαραίνουν, εμποδίζοντάς μας την ελεύθερη όραση. Αγωνιζόμαστε να ανοίξουμε τα μάτια, να δούμε «φυσιολογικά», έχοντας την αγωνία ότι μόνο έτσι θα κατα-

λάβουμε πού βρισκόμαστε και τι κάνουμε εκείνη τη στιγμή. Αλλά αυτό είναι αδύνατο. Η διακόσμηση του εσωτερικού έχει τελικά πετύχει το στόχο της: την ώρα που το εσωτερικό επιδεικνύεται, χάνει τα ιδιωτικά μυστικά του και μεταμορφώνεται σε δημόσια επίδειξη, μια βιτρίνα (τελικά) άδεια, με τα πανικόβλητα εκθέματα να έχουν αποσυρθεί διακριτικά στην ιδανική σφαίρα του αόρατου. Από εκεί θα ανασυρθούν αύριο για να στολίσουν τις προθήκες κάποιου φανταστικού μουσείου κάτω από την επιγραφή «Ευρήματα τάφων περιοχής ..., 20ός αι. μ.Χ.».

Το είπε και το CNN

Όταν πρωτοφάνηκε η υπόθεση της **Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων**, πάνε τώρα πάνω από 20 χρόνια, ήταν πολύ δύσκολο να προβλέψει κανείς τη μετεωρική διόγκωση της υπόθεσης που έχουμε ήδη μπροστά μας. Ύστερα από αρκετές παλινωδίες και καθυστερήσεις όμως (Ελλάδα είμαστε), φτάσαμε στην εφαρμογή, έστω αποσπασματικά και «πειραματικά», της πρώτης σχετικής μελέτης, για την πεζοδρόμηση της Διονυσίου Αρεοπαγίτου και της Αποστόλου Παύλου (ομάδα μελέτης, αλφαβητικά: Δ. Διαμαντόπουλος, Τ. Ζέρβας, Μ. Καλτσά και Κ. Παλυβού). Η συγκεκριμένη μελέτη προτιμήθηκε γιατί διέθετε σχετική αυτονομία και υπόλοιπες 6 βρίσκονται σε διάφορα στάδια εμπλοκής με άπειρα προλήματα), χωρίς αυτό να σημαίνει πως ήταν «απλή υπόθεση»: σκεφτείτε μόνο το νέο **Μουσείο Ακρόπολης** (έστω ακόμα ως φάντασμα), τις ορδές των σταθμευμένων πούλμαν με φουλαρισμένα τα κλιματιστικά που τώρα πρέπει να σταθμεύουν αλλού (και να καλούνται στον «Διόνυσο» για να τραβήξουν τα γκρουπ), και την αμφίβολη πρόβλεψη για ένα **τραμ**, μέλος του δακτυλίου, στον άξονα του δρόμου.

Εκείνο, λοιπόν, που ως λίγο νωρίτερα ήταν «όραμα» για να γοητεύει τη φαντασία και να προβάλλει μια άλλη εικόνα της Αθήνας –μην ξεχνάτε ότι από επέλεξε να δείξει το **CNN** πριν από καιρό ως διεθνούς επιπέδου «είδηση» από την Αθήνα– πάει να γίνει πραγματικότητα. Δικαιολογημένα, όμως, μελετητές και αρμόδιοι φορείς αγωνιούν. Θα μπορέσει ποτέ να εφαρμοστεί σωστά η μελέτη; Θα μπορέσει να φτουρήσει μια τέτοια τολμηρή «τομή» στον τρόπο λειτουργίας της πόλης, στη νοοτροπία (κυρίως) των κατοίκων; Αν ως τώρα τα αρχαία «μας» ήταν πίσω από κάγκελα, ξεκλεισμένα σε πηγάδια μαζί με σκουπίδια ή ξανα-θαμμένα, δηλαδή σε σχετικά ασφαλή κατάσταση, τι θα συμβεί αν αύριο βγουν στο φως, «ενταθούν» στην καθημερινή ζωή, παίξουν με ίσους όρους με τα φαγάδικα, τα καφετέρια, τα ξενυχτάδικα – μαζί και με τα αυτοκίνητα;

Επίσης, έτοιμες σκέψεις μπορεί να κάνουν τους αρχαιολόγους να ανατριχιάζουν (οι αρχιτέκτονες είναι πιο ψύχραιμοι, ίσως από αφέλεια). Τις ελάχιστες φορές που οι αρχαιολόγοι τόλμησαν να εκχωρήσουν τους χώρους «μας» για διάφορες εκδηλώσεις, το είχαν μετανιώσει πικρά (Ρωμαϊκή αγορά, Ακρόπολη με πανσέληνο). Αν η μαζική χρήση είναι ένα πρόβλημα, το άλλο θα ήταν η ερήμωση: υπάρχουν άφθονες μαρτυρίες για το τι συμβαίνει πια σε ανοιχτούς, φυτεμένους τόπους τη νύχτα, πόσο επικίνδυνα είναι τα μοναχικά περάσματα. Αλλά το ίδιο άσχημες είναι οι εμπειρίες από τις ήδη διαμορφωμένες ζώνες της Ακρόπολης και του Φιλοπάππου από «παράνομη» στάθμευση. Σε λίγο θα βρεθούμε μπροστά σε έναν μεταμένο λιθόστρωτο χώρο, από του Μακρυγιάννη ως το Θησείο, στενό, διαθέσιμο. Άρα, εκμεταλλεύσιμο. Και το μεγάλο ερώτημα είναι: ποιος θα είναι ο χρήστης αυτού του θεόσταλτου «έργου»;

Η πεζοδρόμηση της Ερμού, είναι αλήθεια, πέτυχε γιατί πλαισιώνεται με το όριο, είναι εξέχον κομμάτι της αθηναϊκής αγοράς. Η Διονυσίου Αρεοπαγίτου, όμως, δεν είναι τίποτα από αυτά. Είναι ένας «διάδρομος εισό-

δου» που σε προετοιμάζει για τα λαμπρά και μοναδικά μνημεία που θα αντικρίσεις σε λίγο καθώς προχωράς. Ός τώρα έπαιζε αυτό το ρόλο ως χώρος στάθμευσης τουριστικών λεωφορείων και ως προσπέλαση πεζή για το Ηρώδειο. Πώς θα λειτουργήσει, άραγε, ως αυριανός «πεζόδρομος με τραμ»;

Οι μελετητές, από πλευράς τους, έχουν δουλέψει με γνώση και συνέπεια. Προσπάθησαν, και πέτυχαν, να εντάξουν στις νέες διαμορφώσεις διάφορους διάσπαρτους (και ξεχασμένους) αρχαιολογικούς χώρους, όπως το σπίτι του φιλόσοφου Πρόκλου, την ομάδα κατοικιών που είχε παλιά ανασκαφεί στο Ηρώδειο, αλλά και να φροντίσουν το μνημείο του Μακρυγιάννη και να θελήσουν να δείξουν τα ίχνη του κατεδαφισμένου σπιτιού του Κ. Παρθένη. Πειραματίστηκαν ύστερα από έρευνες με διάφορα υλικά επίστρωσης (που κανείς ως τώρα δεν είχε κάνει τον κόπο να ψάξει) και συνδιαλέχθηκαν με τον πρόποντα σεβασμό με τις ιερές διαμορφώσεις του **Πικιώνη**.

Αλλά ο ρόλος τους, όπως και κάθε μελετητή, τέλειωσε εκεί. Οι ευθύνες τους –αν ήταν ποτέ να ζητηθούν– σχετίζονται με τις αρχιτεκτονικές ποιότητες και τις αρχαιολογικές εκλεπτύνσεις που ενσωμάτωσαν στο έργο τους. Με κανένα τρόπο δεν θα σχετίζονταν με τις τύχες της πολεοδομικής επέμβασης, ιδίως όταν η διαχείριση των έργων αφού τελειώσουν στην Ελλάδα είναι ανύπαρκτη, όταν (ακόμα σπουδαιότερο) η βίαιη κακοποίηση του δημόσιου χώρου της πόλης καθημερινά, με βανδαλισμούς και γκράφιτι, είναι πια καθιερωμένη πρακτική. Το έργο τους, με άλλα λόγια, θα βρίσκεται από αύριο το πρωί στο έλεος μιας σκληρής πραγματικότητας, πολύ μακριά από τις ιδανικές καταστάσεις που πρόβαλε το «όραμα» της **Μελίνας Μερκούρη** για την Ενοποίηση των Αρχαιολογικών Χώρων.

Οι δυσκολίες, κάποτε ανυπέρβλητες και εκφοβιστικές, είναι πλέον ορατές με γυμνό μάτι. Αυτό, όμως, δεν σημαίνει ότι δεν θα πρέπει να τολμά κανείς να προχωρήσει στην πράξη. Ε, όχι και να μείνουμε με μοναδική εναλλακτική πρόταση της απειρίγραπτης (αλλά ας το παραδεχτούμε, τόσο δημοφιλείς) διαμορφώσεις του **Δήμου Αθηναίων**, λες και δεν μας αξίζει καλύτερη μοίρα!

Να γίνει, έστω, το «πείραμα», να δούμε πώς δουλεύει – αλλά σύντομα, στο σύνολο της μελέτης, όχι μένοντας σε ημίμετρα, όχι με δειλές δοκιμές σε περιορισμένη έκταση, ώστε να μπορούν εύκολα οι αποφάσεις να «ανακληθούν», ούτε γάτα ούτε ζημιά. Και να επισπευσθεί η εφαρμογή των υπολοίπων μελετών, έστω με κάποιες περικοπές και προσαρμογές (μήπως υπήρχαν ξεκάθαρες προδιαγραφές και συντονισμός για τις μελέτες γενικά, που αγνοώ;). Και αν αποδειχτεί ότι χάσαμε, δεν θα μπορέσει τουλάχιστον κανείς να μας κατηγορήσει για φυγομαχία. Οι αρχαιολογικοί χώροι είναι το τελευταίο «ψαχνό» στο κέντρο της Αθήνας που παρέχεται για εκμετάλλευση, σύμφωνα με τα πρότυπα της σύγχρονης αγοράς. Ας μη χαθεί η ευκαιρία!

Δ.Φ.

Προς τους πολίτες της Ευρώπης και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής

Ο βάρβαρος πόλεμος που άρχισε στις 24 Μαρτίου τέλειωσε ή, κατά κάποιους άλλους, διεκόπη. Και την Δευτέρα 14 Ιουνίου, μετά τα αποτελέσματα των ευρωεκλογών, διαπιστώσαμε πόσο αυτός ο πόλεμος επηρέασε την κοινή γνώμη όλης της Ευρώπης.

Μας ενδιαφέρει όμως ιδιαίτερα τι εσήμανε αυτός ο πόλεμος για μας και πώς ευαισθητοποιήθηκαν οι καλλιτέχνες και οι διανοούμενοι στη χώρα μας γι' αυτόν. Συναυλίες, αρθρογραφία, κείμενα και εκκλήσεις. Η ιστορία όμως δεν σταμάτησε εδώ. Στο επόμενο διάστημα νέα προβλήματα προκύπτουν για την περιοχή. Αλβανία και Σερβία μετατρέπονται σε προτεκτοράτα και εντάσσονται σε ζώνες επιρροής. Το NATO «δεν τέλειωσε ακόμη την δουλειά». Ένα κείμενο που υπέγραψε μια ομάδα πνευματικών ανθρώπων –κυρίως αρχαιολόγων– με ημερομηνία 4 Απριλίου, αλλά δεν βρήκε θέση στον ελληνικό Τύπο, φιλοξενούμε στις σελίδες αυτές. Έτσι για την ιστορία... Μια ιστορία που συνεχίζεται.

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

Το NATO στην πρώτη και μοναδική πραγματική στρατιωτική του επιχείρηση στα 50 χρόνια λειτουργίας του απέτυχε από κάθε άποψη: Απέτυχε, αφού δεν μπόρεσε –παρ' όλη την καταφανή υπεροπλία του και την ολοφάνερα πλεονεκτική του θέση– να επικρατήσει τις πρώτες μέρες τής συντριπτικά άνισης αναμέτρησης.

Απέτυχε γιατί συσπείρωσε γύρω από τον Μιλόσεβιτς όλους τους αντιπάλους του, αφού το NATO δεν βομβαρδίζει μόνον τον αυτόν και τους οπαδούς του, αλλά όλους τους Σέρβους.

Απέτυχε γιατί τετραπλασίασε τους πρόσφυγες από το Κόσοβο, τους οποίους υποκριτικά δηλώνει ότι επιθυμούσε να προστατεύσει.

Απέτυχε γιατί καταστρατήγησε και καταστρατηγεί κάθε έννοια και κάθε κανόνα διεθνούς δικαίου. Τώρα, μετά 40 μέρες ανηλεών βομβαρδισμών, έχει επιπλέον αποδυσθεί σε μια απλοϊκή προσπάθεια να πείσει την κοινή γνώμη ότι επιβάλλεται «πάση θυσία να νικήσει», ενώ έχει ήδη ηττηθεί.

Μαζί με το NATO απέτυχαν και ηττήθηκαν ο κ. Κλίντον, η κ. Ολμπράιτ καθώς και οι πειθήνιοι ευρωπαίοι σύμμαχοί τους. Και σε κάθε περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ούτε να αποτελέσει νίκη το γεγονός ότι:

–Βομβαρδίζεται συστηματικά όχι ο Μιλόσεβιτς αλλά μια χώρα ολόκληρη, επειδή ο εκλεγμένος πρόεδρος της δεν είναι απο-

δεκτός από το NATO.

–Καταστρέφονται ασύστολα και απρόκλητα οι περιουσίες των απλών πολιτών αυτής της χώρας.

–Βομβαρδίζονται, χωρίς καν κήρυξη πολέμου –ώστε να μην θεωρηθούν εγκλήματα πολέμου– νοσοκομεία, μαιευτήρια, γέφυρες, τηλεοπτικοί σταθμοί, εργοστάσια, κατοικημένα κτίρια, πόλεις και μνημεία του παγκόσμιου πολιτισμού.

–Μολύνεται βαρύτατα, από τους εγκληματικούς εν επιγνώσει βομβαρδισμούς πετροχημικών εργοστασίων, διυλιστηρίων κ.λπ. η ατμόσφαιρα της κεντρικής και νοτιοανατολικής Ευρώπης και διαταράσσεται επικίνδυνα με άγνωστες επιπτώσεις η οικολογική ισορροπία όλης της περιοχής (από τα περάσματα των πουλιών ως τα νερά του Δούναβη κ.λπ. κ.λπ.).

–Σκοτώνονται καθημερινά, τραυματίζονται, ακρωτηριάζονται άμαχοι, άνδρες, γυναίκες, παιδιά. Ός τώρα 1.000 άμαχοι, τους οποίους το NATO βάφτισε στρατιωτικούς στόχους, έχουν σκοτωθεί και πολλά παιδιά έχουν τραυματισθεί.

«Σήμερα η Γιουγκοσλαβία και ο λαός της ύστερα από ένα μήνα βομβαρδισμών έχουν υποστεί περισσότερες ζημιές από ό,τι στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ό,τι είχαν χτίσει τα τελευταία 50 χρόνια έχει στην κυριολεξία ισοπεδωθεί και τουλάχιστον δύο γενιές Σέρβων θα υποστούν τις συνέπειες των βομβαρδισμών. Τριάντα χρόνια πίσω πήγε η Γιουγκοσλαβία, και ο λαός της συσώρευσε μίσος μέγα για τους επιτιθέμε-

νους» (Α. Καρακούσης, *Καθημερινή*, 24.4.1999).

Ο «εκ του ασφαλούς» και χωρίς προσωπικό ρίσκο βομβαρδισμός, η συστηματική ερήμωση μιας χώρας, η οικονομική και οικολογική αποσταθεροποίηση της ευρύτερης περιοχής –με μόνες ωφελημένες τις βιομηχανίες όπλων– ο κίνδυνος αναθέρμανσης του ψυχρού πολέμου, δεν συνιστούν σε καμία περίπτωση νίκη και έχουν ήδη καταγραφεί στην μνήμη της Ιστορίας ως εγκλήματα εν ψυχρώ.

Το NATO επιπλέον παραπληροφορεί συστηματικά και ανενδοίαστα την κοινή γνώμη όταν παρουσιάζει τους πρόσφυγες ως θύματα αποκλειστικά της εθνοκάθαρσης του Μιλόσεβιτς, αφού πριν από τους βομβαρδισμούς οι πρόσφυγες λόγω των διωγμών του Μιλόσεβιτς ήταν περίπου 200.000, ενώ από τότε που άρχισαν οι βομβαρδισμοί και μέχρι σήμερα οι πρόσφυγες έχουν φθάσει τους 700.000 περίπου.

Άλλωστε η «ανθρωπιστική ευαισθησία» του NATO είναι επιλεκτική και επομένως αφερέγγυα αφού:

–το NATO γνωρίζει καλά και αποκρύπτει το γεγονός ότι πραγματική εθνοκάθαρση έγινε από τους Κροάτες εις βάρος των Σερβοβόσνιων· οι Κροάτες όμως δεν κατηγορήθηκαν ούτε βομβαρδίστηκαν για αυτόν τον λόγο. «Όταν οι Κροάτες "καθάρισαν εθνικά" την Κράινα από εκατοντάδες χιλιάδες Σέρβους –η μεγαλύτερη τέτοια εκκαθάριση στα Βαλκάνια μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο– οι δημοσιογράφοι κοιτούσαν οι περισσότεροι από την άλλη πλευρά ή επευφημούσαν» (Alexander Cockburn, *Los Angeles Times* 22.4.1999).

–το NATO γνωρίζει καλά και αποκρύπτει το γεγονός ότι πραγματική εθνοκάθαρση έγινε στο κατεχόμενο από τα τουρκικά στρατεύματα τμήμα της Κύπρου, όπου αναγκάστηκαν να φύγουν όλοι Έλληνες, οι οποίοι αποτελούσαν και την απόλυτη πλειοψηφία των κατοίκων και το οποίο εποίκισθηκε από μετοίκους της Ανατολίας· δεν κατηγορήθηκε όμως, ούτε βομβαρδίστηκε η Τουρκία γι' αυτόν το λόγο.

–το NATO γνωρίζει καλά και αποκρύπτει το γεγονός ότι πραγματική εθνοκάθαρση έγινε στο κατεχόμενο από τα τουρκικά στρατεύματα τμήμα της Κύπρου, όπου αναγκάστηκαν να φύγουν όλοι Έλληνες, οι οποίοι αποτελούσαν και την απόλυτη πλειοψηφία των κατοίκων και το οποίο εποίκισθηκε από μετοίκους της Ανατολίας· δεν κατηγορήθηκε όμως, ούτε βομβαρδίστηκε η Τουρκία γι' αυτόν το λόγο.

ει το γεγονός ότι ο UCK είναι ο αντίπαλος στρατός μιας μειονότητας μέσα στα όρια ενός κυρίαρχου κράτους όπως ακριβώς και οι Κούρδοι. Θα πρέπει το NATO να μας εξηγήσει γιατί ονομάζει τον εν πολέμους μισθοφορικό στρατό του UCK απελευθερωτικό, και τους Κούρδους αυτονομιστές τους ονομάζει τρομοκράτες. Η ηρωική να μην επιχαιρεί γι' αυτό, αφού άρχει το ενδεχόμενο, αν κάποιος εκλεγμένος ηγέτης της Τουρκίας δεν αρέσει σε ποια μελλοντική κ. Ολμπράιτ, να ονομαστούν και οι Κούρδοι, από τρομοκράτες, απελευθερωτές, όπως ακριβώς έγινε με τον UCK.

Εν πάση ουσία, οι χώρες του NATO που υποστηρίζουν βομβαρδίζοντας τις τάσεις απόσχισ και ανεξαρτοποίησης ενός τμήματος κυρίαρχου κράτους, θα πρέπει να μας αντήσουν αν θα υποστηρίξουν, αντίστοιχα, ανάλογες τάσεις στην χώρα των κατοίκων, στην Ιρλανδία, στην Κορσική, στην Κουρδιστάν, στο Βέλγιο, κ.ά.

Η ιταμή περιφρόνηση που επιδεικνύει το NATO για τους κανόνες διεθνούς δικαίου και για το κοινό περί δικαίου αίσθημα, επισημαίνοντας επιπλέον με τρόπο προσβλητικό για τη νοημοσύνη μας, τους βομβαρδισμούς θανάτου ανθρωπιστική επιχείρηση και προβάλλοντας ιταμά το δίκαιο του ισχυρότερου, δημιουργεί κοινωνικά πρόβλημα κυνικής βίας επικίνδυνα για τη συνοχή κάθε κοινωνίας. Το NATO πρέπει να αποκτήσει την γενναιότητα να παραδεχθεί την ατιμία, να σταματήσει τους βομβαρδισμούς και να αρχίσει πολιτικό διάλογο.

Να είναι τραγικό και ταπεινωτικό για όλη την ελεύθερη ανθρωπότητα, για κάθε ελεύθερη συνείδηση, το γεγονός ότι η Σερβία η οποία βομβαρδίστηκε ανηλεώς από Χίτλερ για την ηρωική της αντίσταση ναζιστικά στρατεύματα, βομβαρδίζεσήμερα με την ίδια αγριότητα από τις δυνάμεις του NATO που αρνούνται έτσι ορατά τις αξίες για τις οποίες πολέμησαν στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Η επικράτηση τέτοιων προτύπων βίας, εθνικισμού, και αυθαιρεσίας είναι εναντίον συμφερόντων των ΗΠΑ και της Ευρώπης γιατί συνιστά άρνηση του πολιτισμού που σφραγίζει το τέλος του ματοβαμμένου 20ού αιώνα με την είσοδο σε νέα περίοδο βαρότητας, με επιστροφή στην λίθινη εποχή.

Σήμερα ένα από τα πρότυπα του λεγόμενου δυτικού πολιτισμού ήταν ο Έκτωρ, ο οποίος ξοχήν «νικητής» στην *Ιλιάδα*.

Εν πάση ουσία, μας τους Έλληνες ο Έκτωρ εξακο-

λουθεί να αποτελεί πρότυπο, όπως και οι Τρωάδες (η τραγωδία του Ευριπίδη, τραγικά επίκαιρη σ' όλη τη διάρκεια του 20ού αιώνα) εξακολουθούν να συμβολίζουν την *Υβρι του πολέμου* για «νικητές» και «ηττημένους».

Οι απόψεις που διατυπώνονται στο κείμενο αυτό εκφράζουν -σύμφωνα με όλες τις δημοσκοπήσεις- το 98% των ελλήνων πολιτών.

Απευθυνόμαστε επισήμως στους θρησκευτικούς αρχηγούς όλων των δογμάτων, στους πρέσβεις των χωρών-μελών του NATO και του ΟΗΕ, στα ΜΜΕ των χωρών αυτών, στις οικολογικές οργανώσεις, στην UNESCO και σε όλους τους πολίτες του πολιτισμένου κόσμου.

Αβραμέα Άννα - Καθ. Παν/μίου Κρήτης, Αλεβίζου Νίκη - Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Αθηνών, Ανδρέου Αθηνά - Βυζαντινολόγος, Ανδρέου Αλεξάνδρα - Βυζαντινολόγος, Αρχοντόπουλος Θεόδωρος - Αρχαιολόγος, Εφορεία Αρχαιοτήτων Ρόδου, Ασπρά-Βαρδαβάκη Μαίρη - Καθ. Ιστορίας Τέχνης ΕΜΠ, Βαγενάς Νάσος - Καθ. Παν/μίου Αθηνών, Βαλαχής Ιωάννης - Βυζαντινολόγος, Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή, Βελισσαρίου Παναγιώτης - Βυζαντινολόγος, Βογιατζής Σωτήρης - Αρχιτέκτονας, Βοκοτόπουλος Παναγιώτης - Ορμήτιμος Καθ. Βυζαντινής Αρχαιολογίας Παν/μίου Αθηνών, Γαλάβαρης Γιώργος - Πρόεδρος Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας, Γκιολές Νικόλαος - Καθ. Παν/μίου Αθηνών, Γούναρη Εμμανουέλα - Βυζαντινολόγος, Γούναρης Γεώργιος - Καθ. Παν/μίου Θεσσαλονίκης, Δελαπόρτα Αικατερίνη - Υπουργείο Πολιτισμού, Δεληβορριά Μαρία - Φιλολόγος, Δεληβορριάς Άγγελος - Καθ. Ιστορίας Τέχνης Παν/μίου Αθηνών, Δουκατά-Δεμερτζή Σοφία - Αρχαιολόγος, Εφορεία Αρχαιοτήτων Καβάλας, Δρανδάκη Αναστασία - Βυζαντινολόγος, Δροσογιάννη Φανή - Αρχαιολόγος, Ετζέογλου Ροδονίκη - Εφορεία Ιδιωτικών Συλλογών, Ζαρίφης Νικόλαος - Αρχαιολόγος, Θεοδωράκη Γεωργία - Βυζαντινολόγος, Θεοδωράκης Μίχης - Συνθέτης, Καββαδία Αριστέα - Αρχαιολόγος Υπουργείου Πολιτισμού, Καλοπίστη Σόνια - Καθ. Βυζαντινής Αρχαιολογίας Παν/μίου Αθηνών, Κανίνια Ερ. - Αρχαιολόγος, Καπάνταη Ισμήνη - Συγγραφέας, Καραμπάλη Όλγα - Βυζαντινολόγος, Καραμπάτσος Βασίλης - Βυζαντινολόγος, Καραπλή Κατερίνα - Παν/μιο Αθηνών, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Καρκαγιάννης Αντώνης - Δημοσιογράφος, Κατσιώτη Αγγελική - Αρχαιολόγος, Εφορεία Αρχαιοτήτων Ρόδου, Κόλλιας Ηλίας - Έφορος Αρχαιοτήτων Ρόδου, Κορρέ-Ζωγράφου Κατερίνα - Καθ. Λαογραφίας Παν/μίου Αθηνών, Κουκιάρης Σίλας - Αρχιμανδρίτης, Βυζαντινολόγος, Κουκούλης Θεόδωρος - Βυζαντινολόγος, Κουρέντα-Ραπτάκη - Αρχαιολόγος, Κωνσταντινίδη

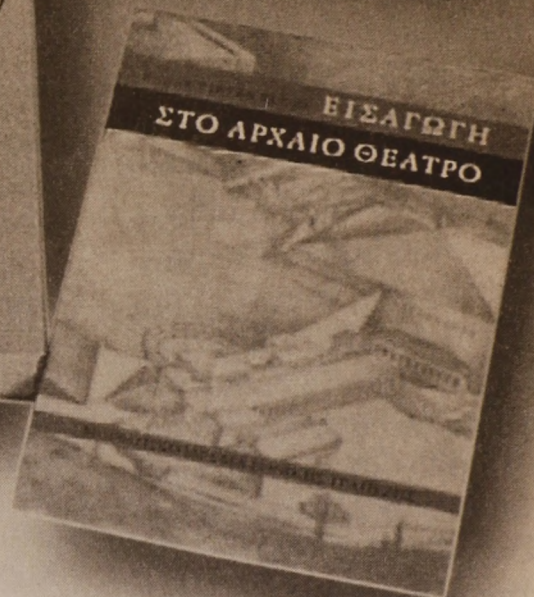
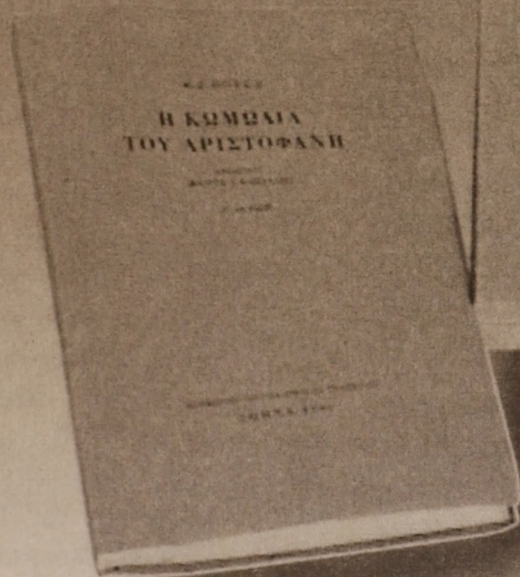
Η ΕΚΚΛΗΣΗ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

Ένα κείμενο έκκλησης για το σταμάτημα του πολέμου στη Γιουγκοσλαβία -δημοσιεύτηκε στο τχ. 685 της 23.4.99- που κυκλοφόρησε με πρωτοβουλία ελλήνων, βούλγαρων και ρουμάνων καλλιτεχνών και προσυπέγραψαν εκατοντάδες διανοούμενοι από την Τουρκία και τις άλλες βαλκανικές χώρες συγκέντρωσε και άλλες νέες υπογραφές από την Ρουμανία. Είναι μεταξύ άλλων οι:

Johnny Bolbora γλύπτης, Bogdan Breazu γλύπτης, Ioan Buduca συγγραφέας, Vlad Ciobanu γλύπτης, Alex Condeescu συγγραφέας, Traian T. Cosovel ποιητής, Catalina Milaela Dragulin κεραμίστρια, Georg Nicolae ζωγράφος, Mihal Precup συγγραφέας, Sorin Preda συγγραφέας, Antoaneta Ralian μεταφράστρια, Marius Ralian δημοσιογράφος, Peter Schragar ποιητής και μεταφραστής, Constantin Stan συγγραφέας, Alin Totesu γλύπτης, Liviu Uleia συγγραφέας, Mara Vilceanu γλύπτης και Daniel Vorona συγγραφέας.

Χαρά - Καθ. Παν/μίου Αθηνών, Κωνσταντίνος Δημήτριος - Διευθυντής Βυζαντινού Μουσείου Αθηνών, Μαλαδάκης Βαγγέλης - Βυζαντινολόγος, Μανωλέσσου-Κουνουπιώτου Ελένη - Αρχαιολόγος, Μαρκή Ευτέρπη - Αρχαιολόγος, Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Θεσσαλονίκης, Μαυρομούστακος Πλάτων - Καθ. Παν/μίου Αθηνών, Μελά Νάτα - Γλύπτρια, Μουτζάλη Αφέντρα - Αρχαιολόγος, Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Πατρών, Μπαλλιάν Άννα - Ιστορικός της Τέχνης, Μπαμπινιώτης Γεώργιος - Καθ. Γλωσσολογίας Παν/μίου Αθηνών, Μπίθα Ιωάννα - Βυζαντινολόγος, Ακαδημία Αθηνών, Μπούρας Χαράλαμπος - Καθ. Ιστορίας Αρχιτεκτονικής ΕΜΠ, Νάνου Μαρία - Αρχαιολόγος, Οικονομάκη-Παπαδοπούλου Γιώτα - Βυζαντινολόγος, Οικονόμου Μαριάννα - Βυζαντινολόγος, Παναγιωτίδη Μαρία - Καθ. Παν/μίου Αθηνών, Πανσελήνου Ναυσικά - Αρχαιολόγος, Υπουργείο Πολιτισμού, Παπαθεοφάνους-Τσουρή Ευαγγελία - Αρχαιολόγος Υπουργείου Πολιτισμού, Παπαϊωάννου Κ.Π. - Αρχαιολόγος, Παρχαρίδου Μαγδαληνή - Αρχαιολόγος, Πιτσάκης Κωνσταντίνος - Καθ. Παν/μίου Θράκης, Πολίτη Μαρία - Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Ρηγάκου Δ. - Αρχαιολόγος, Εφορεία Αρχαιοτήτων Θεσσαλονίκης, Σαμπανοπούλου Β. - Βυζαντινολόγος, Σιγάλα Μαρία - Αρχαιολόγος, Εφορεία Αρχαιοτήτων Ρόδου, Σταυροπούλου Αγγελική - Καθ. Παν/μίου Ιωαννίνων, Τριανταφυλλόπουλος Δημήτριος - Καθ. Παν/μίου Κύπρου, Φωσκόλου Βασιλική - Βυζαντινολόγος, Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, Χατζηασλάνη Κορνηλία - Αρχιτέκτων, Αρχαιολόγος, Χατζηδάκη Νανώ - Καθ. Βυζαντινής Αρχαιολογίας Παν/μίου Ιωαννίνων.





Εκδόσεις του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τραπέζης

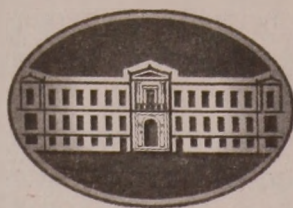
Διάθεση

Μορφωτικό Ίδρυμα
Εθνικής Τραπέζης
Θουκυδίδου 13,
Πλάκα
Τηλ.: 3221335

Εθνική Τράπεζα
της Ελλάδος
Αιόλου 86, Αθήνα
Τηλ.: 3341846
Fax: 3341999

Βιβλιοπωλείο
"Το Μορφωτικό"
Στοά του Βιβλίου
Πεσμαζόγλου 5
Τηλ.: 3215606

Πρατήριο Εκδόσεων
Ε.Τ.Ε. και Μ.Ι.Ε.Τ.
Πλουτάρχου 5,
Θεσσαλονίκη
Τηλ.: (031) 295105



ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Δημοκρατία και τυραννίδα

Κοσμάς Ψυχοπαίδης,
Ο Φιλόσοφος, ο Πολιτικός
και ο Τύραννος,
Εκδ. Πόλις,
Αθήνα 1989

Ο Κοσμάς Ψυχοπαίδης διεξάγει μια συνεχή έρευνα μέσα από την αρχαία φιλοσοφία για τον καθορισμό της έννοιας της αξίας και συμερίζεται την αγωνία του Πλάτωνα και του Αριστοτέλη για το μέγα κακό της τυραννίδας, ακόμα και στις κρυμμένες ή τις υπολανθάνουσες της μορφές. Εκκινώντας από τη νεότερη του υποσκευή, αντιμετωπίζει στο βιβλίο του το πρόβλημα του περάματος από την αξία στον νόμο, το οποίο δεν συνιστά πάντοτε μια ομαλή μετάβαση και δεν εγυάται πάντα μια ομαλή διευθέτηση. Θα παρακολουθήσουμε στην παρούσα βιβλιοπαρουσίαση την ανάπτυξη των επιχειρημάτων του για το κεντρικό αυτό πρόβλημα της πολιτικής πιστήμης.

Αρχής γενομένης από την πλατωνική Πολιτεία, ο Κ.Ψ. διαγιγνώσκει την αποτυχία πάντησης στο πρόβλημα του όμου, το οποίο θέτει η πλατωνική ανάλυση, με την έννοια ότι την Πολιτεία η θετικοποίηση της αξίας δεν προτείνεται και η ανάλυση διακινδυνεύει τη μαείωση της εφαρμογής της αξίας στην κοινωνική και ιστορική πραγματικότητα. Ο Πλάτων θεωρεί ότι η θετικοποίηση της αξίας την οδηγεί σε έκπτωση (το αξιακό υπόκειται στην πθένεια). Στους μεταγενέστερους όμως Νόμους βρίσκουμε

μια διάσωση του νόμου· θα πρέπει οι υπάρχουσες ιστορικά πολιτείες (οι εμπειρικές) να καταφεύγουν στη μίμηση του ιδεώδους, σε μια δεύτερη λύση μετά την άριστη (297d, πρβλ. Δεύτερος Πλους 300c). Με τον τρόπο αυτό μεταβάλλεται η λειτουργία του νόμου· αντί να θεωρείται η απαξιωμένη θετικοποίηση της γνήσιας φιλοσοφικο-πολιτικής ενέργειας, αντιμετωπίζεται τώρα ως μίμηση ενός προτύπου.

Η πολιτική σκέψη του Πλάτωνα γεννήθηκε στο δημοκρατικό πολίτευμα της Πόλης-Κράτους και λαμβάνει υπ' όψη τους κινδύνους του αλλά και την έκπτωσή του σε διάφορες τυραννικές μορφές διακυβέρνησης· ο Πλάτων θέτει τα προβλήματα που συναντούμε στη συνέχεια του Δυτικού Πολιτισμού. Η νεότερη σκέψη των Kant, Hegel κ.λπ. προσπάθησε να λύσει το πρόβλημα της εφαρμογής της αξίας στον νόμο. Όμως οι αντινομίες της πλατωνικής σκέψης πέρασαν και στον διαφωτισμό καθώς και στη μετέπειτα πολιτική φιλοσοφία.

Στον Αριστοτέλη εγκαταλείπεται η πλατωνική ιδέα της μίμησης για την πραγμάτωση του αγαθού στην πολιτεία. Αντίθετα, το αγαθό νοείται ως σκοπός και η ανάλυσή του ξεκινάει από το εμπειρικό δεδομένο («η ιδέα από τον ουρανό στη γη»). Ο Πλάτων, παρ' όλο που έβλεπε την αιτία του αγαθού στην πολιτεία ως εσωτερική, είχε κατά περιόδους μιλήσει και για άριστη αρχαία φυσική κατάσταση της πολιτείας (Γοργίας). Ο Αριστοτέλης θέτει την αξία ως εσωτερικό σκοπό του όντος. Παρα-

πονείται για το γεγονός ότι οι παλαιότεροι φιλόσοφοι δεν δίνουν αξία στο δεδομένο. Έτσι στα Ηθικά Νικομάχεια ολοκληρώνεται η μοντέρνα εικόνα μιας πολιτικής κοινωνίας θεμελιωμένης στη δικαιοσύνη, της οποίας οι σχέσεις αναφέρονται στον καταμερισμό της εργασίας που παίρνει τη μορφή ανταλλαγών μέσω του χρήματος. Η πολιτεία πραγματοποιεί κατά φύσιν τις αρχές της αριστοτελικής οντολογίας.

Θεμέλιο του δημοκρατικού Συντάγματος (Πολιτικά, βιβλίο στ) είναι η ελευθερία. Ως ελευθερία νοείται η δυνατότητα των πολιτών να είναι άρχοντες και αρχόμενοι. Εδώ αρχίζει η αντιπαράθεση του πολιτικού και του φιλοσόφου με τον τύραννο. Στο τυραννικό πολίτευμα καταλύεται η έννοια της ελευθερίας όπως νοείται στον Αριστοτέλη. Η αριστοτελική ανάλυση της τυραννίδας αποτελεί πρότυπο για τις αντίστοιχες αναλύσεις του Machiavelli· αναδεικνύει την τυραννίδα ως σχέση υπό διαρκή άρση και αναίρεση. Η τυραννίδα, είτε θίγει την αξιακή βάση συγκρότησης της πολιτείας (δικαιοσύνη, ελευθερία), οπότε αποδυναμώνει και τις ίδιες τις βάσεις ύπαρξης και συνοχής της γινόμενη δυσλειτουργική, είτε υιοθετεί το αντίθετό της για να διατηρηθεί (ο τύραννος υποκρίνεται τον ενάρετο πολιτικό), οπότε αυτοαναιρείται ως τέτοια.

Στον Αριστοτέλη το ιστορικό και το σχετικό βρίσκονται σε διαρκή μετάβαση προς το αξιακό, γιατί ο σκοπός κάθε πράγματος είναι η αλήθεια του. Όπως και ο Σωκράτης, έτσι και ο Αρι-

νόστος ποιητικός – η συλλογή Ποίηση Ελευσίνα συγκεντρώνει 87 ποιήματα Ελλήνων και ξένων, τα οποία αναφέρονται είτε στην ίδια τη γενέτειρα του Αισχύλου είτε στην Δήμητρα, την Περσεφόνη, τον Τριπτόλεμο και γενικότερα το Θριάσιο πεδίο.

Ο Γιάννης Καλομενίδης εργάστηκε με αφοσίωση για τη δημιουργία αυτής της πρωτότυπης ανθολογίας: «Γιατί εκείνο πια το δειλί, / σαν άρρωστος καιρό που πρωτοβγαίνει ν' αρμέξει ζωή απ' τον έξω κόσμο, ήμουν / περπατητής, μοναχικός στο δρόμο / που ξεκινά από την Αθήνα κι έχει / σημάδι του ιερό την Ελευσίνα. / Τι ήταν για μένα αυτός ο δρόμος πάντα σα δρόμος της Ψυχής», Άγγελος Σικελιανός.

Ξεφυλλίζοντας την ωραία έκδοση Ρουμελιώτικα Δημοτικά Τραγούδια του Χρήστου Δ. Χαλατσά (εκδ. Γαλαίος, 1999) σταμάτησα στα λόγια ενός τραγουδιστή: «Εγώ ήμουν που τραγούδησα / Εψές το βράδυ βράδυ / και τ' αήκουσε μια λυγρή / μιας χήρας θυγατέρα, που 'χει τ' αχείλι κόκκινο / το μάγουλο βαμμένο. / –Μαρή διαβόλου θηλυκό / καταραμένο γένος. / Εσύ στο δάσκαλο δεν πας. / Αυτάνα πού τα ξέρεις; / –Έχω το νου μου δάσκαλο / και το μυαλό μου πένα».

Ορθή επιλογή που αποκτά ιδιαίτερη σημασία στις μέρες μας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί η έκδοση της Ακαδημίας Αθηνών και συγκεκριμένα του Κέντρου

Ερεύνες της Ελληνικής Κοινωνίας τριών τόμων που φωτίζουν πλευρές της πολιτικής μας ιστορίας από τον Μεσοπόλεμο ως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο: 1.

Αλεξάνδρου Ι. Δεσποτόπουλου, *Η Πολεμική Προπαρασκευή της Ελλάδος 1923-1940*. Βάσου Π. Μαθιόπουλου, *Η συμμετοχή της Ελλάδος στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο*, τόμος Α' και τον ομότιτλο Β' τόμο που υπογράφουν οι Σοφοκλής Γ. Δημητρακόπουλος και Αλέξανδρος Λ. Ζαούσης (Αθήνα 1998).

Πολιτικές του Ορθολογισμού. Δέκα μελέτες για τον Καρτέσιο τιτλοφορείται το ειδικό τεύχος 1 του περιοδικού *Αξιολογικά* (επιμέλεια: Γιώργος Φαράκλας, εκδ. Εξάντας, 1999) σε συνεργασία με το περιοδικό *Ο Πολίτης*. Η έκδοση συγκεντρώνει τις εισηγήσεις στο διήμερο «Καρτέσιος», που πραγματοποιήθηκε στο Πάντειο Πανεπιστήμιο τον Φεβρουάριο '97 και περιλαμβάνει άρθρα των Β. Κιντή, Α. Μπαγιόνα, Κ. Ψυχοπαίδη, Α. Μπαλτά, κ.ά. Η έκδοση συμπληρώνεται με παράρτημα που περιέχει μικρό τμήμα της αλληλογραφίας του Καρτέσιου σχετικό με την πολιτική σκέψη σε μετάφραση Γιώργου Φαράκλα.

Ροή σκέψης που σχεδιάζεται σε κύκλους: πρόκειται για μια ενδιαφέρουσα δομή γραφής, που ανταποκρίνεται άριστα στο

στοτέλης θέτει το αγαθόν ως το αληθές αλλά, σε αντίθεση με τον πρώτο, η αλήθεια αυτή είναι σκοπός και όχι αφηρημένη ιδέα. Το τέλος, ο σκοπός του δημοκρατικού πολιτεύματος, είναι η ευδαιμονία. Η ευδαιμονία ορίζεται για την πολιτεία από εξωτερικές αιτίες (πλούτος, γεωγραφικές συνθήκες κ.λπ.), οι οποίες όμως αντιστοιχούν στην εσωτερική αιτία που αποτελεί για την ευδαιμονία το αγαθό.

Στον Αριστοτέλη γίνεται το πρώτο βήμα προς αυτό που θα

λέγαμε «νομικό υποκείμενο», ένα πείραμα για την έμμεση δημοκρατία, πέρα από την τυπική Πόλη-Κράτος της Αρχαίας Ελλάδας, και μια συνακόλουθη είσοδος στη νεοτερικότητα. Το πολιτικό όμως συνεχίζει να προηγείται των λοιπών κοινωνικών μορφών που συνδέουν τους ανθρώπους, είναι το όλον που δίνει πραγματικότητα στο επί μέρους. Αυτό εντυπωσίασε τον Hegel, που αντιπαρέθεσε την ιδέα του όλου σκοπού στη μοντέρνα αρχή που εκκινεί από

το ατομικό και **άντλησε** από την αριστοτελική κατασκευή κεντρικές ιδέες της δικής του θεωρίας της ολότητας. «Η πολιτική δύναμη», γράφει ο Hegel, «πραγματοποιείται μέσω της υποκειμενικής ενέργειας. Το πολιτικό είναι το ύψιστο. Διότι ο σκοπός του είναι ο ανώτερος όσον αφορά το πρακτικό». Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι ο Hegel άφησε επιγόνους και δεξιούς και αριστερούς.

Έρη Κασίμη

Ο ερμητισμός του Ουνγκαρέτι

Τζουζέππε Ουνγκαρέτι,
Σπουδή θανάτου,
Μτφ.: Σωτήρης Τριβιζάς,
Εκδ. Καστανιώτης,
Αθήνα 1998

Ο Giuseppe Ungaretti είναι από τους κυριότερους εκπροσώπους του ερμητισμού, της νεοτεριστικής λογοτεχνικής τάσης που στην περίοδο του ιταλικού μεσοπολέμου αναπτύχθηκε ως αυτόνομη ποιητική έκφραση με βασικές αιχμές (εκτός από τον ίδιο) και τον άλλο μεγάλο των ιταλικών γραμμάτων, τον Eugenio Montale. Επικεντρώνοντας την ανάγκη ανανέωσης εν σχέσει με το ποιητικό προηγούμενο των φορμαλιστών, οι «νέοι» ποιητές (μαζί με τους προαναφερθέντες οι Umberto Saba, Vincenzo Cardarelli, αλλά και οι νεότεροι Salvatore Quasimodo, Leonardo Sinisgalli κ.ά.) επιδίωξαν τη ρήξη με την καθεστηκυία τάξη της πνευματικής Ιταλίας, επιφέροντας αλλαγή στην κοσμοθεώρηση χάρη στην καινή αισθητική αποτύπωση της πραγματικότητας διά της ποίησης. Ο Giuseppe Ungaretti μπορεί εν δυνάμει να θεωρηθεί πρώτος στη ρήξη με το κατεστημένο ενός Gabriele D' Annunzio

ή ακόμη ενός Giovanni Pascoli καθώς αξίωσε την ανάμειξη λογοτεχνίας και ζωής, προσθέτοντας αισθητική αξία στις εικόνες αυτού του διπτύχου. Η στοιχειώδης κατάσταση της ύπαρξης αποκρυσταλλώθηκε στο ποιητικό corpus του Αιγυπτιώτη Ιταλού, κατακερματίζοντας τον λόγο με απώτερη προσδοκία την εσώτερη εκφραστική ένταση των εικόνων που η λέξη δημιουργεί.

Ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος επέδρασε καταλυτικά στην ποιητική φυσιογνωμία του ενώ αργότερα η εμβριθέστερη επαφή του με τον χριστιανισμό μετέστρεψε τη φιλοσοφική του προοπτική.

Στη δεύτερη περίοδο της ποιητικής δημιουργίας του Giuseppe Ungaretti ανιχνεύεται η κυρίαρχη θρησκευτική-μυστηριακή αντίληψη –η οποία έρχεται σε αντίθεση με την αθεϊστική τάση και η ελευθεριότητα της ψυχής στην προηγούμενη, πεφρασμένη κυρίως στις συλλογές *Il porto sepolto* και *Allegria dei naufragi*– αλλά και η εμμονή του στην ιδέα του θανάτου. Ήταν η επιλογή του ποιητή-μεταφραστή Σωτήρη Τριβιζά να εργαστεί κατ' αποκλειστικότητα σ' αυτό τον θεματολογικό άξονα ο οποίος χαρακτήρισε εν τέλει τη δημι-

ουργία του ιταλού ποιητή μέχρι και τις ακροτελεύτιες εκδόσεις του. Τα ποιήματα που παρουσιάζονται στη συγκεκριμένη έκδοση προέρχονται από τις συλλογές *L' Allegria* και *Sentimento del tempo* με τον γενικό τίτλο *Σπουδή θανάτου* ενσκήπτοντας μεταφραστικά με σεβασμό και αιδημοσύνη. Ο Τριβιζάς «ακολούθησε» απαρέγκλιτα τον ρυθμό, τους ήχους και την εννοιολογική-αρχετυπική διάσταση του ουνγκαρεττικού λόγου. Τα λιτά εκφραστικά μέσα της ποίησής του όσο και η προσέγγιση της υφολογικής ταυτότητάς του μεταφέρονται ατόφια και μ' όλη την εσωτερική τους ένταση στην ελληνική γλώσσα.

Εν κατακλείδι, θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι η αμεσότητα του ουνγκαρεττικού πνεύματος (η ηθική ακεραιότητα, το ουσιαστικό της πραγματικότητας και το ουσιώδες της ανθρώπινης διάστασης) θίγει το σήμερα ώστε να αποκτά επικαιρότητα στις ιστορικές περιστάσεις που τόσο τραγικά διαμορφώνονται για τον σύγχρονο αναγνώστη του: «Σ' έναν κήπο αγνό / σε γέννησε αθώα επιθυμία / και η γαλήνη χάθηκε / στο χαστικό θάνατε / στο στόμα σου».

Βασίλης Ρούβαλης

Οι προοπτικές της ελληνικής γεωργίας

Μαραβέγια-Μουτσάτσου-Μ. Ντυκέν, Συμφωνία της GATT
Οι επιπτώσεις της
στην ελληνική γεωργία,
Εκδ. Α. Σάκκουλα
ΕΚΕΜ, 1998

Αποτελεσμα ενός ευρύτερου ευρωπαϊκού προγράμματος με τίτλο «Οι επιπτώσεις στην Ελλάδα από την εφαρμογή της Συμφωνίας του Γύρου Ουρουγουάης της GATT», το βιβλίο αυτό αναλύει ξεοδικά τις ρυθμίσεις της γεωργικής πτυχής της Συμφωνίας GATT. Επίσης χειρεί μια ποιοτική και ποσοτική εκτίμηση των επιπτώσεων των ρυθμίσεων στην ελληνική γεωργία. Όπως σημειώνουν οι συγγραφείς, «από την εφαρμογή της Συμφωνίας GATT το 1994, ο γεωργικός τομέας αντι-ωπίσθηκε ως ιδιαίτερος, με έννοια ότι γι' αυτόν προβλέ-θηκαν αφενός μόνιμες εξαιρέ-

σεις από ορισμένους βασικούς κανόνες και αφ' ετέρου, "προ-σωρινές" παρεκκλίσεις».

Οι ρυθμίσεις της Συμφωνίας GATT που αφορούν στη γεω-ργία, οι επιπτώσεις της Συμφωνίας στην παγκόσμια και ειδικό-τερα στην ευρωπαϊκή γεωργία είναι τα θέματα που εξετάζονται στα δύο πρώτα κεφάλαια του βι-βλίου. Στο τρίτο κεφάλαιο, περι-λαμβάνεται μια ποσοτική ανά-λυση των επιπτώσεων της Συμ-φωνίας στις αγροτικές τιμές πα-ραγωγού στην Ελλάδα, με βάση δύο εναλλακτικά σενάρια: το πρώτο υποθέτει ότι δεν υπήρξε η Συμφωνία GATT αλλά μόνο η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ και το δεύτερο στηρίζεται στην πραγ-ματικότητα, δηλαδή και στην ύπαρξη της Συμφωνίας GATT και στη μεταρρύθμιση της ΚΑΠ.

Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνεται μια παρουσία-ση των ποσοτικών μας εκτιμήσε-ων από την ανάλυση που προη-γήθηκε, καθώς και ορισμένες σκέψεις για το μέλλον της Κοι-νής Αγροτικής Πολιτικής και της ελληνικής γεωργίας μετά τη

Συμφωνία της GATT.

Όταν, το 1994, η Ευρωπαϊκή Ένωση υπέγραψε τη Συμφωνία GATT, ανέλαβε κάποιες βασι-κές δεσμεύσεις, οι οποίες αποτε-λούν τις κρίσιμες ρυθμίσεις που επηρεάζουν την ελληνική γεωρ-γία. Πρόκειται για την πρόσβα-ση στην εσωτερική αγορά, τις εξαγωγικές ενισχύσεις και την εσωτερική στήριξη.

Οι συγγραφείς αυτής της μελέ-της επιχειρούν μια πολύ χρήσιμη ποσοτική εκτίμηση των επιπτώ-σεων αυτών των ρυθμίσεων στις αγροτικές τιμές της Ε.Ε. και μέ-σω αυτών, στις τιμές παραγωγού στην Ελλάδα. Για όσους ασχο-λούνται σοβαρά με τη μελέτη του Διεθνούς Εμπορίου Αγροτι-κών Προϊόντων και κατ' επέκτα-ση με ολόκληρο το πλέγμα μέ-τρων αγροτικής πολιτικής σε πα-γκόσμια κλίμακα, η μελέτη των Μαραβέγια, Μουτσάτσου, Ντυ-κέν έρχεται να φωτίσει κρίσιμα ζητήματα που αφορούν την Κοι-νή Αγροτική Πολιτική της Ε.Ε. αλλά και το μέλλον της ελλήνι-κής γεωργίας.

Σωτήρης Ντάλης

θέμα του βιβλίου της Άννας Ποταμιάνου, Διαδικασίες Επανάληψης και Προσφορές του Εγώ (μετάφραση: Ιφιγένεια Μποτουροπούλου, εκδ. Κέδρος, 1999). Η ψυχαναλύτρια συγγραφέας του βιβλίου μελετά τι προέχει και τι επιβάλλει τον καταναγκασμό της επανάληψης στην καθημερινή μας ζωή, που έχει ως αποτέλεσμα τις διάφορες εκδηλώσεις αναπηρίας του Εγώ.

Στην έκδοση Εποχικά. Κείμενα για νεότερους πεζογράφους (εκδ. Νεφέλη, 1999) η Μ. Θεοδοσοπούλου συγκεντρώνει 44 κείμενα στα οποία πραγματεύεται αντιπροσωπευτικά δείγματα γραφής 36 νεότερων συγγραφέων. Κείμενα δημοσιευμένα κυρίως στην εφημερίδα Εποχή και ορισμένα στο Αντί και στην εφημ. Το Βήμα καλύπτουν μια δεκαετία κριτικής δραστηριότητας.

Τη σταθερή αφηγηματική φωνή της Βασιλικής Παπαγιάννη την αναγνωρίζει κανείς από τη λιτότητα των μέσων, την επιμονή στο να ειπωθούν «οι ιστορίες των ανθρώπων», που με διαρκή εγρήγορση συλλέγει και μας καταθέτει. Το Achtung. Καταγραφές από την Εποχή της Νύχτας (εκδ. ΕΛΛΑ, Λάρισα 1999) έρχεται για να κρατήσει ζωντανή τη μνήμη μιας εποχής με τρόπο που μπορεί να διεγείρει τις συνειδήσεις όσων λησμονούν ή αγνοούν. Κείμενο υψηλού ήθους.

ο χαρτοκόπτης

JOHN BOARDMAN, JASPER GRIFFIN, OSWYN MURRAY, Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Ο ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Επιμέλεια-μετάφραση: Αλίκη Τσοτσόρου-Μύστακα, Εκδ. Νεφέλη

Η μελέτη του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης Ελλάδα και ο ελληνιστικός κόσμος καλύπτει την περίοδο από τον 4ο αιώνα π.Χ. και την εμφάνιση της ελληνικής πόλης-κράτους μέχρι τις κατακτήσεις του Μεγάλου Αλεξάνδρου και την ίδρυση των ελληνικών μοναρχιών. Πρόκειται για μια μοναδική στην ιστορία περίοδο, η οποία σφράγισε την εξέλιξη της λογοτεχνίας, της φιλοσοφίας και των εικαστικών τεχνών.

Τα δεκαέξι κεφάλαια του βιβλίου υπογράφονται από διακεκριμένους επιστήμονες στον το-μέα τους και πραγματεύονται την πολιτική και κοινωνική ιστορία, την φιλοσοφία και τις τέ-χνες: «Η ιστορία της αρχαϊκής εποχής», «Ο Περσικός πόλεμος», «Η ελληνική μυθολογία και ο Ησίο-δος», «Η λυρική και ελεγειακή ποίηση», «Η πρώ-τη ελληνική φιλοσοφία», «Η ιστορία της Κλασι-κής περιόδου», «Το ελληνικό θέατρο», «Οι έλλη-νες ιστορικοί», «Η κοινωνική ζωή στην Κλασική Ελλάδα», «Η κλασική ελληνική φιλοσοφία», «Η αρχαία ελληνική θρησκεία», «Η ελληνική τέχνη και αρχιτεκτονική», «Η ιστορία της ελληνιστικής περιόδου», «Ελληνιστικός πολιτισμός και λογο-τεχνία», «Η ελληνιστική φιλοσοφία και επιστή-μη», «Η ελληνιστική και η ελληνορωμαϊκή τέ-χνη».

Η ιστορική αυτή μελέτη προσφέρει στον ανα-γνώστη μια αναλυτική θεώρηση του ελληνορω-μαϊκού κόσμου, της ιστορίας και των επιτευγ-μάτων που εμπλουτίζεται με χάρτες και χρονο-λογικούς πίνακες, εκτενή βιβλιογραφία, ένα πλήρες ευρετήριο και πλούσια εικονογράφηση.

Στις 700 περίπου σελίδες αυτού του έργου ο έλληνας αναγνώστης έχει μία πολύ καλή ευκαι-ρία να αποκτήσει μια αναλυτική θεώρηση του ελληνορωμαϊκού κόσμου.

Σ. Ν.

αλλη, ΕΘΤΙΑ

Η πεζότητα της ποίησης

του Δημήτρη Παπανικολάου

Σε μια πρόσφατη έρευνά μου, ανακάλυψα με έκπληξη, πως η συντριπτική πλειονότητα των ποιητών, ελλήνων και ξένων, δεν οδηγεί αυτοκίνητο, και μάλιστα οι ίδιοι δηλώνουν δημόσια την απέχθειά τους γι' αυτό το μέσο μετακίνησης.

— Φαίνεται πως η ποίηση είναι πεζή, χαμηλών τόνων και ταχυτήτων.

— Στο κείμενο που ακολουθεί θα προσπαθήσω να απαντήσω στο πιο κάτω ερώτημα.

— Γιατί οι ποιητές δεν οδηγούν;

Η ταχύτητα στα έμβυα διαφοροποιείται, από μερικά μέτρα την ώρα μέχρι και δεκάδες χιλιόμετρα.

— Η χελώνα, γνωστή για την ομώνυμη ταχύτητά της, προστατεύεται από ένα ισχυρό καβούκι, μέσα στο οποίο χώνεται όταν απειλείται από τους εχθρούς της.

— Το φίδι εξισορροπεί τη μικρή του ταχύτητα με το δηλητήριο. Το ελάφι, που δεν τρέχει γρήγορα, έχει πελώρια κέρατα, ενώ η γαζέλα, είδος ελαφιού που αναπτύσσει ταχύτητες ογδόντα χιλιομέτρων την ώρα, δεν τα χρειάζεται.

— Ο άνθρωπος είναι μικρών ταχυτήτων, σε μεγάλες αποστάσεις δεν ξεπερνάει τα 10 χιλιόμετρα την ώρα, κι αυτή ήταν η ταχύτητα που ανέπτυξε στα εκατομμύρια χρόνια που πέρασαν, μέχρις ότου, πρόσφατα, με το αυτοκίνητο, η ταχύτητα δεκαπλασιάστηκε.

— Αλλάζει ως είδος. Η ταχύτητα του αφαιρεί τις ιδιότητες που είναι απαραίτητες στα αργοκίνητα είδη. Την εξυπνάδα, για παράδειγμα. Να παρακάμπτει εχθρούς που τον επιβουλεύονται.

Να κατασκευάζει έναν Δούρειο Ίππο για να καταλάβει την Τροία. Να ξεγλιστράει από τον Κύκλωπα βγαίνοντας από την σπηλιά, κρεμασμένος απ' την κοιλιά ενός προβάτου.

— Να γλιτώσει από Λαιστρυγόνες και Κύκλωπες επιστρέφοντας στην Ιθάκη.

— Το καινούργιο είδος «άνθρωπος» είναι ένα κατασκεύασμα λίγων ετών, χωρίς την παράδοση του τρόπου σκέψης που τον διατηρούσε με ασφάλεια στην ζωή και αντιστάθμιζε την διαφορετικότητα της σκέψης άλλων ζώων. Της γαζέλας, για παράδειγμα, που τρέχει γρήγορα ή της χελώνας, που δεν τρέχει, αλλά όταν υπάρξει κίνδυνος μπαίνει στο καβούκι της.

Η ποίηση είναι Τέχνη, και σαν τέτοια χρειάζεται την παράδοση.

Το κύριο γνώρισμα της παράδοσης είναι ο τρόπος σκέψης.

Ο τρόπος σκέψης είναι εκείνος ο αντισταθμιστικός παράγοντας που διατηρεί τα έμβυα διαφορετικών ταχυτήτων σε ισορροπία, έτσι ώστε όλα να υπάρχουν, χαρίζοντας στο καθένα τους χωριστά κι ένα συγκριτικό πλεονέκτημα. Στο φίδι το δηλητήριο. Στο ελάφι τα κέρατα, στη γαζέλα τα γρήγορα πόδια και στον άνθρωπο την πολυμήχανη σκέψη.

Σε αλλαγή ταχύτητας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα διαφοροποιούνται, έτσι ώστε να μην αλλάξουν οι ισορροπίες του βιοτόπου που μας εμπεριέχει.

Πρόσφατα, σ' ένα ταξίδι μου στην Γερμανία, παρατηρούσα στις κορυφές των φωτιστικών στύλων των αυτοκινητοδρόμων πως στέκονται γεράκια. Τα γεράκια εποπτεύουν τον δρόμο και τρέφονται από τους λαγούς που πέφτουν θύματα τροχαίων.

— Δεν πετάνε πλέον. Δεν χρειάζεται να εξασκούν την όρασή τους. Δεν γυμνάζεται ούτε το σώμα τους ούτε το μυαλό τους. Άλλαξαν ταχύ-

τητα μεταβάλλοντας τη φύση και το είδος τους.

Πολλές φορές όμως στις βάσεις των φωτιστικών στύλων βρίσκουν οι ορνιθολόγοι τα άψυχα κουφάρια των γερακιών με το ερώτημα για τα αίτια του θανάτου τους. Πρόσφατα ανακαλύπτουν την αιτία: έμφραγμα. Ακίνησία, άφθονη τροφή έξω από το ανταλλακτικό παιχνίδι των ισορροπιών της φύσης.

Τα γεράκια, που αποφασίζουν να καταλάβουν την κορυφή ενός στύλου, είναι τελείως διαφορετικά από τους στυλίτες της Ερήμου των πρώτων χρόνων του Χριστιανισμού, του αγίου Συμεών για παράδειγμα. Αυτός αντιλαμβάνεται πως στο σημείο που εγκαθίσταται, με την δική του θέληση, στην κορυφή του στύλου, τού απομειώνει στο ελάχιστο την κινητικότητα, αυξάνοντάς του όμως αφάνταστα την διόραση και την δύναμη του ποιητικού προφητικού του λόγου. Για να αποφύγει το έμφραγμα από την ακινησία περιορίζει την τροφή του στο ελάχιστο.

Διαφέρει από το γεράκι που, λόγω υπέρμετρης ταχύτητας, δεν έχει εξασκηθεί στην σκέψη, ώστε να γνωρίζει, όπως οι ποιητές, τις λεπτές ισορροπίες της ύπαρξης.

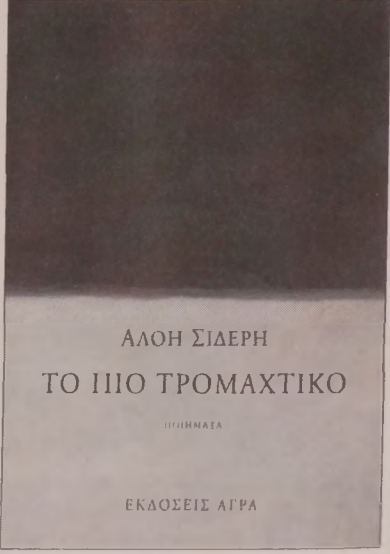
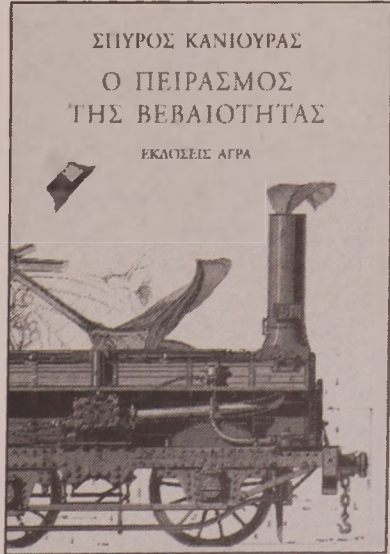
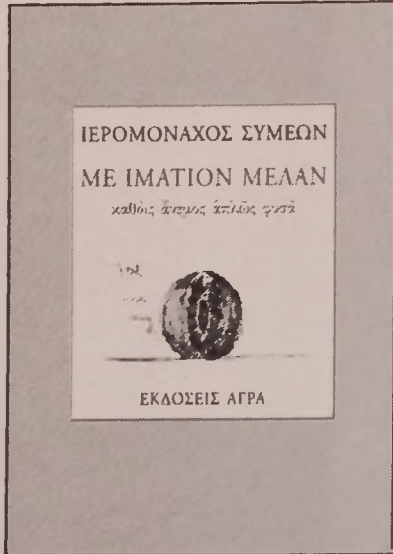
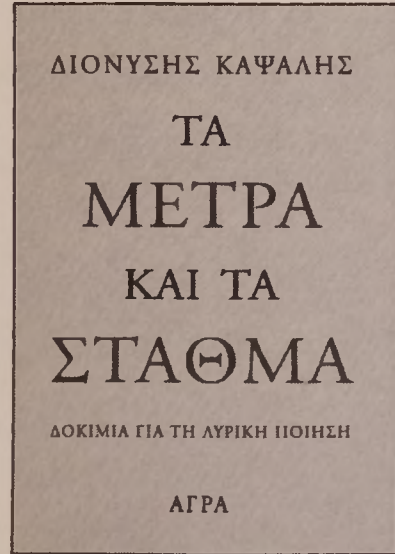
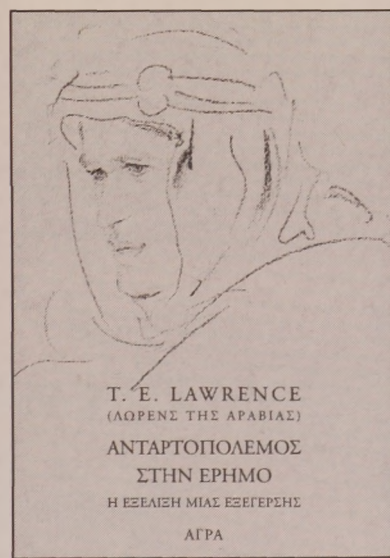
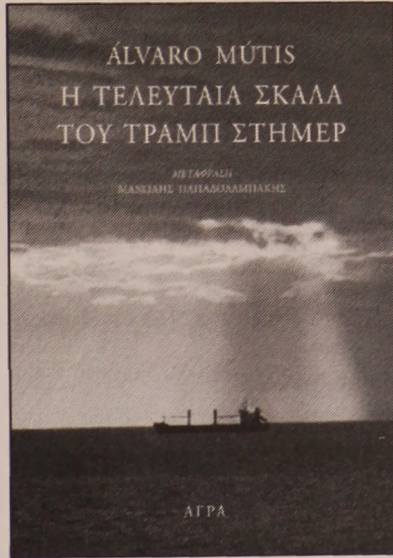
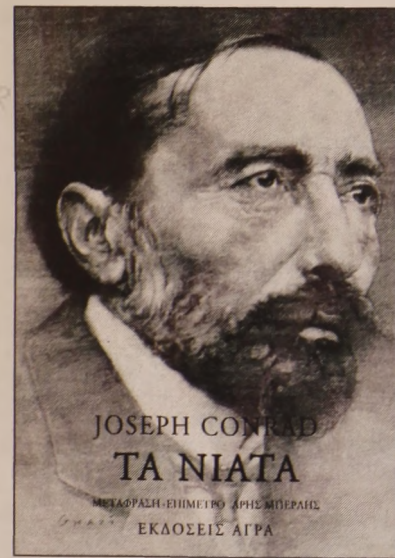
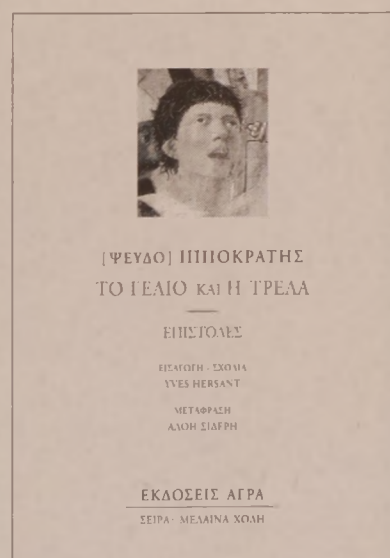
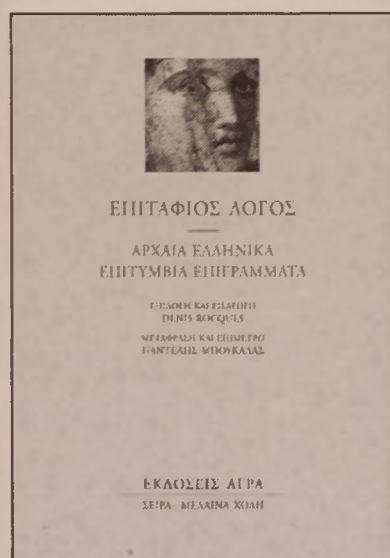
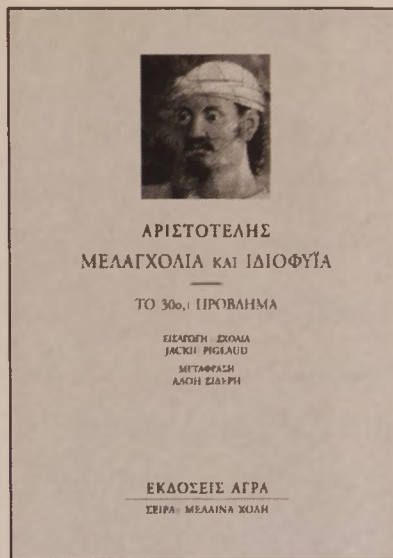
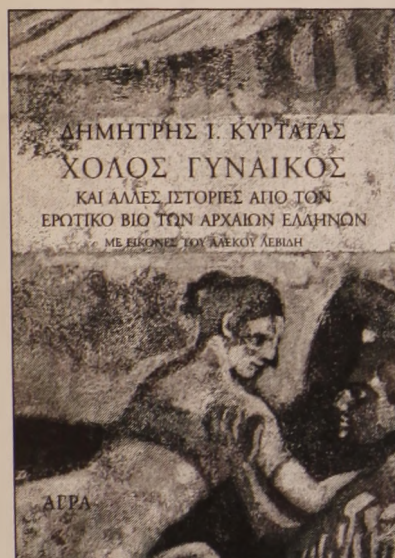
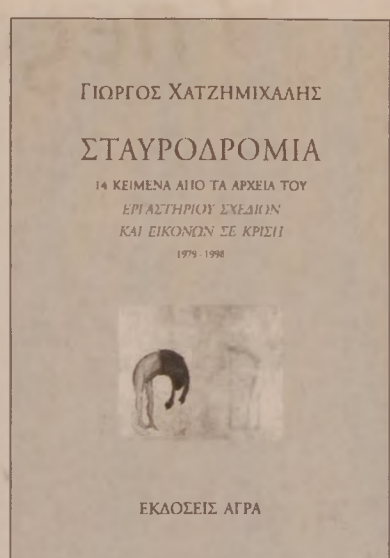
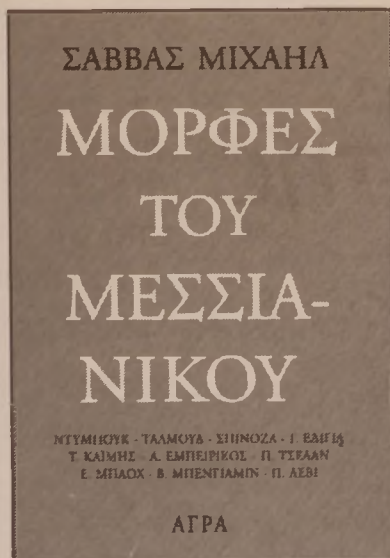
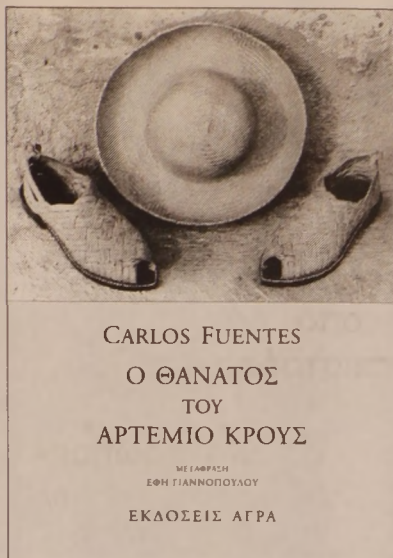
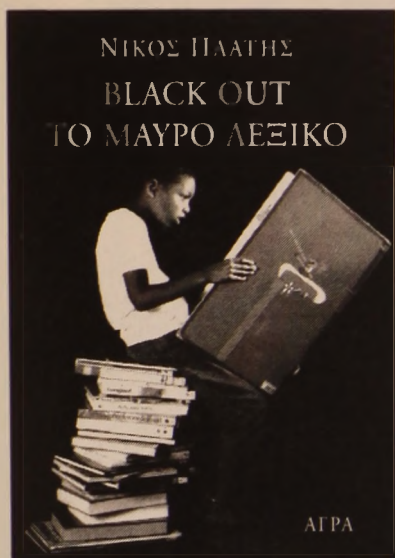
— Οι ποιητές γνωρίζουν τις σχέσεις που υπάρχουν στον λόγο και την ύπαρξη, κι ο Όμηρος αρχίζει την αφήγησή του εκλιπαρώντας την Μούσα να του εξιστορήσει τα κατορθώματα εκείνου του πολυμήχανου άνδρα (πολύτροπου) που η σκέψη του, το συγκριτικό δηλαδή πλεονέκτημά του, σε σχέση με τα έμβυα άλλων ταχυτήτων, του χάρισε το ταξίδι και την επιστροφή στην Ιθάκη.

— Οι ποιητές αρνιούνται να ενσφικθούν εκείνο το εργαλείο που θα τους επιφέρει αλλαγή στην ταχύτητα των ποδιών τους, διαισθανόμενοι τις επιπτώσεις.

Εξάλλου, στις ξένες γλώσσες, η ενσάρκωση προφέρεται INCARNATION που, μεταφρασμένο στα ελληνικά από τον Μιχάλη Κατσαρό, σημαίνει IN-CAR-NATION, δηλαδή ένα έθνος μέσα σ' ένα κάρο.



ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

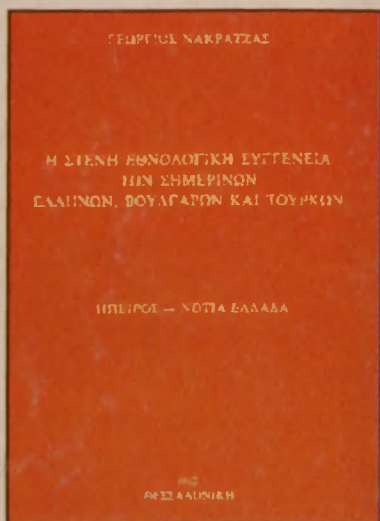


ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΠΑΤΑΒΙΑ * BATANIA PUBLICATIONS



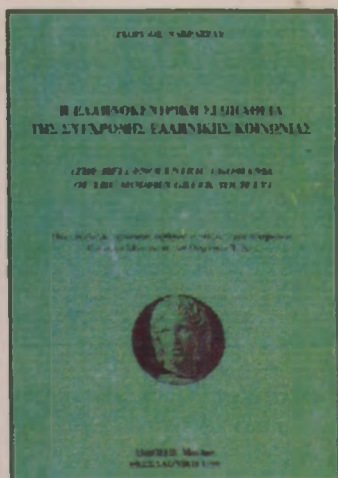
Η ΣΤΕΝΗ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ
ΕΛΛΗΝΩΝ, ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΩΝ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ



Η ΣΤΕΝΗ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ
ΕΛΛΗΝΩΝ, ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΩΝ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ - ΘΡΑΚΗ



THE CLOSE RACIAL KINSHIP
BETWEEN THE
GREEKS, BULGARIANS AND TURKS:
MACEDONIA AND THRACE



Η ΕΛΛΗΝΟΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΓΩΠΑΘΕΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
THE HELLENOCENTRIC EGOMANIA OF MODERN
GREEK SOCIETY

Η πρόσφατη εθνικιστική συμπεριφορά ενός τμήματος του ελληνικού λαού, έκανε ορατή ακόμα και διεθνώς, την απελπιστικά απηρχαιωμένη ιδεολογική θωράκιση της χώρας μας.

Ο τόμος Μακεδονία-Θράκη, καταδικάζει τον "ελληνοκεντρισμό" της νεοελληνικής σκέψης, χρησιμοποιώντας δε έγκυρα βιβλιογραφικά στοιχεία, φέρνει στο προσκήνιο την υποκριτική συμπεριφορά εκείνων των Ελλήνων ιστορικών που στις αφηγήσεις τους για το μακεδονικό αγώνα του 1904, αποκρύπτουν ή εξιδανικεύουν τα εγκλήματα που διέπραξε η δική μας παράταξη, καταδικάζοντας αποκλειστικά και μόνο τα εγκλήματα των αντιπάλων.

Η έκδοση αυτή αποτελεί έκφραση φόρου τιμής σε όλους τους σλαβόφωνους Μακεδόνες.

The nationalism recently displayed by one segment of the Greek people has shown the world the hopelessly antiquated ideological armour in which our country is still trapped. The English edition of *The Close Racial Kinship between the Greeks, Bulgarians and Turks: Macedonia and Thrace*, roundly condemns the Hellenocentric aspect of modern Greek thinking and uses authoritative literary sources to spotlight the hypocrisy of those Greek historians who conceal or idealise the atrocities perpetrated by our own side during the Macedonian Struggle of 1904 and condemn only those committed by the "other side".

This book is offered as a tribute to *all* the Slavonic-speaking Macedonians.

Κεντρική Διάθεση / Main distributors

Θεσσαλονίκη

Κέντρο του Βιβλίου, Λασσάνη 3, τηλ. 237463,

Thessaloniki

The Book Center, 3, Lassani St., tel. +30 31 237463,

Αθήνα

Πρακτορείο Βιβλίων Χριστάκης Α., Ιπποκράτους 10, τηλ. 3639336,

Athens

A. Christakis Book Agency, 10, Ippokratous St., tel. +30 1 3639336.